สายหยุดอนุสรณ์

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางสายหยุด สวัสดิสงคราม

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘

สารบาญ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

นางสายหยุด สวัสดิสงคราม

ชาตะ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๔๒

มรณะ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๗

ประวัติ

คุณแม่สายหยุด สวัสดิสงคราม เป็นบุตรีคนเดียวของ ร้อยโทสวน และนางผิน บินยะสวน เกิดเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๒ ตำบลคลองขวาง อำเภอบางรัก กรุงเทพมหานคร มีพี่ชายหนึ่งคนถึงแก่กรรมไปนานแล้ว และน้องชายต่างมารดาหนึ่งคน ยังมีชีวิตอยู่ ชื่อ นายอิน บินยะสวน ตั้งหลักฐานอยู่ที่ตำบลหนองค้อ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

คุณแม่ได้ทำการสมรสกับคุณพ่อ (*พันเอก เชียร สวัสดิสงคราม*) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ มีบุตรธิดาด้วยกัน ๘ คน เป็นชาย ๓ หญิง ๕ เรียงตามลำดับ ดังนี้

๑. บุตรชายคนแรก ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์

๒. *พันโท เชิญ สวัสดิสงคราม* รับราชการตำแหน่งหัวหน้าแผนกสารบรรณ กรมการสารวัตรทหารบก ทำการสมรสกับ *น.ส. บุญเสริม ภาชนะทิพย์* มีหลานย่า ๓ คนคือ

- ๑. *นายขาญชัย สวัสดิสงคราม* ทำงานฝ่ายการบัญชีและการเงิน การไฟฟ้านครหลวง สมรสกับ *น.ส. จุรี ศรีวิสุทธิ์*
- ๒. *นางทัศนีย์ ศรีไพพรรณ อ.บ. (เกียรตินิยมอันดับ ๒)* M.A. สมรสกับ *นายขาตรี ศรีไพพรรณ* อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ปัจจุบันทั้งสองกำลังศึกษาต่ออยู่ฮาวาย สหรัฐอเมริกา
- ๓. *นายวีรวัฒน์ สวัสดิสงคราม* รับราชการสังกัดกรมไปรษณีย์โทรเลข

๓. *พลโท เขาว์ สวัสดิสงคราม* รับราชการในตำแหน่งผู้บัญชาการสถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง สมรสกับ *น.ส. เพ็ญพรรษ์ สมิตะพินทุ* มีหลานย่า ๔ คนคือ

- ๑. *ร้อยโท ชุมแสง สวัสดิสงคราม* รับราชการกรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ สมรสกับ *น.ส. ดวงพร ณ นคร*
- ๒. *นางเพ็ญพิมล เปรมาสวัสดิ์ อ.บ.* M.A. รับราชการตำแหน่งอาจารย์โท คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมรสกับ *ร้อยโท ปรีชา เปรมาสวัสดิ์* มีหลานขวด ๒ คน คือ *ด.ช. ปรัชญา* และ *ด.ช. ปกรณ์*

๓. *ร้อยตรี หญิง วิมลพรรณ สวัสดิสงคราม สม.บ.* รับราชการอยู่กรมยุทธศึกษาทหารบก

๔. *น.ส. พัชราวรรณ สวัสดิสงคราม* กำลังศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๔. *นางสาวประชุมพร สวัสดิสงคราม ป.ม.* รับราชการในตำแหน่งอาจารย์เอก วิทยาลัยนาฏศิลป กรมศิลปากร

๕. *นางชัชวาลย์ เตมิยาจล อนุปริญญาพยาบาล ศิริราช* ทำงานประจำอยู่โรงพยาบาล การไฟฟ้านครหลวง สามเสน สมรสกับ*นายแพทย์ สุวัฒน์ เตมิยาจล* ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลการไฟฟ้านครหลวง สามเสน มีหลานยาย ๓ คนคือ

๑. *นายวราวัฒน์ เตมิยาจล* กำลังศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒. *น.ส. รัตน์ชริน เตมิยาจล* กำลังศึกษาอยู่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

๓. *นายชินวัฒน์ เตมิยาจล* กำลังศึกษาอยู่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน

๖. *นางชูศรี สวัสดิสงคราม อ.บ. อนุ ค.บ.* M.A. *(บรรณารักษ์ศาสตร์และจดหมายเหตุ)* รับราชการในตำแหน่งหัวหน้ากองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร มีหลานยาย ๑ คนคือ

๑. *น.ส. ภาณี สาธร* กำลังศึกษาอยู่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

๗. *นางขดข้อย สุภานันท์ ป.ม.กศ.บ.* M.A. ทำงานในตำแหน่งหัวหน้าแผนกเก็บรักษาเอกสารและห้องสมุด กองบริการภายใน การไฟฟ้านครหลวง สมรสกับ *นาวาอากาศโท บุญทรง สุภานันท์* มีหลานยาย ๒ คนคือ

๑. *น.ส. สุพรรณี สุภานันท์* กำลังศึกษาอยู่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

๒. *นายปานประดิษฐ์ สุภานันท์* กำลังศึกษาอยู่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

๘. *นางชลอศรี รัตนพฤกษ์ ร.บ. ค.บ.* รับราชการในตำแหน่งครูใหญ่เอก โรงเรียนมีนบุรี กรุงเทพมหานคร สมรสกับ *นาวาโท สุรัตน์ รัตนพฤกษ์* รับราชการในตำแหน่งผู้บังคับการ ร.ล. แม่กลอง มีหลานยาย ๓ คนคือ

๑. *เด็กชายรุ่งศุกร์ รัตนพฤกษ์* กำลังศึกษาอยู่โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน

๒. *เด็กหญิงศิริลักษณ์ รัตนพฤกษ์* กำลังศึกษาอยู่โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน

๓. *เด็กหญิงขนิษนาฏ รัตนพฤกษ์* กำลังศึกษาอยู่โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน

รวมหลานย่า หลานยาย และหลานชวด ๑๘ คน

โดยปกติคุณแม่เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรง จะมีเจ็บไข้ได้ป่วยบ้างก็เพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ นอนพักผ่อนเพียงไม่กี่วันก็หาย ดำเนินชีวิตอยู่อย่างเรียบ ๆ ตามวิสัยกุลสตรีสมัยก่อน ชอบทำอาหารและขนมแจกไปตามบ้านลูกหลาน ซึ่งแยกย้ายครอบครัวไปแล้วโดยทั่วถึงกันทุกคน มีความขยันขันแข็งต่อกิจการของแม่บ้านอย่างหาตัวจับได้ยาก อบรมสั่งสอนลูก ๆ ด้วยความรักใคร่เอาใจใส่และเป็นห่วงเป็นใยอยู่เสมอ มีจิตใจยึดมั่นในการทำบุญกุศลมาตลอด ได้ทำอาหารด้วยตนเองใส่ปิ่นโตไปถวายสังฆทาน ๑ ปิ่นโต ติดกัณฑ์เทศน์อีก ๑ ปิ่นโต และทำบุญในรายการต่าง ๆ เป็นประจำ รับอุโบสถศีลและค้างคืนที่วัดเพื่อฝึกจิตให้สงบเป็นสมาธิทุกวันพระ ณ วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามโดยมิได้ขาด แม้บางครั้งจะรู้สึกไม่ใคร่สบายก็อดทนไม่ปริปากบอกกับใคร ๆ ทางบ้าน เพราะเกรงจะถูกยับยั้งในการไปค้างคืนที่วัดด้วยลูก ๆ เป็นห่วงเกรงจะไม่ได้รับความสะดวกและเป็นภาระแก่ผู้อื่นหากเกิดเจ็บป่วยลง เนื่องจากมีอายุมากแล้ว ลูก ๆ อยากให้คุณแม่พักผ่อนอยู่กับบ้าน

สิ่งหนึ่งในชีวิตของคุณแม่ซึ่งพอใจปฏิบัติอยู่เป็นประจำวันก็คือ การบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ในวงครอบครัวและความรู้สึกส่วนตัว ตลอดจนรายการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ แม้กระทั่งรายการอาหารใส่ปิ่นโตทุกวันพระ คุณแม่ก็ได้จดไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วน (เมื่อจัดเสร็จแล้ว ก็นำไปวางพร้อมธูปเทียนให้คุณพ่อจบเสียก่อน แล้วจึงนำไปวัด) ทั้งนี้คุณแม่ได้เริ่มบันทึกมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ จนกระทั่งถึงวันสุดท้ายที่ป่วยกระทันหัน และต้องนำส่งโรงพยาบาล เมื่อกลางดึกวันอาทิตย์ที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๗ หากลูก ๆ ได้อ่านบันทึกของคุณแม่มาก่อน ก็คงจะได้ทราบว่า คุณแม่รู้สึกไม่ค่อยสบายมาตั้งแต่วันศุกร์ที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๑๗ ซึ่งบันทึกไว้ว่า

"เช้าซักผ้าหน่อย ตื่นนอน แล้วมันเหนื่อย ต้องกินยาหอมทุกวัน ตอนเช้ามืดตื่นตีสี่เสียงหมามันเห่า ออกไปห้องส้วม แล้วมันเหนื่อย มันใกล้ตายเต็มทีแล้ว อีกไม่ช้าก็ต้องตาย ฯลฯ"

เนื่องจากคุณแม่เป็นผู้ที่อดทน และไม่ประสงค์จะให้ลูก ๆ เป็นทุกข์เป็นร้อนห่วงใยในตัวคุณแม่ จึงคงปฏิบัติภารกิจประจำวันเป็นปกติ และยังไปวัดได้อีก ๒ วันพระ คุณแม่เคยปรารภเหนื่อย ก็เข้าใจกันว่า ทานอาหารอิ่ม จึงมีอาการแน่น และลมดันหัวใจ ถ้าได้พักผ่อนเสียก็คงจะไม่เป็นอะไร ลูก ๆ ได้ขอร้องอยู่เสมอให้คุณแม่พักเสียบ้าง เย็นวันที่ป่วยก็ยังบันทึกไว้ว่า

"เช้าซักผ้า คุณพ่อไม่อยู่ ไปส่งแม่สุพรรณี กับแม่หนอน แม่ชุมด้วย ซื้อส้มมากินแล้วไปซื้อเก้าอี้มา ๑๕ ตัว (เพื่อจะถวายวัดโพธิ์ ไพโรจน์—ผู้เขียน) ตอนกลางวัน แม่น้อยทำซูกี้ยากี้มาให้กินคุณพ่อด้วย กินเสียอิ่ม ตอนเย็นไม่สบาย ตอนบ่ายตัดผมให้คุณพ่อ ยืนตัดเหนื่อยมากเลยตัดให้นายปานไม่ไหว ตอนเย็นมาหุงข้าว (หม้อข้าวไฟฟ้า—ผู้เขียน) แล้วอาบน้ำ แล้วเหนื่อยมากหายใจแทบไม่ทัน แล้วแม่ชัชมา ต้องนั่งพักเสียนาน เสร็จแล้วไปบ้านแม่แอ๊ด นั่งเสียนานถึงหายเดินกลับมา เหนื่อยอีก ต้องกินยาเข้าไปหลายอย่าง กินข้าวแล้วค่อยยังชั่วหน่อย"

นับเป็นบันทึกครั้งสุดท้าย ลูกที่เป็นพยาบาล (ชัชวาลย์) มาเยี่ยม คุณแม่ก็ไม่ยอมเล่าอาการให้ฟัง นอกจากการปฏิบัติภารกิจประจำวันแล้ว คุณแม่ยังสนใจในการอ่านหนังสือธรรมะทุกชนิด เล่มละเกิน ๑ เที่ยว โดยเฉพาะหนังสือ "คิริมานนทสูตร*" คุณแม่อ่านจบถึง ๓ เที่ยว และฟังรายการบรรยายธรรมะ การสนทนาธรรม ทางวิทยุกระจายเสียงอยู่เป็นประจำ สรุปแล้วคุณแม่เป็นผู้ที่ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ตลอดวัน ตลอดชีวิต แทบจะไม่ได้พักผ่อนจริง ๆ ตามสมควรเลย แต่คุณแม่ก็ดูจะมีความสุขในการปฏิบัติเช่นนี้ด้วย

คุณแม่เริ่มรู้สึกอึดอัด มีอาการแน่นและหายใจขัด เมื่อเวลาประมาณ ๒๓.๓๐ น. วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๗ ที่บ้านบางเขน กับผู้ที่ได้พบอาการและถามคุณแม่เป็นคนแรกนั้น คุณแม่ได้ตอบว่า

"ฉันแน่นหายใจไม่ออก ดึกดื่นแล้ว ไม่ต้องไปบอกใครหรอก ฉันลาก่อนทุกคน......"

เมื่อทุกคนได้ทราบจากการบอกกล่าว (สำหรับผู้ที่อยู่บริเวณเดียวกัน) บ้าง และจากการโทรศัพท์แจ้งข่าวบ้าง ก็ได้มาช่วยกันจัดการนำคุณแม่ส่งโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า คุณแม่จะไม่ยอมไป บอกขอตายอยู่ที่บ้าน แต่ลูก ๆ ไม่เห็นด้วย จึงโทรศัพท์ตามรถจากโรงพยาบาลเปาโล จัดการ

---

* คิริมานนทสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาที่วัดเชตวนาราม ปรารภคิริมานนเทอาพาธให้เป็นเหตุ ดังได้กล่าวโดยละเอียดในหนังสือ จึงได้ชื่อว่า คิริมานนทสูตร.

ไปส่งให้ (ที่โรงพยาบาลเปาโลไม่มีห้องว่าง) นายแพทย์และพยาบาลได้ทำการรักษาพยาบาลจนมีอาการดีขึ้น พักรักษาตัวอยู่ ๙ วัน (ป่วยจริง ๆ ในห้องฉุกเฉินเพียง ๒ วัน เมื่อออกไปอยู่ห้องพิเศษก็เดินไปห้องน้ำ และลุกขึ้นนั่งรับประทานอาหารเองได้ตามปกติ คอยระวังแต่ในเรื่องไม่ให้ล้มเท่านั้น) เอ๊กซเรย์แล้วไม่มีอะไร ปริมาณน้ำตาลในโลหิตที่เคยสูงก็ลดลง นายแพทย์จึงให้กลับได้ ได้รับไปพักฟื้นที่โรงพยาบาลการไฟฟ้านครหลวง สามเสน หวังจะให้คุณแม่ได้พักผ่อนสักหนึ่งเดือนจึงค่อยกลับไปอยู่บ้านบางเขน ซึ่งก็ได้รับการเอาใจใส่ดูแลรักษาพยาบาลต่อเป็นอย่างดี จนเป็นที่เบาใจแก่บรรดาลูกหลานที่ไปเยี่ยม คุณแม่ก็หน้าตายิ้มแย้มอยู่เสมอ

จนกระทั่งวันอาทิตย์ที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๗ ตอนเช้ามีอาการเพลียเนื่องจากท้องไม่ปกติ ลูกที่เฝ้าพยาบาลอยู่ด้วยจึงได้โทรศัพท์ตามคุณพ่อและลูก ๆ ที่บ้านบางเขนให้ไปเยี่ยม หมอได้ตรวจอาการและฉีดยาบำรุงกำลังให้ คุณแม่นอนพักไปถึงตอนบ่ายก็อาเจียน ผู้ที่คงอยู่กับคุณแม่ขณะนั้นคือประชุมพรกับชูศรี ระยะนั้นเองที่คุณแม่มีอาการหัวใจวายเฉียบพลัน ประชุมพรก็ได้แต่ร้องเรียกให้หลวงพ่อช่วยคุณแม่ด้วย ซ้ำอยู่หลายครั้ง โดยต้องการให้คุณแม่ได้ยิน จิตจะได้ยึดมั่นอยู่กับพระ ปกติก็ได้ให้คุณแม่พิจารณาดูรูปหลวงพ่อวัดปากน้ำอยู่บ่อย ๆ และให้ภาวนา "สัมมาอรหัง" หรือ "พุทโธ" ไว้เสมอ และแล้วคุณแม่ก็สิ้นลมไปในชั่วเวลาไม่ถึงนาที เมื่อประมาณ ๑๖.๐๐ น. ผู้ที่ได้ทราบต่างตกตะลึง เพราะคาดไม่ถึงว่าอาการเช่นนี้จะบังเกิดแก่คุณแม่โดยรวดเร็ว สุดที่แพทย์จะแก้ไขได้ทัน ยังความอาลัยให้แก่ทุกคนเป็นอย่างยิ่ง

ทั้ง ๆ ที่ลูก ๆ ได้พยายามแล้วทุกวิถีทางที่จะขอชีวิตคุณแม่ไว้ก่อน แต่ก็ไม่สามารถจะเอาชนะพญามัจจุราชท่านได้

สิริรวมอายุคุณแม่ได้ ๗๕ ปี ๔ เดือน.

ฉลองสามเณรชินวัฒน์ (ซ้าย) และปานประดิษฐ์ (ขวา)
ที่บ้านถนนรามอินทรา เสาร์ที่ ๘ เม.ย. ๑๕

ถวายกฐิน ณ วัดตะคร้ำเอน อ. ท่ามะกา กาญจนบุรี

คุณพ่อและลูก ๆ ในวันสวดพระอภิธรรม

หลานย่า — ยาย

วันบรรจุศพ อาทิตย์ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๑๗

การบำเพ็ญกุศล

หลังจากนั้นได้เชิญศพจากโรงพยาบาลไปประกอบพิธีรดน้ำ และตั้งสวด ณ ศาลาที่ ๖ วัดโสมนัสวิหาร มีญาติมิตรและผู้ที่เคารพนับถือได้กรุณาเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมและถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ ดังรายการต่อไปนี้

รายนามผู้ที่ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

วันจันทร์ที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๗	ญาติ
วันอังคารที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๗	กองการแพทย์ กองบริการภายใน การไฟฟ้านครหลวง และกรมศิลปากร
วันพุธที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๗	นักศึกษา ว.ป.อ. รุ่น ๘ กรมการสารวัตรทหารบก และท่านสมภารวัดโพธิ์ไพโรจน์ โพธาราม ราชบุรี
วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๗	สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง คณะครูโรงเรียนบางชัน มีนบุรี
วันศุกร์ที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๗	ศิษย์เก่าโรงเรียนราชบุรีวิทยาลัย ร.ล. แม่กลอง และคณะครูอาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป กรมศิลปากร
วันเสาร์ที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๑๗	นายทหารนายตำรวจ รุ่น ๑๒ ธ.ค. ๘๓

บำเพ็ญกุศลครบ ๗ วัน

วันอาทิตย์ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๑๗

เวลา ๑๐.๓๐ น.	พระสงฆ์ ๑๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ๑๐ รูป บังสุกุล
เวลา ๑๓.๓๐ น.	พระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์
เวลา ๑๔.๐๐ น.	บรรจุศพ

บำเพ็ญกุศลครบ ๕๐ วัน

วันอาทิตย์ที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๗

เวลา ๑๐.๓๐ น.	พระสงฆ์ ๑๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ๑๐ รูป บังสุกุล

กำหนดการฌาปนกิจศพ

วันพุธที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๘

เวลา ๑๖.๓๐ น.	เชิญศพขึ้นตั้งบำเพ็ญกุศล
เวลา ๑๙.๓๐ น.	สวดพระอภิธรรม

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘

เวลา ๑๐.๓๐ น.	พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
เวลา ๑๑.๐๐ น.	ถวายภัตตาหารเพล
เวลา ๑๓.๓๐ น.	แสดงพระธรรมเทศนาและบังสุกุล
เวลา ๑๗.๐๐ น.	ประชุมเพลิง

ขอขอบพระคุณ

— นายแพทย์ และพยาบาล โรงพยาบาลพระมงกุฎ ฯ และโรงพยาบาลการไฟฟ้านครหลวง สามเสน ที่ได้ให้การรักษาพยาบาล นางสายหยุด สวัสดิสงคราม เป็นอย่างดี

— ท่านเจ้าของเรื่องทุกท่านที่ได้กรุณาอนุญาตให้นำเรื่องลงพิมพ์ในหนังสือบรรณาการเล่มนี้

— ทุกท่านที่ได้ให้เกียรติร่วมช่วยเหลือในการทำบุญ และเป็นเจ้าภาพงานสวดพระอภิธรรมตลอดจนมาในงานฌาปนกิจศพ

หากการต้อนรับไม่ทั่วถึง หรือมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ขอได้โปรดประทานอภัยด้วย.

คณะเจ้าภาพ

๓๐ มกราคม ๒๕๑๘

มรณรำลึก

พ.อ. หลวงสวัสดิสงคราม (เชียร สวัสดิสงคราม) มีความประสงค์ ขอให้อาตมาภาพเขียนคำอนุสรณ์ถึงผู้ที่ตาย คือ คุณนายสายหยุดผู้เป็นภริยา ผู้มีนามที่กล่าวมาทั้งสองนั้น อาตมาภาพถือเป็นเสมือนญาติ ปกติเรียกว่าพี่หลวงพี่สายหยุด เพราะเหตุที่อาตมาภาพได้รับอุปถัมภ์ค้ำชูเลี้ยงดูมาโดยลำดับกาลจากคุณป้าของพี่หลวงชื่อตามเรียกกันว่า คุณย่าพัน เป็นข้าหลวงเรือนต้นในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตนสิริเชษฐ (พระองค์เจ้าหญิงโสมาวดี พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔) คุณย่าพันหรือเรียกกันตามบรรดาลูกหลานว่า คุณย่าวัง ได้เป็นข้าหลวงเรือนต้นประจำมาตั้งแต่เยาว์วัย เสด็จกรมหลวงพระองค์นั้น ทรงโปรดไว้เนื้อเชื่อใจคุณย่าพัน อาตมาภาพเรียกว่า โยมพัน ท่านเลี้ยงดูอาตมาภาพมาตั้งแต่เด็ก และบรรพชาเป็นสามเณร เมื่ออาตมาภาพอายุครบอุปสมบท คุณโยมพันก็ถวายให้เป็นพระของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตนสิริเชษฐ และพระองค์ก็ได้เสด็จมาทรงเป็นองค์ประธานในการอุปสมบทของอาตมาภาพ ทรงรับเป็นองค์อุปัฏฐายิกาตลอดพระชนมชีพ จึงถือเสมือนว่าอาตมาภาพเป็นบุตรของคุณย่าพัน ตามที่บุตรหลานได้เรียกกันมาตามลำดับกาล

เมื่อคุณพี่สายหยุดได้ถึงแก่กรรม ก็เสมือนได้ขาดญาติที่สนิทไปคนหนึ่ง ขณะที่พี่สายหยุดยังมีชีวิตอยู่ ได้มารักษาศีลฟังธรรมมาประจำอยู่ในสำนักวัดราชประดิษฐ์ฯ ตลอดมาจนอวสานแห่งชีวิต ถึงคราวลูกหลานมีอายุครบบรรพชาอุปสมบท ก็ได้ให้มาบรรพชาอุปสมบทอยู่ในสำนักวัดราชประดิษฐ์ฯ ความสนิทชิดเชื้อเป็นกันเอง เท่ากับคนในครอบครัวเดียวกัน มีสุขทุกข์อันใดเกิดขึ้นก็ได้ไปมาหาสู่ปรึกษากิจการงาน เหมือนคนร่วมอยู่ในชายคาเดียวกัน ดูก็เป็นที่น่าอบอุ่นของชีวิตผู้เป็นชาวโลกยชนเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดมา จะเป็นบิดามารดา บุตรและธิดา หรือผู้สืบเชื้อสายบรรพบุรุษอันเดียวกันมาโดยกำเนิดหรือจะเป็นคนอื่น หากจะได้มาอยู่ร่วมกันก็เหมือนญาติ ความสนิทสนมกลมกลืนท่านก็นับเสมือนญาตินั้นเอง ตามนัยที่เป็นธรรมภาษิตของพุทธศาสนา ท่านกล่าวว่า ความสนิทสนมและคุ้นเคยกัน (และเอื้อเฟื้อจุนเจือกัน) ก็เท่ากับเป็นเชื้อสายแห่งญาติ ถึงกับยกย่องว่ายิ่งกว่าญาติก็มี

อาตมาภาพมีความสัมพันธ์กับพี่หลวงและพี่สายหยุด เป็นดังเหมือนเครือญาติ บางคราวมีเหตุเกิดความทุกข์ทางใจ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้น ทางระบายของอารมณ์ก็คือ ได้มาเปิดเผยให้ฟังซึ่งกันและกัน เมื่อคลายอารมณ์อันเป็นส่วนที่เศร้าหมองข้องใจออกมาได้แล้ว ก็มีทางธรรมเป็นเครื่องปลุกปลอบให้ความเร่าร้อนเสื่อมคลายลงไปได้ นี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของโลกียชน ที่ยังต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในเมื่อเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้น มีทางใดจะช่วยกันได้ เราก็ช่วยกันตามกำลังและปัญญา แต่ความตายนั้นไม่มีทางใดที่จะช่วยเหลือกันได้ จะมียาอันวิเศษหรือมีอานุภาพด้วยอิทธิฤทธิ์อันใดก็ช่วยไม่ได้ จะมีบิดามารดา บุตรธิดา ญาติและมิตรก็ช่วยไม่ได้ จะมีเงินทองสรรพสิ่งของที่จะซื้อเอาชีวิต แลกเปลี่ยนเอามา ให้ไม่ตายนั้นก็ไม่ได้ ความตายเป็นของแน่นอนไม่มีสิ่งอันใดจะมาแก้ไข ต้านทานกีดกันให้ไม่ตายนั้นไม่มีเลย ถึงกระนั้นสัญชาตญาณของมนุษย์ก็ยังมีความต้องการ เพื่อให้ชีวิตอยู่ได้ไม่อยากให้ตาย แต่ก็เป็นสิ่งฝืนธรรมชาติไม่ได้ สิ่งทั้งหลายแหล่ก็ตกอยู่ในข้อว่า ไม่มีอะไรที่จะทรงอยู่ได้ยืนยาวนาน ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ตามพระพุทธภาษิตก็ได้กล่าวว่า ไม่มีอะไรในโลกนี้ที่จะไม่สลายไป ทั้งที่เป็นวัตถุ มีวิญญาณและไม่มีวิญญาณต้องแตกสลายไปสิ้น

พี่สายหยุดได้ละโลกนี้ไปแล้ว ทิ้งสรีระร่างกายทั้งทรัพย์สิน บุตร และธิดาไว้ในโลกนี้ เป็นส่วนรูปธรรม ส่วนนามธรรม คือ จิต อีกนัยหนึ่งเรียกว่าวิญญาณก็ได้ คงลอยไปในจักวาลแห่งคติภพ อันเป็นสุคติ คือ สถานที่อันดี เพราะพี่สายหยุดได้สร้างสมบุญกุศล อันเป็นส่วนทานส่วนศีล และส่วนภาวนา ที่ปฏิบัติอยู่ในโลกนี้ เป็นอยู่เนืองนิตย์ ก่อนเมื่อจะถึงแก่กรรม เพียงระยะสองสามอุโบสถ พี่สายหยุดมิได้มารักษาศีลฟังธรรมก็มาสิ้นชีวิต ฉะนั้น วิญญาณของพี่สายหยุดคงอยู่ในคติภพวิมานอันเป็นบรมสุข ตามคตินิยมของชาวโลกที่ถือกันว่า ความดีที่ทำไว้ในโลกนี้ เป็นวิถีหนทางนำไปสู่คติภพอันดี สมกับคำในภาษิตว่า อยู่ในโลกนี้ก็บรรเทิง รื่นเริงอยู่ด้วยกุศลกรรม คือ ทาน ศีล และภาวนา เมื่อละโลกนี้ไปก็คงไปบันเทิงอยู่ในโลกหน้า ขอวิญญาณของพี่สายหยุดจงไปสู่คติภพ เสวยความสุขในวิมานสวรรค์ตลอดกาล

พระธรรมปาโมกข์

เจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๗

สาย - หยุด

เป็นกฎธรรมดา เป็นธรรมนิยมธรรมชาติของสัตว์สังขารย่อมมีเกิดมีดับเป็นธรรมดา สัตว์สังขารขณะเกิดอาศัยเหตุปัจจัยเกิด ขณะดับเพราะสิ้นเหตุสิ้นปัจจัย (อวิชชา ตัณหา กรรม) การอุบัติเกิดของสัตว์สังขารทั้งหลายในโลก ถือว่าเป็นสมาชิกภาพของสัตว์โลกเพิ่มขึ้น พลเมืองของโลกเพิ่มขึ้น คือสิ่งที่ได้มา เมื่อสิ้นอายุขัย ความเป็นสมาชิกภาพของสังคมมนุษย์ก็สิ้นไปด้วย พร้อมทั้งบัญชีรายชื่อก็ถูกลบไปโดยปริยายทุกรูป ทุกนาม ที่เหลืออยู่คือผลของกรรมดีกรรมชั่วของสัตว์ผู้กระทำไว้เท่านั้นที่ก้องอยู่ในโลก เป็นตราประทับไว้ในโลกที่ปราศจากตัวตน เป็นรอยจารึกให้ผู้อยู่หลังได้ศึกษา นี่แหละโลก มีเกิด มีดับ มีเจริญ มีเสื่อม มีแล้วกลับไม่มี

ศีล ๕ กรรมบถ ๑๐ เป็นสมบัติของมนุษย์หรือมนุษย์สมบัติ

สัตว์ผู้ได้อัตภาพมาเป็นมนุษย์ก็เพราะพลังกรรมของศีล ๕ กรรมบถ ๑๐ ของสัตว์ผู้ประพฤติให้ผลมาเป็นมนุษย์สมบัติ ทุกรูปทุกนามมีมนุษย์สมบัติก็ควรจะรักษาสมบัติอันล้ำค่านั้นไว้ให้ตลอด ไม่ควรทำลายสมบัติของตนเองเลย ผู้ไม่รักตนเท่านั้นจึงทำลายตนเอง ฆ่าตนเอง เมื่อรู้ว่าตนเป็นที่รักก็ควรจะรักษาตนด้วยความไม่ประมาท ในกาย วาจา และใจ ชื่อว่า รักตน ความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตาย ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ผู้ประมาท เหมือนคนตายแล้ว ฉะนั้นจึงควรตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

คุณนายสายหยุด สวัสดิสงคราม ได้อุบัติเกิดมาเป็นสมาชิกของโลกคนหนึ่ง เป็นสมาชิกของสกุลหนึ่ง ครอบครัวหนึ่ง ตามกฎแห่งกรรม เพื่อใช้กรรมและเพื่อสร้างกุศลกรรม เป็นการเพิ่มพูนบารมีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปโดยลำดับ เมื่อมีชีวิตในโลกพอควรแก่กาลแล้ว ก็จากญาติมิตร จากคนรักคนชังและจากโลกนี้ไปโดยไม่มีวันกลับ คือสิ้นอายุ สิ้นกรรม ตามกฎแห่งธรรมดา หรือกฎแห่งกรรม นับว่ายุติธรรมที่สุด เป็นธรรมาธิปไตยโดยแท้ ไม่มีใครกีดกัน และก็ไม่ลัดคิวใคร เป็นไปตามลำดับแห่งกรรม เป็นไปตามลำดับแห่งอายุขัย นับว่าเป็นการยุติธรรมที่สุดในโลก

ในฐานะเป็นสมาชิกของโลก สมาชิกภาพของสกุลและครอบครัว ก็ตั้งตนไว้ชอบตามฐานะ ในฐานะเป็นบุตรธิดา ก็เป็นบุตรธิดาที่ดีของมารดาบิดา ในฐานะที่เป็นภริยาก็เป็นภริยาที่ดีของสามี ในฐานะที่เป็นมารดาของโลกก็เป็นมารดาที่ดีของบุตรธิดา ในฐานะเป็นมิตรก็เป็นมิตรที่ดี

ของมิตรทั้งหลาย ในฐานะเป็นพลเมืองก็เป็นพลเมืองดีของประเทศไทย ในฐานะเป็นพุทธศาสนิกก็เป็นพุทธศาสนิกที่ดีของพระพุทธศาสนา คือรู้จักหน้าที่ของตน ชีวิตของท่านจึงสงบราบรื่นตลอดอายุขัย

ชีวิตในบั้นปลายของท่าน ท่านแสวงหาความสงบสุขในพระศาสนาเป็นส่วนมาก บริจาคทานบ้าง รักษาอุโบสถศีลบ้าง เจริญภาวนาบ้าง ฟังธรรมบ้าง ตามกาลอันสมควร

คุณนายสายหยุด สวัสดิสงคราม ท่านได้เป็นอุบาสิกาประจำวัดราชประดิษฐ์ ฯ มาหลายสิบปี ตลอดอายุขัยของท่าน ท่านเป็นอุบาสิกาที่ดีคนหนึ่ง ท่านได้พยายามอบรมกาย อบรมศีล อบรมจิต อบรมปัญญาอยู่เสมอ พิจารณตนของตนเองอยู่เนือง ๆ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยจาคะ และถึงพร้อมด้วยปัญญา ฉลาดในประโยชน์ ฉลาดในกรณียกิจ ถึงคราวที่จะหลีกเร้น ก็สามารถหลีกเร้นในวิเวกได้ คือได้มีโอกาสเข้าอบรมวิปัสสนาธุระอยู่ ๒—๓ ครั้ง พอจะรู้ทางสงบสุข รักษาตนเองได้บ้าง หลังจากอบรมแล้วท่านไม่ค่อยวุ่นวายกับใคร ในวันอุโบสถท่านได้บริจาคทาน ทำสังฆทานบ้าง รักษาศีลบ้าง ฟังธรรมบ้าง เจริญภาวนาบ้าง แม้จะอยู่ในหมู่อุบาสิกาด้วยกัน ท่านก็ไม่ค่อยวุ่นวาย ทำแต่ความสงบทางกาย ทางวาจา ทางใจเสมอ

เหมือนท่านจะรู้ว่าระสุดท้ายของท่าน เตรียมตัวไว้ก่อนตาย เร่งทำความเพียรเสมอ ท่านไม่ค่อยขาดอุโบสถ นอกจากมีกิจจำเป็นจริง ๆ หรือป่วยไข้เท่านั้นจึงขาด

การที่คุณนายสายหยุด สวัสดิสงคราม มาจากไปไม่มีวันกลับ ก็ทำให้ทางบ้านและทางวัดขาดบัญชีคนดีไปคนหนึ่งอย่างน่าเสียดาย พูดถึงกาลก็เป็นกาลอันสมควรแล้ว ชีวิตของท่านใช้มามากแล้ว เจ็ดสิบเศษนับนานหรือสายพอสมควร จึงหยุดกันเพียงแค่นี้ สาย แล้ว หยุด เถิด สมนามของท่าน

สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงก็มีความดับเป็นธรรมดา พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า ยงฺกิญฺจิสมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ และ สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสาย ธรรมทั้งปวงไม่ควรถือมั่น เพราะมีเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ขอวิญญาณคุณนายสายหยุด สวัสดิสงคราม จงเป็นสุข ๆ เถิด เป็นไปตามสภาพธรรมทั้งปวง.

พระปัญญาพิศาลเถระ

วัดราชประดิษฐ์ ฯ

๒๒ พ.ย. ๑๗

รำลึกถึงสายหยุด

สายหยุด เป็นชาวบ้านคลองขวาง อำเภอบางรัก จังหวัดพระนครนี่เอง สถานที่อยู่มีทั้งสวนและนา จึงมีความชำนิชำนาญทั้งทางนาและสวน แต่เมื่อแต่งงานแล้วก็จำเป็นต้องทิ้งการนาการสวนมาอยู่เมือง โดยไม่มีโอกาสไปเยี่ยมเยียนอีกเลย ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เราได้ช่วยกันเก็บหอมรอมริบซื้อที่นาไว้แถวลาดยาว บางเขน ติดกับถนนพหลโยธินด้วยความรักในงานสวนมาแต่เล็กแต่น้อย สายหยุดได้สนับสนุนให้ถมที่เป็นแปลงสำหรับปลูกบ้านพักและส่วนที่เหลือนอกนั้นได้ขุดยกเป็นท้องร่องสวน ปลูกผลไม้ทุกชนิดเท่าที่จะขึ้นงอกงามในที่ดินที่เป็นท้องนาแต่เดิม มีมะม่วง กล้วย ชมพู่ ฝรั่ง พุทรา ฯลฯ และระหว่างที่เกิดสงครามโลกครั้งที่สองได้อพยพครอบครัวมาอยู่ที่บ้านบางเขนโดยถาวร ผลไม้ที่ปลูกไว้และปลูกซ่อมเพิ่มเติมก็เจริญงอกงามมีผลดก นับว่าเป็นระยะที่มีความสุขสบายใจในครอบครัว เพราะลูก ๆ กำลังเติบโตก็สนุกสนานกับการเก็บผลไม้ และมีเพื่อน ๆ ของลูก ๆ มาเที่ยวเล่นเป็นประจำในระยะที่ผลไม้ออกผลตามฤดูกาล บริเวณท้องทุ่งบางเขนระยะตั้งแต่เริ่มมีถนนใหญ่ตัดผ่านจากกรุงเทพ ฯ ถึงดอนเมือง และต่อมากลายเป็นถนนสายสำคัญผ่านไปทางภาคเหนือซึ่งร่มรื่นสงัดเงียบ ห่างไกลจากความหนวกหูจอแจจากรถรายวดยาน สองข้างถนนโดยตลอดเป็นคูระบายน้ำ และมีต้นจามจุรีปลูกร่มรื่นสองข้างทาง รถประจำทางก็มีเพียงรถของบริษัทขนส่ง ยังไม่มีการขยายเขตบ้านเมืองออกมาอย่างแน่นหนาเช่นกับเวลานี้ ชื่อบ้านที่ตั้งให้ว่า "บ้านไกลรำคาญ" นับว่าเป็นชื่อที่เหมาะสมกับสภาพและสิ่งแวดล้อมทุกประการ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองนั้น สภาพบ้านเมืองอยู่ในระยะที่เรียกว่าขาดแคลนอัตคัตขัดสน ไฟฟ้า น้ำประปา รถประจำทาง ล้วนแต่ไม่สะดวก พ่อแม่และลูก ๆ ที่มาอยู่บ้านบางเขน อาศัยรถจักรยาน ๒ ล้อที่ได้หาซื้อไว้ให้หลายคันเป็นพาหนะติดต่อระหว่างบ้านในเมืองและบ้านบางเขน รวมทั้งใช้สำหรับไปซื้ออาหารจากในเมืองและตลาดนอกเมือง และไปโรงเรียนสำหรับลูกบางคน ทางบ้านนั้นก็ช่วยตัวเองด้วยการปลูกโรงนาตั้งเครื่องสีข้าวด้วยมือ และซ้อมข้าวด้วยครกกระเดื่อง ซึ่งนับว่าเป็นข้าวถูกอนามัย ส่วนผลไม้ส่วนใหญ่ก็แจกจ่ายไปตามญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านโดยรอบ ที่เก็บขายก็มีฝรั่ง เพราะมีปริมาณเกินกว่าความต้องการ ทำให้ช่วยค่าครองชีพในยามยากนั้นได้บ้าง ส่วนใหญ่สายหยุดก็เป็นผู้ช่วยโดยทำด้วยเรี่ยวแรงของตนเอง และยังได้ปลูก

ผักสวนครัวขึ้นอีกหลายอย่าง เช่น กระถิน พริก มะเขือ ผักกาด ถั่ว กับปลูกดอกไม้ไว้ในบริเวณบ้านอีกหลายชนิด ดอกไม้ที่ชอบปลูกมากคือ ต้นดอกสายหยุดและมะลิ ลูก ๆ ที่อยู่ร่วมกันในครอบครัวก็ได้รับการอบรมให้เคยชินกับชีวิตที่ต้องใช้เรี่ยวแรง และมีความอดทนต่อความยากลำบากในยามสงคราม ซึ่งต่างกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่มีจำนวนพลเมืองมากขึ้นหลายเท่า ขอบเขตกรุงเทพมหานครขยายออกโดยกว้างขวาง มียวดยานพาหนะเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกันสภาวะแห่งความเปลี่ยนแปลงนี้ ในระยะ ๕ – ๖ ปีหลัง ชื่อบ้านที่ตั้งให้ว่า ไกลรำคาญจำเป็นต้องถอดออกทิ้งไป

สายหยุดเป็นผู้มีใจเป็นกุศลโดยนิสัย ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดที่มีพระบิณฑบาตร จะต้องถวายข้าวบิณฑบาตรทุกวันเป็นประจำ เป็นการฝึกอบรมลูก ๆ ให้มีนิสัยรู้จักการทำบุญให้ทานตั้งแต่เด็ก ๆ นอกจากนี้ในระยะ ๑๐ ปีหลัง ครอบครัวเราได้ไปช่วยในการก่อสร้างโบสถ์ที่ขาดผู้อุปถัมภ์จนสร้างเสร็จโดยสมบูรณ์ที่วัดตะคร้ำเอน ตำบลท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เราเดินทางไปมาเป็นประจำ สายหยุดบันทึกไว้ทุกครั้งนับได้มากกว่า ๑๐๐ เที่ยว นอกจากนั้นยังได้ช่วยกันบูรณะด้วยการก่อสร้างที่พักสำหรับอุบาสิกา ครัว ห้องน้ำ ส้วมทั้งของพระและของฆราวาส กับทั้งจัดหาเครื่องยนต์สูบน้ำและต่อท่อประปาสำหรับวัดพร้อมถังประปา โดยลูก ๆ กับเพื่อนฝูงของลูกช่วยกันเป็นธุระจัดทอดกฐินให้เป็นประจำเกือบทุกปี และในการนี้ก็ได้จัดหาเงินสมทบเพื่อการก่อสร้างโรงเรียนขนาดใหญ่ในบริเวณวัด เพื่อการศึกษาของเด็ก ๆ ในตำบลนั้นโดยทั่วถึง ความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่ร่วมกันจัดให้ท้องถิ่นตำบลนี้ นับว่าเป็นการช่วยพัฒนาให้เกิดความเจริญร่วมกัน ทั้งได้สร้างให้เกิดความรักใคร่สนิทสนมกับบรรดาชาวบ้านในตำบลนั้น เมื่อเว้นระยะการไปเยี่ยมเยียนสัก ๒ – ๓ เดือน บรรดาชาวบ้าน อุบาสกอุบาสิกาผู้สนิทสนมคุ้นเคยนับสิบคนก็จะชักชวนกันมาเยี่ยมเยียนถามข่าวคราวจนถึงบ้าน พอทราบข่าวว่าสายหยุดได้จากไป ก็ชักชวนกันมาเยี่ยมคารวะหลายสิบคน

นอกจากงานช่วยพัฒนาวัดตะคร้ำเอน ที่ท่ามะกา กาญจนบุรีแล้ว ครอบครัวเรายังได้ร่วมกันสมทบทุนการกุศล ในการสร้างฌาปนสถานที่วัดโพธิ์ ไพโรจน์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สายหยุดได้สนับสนุนให้สร้างโลงทองรองนอกสำหรับวัดนี้ถึง ๒ ชุด พร้อมโต๊ะหมู่บูชา และได้สร้างประตูเหล็กฌาปนสถานของวัดแห่งนี้อีก รวมทั้งการสมทบทุนจากการบอกบุญให้ร่วมการกุศลในเรื่องอื่น ๆ ของวัดนี้อีกหลายประการ ในระหว่างที่สายหยุดได้ป่วยอยู่นั้น ก็ได้สร้างเก้าอี้ ๕๐ ตัว และตู้ยาขนาดใหญ่สำหรับวัดโพธิ์ ไพโรจน์นี้อีกด้วย

เมื่อเขียนมาถึงตอนนี้ ก็ทำให้อดที่จะนึกถึงความดีในเรื่องอื่น ๆ เสียมิได้ สายหยุดเป็นคนดีมาก ได้ชมเขาอยู่เสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพราะตลอดชีวิตที่อยู่ด้วยกันมา มีแต่ความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี รู้จักมัธยัสถ์ และเก็บหอมรอมริบ ได้ช่วยกันสร้างฐานะและหลักฐานจนเป็นปึกแผ่นมั่นคงมาถึงทุกวันนี้ โดยต่างก็ไม่มีทรัพย์มรดกกันมาเลย และก็ไม่เคยมีหนี้สินใด ๆ เลยด้วย นอกจากนั้นยังเป็นคนที่มีจิตใจมั่นคงและอดทน สามารถต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตที่ต้องผจญร่วมกันมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่สายหยุดอายุ ๑๘ ปี แม้จะมีการขัดอกขัดใจกันบ้างด้วยความเห็นไม่ตรงกัน ก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่ด้วยปกติเป็นคนที่อ่อนน้อมเชื่อฟังในเหตุผล และรักความสงบจึงอยู่ด้วยกันได้อย่างราบรื่นตลอดมา ในยามเจ็บไข้ก็ได้ให้ความเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจอย่างดียิ่ง ยากที่จะหาผู้ใดเทียมได้ สายหยุดเป็นคนรักลูก เอาใจใส่ดูแลและไต่ถามทุกข์สุขลูกทุกคนอยู่เสมอ แม้ว่าลูกจะโตเป็นผู้ใหญ่ มีครอบครัว และแยกบ้านกันไปแล้ว ก็ยังติดตามไปเยี่ยมเยียนอยู่ไม่ขาด และไม่เว้นที่จะมีขนมหรือผลไม้ ฯลฯ ไปฝากลูกหลาน โดยทั่วถึงกัน ต่อเมื่อมีอายุล่วงเข้าสู่วัยชรา จึงได้งด

ความขยันขันแข็งในกิจการงานเพื่อครอบครัว และความเคร่งครัดในการบำเพ็ญกุศลอยู่เป็นนิจของสายหยุด นับเป็นแบบอย่างที่ดีที่ลูก ๆ ได้รับถ่ายทอดมา

ในวาระที่สายหยุดละโลกนี้ไป ครอบครัวยังมีความระลึกถึงและอาลัยอยู่มิเสื่อมคลาย บรรดาลูก ๆ ก็ยังสนทนาปรารภถึงแม่เหมือนกับว่าแม่เดินทางไปร่วมการกุศลทอดกฐิน ณ ต่างจังหวัดยังไม่กลับ ทุกวันพระลูก ๆ ก็ช่วยกันจัดอาหารปิ่นโตไปถวายสังฆทาน และถวายกัณฑ์เทศน์ตลอดจนทำบุญในรายการต่าง ๆ ณ วัดราชประดิษฐ์ ฯ ในนามของแม่ เช่นเดียวกับที่แม่เคยปฏิบัติอยู่เป็นประจำเหมือนเมื่อยังมีชีวิตอยู่

จึงขอให้สายหยุดอนุโมทนาในส่วนกุศลที่ได้รับโดยความกตัญญูกตเวทีของลูก ๆ ด้วย และทุกครั้งที่ครอบครัวบำเพ็ญกุศล ก็ไม่ลืมที่จะให้สายหยุดได้มีส่วนรับรู้และโมทนาด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สุข และเป็นปัจจัยในการที่จะบำเพ็ญธรรมให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ณ สัมปรายภพโน้นเทอญ.

พันเอก เชียร สวัสดิสงคราม

อาลัยคุณแม่

คุณแม่ได้จากลูกไปแล้ว ไม่น่าเชื่อเลยว่าจะเป็นความจริง คุณแม่ไม่แสดงอาการว่าเจ็บป่วยเป็นอะไรมาก่อนเลย

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กันยายน ๑๗ ตอนเย็นลูกและหลาน ๆ ไปหาคุณแม่ รู้สึกว่าคุณแม่ดีใจเป็นพิเศษที่ได้พบลูกในวันนั้น ตลอดเวลาที่พูดคุยกัน คุณแม่มีท่าทางเหนื่อยอ่อนอยู่บ้าง แต่ลูกก็ไม่ทันได้เฉลียวใจที่จะถามอาการ เมื่อเห็นว่าจวนค่ำลูกจึงลากลับ

วันจันทร์ที่ ๓๐ กันยายน ๑๗ ตอนเช้าลูกได้ทราบจากน้องแอ๊ดว่า คุณแม่ต้องเข้าโรงพยาบาลด่วนกลางดึก ลูกตกใจมาก รีบไปเยี่ยมทันที พบคุณแม่กำลังให้อ๊อกซิเย่นอยู่ในห้องฉุกเฉิน ลูกแทบจะร้องไห้ ด้วยไม่นึกว่าอาการจะหนักถึงเพียงนี้ ลูกนั่งเฝ้าอยู่ทั้งวันอาการของคุณแม่ก็ยังทรงอยู่

วันอังคารที่ ๑ ตุลาคม ๑๗ ลูกไปเยี่ยมอีก คุณแม่มีอาการดีขึ้นบ้าง แต่ความจำยังไม่สู้ดีและพูดยังไม่ค่อยชัด

วันพุธที่ ๒ ตุลาคม ๑๗ พี่ชุมรับพี่สมทรงจากบ้านใกล้วัดปากน้ำมาช่วยรักษาตามวิธีธรรมกายให้ ขณะคุณแม่นอนหลับ เมื่อตื่นขึ้นตอนกลางวัน คุณแม่มีอาการดีขึ้นมาก หน้าตาแจ่มใส ตอนบ่ายหมอจึงให้ย้ายไปอยู่ตึกอายุรกรรมหญิง พอดีน้องหนอนไปเยี่ยม จึงได้รับคุณแม่ขึ้นรถไปส่งที่ตึกธนาคารออมสิน ตอนเย็นคุณแม่เดินเข้าห้องน้ำเองได้ ไม่เหนื่อย ลูกดีใจมากที่เห็นคุณแม่สบายขึ้น รับประทานอาหารได้เอง ลูกไปเยี่ยมทุกวัน ตั้งใจว่าถ้าหมออนุญาตให้กลับบ้านได้ จะรับคุณแม่ไปพักฟื้นที่ ร.พ. ไฟฟ้า สามเสน ที่ลูกทำงานอยู่ เพื่อจะได้ดูแลใกล้ชิดยิ่งขึ้นคิดว่าจะรับกลับวันศุกร์ที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๗

วันอังคารที่ ๘ ตุลาคม ๑๗ ขณะที่ลูกกำลังนั่งทำงานอยู่ คนขับรถได้เอาใบสั่งยามาให้และบอกว่า หมออนุญาตให้คุณแม่กลับบ้านได้แล้ว ทาง ร.พ. ต้องการเตียงสำหรับผู้ป่วยอื่น ลูกจึงตัดสินใจไปรับคุณแม่ตอนบ่าย ตั้งใจจะให้คุณแม่พักฟื้นอยู่นาน ๆ สมบูรณ์ดีแล้วจึงค่อยกลับบ้าน อาการของคุณแม่ระยะนี้มีแต่เพียงเพลีย ส่วนอาหารก็สามารถรับประทานได้เอง

วันศุกร์ที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๗ คุณแม่ได้สระผมเอง ตอนบ่ายไปเอ๊กซเรย์ที่กองแพทย์ ก.ฟ.น. วัดเลียบ คุณแม่ไม่มีอาการเป็นที่น่าวิตกแต่อย่างใด รุ่งขึ้นวันเสาร์ ลูกพักอยู่กับบ้านระยะนี้ ร่างกายของลูกอ่อนแอเช่นเดียวกัน เป็นลมบ่อย ๆ ลูกจึงไม่ได้ไปเยี่ยมคุณแม่

วันอาทิตย์ที่ ๑๓ ตุลาคม ๑๗ ตอนสาย น้องหนอนขับรถไปรับที่บ้านรามอินทรา บอกว่าคุณแม่ท้องเดิน เพลียมาก ลูกรีบไปเยี่ยม พร้อมด้วยคุณพ่อและน้องแอ๊ต เห็นคุณแม่เพลีย เดินไม่ค่อยไหว จึงขอให้แพทย์เวรช่วยฉีดยาบำรุงให้ แล้วลูกก็กลับบ้าน คุณพ่ออยากให้คุณแม่ได้พักผ่อน ตอนบ่ายน้องหนอนขับรถไปรับอีกครั้ง บอกว่าคุณแม่อาการหนัก ต้องใช้อ๊อกซิเย่นลูกตกใจมากรีบไปทันที พอไปถึงก็ไม่ทันเสียแล้ว คุณแม่ด่วนจากลูก ๆ ไป ไม่ทันเห็นใจเลย ลูกรู้สึกเสียใจอย่างสุดซึ้ง มันกระทันหันเหลือเกิน น่าใจหาย ลูกไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจที่จะพบเหตุการณ์เช่นนี้ ลูกระลึกถึงคุณแม่ทุกวัน

ทุกครั้งที่คุณแม่กลับจากวัด จะต้องแวะหาลูกที่ ๆ ทำงาน พร้อมทั้งซอกระเพาะปลาใส่ถุงมาฝาก และนั่งอ้อนวอนให้ลูกรับประทานเดี๋ยวนั้น เพราะกลัวว่าพอเย็นแล้วจะไม่อร่อยแม้ว่าลูกจะเป็นลูกผู้หญิงคนเดียวที่จากคุณแม่ไปอยู่ต่างหาก แต่คุณแม่กับลูกก็ได้พบกันเสมอ คุณแม่ไม่เคยบ่นว่ามีอาการเจ็บไข้แต่อย่างใด ลูกจึงเพียงแต่ให้ยาบำรุงจำพวกวิตามิน และวัดความดันนาน ๆ ครั้ง แล้วก็คอยเตือนไม่ให้ทำงานให้มากนัก แต่คุณแม่เป็นคนขยัน ไม่ชอบอยู่เฉย ๆ มักทำอะไรต่อมิอะไรให้ลูก ๆ หลาน ๆ เสมอ คุณแม่เป็นผู้ที่อดทนที่สุด ไม่เคยบอกเล่าอาการเจ็บป่วยให้ลูก ๆ ได้ทราบเลย ลูกเพิ่งมาทราบจากสมุดบันทึกประจำวันของคุณแม่เอาเมื่อคุณแม่ได้จากไปแล้ว

จากผลบุญและคุณความดีที่คุณแม่ได้สะสมไว้มากมาย ลูกแน่ใจเหลือเกินว่า คุณแม่จะมีแต่ความสงบสุขอยู่ในแดนสุขาวดี.

จากลูกชัย

คิดถึงคุณแม่

เมื่อเช้าวันอาทิตย์ที่ ๑๓ ต.ค. ๑๗ ยังได้เห็นคุณแม่ ดูท่าทางแข็งแรง ยิ้มอย่างสดชื่นที่คุณพ่อและลูก ๆ ได้ไปเยี่ยมกันที่โรงพยาบาล คิดว่าไม่ช้าคุณแม่คงจะได้กลับไปอยู่ที่บ้านบางเขนอีก แต่อนิจจา...ตอนบ่ายได้รับโทรศัพท์ว่า คุณแม่มีอาการไม่ค่อยดี คุณพ่อจึงให้รีบไปรับพี่ชัช และไปพร้อมกันที่โรงพยาบาล ระหว่างทางก็คิดว่า คุณแม่คงจะไม่เป็นอะไรมากนัก แต่เมื่อไปถึงโรงพยาบาลแล้ว ใจหายหมด นึกไม่ถึงเลยว่า คุณแม่จะจากพวกเราไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้

คุณแม่เป็นผู้ที่มีเมตตาธรรมสูง นอกจากเลี้ยงดูลูก ๆ ด้วยความรักและห่วงใยจนมีครอบครัวกันแล้ว คุณแม่ยังได้ช่วยเลี้ยงหลาน ๆ ต่อไปอีก หลานยายแทบทุกคน คุณแม่ช่วยเลี้ยงให้ตั้งแต่ยังแบเบาะ เพราะลูก ๆ ต้องไปทำงานกัน ครั้นหลาน ๆ เติบโตขึ้นแล้ว คราวที่ลูกกับคุณบุญทรงต้องไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ ก็ยังต้องฝากหลานทั้งสองให้อยู่ในความดูแลของคุณแม่อีก คุณแม่ได้พาหลาน ๆ ให้ไปคุ้นกับการทำบุญทำกุศลอยู่เสมอ เป็นต้นว่า พาไปฟังเทศน์ ไปเลี้ยงพระที่วัดราชประดิษฐ์ ฯ ตลอดจนไปทำบุญหรือทอดกฐินตามวัดในต่างจังหวัด เช่น อยุธยา สระบุรี นครปฐม กาญจนบุรี และจันทบุรี เป็นต้น ซึ่งเป็นการฝึกให้หลาน ๆ ได้มีโอกาสเข้าวัดตั้งแต่เด็ก ๆ นอกจากนั้นยังได้พาไปตากอากาศและเล่นน้ำทะเลที่บางแสน สัตหีบ และหัวหิน อีกด้วย นับเป็นพระคุณแก่ลูกอย่างยิ่ง

คุณแม่เป็นผู้ที่มีจิตใจยึดมั่นในการบุญการกุศลอยู่เสมอ แม้ในยามเจ็บไข้อยู่ ณ โรงพยาบาล ก็ยังสั่งให้พี่ชุมจดรายการทำบุญ โดยเฉพาะที่ห่วงมากก็คือ วันอังคารที่ ๑๕ ต.ค. ๑๗ ซึ่งเป็นวันทำบุญอดีตเจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐ์ ฯ และวันพุธที่ ๑๖ ต.ค. ๑๗ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน สั่งนักสั่งหนาว่าให้ไปทำบุญให้ได้ ซึ่งพี่ชุมและลูกก็ได้ไปจัดการให้สมตามความประสงค์ของคุณแม่แล้วทุกอย่าง

ด้วยกุศลนานาประการที่คุณแม่ได้บำเพ็ญมาตลอดเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นเอง เป็นผลให้คุณแม่ได้ไปสู่สุคติภพ แม้ลูก ๆ จะทราบว่า คุณแม่หมดอายุจริง ๆ และไปสบายแล้วก็ตาม แต่ใจของลูกหลานก็ยังอดคิดถึงคุณแม่และคุณยายไม่ได้เลย.....

จากลูก ชดช้อย

หลาน สุพรรณี และ ปาน

ปารีส

๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

กราบเท้าคุณพ่อ ที่เคารพอย่างสูง

ผมได้ทราบข่าวจากหนอนว่า เราทุกคนได้สูญเสียคุณแม่ไปแล้ว อ่านจดหมายแล้วตัวชาตะลึงงันไปหมด นึกไม่ถึงว่าคุณแม่จะมาด่วนจากไปเร็วเช่นนี้ เห็นคุณแม่ยังสดชื่นติดตา ผมเลยต้องละงานใด ๆ ทั้งหมด รีบเขียนจดหมายในปัจจุบันทันที กรรมใดที่ผมได้ล่วงเกิน ทั้งต่อหน้าก็ดีลับหลังก็ดี ขอคุณแม่ได้โปรดอโหสิกรรมให้ผมด้วย ผมคงจะไม่มีโอกาสเดินทางกลับมาให้ทันในวันเผาได้ ขอให้วิญญาณของคุณแม่ จงไปสู่สุคติภพ เทอญ.

ด้วยความเคารพอย่างสูง

บุญทรง

แด่คุณยาย

กราบคุณยายของหลาน ๆ

วันอาทิตย์ที่ ๑๓ ต.ค. ๒๕๑๗ เป็นวันที่หลานเศร้าเสียใจอย่างสุดซึ้ง เพราะคุณยายที่เคารพรัก ได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับ

คุณยายใจดี รักและห่วงใยลูกหลานมาก กลับจากถืออุโบสถศีลและค้างคืนที่วัดราชประดิษฐ์ ฯ แล้ว คุณยายก็มักจะขึ้นรถสาย ๔๗ จากหลักเมืองไปหาลูกหลาน ที่บ้านพักในโรงพยาบาลไฟฟ้าคลองเตยเสมอ เมื่อคุณพ่อและคุณแม่ย้ายที่ทำงานมาอยู่โรงพยาบาลไฟฟ้า สามเสน และคุณยายมีอายุมากขึ้น ถ้าเป็นวันโรงเรียนเปิด หลังจากที่รถส่งหลาน ๆ ไปโรงเรียนแล้ว คุณแม่ก็ให้ไปรับคุณยายจากบ้านบางเขนไปส่งที่วัด และเมื่อส่งรถไปรับกลับในวันรุ่งขึ้น ก็มักจะมาแวะนอนพักผ่อนที่บ้านพักในโรงพยาบาลก่อน บางวันก็ส่งคุณยายกลับบ้านในตอนบ่าย บางทีก็กลับพร้อมกันตอนเย็น เพราะบ้านของหลานต้องผ่านบ้านคุณยาย

แม้คุณยายจะมีอายุมากแล้วก็ตาม ก็ยังชอบที่จะทำอะไรต่ออะไรเอง มักทำขนมแจกหลาน ๆ เสมอ โดยเฉพาะมะขามแก้ว รสอร่อย ห่อกระดาษแก้วสีสวย ๆ เมื่อคุณยายมีโอกาสมาหาหลาน หรือเมื่อหลานมีโอกาสไปเยี่ยมคุณยาย ก็ไม่เว้นที่จะมีขนม หรือผลไม้ฝากลูกหลานทุกครั้ง

ในการป่วยครั้งนี้ หลานได้ไปเยี่ยมคุณยายหลายครั้ง ยังมั่นใจว่าคุณยายจะต้องหายเป็นปกติในไม่ช้า และกลับมาอยู่กับหลานอีก อย่างที่เคยปฏิบัติมา แต่......คงเป็นด้วยกฎแห่งกรรมซึ่งไม่มีผู้ใดฝ่าฝืนได้ คุณยายจึงมาด่วนจากหลานไป......

ต่อแต่นี้ หลานจะไม่มีคุณยาย ผู้คอยให้ความรักใคร่ ห่วงใย ให้ความเมตตา ตลอดจนตักเตือนสั่งสอนอีกแล้ว

คุณยายอยู่ ณ สวรรค์ชั้นใด โปรดรับทราบด้วยว่า หลานคิดถึงคุณยายมาก หลานขออธิษฐานให้ดวงวิญญาณของคุณยาย ประสบสุขในสวรรค์ชั้นสูงด้วยเทอญ.

หลานของคุณยาย

ปีบ แป๋ม ปุ๋ม

จดหมายถึงคุณปู่

๒๔ ต.ค. ๑๗

กราบเท้าคุณปู่ที่เคารพรักอย่างสูง

ตุ๋ยและชาตรีเพิ่งทราบข่าวเรื่องคุณย่าเสียชีวิตวันนี้เอง หลานทั้งสองขอแสดงความเสียใจอย่างยิ่งในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของคุณย่า

ถึงแม้ว่าการเกิด แก่ เจ็บตาย จะเป็นกฎธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์โลกก็ตาม หลานทั้งสองก็อดที่จะเสียใจมิได้ อย่างไรก็ตามผู้ที่ปฏิบัติอยู่ในธรรม และยึดพระธรรมเป็นเครื่องหน่วงเหนี่ยวจิตใจเช่นคุณปู่ คงจะตัดแล้วซึ่งความเสียใจ ซึ่งเป็นตัวก่อให้เกิดความเศร้าหมองแก่จิตใจ คุณย่าเองก็ได้ยึดพระธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวจิตใจ ได้สร้างบุญสร้างกุศลมามากแล้ว เมื่อหมดกรรมก็คงจะได้ไปเสวยผลบุญผลกุศลในเบื้องบน

หลานทั้งสองไม่มีโอกาสได้ขออโหสิกรรมต่อคุณย่า และคงไม่มีโอกาสมาร่วมทำบุญในงานศพด้วย แต่ก็ได้ตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้ดวงวิญญาณของคุณย่าไปสู่สุคติ

คุณย่าซึ่งเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลานได้จากไปแล้ว แต่เรายังเหลือคุณปู่เป็นมิ่งขวัญเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรอยู่ จึงขอให้ความเศร้าหมองต่าง ๆ ที่จะเป็นเครื่องทำลายจิตใจของคุณปู่จงหมดไป

รักและเคารพอย่างสูง

ตุ๋ย และ ชาตรี

คุณของแม่ที่ลูกทุกคนต้องรำลึก

คิดถึงแม่เกิดเกล้า การุณย์
ควรแก่การเทอดคุณ ใหญ่กว้าง
จึงเพียรก่อการบุญ อุทิศ
จงกุศลส่งสร้าง แม่นั้นสุขเกษม

อันพระคุณแม่นั้น เหลือคณา
กำเหนิดลูกรักษา ปกเกล้า
กกกอดแนบอุรา อบอุ่น
ลูกดื่มอุทกเต้า เลือดแท้ในกาย

แม่ฟูมฟักรักเลี้ยง เชยชม
ทุกข์ยากแม่ตรอมตรม อดกลั้น
ความดีแม่อบรม สอนสั่ง ลูกเอย
เหมือนอย่างประจงปั้น หุ่นให้เห็นงาม

ยามกินใครจักรู้ ใจลูก
เหมือนแม่เคยพันผูก รสลิ้น
เค็มหวานแม่หาถูก ปากชอบ
ส้มสุกลูกไม้ลิ้น แม่เพิ้นบำเรอ

ยามลูกถึงป่วยไข้ ใครถนอม
เห็นแต่แม่อดออม อยู่เฝ้า
ยุงรินจักไต่ตอม คอยปัด ป้องแฮ
ยาหยูกทุกค่ำเช้า แม่ล้วนกังวล

ความดีของแม่นั้น　　สุดแทน ทดเอย
คิดค่าเรือนหมื่นแสน　　บ่ได้
หาใครทั่วดินแดน　　เทียมเท่า
หน้าที่ของลูกไซร้　　จักต้องกตัญญู

การใดสุดคิดค้น　　ไขขาน
บอกแม่แม่ลนลาน　　รุดแก้
สุดพลังแม่บนบาน　　พระช่วย
ใจแม่เพื่อลูกแท้　　โอบอุ้มเชิดชู

ลูกใดประพฤติชั่วช้า　　เลวทราม
อกแม่คงเหน็บหนาม　　กลัดกลุ้ม
ดีชั่วแม่ติดตาม　　ยังรัก ลูกแฮ
คุณแม่เหมือนพระคุ้ม　　ครอบเกล้าตลอดกาล

ยังมีใครเทียบแม้น　　มารดา
รักลูกดังดวงตา　　เท่าได้
ลูกดีแม่หรรษา　　ชมชื่น
ลูกชั่วแม่พลอยไห้　　ขุ่นข้องหมองหมาง

สองมือขอนบไหว้　　บูชา
อันอดีตอันอุรา　　สุดเศร้า
ดวงจิตลูกโหยหา　　ครวญคร่ำ
แม่อยู่คุมคุ้มเหย้า　　อุ่นเกล้าลูกหลาน

หวนรำลึกแม่บ้า　　ดับขันธ์
คุณท่านยังบ่ทัน　　ชดใช้
บุญทานสักกี่พัน　　จักทด แทนฤๅ
คุณแม่ถวรเทอดไว้　　ยิ่งด้วยใดใด

บุญกุศลอันลูกได้　　บำเพ็ญ
อุทิศให้แม่เห็น　　ร่วมรู้
วิญญาณแม่ลำเค็ญ　　ฤๅสุข ไฉนนา
ทุกสิ่งลูกสละสู้　　แม่ได้สรวงสวรรค์

ทิศเบื้องหน้า

เมื่อยังไม่มีเข็มทิศ เรากำหนดทิศกันด้วยดวงตะวันเป็นที่ตั้ง มีแสงอาทิตย์อุทัยในทางไหนก่อน เราผินหน้าไปทางนั้นแล้วนับทางนั้นว่า เป็นทิศตะวันออก หรือ บูรพา ซึ่งแปลว่าก่อนหรือข้างหน้า ดวงตะวันลับฟ้าทางเบื้องหลัง เราเรียกทางนั้นว่า เป็นทิศตะวันตก หรือ ปัจฉิมให้ญาติที่แปลว่า หลัง ทางซ้ายเป็นอุดร ทางขวาเป็นทักษิณ

พระบรมศาสดาตรัสเปรียบบิดามารดาว่า เป็นทิศเบื้องหน้า เพราะท่านมีอุปการะแก่บุตรก่อนคนอื่น คนอื่น แม้จะเป็นที่รักใคร่ หรือให้คุณประโยชน์อย่างล้นเหลือขนาดไหน ก็เพิ่งมาพบกันภายหลังทั้งนั้น เริ่มต้นด้วย ท่านให้ชีวิต ให้ลืมตาดูโลก ให้ความเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมที่สุดสละทุกอย่างเพื่อบุตรอยู่รอดปลอดภัย สั่งสอนให้รู้สิ่งเป็นภัย ให้รู้สิ่งเป็นประโยชน์ ให้พูดเป็นภาษา ให้รู้จักทำกิริยาให้เหมาะสมแก่กรณี จนกระทั่งอบรมอัธยาศัยกิริยามารยาท เป็นผู้ให้ชาติให้ญาติ ให้วงศ์ตระกูล ให้ศิลปวิทยา ให้ทรัพย์ ตลอดถึงให้มีหลักฐานตั้งตัวได้ด้วย

รวมความว่าท่านให้โลกนี้ทั้งโลกแก่บุตร ให้บุตรได้แสวงหาสิทธิและความสุขเอาตามความต้องการ ตา หู จมูก ลิ้น กาย อวัยวะทั้งหลาย ทั้งสรีระที่บุตรแสวงหาความสุขนี้ ก็เป็นส่วนหนึ่งของบิดามารดา โดยจิตใจ ท่านก็มีเมตตารักใคร่อยากให้เจริญและพ้นภัยพิบัติเป็นนิตย์ มีมุทิตาจิต เมื่อบุตรประสบความเจริญ คุณของท่านทั้งหมดเมื่อประมวลเข้าก็เป็น ๒ สถาน คือ เป็นผู้ให้กำเนิด ๑ เป็นผู้ให้อุปการะ ๑

มารดาบิดาผู้มิได้เลี้ยงดูบุตร ชื่อว่าผู้ให้กำเนิดแต่สถานเดียว ส่วนผู้มิได้ให้กำเนิดแต่ตั้งอยู่ในฐานะบิดามารดา เลี้ยงมาด้วยดี ทะนุถนอมบำรุงให้เจริญด้วยเจตนาบริสุทธิ์ ชื่อว่าผู้ให้อุปการะ ยังไม่ทรงไว้ซึ่งคุณของมารดาบิดาอย่างสมบูรณ์ ถ้าประกอบพร้อมทั้ง ๒ สถานจึงจะครบถ้วน แม้เพียงสถานเดียว ก็ยังนับว่าเป็นผู้มีบุญคุณแก่บุตรอย่างเลิศล้นหาที่เปรียบมิได้ ควรที่บุตรทั้งหลายจักใส่ใจสำนึกอยู่ตลอดเวลา

บุตรใดมิได้ระลึกรู้สึกบุญคุณของท่าน ก็นับว่าเนรคุณแล้ว ถ้ายิ่งลบหลู่ดูหมิ่นท่านเพราะทรัพย์ เพราะความรู้ เพราะรสนิยมในสมัย หรือเพราะเกียรติในสังคม เป็นต้น ก็ต่ำทรามลงไปกว่า ถ้าปฏิเสธบุญคุณ ก็เรียกว่าผู้โกงหนี้ ถ้าด่าว่าด้วยคำหยาบคายใส่ร้ายให้ท่านเสื่อมเสียหรือประทุษร้ายร่างกายให้บาดเจ็บ ก็บาปหนักขนาดเกิดเป็นเปรต เห็นกงจักรเป็นดอกบัว ถ้าถึงกับฆ่าให้สิ้นชีวิต ก็เป็นอนันตริยกรรม บาปหนักขนาดควรถูกแผ่นดินสูบ ตกนรกไม่รู้ผุด ห้ามสวรรค์ห้ามนิพพาน เหมือนฆ่าพระอรหันต์

บุตรธิดาใดระลึกสำนึกคุณของท่านได้ แต่มิได้สนองคุณท่าน ก็ได้แต่เพียงกตัญญู ยังไม่กตเวที ต่อได้สนองคุณท่านแล้ว จึงจัดว่าเป็นผู้กตัญญูกตเวที ซึ่งยกย่องว่าเป็นคนหาได้ยาก เพราะคนจำนวนมาก หาโอกาสแทนคุณบิดามารดาไม่ได้ เมื่อเยาว์ยุ่งเรื่องเล่นเรื่องเรียน โตขึ้นมายุ่งเรื่องอาชีพ และภาระในครอบครัว เมื่อมีแก่ใจขึ้นมาก็หมดโอกาส เพราะท่านล่วงลับไปเสียแล้ว

เพราะฉะนั้นคนเราจึงไม่ควรเพิกเฉยต่อมารดาบิดา แม้ตั้งอยู่ในปฐมวัย ก็แสดงความกตัญญูกตเวทีต่อท่าน ด้วยความเคารพนับถือ อยู่ในโอวาท หัวอ่อน สอนง่าย ไม่ฝ่าฝืนคำสั่งทั้งต่อหน้าและลับหลัง เอาใจใส่รับใช้ตามกำลังความสามารถ หมั่นศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จสมประสงค์ของท่าน ถนอมน้ำใจให้ท่านประสบแต่ความปรีดาปราโมทย์ ดังนี้เป็นต้น

วัยต่อมา เมื่อปีกกล้าขาแข็งตั้งตัวได้แล้ว พระบรมศาสดาตรัสสอนให้บำรุงมารดาบิดาด้วยสถาน ๕ ว่า ดูก่อนบุตรแห่งคฤหบดี มารดาบิดาเป็นทิศเบื้องหน้าอันบุตรพึงตั้งใจบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

(๑) ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เราจักเลี้ยงท่านตอบ

(๒) เราจักกระทำการงานของท่าน

(๓) เราจักดำรงวงศ์สกุล

(๔) เราจักปฏิบัติตัวให้สมควรรับทรัพย์มรดก

(๕) และเมื่อท่านตายแล้ว เราจักทำบุญอุทิศให้

บุตรธิดา ควรเลี้ยงดูบิดามารดาให้เป็นสุข แม้ท่านจะเลี้ยงเรามาด้วยมือหรือไม่ก็ตาม เพราะเป็นการได้บุญกว่าเลี้ยงคนอื่นทั้งสิ้น แม้เมื่ออาศัยมารดาบิดาอยู่ ก็พึงเอาใจใส่จัดแจงให้ท่านได้รับความสะดวก ไม่หนักใจในการกินอยู่ สนใจปฏิบัติให้ท่านเป็นผาสุกในความเป็นอยู่ประจำวัน เมื่อยามป่วยไข้ก็กระตือรือร้นหาหมอหายาให้ทันการ ปฏิบัติพยาบาล ไม่รังเกียจของปฏิกูล อาบน้ำป้อนข้าว ถึงว่าท่านจะบริบูรณ์มั่งคั่ง ก็ควรสนองด้วยการจัดแจงให้ หรือเลี้ยงดูตามโอกาส หรือมีข้าวใหม่ปลามัน ผลไม้แปลก อาหารดี ของที่ชอบ ก็นำไปให้ ถ้าท่านอาศัยเราอยู่ ก็พยายามเลี้ยงดูท่านมิให้อดอยาก ได้ความผาสุกตามสามารถ ปฏิบัติได้ตามเค้านี้ชื่อว่า บำรุงบิดามารดาด้วยเลี้ยงท่านตอบ

กิจการในบ้านเรือน เช่นการบริหาร รักษาทรัพย์ การอาชีพ การจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค การเลี้ยงดูคนในครอบครัว การต้อนรับปฏิสันถาร กิจการเกี่ยวด้วยวงสังคม ญาติมิตรเพื่อนบ้าน หรือราชการและศาสนา อันใดเป็นภาระของบิดามารดา บุตรธิดาควรรับเป็นหน้าที่ของตน ช่วยขวนขวายให้สำเร็จ หรือกิจใดเป็นคุณ เป็นประโยชน์ เป็นถาวรวัตถุ สาธารณกุศล เช่น ถนน ศาลา สถานพยาบาล โรงเรียน หรือกุศลส่วนบำรุงพระพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ วิหาร เสนาสนะถาวร หรือสิ่งเป็นประโยชน์อื่นใดที่บิดามารดาสร้างไว้ เมื่อท่านสร้างก็ช่วยทำ เมื่อท่านหมดกำลังทำค้างไว้ ก็ช่วยรับภาระทำให้เสร็จ หรือหากทรุดโทรมหักพัง ก็บูรณะปฏิสังขรณ์ให้มั่นคงหรือให้ดีขึ้นกว่าเก่า ก็ชื่อว่าบำรุงบิดามารดา ด้วยช่วยทำกิจของท่าน

บิดามารดาปรารถนาได้บุตร จุดสำคัญเพื่อได้สืบสกุลวงศ์ เพราะคนเรามีความรักยึดถือวงศ์ตระกูลอยากให้ดำรงอยู่คู่ฟ้าดิน เมื่อตนมีอายุจำกัดและต้องสิ้นชีวิตไป ก็มีแต่บุตรเท่านั้น จะสืบเชื้อสายต่อไป ถ้าบุตรเป็นคนไม่ดี ตัดรอนสกุลให้ล่มจม ก็เป็นความผิดหวังของมารดาบิดาอย่างใหญ่หลวง เพราะท่านปรารถนาบุตรที่เจริญยิ่งกว่ามารดาบิดา หรืออย่างน้อยก็พอให้เหมาะสมแก่วงศ์สกุล รักษาวงศ์สกุลมิให้เสื่อม

อันเครื่องกำหนดหมายแห่งวงศ์สกุลนั้น นอกจากผู้สืบสันดานแล้ว ยังมีทรัพย์สมบัติของสกุล เช่น บ้านเรือน ที่ดิน และเงินทอง ขนบธรรมเนียมประเพณีของสกุล คุณสมบัติวัฒนธรรม

ประจำสกุล และเกียรติยศของสกุล ซึ่งผู้สืบสกุลจะต้องพิทักษ์รักษาให้ดำรงอยู่ตลอดไป เมื่อบุตรธิดาปฏิบัติได้สำเร็จ ก็ชื่อว่า เป็นผู้ดำรงวงศ์สกุล

อนึ่ง การประสานสามัคคีในวงศ์ญาติมิตรมิให้แตกร้าว อุปถัมภ์บำรุงสงเคราะห์แก่กันด้วยสังคหวัตถุ คือรู้จักแบ่งปัน พูดไพเราะ ช่วยการงานกัน ทำตัวสนิทสนมเสมอต้นเสมอปลายก็สามารถควบคุมวงศ์ญาติเป็นหมู่คณะดำรงอยู่ได้ ก็จัดเข้าในข้อนี้ หรือบิดามารดาหมกมุ่นในบาปอกุศล หรือความเสื่อมเสียใด จนอยู่ในอาการที่จะทำให้สกุลล่มจม บุตรธิดาเข้ารับภาระค้ำจุนกู้ฐานะไว้ได้ ก็ชื่อว่าบำรุงมารดาบิดาด้วยช่วยดำรงวงศ์สกุล

ปัจจัยสำคัญในการดำรงวงศ์สกุล คือ ทรัพย์สมบัติ เมื่อมารดาบิดาพิจารณาเห็นว่า บุตรใดเป็นคนดีสามารถดำรงวงศ์สกุลได้ ก็สนับสนุนอุปถัมภ์ให้ตั้งตัวได้ ทั้งมอบทรัพย์ที่หวงแหนของตนให้ในปัจจุบันทันตาเห็นบ้าง ให้ครองสิทธิ์ในเมื่อล่วงลับไปแล้วบ้าง บุตรธิดามีความประพฤติดีศึกษาเล่าเรียนดี รักหวงทรัพย์สินเงินทองข้าวของ คิดทำมาหากินสุจริต ประกอบการงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ทั้งมีสติรักษาทรัพย์ด้วยความไม่ประมาท ไม่คบคนเลวไว้ในบ้านเรือน หรือเป็นมิตรสหาย ใฝ่คบคนดีเดินในทางถูก รู้จักใช้จ่ายทรัพย์พอสมควรแก่เหตุ ละเว้นอบายมุขทุกประเภท

ดังนี้แล้ว บิดามารดามีอะไรจะเป็นมรดก ก็ย่อมมอบให้ด้วยความเต็มใจ ไม่ต้องห่วงใยว่าลูกเต้าจะล้างผลาญทรัพย์ของตน ถ้ายิ่งเห็นบุตรธิดาหวงวงศ์สกุล ขนบธรรมเนียมประเพณีและเกียรติยศของวงศ์สกุลด้วยแล้ว ก็จะปีติปราโมทย์ยิ่งขึ้นด้วยสมหวัง โดยนัยดังนี้ บุตรธิดานั้นชื่อว่าบำรุงบิดามารดาด้วยการปฏิบัติสมควรแก่ความเป็นทายาท คือผู้รับทรัพย์มรดก

ทั้ง ๔ ข้อนี้ จะพึงปฏิบัติต่อมารดาบิดาเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ส่วนข้อที่ ๕ ที่ว่า เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว จักทำบุญอุทิศให้ นี้สืบเนื่องมาจากข้อต้น คือเมื่อมารดาบิดาเห็นว่า บุตรธิดาดำรงตนเหมาะสมจะดำรงวงศ์สกุล และจะรักษามรดกไว้ให้ดีได้ ดังนี้ก็มีความอุ่นใจว่า เมื่อตนล่วงลับไปบุตรอยู่ภายหลัง คงทำบุญอุทิศส่งให้ตั้งแต่วันมรณะเป็นแน่แท้ ซึ่งบุตรธิดาผู้กตัญญูกตเวที แม้มิได้รับมรดกอันใดของท่าน ก็ควรบำเพ็ญอุทิศให้อยู่แล้ว ถ้ายิ่งได้รับมรดก ทำหน้าที่ผู้สืบวงศ์สกุลด้วยแล้วก็จำเป็นอย่างแท้จริง ควรบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ท่านตั้งแต่วันมรณะ และในโอกาสนั้น ๆ เช่นวันตรุษสงกรานต์ หรือวันถึงแก่กรรมในรอบปีเป็นต้น

การทำทักษิณาอุทิศให้ พุทธศาสนิกชนนิยมทำในพระสงฆ์ ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขตลอดกาลนาน แก่ท่านผู้ล่วงลับไป และการแสดงความกตัญญูกตเวทีของบุตรธิดา เป็นการบำรุงพระสงฆ์ ทั้งผู้บำรุงเองก็ได้กุศลไม่บกพร่องลงไป ทั้งรักษาไว้ซึ่งธรรมเนียมของพระศาสนา

ด้วยการบำรุงบิดามารดาทั้ง ๔ สถานดังกล่าวมานี้ บุตรธิดาได้ชื่อว่า เป็นผู้กตัญญูกตเวที เพราะได้ทำหน้าที่ของลูกที่ดีที่จะพึงทำแล้ว แต่ยังไม่เชื่อว่าตอบแทนเสร็จสิ้น เพราะมารดาบิดามีบุญคุณมากเกินกว่าบุตรธิดาจะใช้แรงกายแทนคุณให้หมดสิ้นด้วยวัตถุเพียงเท่านี้ ต่อเมื่อได้ชักนำให้ท่านตั้งอยู่ในคุณธรรมมีศรัทธาเป็นต้น จึงได้ชื่อว่า สนองคุณท่านเต็มที่ เพราะการชักนำให้ท่านตั้งอยู่ในธรรมปฏิบัตินั้นเป็นการยาก

พระบรมศาสดาได้ตรัสไว้ในพระสูตรว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราไม่กล่าวสนองคุณแก่บุคคลทั้งสอง คือมารดาบิดาว่าเป็นการง่าย ถ้าบุตรจะพึงมีอายุถึงร้อยปี และแบกมารดาไว้ด้วยบ่าข้างหนึ่ง แบกบิดาไว้ด้วยบ่าข้างหนึ่ง ปฏิบัติบำรุงด้วยการอาบ อบ นวด และดัดกายให้ทั้งมารดาบิดาก็ถ่ายอุจจาระปัสสาวะบนบ่าของบุตรนั้นเอง ก็ยังไม่จัดว่า บุตรได้ตอบแทน ได้สนองคุณท่าน แม้ว่าบุตรจะพึงตั้งมารดาบิดาไว้ในตำแหน่งพระเจ้าจักรพรรดิราชแห่งมหาปฐพี มีแก้วแหวนเงินทองเพียงพอ ก็ยังไม่ชื่อว่า บุตรได้ตอบแทน ได้สนองคุณแก่มารดาบิดา เพราะว่ามารดาบิดาเป็นผู้มีอุปการะมากแก่บุตร เป็นผู้ถนอม เป็นผู้เลี้ยง เป็นผู้แสดงโลกนี้แก่บุตร ส่วนบุตรใดมาชักจูงมารดาบิดาผู้ไม่มีศรัทธาให้สมาทานตั้งมั่นถึงพร้อมด้วยศรัทธา ชักนำมารดาบิดาผู้ทุศีลให้ถึงพร้อมด้วยศีล ผู้ตระหนี่ ให้ถึงพร้อมด้วยการบริจาค ผู้โง่เขลา ให้ถึงพร้อมด้วยปัญญา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ด้วยการปฏิบัติเพียงเท่านี้ ชื่อว่าบุตรนั้นได้ตอบแทนแล้ว ได้สนองคุณแล้วแก่มารดาบิดาดังนี้

ตามพระพุทธภาษิตนี้ บุตรผู้รู้จักหาวิธีอันเหมาะสม จัดการให้มารดาบิดาตั้งมั่นถึงพร้อมด้วยศรัทธา ด้วยศีล ด้วยจาคะ ด้วยปัญญา ดังกล่าว ชื่อว่าเป็นผู้นำท่านไปสู่สุคติ โลกสวรรค์และนิพพาน ซึ่งเป็นการยากที่จะทำได้

บุตรธิดาที่ดี เมื่อได้ทำหน้าที่ของตนให้บริบูรณ์แล้ว ย่อมปลดเปลื้องความหนักใจของมารดาบิดา นำมาซึ่งปีติปราโมทย์ ตั้งต้นแต่เลี้ยงดูให้เป็นสุข ช่วยทำการงาน ช่วยดำรงวงศ์สกุล ตั้งตัวควรแก่การรับทรัพย์มรดก เมื่อท่านละโลกนี้ไป ก็ไม่ว้าเหว่ หลับตาตายอย่างสงบสุข ส่วนบุตรธิดาก็ได้รับความชื่นใจว่า ได้ปฏิบัติหน้าที่บริบูรณ์แล้ว ตำหนิตนเองไม่ได้ ใครรู้ก็สรรเสริญ และการปฏิบัติต่อมารดาบิดานั้น จัดเป็นบุญเป็นกุศล มีผลเป็นสุขในปัจจุบันและภายภาคหน้า ชื่อว่าสักการบูชาทิศเบื้องหน้า คือ มารดาบิดา ดังกล่าวมาฉะนี้.

พระเทพปัญญากวี (อาภาคเถร ป.ธ. ๙)
วัดราชาธิวาสวิหาร

ความตาย

พีรพัฒน์ เครือใจ

ความกลัวตายเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจมนุษย์ และไม่มีใครเลยที่อยากเอ่ยถึง ทุกคนถือว่าเป็นสิ่งอัปมงคล ทั้งที่กำลังก้าวไปสู่ความตายทุกขณะจิต

คนที่ไม่กลัวตายเท่ากับเป็นผู้ปราศจากความกลัวในโลก เพราะเหตุที่ว่าสามารถละที่สุดแห่งความกลัวได้ ความกลัวในเรื่องอื่นจึงไร้ความหมาย ทำให้ดำรงตนอยู่ด้วยความสงบสุข จิตใจสุขุมเยือกเย็น ผู้ที่มีความกล้าเช่นนี้ จะต้องมีเหตุผลรวมทั้งข้อปฏิบัติตนที่ดี ไม่เช่นนั้นแล้วจะกลายเป็นความกล้าที่บ้าบิ่นไร้ซึ่งประโยชน์

เหตุใดคนจึงกลัวความตายกันนัก ในเมื่อความตายเป็นสิ่งธรรมดาที่คู่กับการเกิด ทั้งนี้เพราะเหตุที่ว่าทุกคนที่เกิดมามีชีวิตต่อสู้บนโลกกว้าง ต่างขวนขวายแสวงหาสิ่งซึ่งเรียกว่า "ความสุข" พยายามไขว่คว้ามาเพื่อสนองความอยาก แต่ก็ไม่มีใครเลยได้รับความสุขอย่างแท้จริง แม้แต่สิ่งที่เรียกว่าความสุข ก็ยังมีความทุกข์เจือปนอยู่ด้วย

ความอยากก็เป็นสาเหตุอันหนึ่ง ทำให้ใจติดข้องอยู่จึงไม่อยากตาย ก่อนได้สิ่งที่หวังมามักจะพูดกันว่า "ขอให้ได้สมหวังเถอะถึงจะตายก็ไม่ว่า" ครั้นความต้องการนั้นสำเร็จ ความต้องการใหม่พลันผลุดขึ้นมาอีก แล้วก็จะพูดเหมือนกับที่เคยพูดมาแล้ว ซึ่งจะเป็นเช่นนี้อยู่ตลอดไปตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่

นอกจากนี้ยังมีความหลงมัวเมาในลาภ ยศ สุข สรรเสริญ และอำนาจ จนลืมคิดไปว่าสิ่งเหล่านี้สักวันหนึ่งต้องเสื่อมสลาย อยากมีชีวิตอยู่ต่อไปนาน ๆ เพื่อเสวยความสุขจนไม่อยากตาย

วิธีการที่ทำให้ใจไร้ซึ่งความกลัวตายนั้นก็คือ

๑. ระลึกถึงความตายอยู่เสมอ ยอมรับกับความจริงที่ว่า เมื่อมีเกิดต้องมีตาย ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้พ้น ไม่วันใดก็วันหนึ่งจะมาถึง และเมื่อถึงวันนั้น จะไม่หลงทำกาลกิริยา

๒. ที่ว่าตายนั้น เรากำหนดสมมุติเอาว่า เมื่อหมดลมหายใจเรียก "ตาย" ถ้าหากเราพิจารณาให้ลึกซึ้งยิ่งไปกว่านี้แล้ว จะเห็นได้ว่า "ความตายไม่มี" ตราบใดที่สัตว์โลกยังไม่ถึงซึ่ง "นิพพาน" อันเป็นที่สุดของชีวิต ย่อมเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสาร จึงเป็นแต่เพียงการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งสู่อีกสภาพหนึ่ง จะดีขึ้นหรือเลวลงอยู่ที่การสร้างกรรมไว้ ถ้าสร้างกรรมดีไว้มากได้ไปสู่สุคติภูมิ สร้างกรรมชั่วมากไปสู่ทุคติภูมิ

ฉะนั้น จึงควรสร้างแต่สิ่งที่เป็นบุญกุศลความดี ถึงจะไม่เชื่อว่าชาติหน้ามีจริง แต่ในชาติที่เห็น ๆ กันอยู่นี้ การสร้างคุณงามความดี ย่อมทำให้ใจสุขสบาย

๓. ตั้งมั่นในศีลธรรม และประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย ตามหลักธรรม ตามสภาพเพราะพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจธรรมที่ให้ผลแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติได้มาก ย่อมได้รับผลมาก

ผู้ที่ทำได้ดังนี้ ชีวิตจะมีแต่กำไรไม่ขาดทุน เพราะได้ยังประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่นถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ความกลัวในสิ่งที่เรียกว่า ความตาย จึงไม่มีในจิต เนื่องจากชีวิตได้ใช้ไปให้คุ้มค่ากับที่เกิดมา และมีผลแห่งกรรมดีอันจะส่งให้ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้

"ผู้ประพฤติธรรมจึงไม่กลัวความตาย"

ชาดก เรื่องตาย เรื่องธรรมดา

น.อ. แย้ม ประพัฒน์ทอง

หัวหน้ากองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

ในอดีต ที่หมู่บ้านใกล้ประตูนครพาราณสี มีท่านผู้หนึ่ง สมมุติชื่อว่า โพธิวัต ปังเกิดในสกุลพราหมณ์ ตั้งหลักฐานเป็นปึกแผ่นอยู่ดำเนินชีวิตด้วยกสิกรรม โพธิวัตมีบุตรชาย ๑ หญิง ๑ เมื่อบุตรชายเติบโตแล้วก็ได้จัดการหาคู่ครองที่มีสกุลเสมอ ๆ กันมาให้ตามหน้าที่ของบิดา นอกจากนี้ยังมีทาสีอีก ๑ คน รวมเป็นบุคคลในครอบครัวนี้ทั้งหมด ๖ คน คือ โพธิวัต ภรรยา บุตร ธิดา สะใภ้ และทาสี ทั้งหมดมีความกลมเกลียว ชื่นชมต่อกัน อยู่รวมกันอย่างคนที่รักกันแนบแน่น

โพธิวัตให้โอวาทแก่คนทั้งห้าอย่างนี้ "เธอทุกคนจงให้ทานตามแต่จะทำได้ จงรักษาศีล จงกระทำอุโบสถกรรม จงเจริญมรณสติระลึกถึงความตาย จงสังเกตกำหนดสภาพความตายของตน ๆ เพราะว่าความตายของสัตว์เหล่านี้เป็นความแน่นอน ชีวิตความเป็นไม่ใช่สภาพที่แน่นอน สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีความสิ้นความเสื่อมเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่ประมาททั้งกลางวันและกลางคืน"

คนทั้งห้าพากันรับโอวาท พากันไม่ประมาท เจริญมรณสติกันทุกคน ระลึกถึงความตาย จิตใจใกล้ชิดกับความตายตลอดมา

วันหนึ่งโพธิวัตกับบุตรไปไถนาตามปกติ โพธิวัตไถนา บุตรคราดหญ้าที่แห้ง ๆ รวมกันเป็นกองแล้วเผาไฟ

ณ ที่ไม่ไกลจากที่เผาหญ้ามีจอมปลวก งูพิษตัวหนึ่งอาศัยอยู่ในจอมปลวกนั้น ควันจากหญ้าที่เผา พลุ่งไปทางจอมปลวก รมนัยน์ตาของงูพิษตัวนั้น มันโกรธมากเลื้อยออกมาจากจอมปลวกเห็นเขาเผาหญ้า โกรธนัก มันคิดว่า "ภัยเกิดแก่เราเพราะอาศัยมนุษย์คนนี้เอง" คิดแล้วเลื้อยพุ่งเข้าหาอย่างรวดเร็ว กัดเขาจม ๔ เขี้ยวทีเดียว

บุตรของโพธิวัตทะลึ่งขึ้นสุดตัวแล้วก็ล้มลง สิ้นลมปราณทันใดนั้นเอง

โพธิวัตเหลียวไปดู เห็นบุตรสิ้นลม ก็หยุดไถ เดินไปดู ทราบว่าบุตรตายเสียแล้ว ก็อุ้มไปให้นอนที่โคนต้นไม้ต้นหนึ่ง เอาผ้าคลุมไว้ไม่ร้องไห้คร่ำครวญ กำหนดภาวะที่เป็นอนิจจังเท่านั้นว่า ก็สิ่งมีความแตกเป็นธรรมดา แตกไปแล้ว สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา ตายไปแล้ว สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีมรณะเป็นจุดสุดท้ายดังนี้แล้วก็ไถนาต่อไป

ขณะที่โพธิวัตกำลังไถนา ได้เห็นชายผู้หนึ่งซึ่งอยู่บ้านใกล้ ๆ กัน เดินผ่านมาทางใกล้ ๆ นา จึงถามว่า

"พ่อคุณ เธอจะไปบ้านใช่ไหม ?"

"ถูกแล้ว ข้าพเจ้าจะไปบ้าน" ชายนั้นตอบ

โพธิวัตสั่งว่า

"ถ้าเช่นนั้น เธอช่วยไปบ้านของพวกเราสักหน่อย บอกเมียของข้าพเจ้าว่า ข้าพเจ้าสั่งว่าวันนี้ไม่ต้องทำข้าวมาส่งสำหรับสองคน พึงทำมาส่งสำหรับคนเดียวเท่านั้น อนึ่ง ในคราวก่อน ๆ สาวใช้คนเดียวเป็นคนนำข้าวมาส่ง แต่วันนี้ทั้ง ๔ คน จงนุ่งห่มให้เรียบร้อย ถือดอกไม้และของหอมมาด้วย"

ชายผู้นั้นรับคำแล้ว เดินมาถึงบ้านของโพธิวัต ก็แจ้งเรื่องราวตามที่โพธิวัตสั่งมาทุกประการแก่พราหมณี

พราหมณีฟังเรื่องแล้วก็ทราบได้ทันทีว่า

"ลูกของเราตายเสียแล้ว" แต่นางก็มิเกิดความเสียใจ แม้เพียงความหวั่นไหวแต่อย่างไรเลย บอกแก่คนอื่น ๆ คือ ลูกสาว ลูกสะใภ้ และสาวใช้ตามคำของโพธิวัต ทุกคนนุ่งห่มเรียบร้อย ถืออาหารและดอกไม้ของหอมออกจากบ้านไปที่นาด้วยอาการปกติทุกคน แม้คนเดียวก็ไม่ร้องไห้ ไม่คร่ำครวญอะไรเลย

โพธิวัตนั่งบริโภคอาหารในร่มไม้ซึ่งศพของลูกนอนอยู่นั้นเอง เสร็จแล้วทุกคนก็ช่วยกันขนฟืนมากองเป็นเชิงตะกอน ยกศพขึ้นสู่เชิงตะกอน บูชาด้วยดอกไม้ของหอม แล้วก็เผาศพกันด้วยอาการปกติ ไม่มีใครมีน้ำตาไหลสักหยดเดียว ทุก ๆ คนอบรมมรณสติ การระลึกถึงความตายกันไว้ดีแล้ว ใกล้ชิดความตายกันมานานแล้ว

ด้วยเดชแห่งศีลคุณของคนเหล่านั้น พิภพของท้าวสักกะสำแดงอาการร้อน ท้าวเธอทรงพระดำริว่า

"ใครเล่าหนอ มีประสงค์จะให้เราเคลื่อนจากสถานของเรา" ทรงตรวจดู ก็ทรงทราบเรื่องของคนเหล่านั้น และทรงทราบว่าพิภพของเท้าเธอร้อนด้วยเดชแห่งศีลคุณของคนเหล่านั้น ทรงมีพระมนัสเลื่อมใส ทรงตกลงพระทัยว่า "เราต้องไปหาคนเหล่านั้น ให้คนเหล่านั้นประกาศความแกล้วกล้าของตน ในที่สุดแห่งการประกาศ ควรที่เราจะกระทำให้เรือนของคนเหล่านั้นเต็มไปด้วยรัตนะ ๗ ประการแล้วค่อยกลับมา" ทรงดำริแล้ว เสด็จจากดาวดึงส์ไปสู่ ณ ที่นั้นโดยด่วน ประทับยืนข้างที่เผาศพ พลางตรัสถามว่า "พ่อคุณ พวกเธอทำอะไรกัน"

คนเหล่านั้นพากันตอบว่า "ท่านผู้เป็นนาย พวกเราเผาศพมนุษย์ผู้หนึ่ง"

ท้าวสักกะตรัสว่า

"ไม่ใช่นะพวกท่านไม่ได้เผาศพมนุษย์คนหนึ่งดอก แต่พวกท่านฆ่ามฤคตัวหนึ่งได้ กำลังย่างอยู่ละกระมัง"

"หามิได้เลย ท่านผู้เป็นนาย พวกข้าพเจ้าเผาศพมนุษย์คนหนึ่งจริง ๆ" คนเหล่านั้นพากันตอบยืนยัน

"ถ้าเช่นนั้น ก็จักต้องเป็นมนุษย์ที่เป็นไพรีของพวกท่านเป็นแน่" ท้าวสักกะทรงแสร้งตรัส

ทีนั้นโพธิวัตได้กล่าวตอบว่า "ท่านผู้เป็นนาย เขาเป็นบุตรของข้าพเจ้า มิใช่ไพรีเลย"

"ถ้าเป็นบุตร ก็เป็นบุตรที่ท่านไม่รักเลยซีนะ"

"เขาเป็นบุตรสุดที่รักของข้าพเจ้าทีเดียวละ ท่านผู้เป็นนาย" โพธิวัตยืนยัน

"เออ...แปลกนะ เมื่อเขาเป็นบุตรสุดที่รักมาตายลง ทำไมท่านไม่ร้องไห้เล่า"

โพธิวัตทูลตอบว่า

"เขาละทิ้งร่างกายของตนไป เหมือนงูลอกคราบ ทิ้งหนังเก่าของมันไป ฉะนั้น ในเมื่อร่างกายใช้สอยอะไรไม่ได้ วิญญาณละไปแล้ว ตายไปแล้ว แม้ถูกเผาไฟก็ยังไม่รู้สึกเลย จะรู้ถึงว่าหมู่ญาติกำลังคร่ำครวญอยู่กระไรได้ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่ร้องไห้ถึงเขา เขาไปแล้วตามคติของเขา"

ท้าวสักกะฟังถ้อยคำของโพธิวัตแล้ว ก็ทรงถามพราหมณีต่อไปว่า "แม่เอย คนที่ตายนี้เป็นอะไรของแม่"

พราหมณีทูลตอบว่า

"ผู้ที่ตายเป็นบุตร ซึ่งดิฉันอุ้มท้องมาตลอด ๑๐ เดือน ให้ดื่มน้ำนมประคบประหงมมือเท้าของเขา จนกระทั่งเติบโตมานะคะ เจ้านาย"

ท้าวสักกะตรัสต่อไปว่า

"แม่เอย ผู้เป็นพ่อไม่ร้องไห้เพราะเป็นผู้ชาย ก็ช่างเถิด แต่ธรรมดาหทัยของผู้เป็นมารดาย่อมอ่อนไหว แม่ไม่ร้องไห้เพราะเหตุไรเล่านะ"

พราหมณีแถลงเหตุที่นางไม่ร้องไห้ว่า

"พ่อคุณเอย บุตรคนนี้ดิฉันไม่ได้เชื้อเชิญเขามาจากโลกอื่น เขาก็มาเกิดเป็นลูกของฉัน แม้ตอนที่เขาจากไปนี้เล่า ดิฉันก็ไม่ทันยินยอมให้เขาไป เขาก็ไปเสียแล้ว เขามาแล้วอย่างใด เขาก็ไปแล้วอย่างนั้น ในเรื่องนั้นจะไปร่ำไรรำพันทำไมเล่า เขาถูกเผาอยู่ยังไม่รู้ ที่ไหนจะรู้ถึงความร่ำไรรำพันของหมู่ญาติได้ เพราะเหตุนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา เขาไปแล้วตามทางเขา"

ท้าวสักกะทรงฟังเหตุผลของพราหมณีแล้ว มีพระดำรัสถามน้องสาวของผู้ตายต่อไปว่า

"แม่หนูผู้ตายนี้เป็นอะไรของเธอ"

น้องสาวของผู้ตายตอบว่า "เป็นพี่ชายของดิฉันเจ้าค่ะ ท่านผู้เป็นนาย"

ท้าวสักกะตรัสต่อไปว่า

"แม่หนูเอ๋ย ตามธรรมดาน้องสาวทั้งหลายย่อมมีความรักอย่างสนิทชิดชมในพวกพี่ชาย เธอไม่ร้องไห้เลย เพราะเหตุไรเล่า"

นางแถลงเหตุว่า

"ถ้าดิฉันร้องไห้ ดิฉันก็ต้องซูบเซียว ผลอะไรจะมีแก่ดิฉันนั้นเล่า จะมีก็แต่ความไม่จำเริญเท่านั้น ความไม่ชื่นชมอย่างยิ่ง พึงมีแก่ญาติมิตรและผู้รักใคร่ของดิฉัน พี่ชายดิฉันถูกเผายังไม่รู้เลย ที่ไหนจะรู้ถึงความร่ำไรรำพันของหมู่ญาติได้เล่า เพราะเหตุนั้นดิฉันจึงไม่เศร้าโศก เขาไปแล้วตามทางของเขา นะเจ้าคะ"

ท้าวสักกะฟังเหตุผลของน้องสาวแล้ว ตรัสถามภรรยาของผู้ตายต่อไปว่า

"เป็นอะไรกับผู้ตาย" เมื่อนางตอบว่าเป็นภรรยา ก็ตรัสว่า

"แม่เอย ธรรมดาสตรีทั้งหลาย เมื่อสามีตายก็จะเป็นม่ายอนาถา ทำไมเธอไม่ร้องไห้เลย"

ภรรยาผู้ตายตอบว่า

"ดิฉันมีความคิดเห็นว่า เด็กทารกยังไม่รู้เดียงสา ไม่รู้จักควรไม่ควร ไม่รู้จักสิ่งที่ควรได้ไม่ควรได้ นั่งเหนือตักมารดา เห็นดวงจันทร์วันเพ็ญโคจรไปในอากาศ ร้องไห้ เซ้าซี้มารดาว่า 'แม่จ๋าให้ดวงจันทร์หนูเถิด' ดังนี้ฉันใด การร้องไห้ถึงผู้ตายแล้วนี้ก็เปรียบได้ฉันนั้น และเป็นเรื่องไร้ประโยชน์ยิ่งกว่านั้น เพราะเหตุไรเล่า เพราะเด็กทารกนั้นพร่ำพิไรถึงดวงจันทร์อันปรากฏอยู่ แต่สามีของดิฉันตายไปแล้ว ไม่ปรากฏอยู่ในบัดนี้ แม้จะถูกทิ่มแทงด้วยเหล็กแหลมเผาอยู่ก็ไม่รู้สึกอะไร ที่ไหนจะรู้ถึงความร่ำไรรำพันของหมู่ญาติได้เล่า เพราะเหตุนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศก เขาไปแล้วตามทางของเขา"

ท้าวสักกะทรงฟังแล้ว ตรัสถามทาสีต่อไปว่า

"เป็นอะไรกับผู้ตาย" เมื่อนางตอบว่า เป็นทาสี ก็ตรัสว่า "แม่เอย เจ้าคงถูกผู้ตายนี้เบียดเบียนโบยตี ใช้สอยอย่างหนักเป็นแน่ เพราะเหตุนั้น เมื่อเขาตายไปแล้วจึงคิดว่า เขาพ้นไปก็ดีแล้ว เขาตายเสียก็ดีแล้ว ดังนี้ จึงไม่ร้องไห้เสียใจเลย"

ทาสีตอบว่า

"เจ้านาย ท่านอย่าได้พูดอย่างนั้นเลย ที่ท่านพูดนั้นไม่ถูก ไม่สมควรแก่เจ้านายของดิฉันคนนี้ ลูกเจ้านายของดิฉันคนนี้มีขันติธรรม เมตตาธรรม และกรุณาธรรม พร้อมมูลทีเดียว ได้เป็นเสมือนลูกที่ดิฉันอุ้มท้องมาทีเดียวเจ้าค่ะ"

ท้าวสักกะตรัสทักว่า

"เมื่อเป็นอย่างนั้น เหตุไรถึงไม่ร้องไห้เลย"

ทาสีทูลแถลงว่า ดิฉันเห็นว่า

"คนเศร้าโศกถึงคนที่ตายไปแล้ว ก็เปรียบเหมือนคนที่บ่นรำพันถึงหม้อน้ำที่แตกไปแล้วกลับประสานให้เป็นเนื้อเดิมอีกไม่ได้ฉะนั้น ดิฉันหมายความว่า หม้อน้ำที่ทำด้วยดิน ที่คนยกขึ้นพลัดตกลงไป แตกเป็นเสี่ยง ๆ แล้ว จะนำชิ้นกระเบื้องที่แตกไปเหล่านั้น มาปะติดปะต่อแล้วประสานให้เป็นดังเดิมไม่สามารถจะกระทำได้ ฉันใด การเศร้าโศกถึงคนที่ตายไปแล้วนี้ก็ฉันนั้น ความ

เศร้าโศกร่ำไรรำพันไม่อาจจะทำให้คนที่ตายไปแล้วฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้อีก อนึ่งเล่า ท่านผู้มีฤทธิ์อาจใช้อานุภาพแห่งฤทธิ์ประสานหม้อน้ำที่แตกแล้วนั้นให้คงคืนเป็นปกติ บรรจุน้ำได้ตามเดิมก็ได้ แต่คนที่ตายไปแล้ว ดิฉันเห็นว่าไม่สามารถจะกลับฟื้นคืนชีพได้แม้ด้วยอานุภาพแห่งฤทธิ์ เพราะเหตุนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศก เจ้าค่ะ"

ท้าวสักกะทรงฟังถ้อยคำอันเป็นธรรมของทุกคนแล้ว ทรงเลื่อมใสมาก ตรัสว่า "มรณสติ การระลึกถึงความตาย ท่านทั้งหลายเป็นผู้ไม่ประมาทเลย บำเพ็ญกันแล้ว ตั้งแต่บัดนี้ไปพวกท่านไม่ต้องทำงานด้วยมือกันอีกแล้ว ฉันเป็นท้าวสักกะ ฉันจักบันดาลให้แก้ว ๗ ประการจงหาประมาณมิได้มีในเรือนของท่าน ท่านทั้งหลายจงให้ทาน จงรักษาศีล รักษาอุโบสถ จงพากันเป็นคนไม่ประมาทเถิด" ประทานโอวาทแล้วทรงบันดาลตามพระราชดำรัส แล้วเสด็จคืน สุราลัย

เรื่องนี้ ใจความสำคัญอยู่ที่การระลึกถึงความตาย จนเห็นความตายเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งก็ให้คติอันควรแก่ความสนใจเป็นอันมาก ข้อสำคัญประการหนึ่งนั้น ก็คือเรื่องนี้ได้เสนอแนวแห่งการระลึกถึงความตายอย่างถูกต้อง คือระลึงถึงความตายแล้ว ไม่งอมืองอเท้ารอวันตาย เพราะทุกคนในเรื่องคงประกอบอาชีพเต็มสามารถของตน ๆ หรือนึกถึงความตายแล้ว รีบกระทำตามที่ใจอยากจะทำ ซึ่งมักจะได้ยินพูดกันว่า

"ตายแล้ว ใครเขาทำบุญส่งไปให้ไม่ได้ ยังเป็นอยู่ก็รีบทำเสียด้วยตนเอง" เพราะทุก ๆ คนประพฤติตนอยู่ในสุจริตธรรม ทำมาหาเลี้ยงตนด้วยสัมมาอาชีวะ ข้อนี้ก็น่าคำนึงไม่น้อยทีเดียว

ผู้รอบคอบ

สุชีพ ปุญญานุภาพ

เรื่องนี้เกิดที่เขาใหญ่ ที่เรียกเขาลูกนี้ว่าเขาใหญ่ ก็สมชื่อจริง ๆ เพราะมีเขตติดต่อถึง ๔ จังหวัด คือ สระบุรี นครราชสีมา นครนายก และปราจีนบุรี

ตระการเป็นคนมีความรู้สูงเต็มไปด้วยความรอบคอบ มีไหวพริบ ไม่แพ้รู้ใคร เขาสั่งปืนยิงสัตว์แบบพิเศษซึ่งถอดได้เป็นชิ้น ๆ และที่นับว่าสำคัญยิ่งก็คือ เป็นปืนแบบเก็บเสียง ผู้ยิงต้องการให้มีเสียงก็นำส่วนประกอบเก็บเสียงออก ถ้าต้องการให้ไม่มีเสียงหรือมีเสียงค่อยก็ประกอบเครื่องเก็บเสียงเข้าไป

เครื่องเก็บเสียงดังกล่าว ใช้ทฤษฎีง่าย ๆ แบบท่อไอเสียรถยนต์และเรือแท็กซี่ เป็นแต่ทำให้รัดกุมและน่าดูกว่ามาก

เหตุผลที่ตระการต้องเตรียมปืนเก็บเสียงไว้ยิงสัตว์ด้วย ก็เพราะเขาทราบดีว่า การยิงสัตว์ในเขตอุทยานแห่งชาตินั้น มีโทษจำคุกอย่างสูงถึง ๕ ปี หรือปรับ ๒ หมื่นบาท หรือทั้งปรับทั้งจำ

นอกจากนั้นตระการยังทราบดีว่า นักล่าสัตว์มักจะยิงกันเองตายมานับไม่ถ้วน เพราะเข้าใจผิดว่าเป็นสัตว์ ฉะนั้น ด้วยความรอบคอบในข้อนี้ เขาจึงเลือกชวนเพื่อนคนหนึ่ง ผู้มีนามว่าเย็นซึ่งยิงปืนไม่เป็นเลย และไม่มีปืน ร่วมเดินทางไปด้วย โดยวิธีนี้จะเป็นอันตัดปัญหาเรื่องอุบัติเหตุซึ่งเขาอาจถูกเพื่อนยิงด้วยความเข้าใจผิดไปได้

การเดินทางไปเขาใหญ่นั้นมี ๒ วิธี คือ ไปเครื่องเฮลิคอปเตอร์ เพราะในบริเวณสถานตากอากาศ มีท่าเฮลิคอปเตอร์ไว้เรียบร้อย แต่การขนส่งแบบนี้ยังไม่มีบริการสำหรับเอกชน ตระการจึงเลือกวิธีหลัง คือขับรถยนต์ไปเอง

ระหว่างทางตระการเล่าให้เย็นฟังว่า เขาได้ศึกษาความเป็นอยู่ของเก้งมาดีแล้ว แม้มันจะเป็นสัตว์ป่า ก็ไม่ชอบป่าทึบเกินไป แต่พอใจจะอยู่ในบริเวณป่าโปร่ง อาหารของมันก็มีมะกอก

มะขามป้อม และอื่น ๆ โดยเฉพาะที่เขาใหญ่นี้ เก้งมีชุมกว่าสัตว์ประเภทอื่น เหตุจูงใจให้ตระการคิดจะไปยิงเก้ง ทั้ง ๆ ที่ต้องเสี่ยงกับการติดคุกติดตะราง ก็เนื่องมาจากวันหนึ่งในขณะที่ขับรถขึ้นชมเขาใหญ่ตามเส้นทางที่กรมทางหลวงได้จัดสร้างไว้อย่างดีนั้น มีเก้งบางตัววิ่งตัดหน้ารถไปในระยะใกล้ ๆ แสดงว่าการที่ทางการได้คุ้มครองสัตว์ป่าโดยออกเป็นกฎหมายนั้นได้ช่วยให้มันคลายความหวาดกลัว และรู้สึกปลอดภัยขึ้นตามสมควร มันวิ่งปรากฏตัวให้คนเห็นบ่อยครั้งขึ้น แต่บางครั้งความเชื่องของมันก็เป็นภัยมิใช่น้อย เพราะเป็นการเย้ายวนนักนิยมยิงสัตว์ให้หาทางสนองความนิยมของเขาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นวิธีของตระการ ซึ่งเราจะได้ติดตามพฤติการณ์ของเขาต่อไป

ตระการเล่าอีกว่า การไปพักผ่อนในบริเวณที่แวดล้อมด้วยป่าเช่นนี้ ควรจะมี หรือหาความรู้เรื่องต้นไม้และสัตว์ป่าด้วยจึงจะทำให้มีความสนุกสนานยิ่งขึ้น

เย็นตื่นเต้นพอใช้ เมื่อตระการเล่าว่า บริเวณป่าริมลำธารบนเขาใหญ่ มีสัตว์จำพวกช้างป่า กระทิง เสือ หมี กวาง และหมูป่า อาศัยหากิน เพราะมีหนองน้ำและโป่ง คือดินเค็มซึ่งจัดเข้าในประเภทเกลือแร่ อันนับว่าจำเป็นอย่างหนึ่งในบรรดาอาหารสัตว์ แต่ที่อยู่จริง ๆ นั้นสัตว์พวกนี้อยู่ป่าสูงขึ้นไป ซึ่งไม่ค่อยมีคนพลุกพล่าน

ขณะที่รถแล่นมาถึง ก.ม. ที่ ๑๖๕ + ๕๐๐ บนเส้นทางถนนสายมิตรภาพ เขตอำเภอปากช่อง ตระการก็ขับรถเลี้ยวเข้าสู่ทางแยกที่จะไปยังเขาใหญ่ ซึ่งมีระยะทางประมาณ ๔๐ ก.ม. เขาเริ่มชี้แจงถึงพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ให้เย็นได้รับรู้ไว้

บริเวณป่าบนเขาใหญ่นี้ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ป่าดงดิบ กับป่าโปร่ง หรือป่าไม้เบญจพรรณ

ป่าดงดิบเป็นป่าที่มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น และมีใบเขียวชะอุ่มตลอดปี เพราะตั้งอยู่ในบริเวณริมห้วยและบริเวณเขาที่มีความชื้นมาก บางแห่งจะดูมืดครึ้ม มีเถาวัลย์และกล้วยป่าปะปนอยู่ทั่วไป ต้นไม้ในป่าดงดิบ ก็คือ ไม้ยางซึ่งสูงระหง ไม้กฤษณา และไม้ยมหอม ซึ่งมีกลิ่นหอมเย็นชื่นใจ แม้ไม้อบเชยก็มี

ตระการรู้มากจนกระทั่งว่า ไม้กฤษณานั้นเป็นไม้ขนาดกลางขึ้นอยู่ในที่สูง เมื่อตายแล้วจะมีเห็ดราชนิดหนึ่งเกิดขึ้น ทำให้เนื้อไม้มีกลิ่นหอม พวกหาของป่ามักจะเก็บเอาไปขายใช้ทำยาได้

นอกจากนั้นยังมีไม้เคี่ยม ไม้ตะเคียน ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็ง ใช้ก่อสร้างได้ดีพอ ๆ กับไม้เต็ง

ส่วนป่าโปร่งหรือป่าไม้เบญจพรรณนั้น ประกอบด้วยไม้ประดู่ มะค่าโมง เสลา และไม้ไผ่ต่าง ๆ มูลเหตุที่เป็นป่าโปร่ง ก็เพราะขึ้นอยู่ในที่ขาดแคลนน้ำ ในฤดูแล้งจึงมักสลัดใบจะมองดูเขียวชะอุ่มขึ้นทีบก็เฉพาะในฤดูฝน

จากปากทางแยก ตระการขับรถประมาณ ๔๐ นาทีเศษ ก็ถึงสถานตากอากาศเขาใหญ่ เขารีบไปติดต่อขอพัก ณ บังกาโล ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งหมดถึง ๑๖ หลัง แต่ก็มีคนเข้าพักเต็มหมด ครั้นขอพักในโมเต็ลซึ่งมีอยู่ ๑๐ ห้อง ก็ปรากฏว่ามีคนเข้าพักหมดแล้วเช่นกันตกลงต้องพักในทัวริสต์เฮาส์ หรืออาคารสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งสร้างไว้สำหรับคนที่ไปพักเป็นหมู่ใหญ่ ๆ มีเตียงตั้งเป็นแถวในห้องโถง ๘ เตียง มีห้องส่วนตัว ๒ ห้อง รวมเป็น ๑๐ เตียงต่อ ๑ บริเวณ ตกลงตระการกับเพื่อนซึ่งต้องการพักเพียง ๒ เตียง กลับต้องเช่าห้องที่มีถึง ๑๐ เตียง แต่เมื่อไม่มีอะไรจะดีกว่านั้น ตระการก็จำใจต้องเช่า

ตามความคิดเห็นของตระการนั้น เขาจะชำระเงินค่าที่พักล่วงหน้า แล้วนำรถออกแล่นตามถนนบนภูเขาในเวลากลางคืน เมื่อพบเก้งและยิงได้ ก็จะลากขึ้นรถแล้วนำกลับกรุงเทพ ฯ ทีเดียว เขาคิดต่อไปว่ากลางคืนเดือนหงายอาจยิงเก้งได้หลายตัว ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ก็นับว่าโชคดีอย่างยิ่ง

โชคดีตามความหมายของคนบางคนนั้น อาจกลายเป็นโชคร้ายก็ได้ เพราะโชคดีในการทำลายผู้อื่นได้มาก ย่อมจะนำโชคร้ายมาได้มากเช่นกัน

หลังจากแวะรับประทานอาหารค่ำที่ร้านโภชนาคาร อันสร้างอย่างสวยงาม ในท่ามกลางที่ราบบนยอดเขาแล้ว ตระการก็ชวนเย็นกลับไปพักผ่อน ณ ที่พัก รอจนได้เวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น จึงจัดแจงประกอบปืนและนำเครื่องใช้ที่เตรียมมาขึ้นสู่รถ ถ้ายิงไม่ได้ก็จะกลับมาค้าง แต่ถ้ายิงได้ก็จะกลับกรุงเทพ ฯ เลยทีเดียว

ตระการขับรถไปตามถนนที่สร้างไว้ค่อนข้างดีบนภูเขาผ่านสนามกอล์ฟ ตรงไปยังทิศทางที่จะไปยังน้ำตกเหวสุวัตและเหวไทร มีเก้งวิ่งผ่าน ๒—๓ ตัว ซึ่งทำให้เขาตื่นเต้นมาก จึงรีบจอดรถแอบข้างทางแล้วเตรียมปืนทันที

เย็นลงจากรถมาอยู่ใกล้ ๆ ด้วย ทั้ง ๆ ที่เป็นฝ่ายแอบยิงสัตว์ข้างเดียว โดยสัตว์เหล่านั้นไม่มีโอกาสต่อสู้ก็ตาม แต่ทั้งสองคนก็มีใจเต้นแรงผิดปกติ

ครู่เดียวเท่านั้น เก้ง ๓ ตัวก็ออกจากละเมาะข้างทาง มายืนอย่างปราศจากความระมัดระวังบนถนน เพราะมันแน่ใจในความปลอดภัยมานานแล้ว

ตระการเล็งปืนยิงอย่างมั่นใจว่าจะสามารถล้มได้ไม่น้อยกว่าสองตัว ตัวแรกซึ่งใหญ่กว่าเพื่อนล้มลงไปแล้ว อีกสองตัวแทนที่จะวิ่งหนี กลับตรงเข้าไปดมอย่างตื่นเต้นว่าอยู่ดี ๆ ทำไมจึงล้มลงไปได้ ตระการจึงมีโอกาสยิงได้ครบ ๓ ตัวอย่างรู้สึกลิงโลดใจที่สุด เขาสามารถทำลายประวัติของการยิงสัตว์ได้เพราะปืนพิเศษนี้เอง

ทั้งสองรีบช่วยกันลากเก้งที่ถูกยิงตายขึ้นไว้หลังรถ แล้วขับรถกลับเข้ากรุงเทพ ฯ ทันที

ตระการพูดขึ้นว่าเก้งตัวใหญ่คงเป็นแม่ ส่วนอีกสองตัวคงเป็นลูกรุ่นหนุ่มหรือสาวของมัน ต่อจากนั้นเขาก็พูดชมตัวเองในการวางแผนได้อย่างรอบคอบ จนสามารถยิงสัตว์ได้ถึงสามตัวชั่วเวลาประเดี๋ยวเดียว โดยไม่มีเจ้าหน้าที่คนไหนจะรู้ได้เลย

ตามปกติเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ จะต้องขอเปิดท้ายรถดูด้วยว่า จะมีสัตว์หรือของอื่นที่ต้องห้ามหรือไม่ แต่ตระการก็มีวิธีพูดให้เจ้าหน้าที่เห็นว่า ที่เขาต้องรีบกลับก็เพราะเพื่อนร่วมเดินทางป่วยท้องเดินอย่างแรง จึงขอความกรุณาอย่าชักช้าเสียเวลาเลย เป็นอันตระการผ่านด่านสำคัญไปได้

รถที่เขาขับ มาตามถนนมิตรภาพ จนกระทั่งเข้าเขตสระบุรี ผ่านตลาดหินกองมุ่งเข้าสู่กรุงเทพ ฯ พอมาได้ ๒—๓ กิโลเมตร ก็มีรถแล่นสวนทางมาอย่างเร็ว ทำไมรถที่สวนมานั้นจึงแล่นส่ายไปมาเหมือนงูเลื้อย

ตระการใช้สัญญาณไฟเตือน แต่ก็ไม่ได้ผล เขาจึงตัดสินใจแอบรถเข้าข้างทาง มีเสียงห้ามล้ออย่างแรงมาแต่ไกล รถที่สวนมานั้นหยุดได้โดยปลอดภัยเช่นกัน ทันใดนั้น ตระการก็แลเห็นคน ๓—๔ คน กระโดดลงมาจากรถ วิ่งข้ามถนนมาทางที่รถของเขาจอดอยู่ และมีรถตามมาอีกคันหนึ่งจอดท้ายรถคันแรก แล้วก็มีเสียงปืนดังขึ้น เขาเห็นพวกที่กำลังวิ่ง ก้มหมอบลง และทันใดนั้นก็รู้สึกว่าเข่าซ้ายและไหล่ขวาของเขาถูกลูกปืนเขาอย่างจัง กระดูกแตกละเอียด ต่อจากนั้นก็หมดสติสลบไป

ตระการรู้สึกตัวอีกครั้งหนึ่งที่โรงพยาบาลในกรุงเทพ ฯ ในท่ามกลางบุตร ภริยา และมิตรสหาย เรื่องที่เกิดขึ้นเป็นการต่อสู้กันระหว่างคนสองกลุ่ม ไม่เกี่ยวกับเขาเลย เขาทราบด้วยความเศร้าใจอย่างยิ่งว่า เนื่องจากเข่าซ้ายแตก เขาก็จะเดินอย่างปกติธรรมดาไม่ได้ต้องเดินกะเผลกตลอดชีวิต และแขนขวาของเขาก็อาจใช้การไม่ได้อีกต่อไป เพราะกระดูกต้นแขนแตก อนาคตอันสดสวยของเขาหมดสิ้นลงเพียงเท่านี้ เขาต้องเป็นคนพิการ ขับรถยนต์ไม่ได้ เขียนหนังสือไม่ได้ รวมทั้งยิงปืนไม่ได้อีกต่อไป การเขียนหนังสือเขาอาจทำได้ก็ต่อเมื่อได้ฝึกมือซ้ายให้ใช้การได้ถนัด ซึ่งคงจะกินเวลาอีกนาน และที่สำคัญที่สุดก็คืออาชีพรับราชการของเขาก็เป็นอันสิ้นสุดลงเพราะความพิการนั้นด้วย

กรรมคงจะเกรงว่า ถ้าให้เขาตายเสียทันทีก็จะรู้แล้วรู้รอดไป แต่ไม่สาใจเท่ากับที่ให้ทรมานเหมือนตายทั้งเป็นไปนาน ๆ ดีกว่า

ตระการต้องหลับตาถอนใจยาว เมื่อภริยาบอกว่ามัวกังวลใจเรื่องการรักษาพยาบาล เก้งสามตัวที่ยิงมาได้นั้น เน่าเพะอยู่ที่ท้ายรถนั่นเอง

อนุโมทนา

เนื่องในงานฌาปนกิจศพคุณแม่สายหยุด สวัสดิสงคราม ณ ฌาปนสถานกองทัพบก ในวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘ คุณประชุมพร สวัสดิสงคราม มีความประสงค์จะจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง สภาพเมืองนรก ใครจะอยู่ค้ำฟ้า ไม่ต้องการไปสวรรค์ และเรื่องความหลอกลวง ในชุด "กฎแห่งกรรม" เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานครั้งนี้

ข้าพเจ้าได้อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์ และขอขอบคุณที่ท่านได้ให้เกียรติในหนังสือชุดนี้

หากมีบุญใดกุศลใดเกิดจากหนังสือชุดนี้ ขอให้บุญกุศลนั้นจงดลบันดาลให้วิญญาณของ คุณแม่สายหยุด สวัสดิสงคราม ไปสู่สุคติตามความปรารถนาของท่านเจ้าภาพทุกประการเทอญ.

ท. เลียงพิบูลย์

๕๕๒ ถนนเพชรบุรี
กรุงเทพมหานคร

ใครจะอยู่ค้ำฟ้า

ท. เลียงพิบูลย์

คืนหนึ่งภายหลังกลับจากฟังพระสวดอภิธรรมงานศพที่วัดแห่งหนึ่งในพระนคร กลับถึงบ้านด้วยใจหดหู่ เพื่อน ๆ ที่รู้จักกับผู้ตายหลายคน ต่างก็พากันบ่นว่า ไม่น่าจะตายง่ายอย่างนี้เลย แทบไม่เชื่อว่าเพื่อนได้ตายจากไปแล้ว ต่างก็แสดงความเศร้าสลดใจยิ่งนัก เพราะก่อนเที่ยงวันพวกเราพร้อมกับผู้ตายและเพื่อน ๆ อีกหลายคน ได้ไปรับประทานข้าวที่ร้านขายอาหารแห่งหนึ่ง ยังคุยกับผู้ตายอย่างสนุกสนานเฮฮา ผู้ตายบอกว่า ได้ปลูกตึกกำลังจะเสร็จเรียบร้อย ถ้าเสร็จก็จะเป็นตึกอันโอ่อ่าในตำบลนั้นหลังหนึ่งแทนบ้านไม้เก่าแก่หลายสิบปีในที่ดินผืนเดียวกัน ผู้ตายยังพูดว่า

"อั๊วอยู่บ้านไม้มานานแล้ว คราวนี้อยากจะลองอยู่ตึกดูบ้าง เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว อั๊วขอเชิญพวกเรา เพื่อน ๆ ไปในงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และงานฉลองเพื่อสละความโสด"

พวกเราหัวเราะและต่างก็แสดงความยินดีด้วย เพราะทราบว่าหลังจากที่ภรรยาวายชนม์ไปเกือบปีแล้ว แกก็ยังไม่เคยมีข่าวว่ามีคู่ควงคนใหม่ จู่ ๆ แกก็บอกให้ทราบ พวกเราไม่มีใครรู้จักเจ้าสาวของแกเลย จึงถามเพราะอยากรู้จัก แกผลัดไว้ว่า เมื่อถึงวันขึ้นบ้านใหม่ค่อยรู้จักดีกว่าประเดี๋ยวจะไม่ตื่นเต้น แกสนทนากับพวกเพื่อน ๆ อย่างมีความสุข หน้าตายิ้มแย้มสดชื่น ดูเป็นหนุ่มกระชุ่มกระชวยทั้งที่อายุก็เลยห้าสิบไปแล้ว เห็นจะเป็นเพราะความอิ่มเอิบสบายใจ คงนึกฝันถึงความสุขที่กำลังรออยู่ข้างหน้า ข้าพเจ้าอดหยอกเย้าแกถึงเรื่องเจ้าสาวไม่ได้ หลังอาหารเราก็แยกย้ายกันกลับ

พอตกเวลาเย็นได้รับข่าวว่า แกได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ข้าพเจ้าตกตะลึงแทบไม่เชื่อว่าจะเป็นความจริง ภายหลังทราบแน่ว่า เมื่อกลับจากทานอาหารถึงบ้าน แกเป็นลมล้มในห้องน้ำเกิดหัวใจวาย ไม่ทันจะได้ตามหมอหรือส่งโรงพยาบาลก็หมดลมเสียก่อน

นี่แหละคนเรา ไม่มีใครรู้วันตายแน่นอน ไม่มีอะไรเที่ยงตรง แกยังมัวหลงว่าจะมีความสุขฝันถึงชีวิตอนาคตอย่างน่าสงสาร ฉะนั้น พระท่านจึงสอนว่า การสร้างความดีเราอย่านึกถึงอดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว ผิดถูกก็แก้ไขอะไรไม่ได้ และก็อย่าคิดถึงอนาคตอันเป็นสิ่งไม่แน่นอน จะทำความดี

ก็ทำในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเวลาที่มีความรู้สึกแน่นอน ข้าพเจ้าก็ได้แต่อธิษฐานว่า ด้วยอำนาจที่ข้าพเจ้าเคยสร้างบุญกุศลบารมี ขอให้วิญญาณของเพื่อนจงไปสู่สุคติในวิมานเมืองสวรรค์ชั้นฟ้าตามความปรารถนา

คืนนั้นข้าพเจ้านอนไม่หลับ แม้จะกลับจากงานศพไม่ดึกนัก การตายของเพื่อนทำให้ข้าพเจ้าคิดมาก คิดไปถึงเพื่อนคนอื่น คิดถึงคนที่สร้างความชั่วสร้างความดี พยายามหักใจ ไม่คิดอะไร เพื่อให้จิตสงบ จะได้หลับง่าย แต่ก็ไม่สามารถข่มจิตให้สงบลงได้ แม้จะใช้สมาธิตัดกังวลเพียงไร เคยให้หลับง่ายได้ผลมาก่อน แต่คืนนั้นจิตไม่อยู่ในสมาธิ ตาสว่างแข็ง หลับไม่ลงเหมือนกับได้ดื่มน้ำชาจีนชงแก่ ๆ จนขม เห็นจะเป็นเพราะตื่นเต้นต่อเหตุการณ์ นึกว่าหากแข็งใจนอนจะคิดฟุ้งซ่าน จึงรีบลุกขึ้นใช้เวลาที่นอนไม่หลับให้เป็นประโยชน์ระบายความรู้สึกออกมาเป็นตัวอักษรหมดแล้ว ไม่ช้าก็คงง่วงไปเอง จึงนึกถึงเหตุการณ์ของโลก นึกถึงเพื่อนที่จากไป

เมื่อนึกถึงโลกที่กำลังวุ่นวายปั่นป่วนอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะมนุษย์ใจชั่ว มักใหญ่ใฝ่สูงขาดศีลธรรม เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น ในที่สุดโลกคนชั่วก็จะต้องถูกทำลายลงด้วยมนุษย์เที่ยงธรรมเช่นเดียวกัน เมื่อนึกแล้วก็อยากจะตั้งปัญหาถามตัวเองว่า "เราเกิดมาทำไม" เมื่อนึกถึงตอนนี้แล้วทำให้ข้าพเจ้านึกถึงครั้งหนึ่ง ซึ่งเวลาได้ล่วงเลยมานานแล้ว

ครั้งนั้นข้าพเจ้าได้ไปในงานบรรจุศพที่วัดมีชื่อแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพระนคร ข้าพเจ้าไปถึงก่อนเวลา เพราะตั้งใจจะใช้เวลาเข้าไปเที่ยวเดินดูในสุสานที่สงบ ซึ่งธรรมดาเมื่อข้าพเจ้าไปในงานบรรจุศพครั้งใด วัดใด ข้าพเจ้าก็ชอบไปก่อนเวลา เพื่อจะได้เดินพิจารณาดูตามสุสานที่บรรจุศพในวัดนั้น บางครั้งก็มีเพื่อนตามไปด้วย บางครั้งก็เดินดูคนเดียว เพื่อจะได้เห็นภาพที่น่าคิดน่าพิจารณา ปลงถึงสังขาร เพื่อจะได้บรรเทากิเลสตัณหา ความโลภ ความหลง ลงได้บ้างอย่างน้อยเราก็ได้เห็นความแตกดับของสังขารเช่นเดียวกัน ไม่มีใครหนีพ้น

ครั้งนั้นข้าพเจ้าเดินดูคนเดียว เมื่อเข้าไปในเขตสุสานมองเห็นสองข้างทางเดินที่บรรจุศพก่ออิฐโบกปูนเป็นช่อง เนื้อที่เฉพาะบรรจุโลงศพอยู่ภายใน ข้างบนโบกปูนโค้งเป็นรูปประทุน เป็นกุฏิเรียงรายเป็นทิวแถว จะเรียกที่บรรจุศพก็ออกจะยาวเกินไป ความหมายมีน้อย ข้าพเจ้าอยากขอเรียกว่า "กุฏิศพ" คงจะเข้าใจดี สองข้างทางที่กุฏิศพมีทางเดินผ่านไปทั่วถึงทุกที่ กุฏิศพเขา

โบกปูนปิดช่องแล้วจารึกชื่อ นามสกุล ผู้ตาย พร้อมทั้งวัน เดือน ปี ชาตะ มรณะ หากมียศบรรดาศักดิ์ ก็บอกไว้เรียบร้อย นอกจากซากผู้สูงอายุแล้ว บางซากก็เป็นเด็กวัยรุ่น บางซากก็ยังเป็นนางสาว และบางซากก็เป็นชายหนุ่ม ความตายไม่แน่นอน เตือนให้อย่าทนงตนว่ายังเป็นหนุ่มเป็นสาว ยังสดชื่นสวยงาม นึกว่ายังอยู่ในวัยไม่สมควรตาย ในโลกนี้ไม่มีอะไรแน่นอน ความประมาทย่อมนำเราไปสู่จุดจบ แต่ส่วนมากในยุคนี้หนุ่มสาววัยรุ่นก็จบชีวิตลงด้วยความประมาท เมื่อข้าพเจ้าเดินดู และนึกถึงซากที่นอนนิ่งสงบอยู่ภายในโลง ร่างเหล่านี้เมื่อนึกย้อนหลังไปครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ ย่อมมีประวัติทั้งดีและชั่ว คงจะมีวิธีต่อสู้กับชีวิตต่าง ๆ กัน มีทั้งสร้างความดีและความชั่ว หากได้ติดตามวิถีชีวิตของซากศพเหล่านี้ ก็คงจะมีเรื่องที่น่ารู้นำมาเล่าอีกมาก

ในวันนั้นข้าพเจ้าเดินดูช้า ๆ เพื่อให้ทั่ว และถ่วงเวลาให้พอดีกับกำหนดทำพิธีบรรจุศพ แต่แล้วข้าพเจ้ามีความรู้สึกคล้ายสะดุดก้อนหินหัวคะมำแทบจะล้ม ต้องยั้งตัวหยุดชะงัก พอเงยหน้าขึ้นก็มายืนอยู่หน้ากุฏิศพหลังหนึ่ง มีชื่อและนามสกุลผู้ตายที่คุ้นหูจนทำให้ขนลุก ได้พยายามมองและอ่านชื่อผู้ตาย ทวนแล้วทวนอีกเพื่อให้แน่ใจ เพราะว่าชื่อนี้นามสกุลนี้ เคยเป็นเพื่อนที่รักใคร่และสนิทสนมกับข้าพเจ้ามาแต่ครั้งยังเด็ก ๆ เมื่อเติบโตขึ้นเราก็ยังรักใคร่สนิทสนมกันตลอดมา

ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่สองจึงเงียบหายไป ไม่ได้ทราบข่าวคราวกันเลย เมื่อแน่ใจว่าซากภายในกุฏินั้นเป็นซากที่เคยเป็นเพื่อนรักกันมาก่อน ไม่ใช่ชื่อและนามสกุลซ้ำกัน ทำให้คิดว่านี่ถ้าเพื่อนยังมีชีวิตอยู่ เมื่อได้พบข้าพเจ้าเช่นนี้ คงจะดีใจแทบจะกระโดดเข้ามากอดให้สมกับนาน ๆ จะได้พบกันสักครั้งหนึ่ง เลยคิดสงสัยไปว่าการสะดุดที่หน้ากุฏิศพเพื่อนโดยบังเอิญนั้น คงจะเป็นอำนาจการทักทายของเพื่อนด้วยความดีใจ หรือข้าพเจ้าคิดมากไป เพราะบัดนี้ข้าพเจ้าได้มาพบแต่ร่างที่นอนสงบนิ่งอยู่ในโลง ซึ่งก่ออิฐโบกปูนอยู่ภายนอก เหลือแต่ซากหลับสนิทไม่รู้ตื่นอยู่ภายใน หมดความสนใจยินดียินร้ายในโลกมนุษย์อีกต่อไป ข้าพเจ้าสลดใจจนบอกไม่ถูก นึกถึงเวลาเพื่อนเจ็บป่วยก็ไม่ทราบข่าวเลย ตลอดจนถึงแก่กรรมลงก็ยังไม่รู้ ถ้ายังไม่มาเห็นชื่อและนามสกุลที่สุสาน ก็คงหลงว่าเพื่อนยังมีชีวิตอยู่ ข้าพเจ้าต้องยืนนิ่งสงบใจแผ่ส่วนกุศลให้แก่วิญญาณเพื่อนรัก และก็อดคิดถึงชีวิตแห่งความหลังไม่ได้ว่า เรารู้จักกันมาแต่ยังเป็นเด็ก ๆ เมื่อครั้งเรายังนุ่งโสร่งสะพายแล่งข้างหนึ่งอยู่บนบ่า อีกข้างหนึ่งปล่อยให้ตกลงถึงตะโพก เวลานั้นยังไม่รู้จักความอาย ความสวย ความงาม

ไม่สนใจว่าเขาจะนุ่งกันแบบไหน ขอเอาความสะดวกสบายเข้าว่า ไม่ต้องคอยจะนุ่งผ้ากลัวมันจะหลุดลุ่ยสะพายแล่งไม่ได้สะดวกสบายกว่า เพราะเราชอบวิ่งตีขอบกระด้ง หรือจะเรียกให้ถูกว่ากระด้งมีแต่ขอบ เราใช้ไม้ตีให้มันหมุนเป็นล้อวิ่งไปตามถนนเลี้ยงให้มันเลี้ยวขวาเร็วบ้างช้าบ้างสุดแต่เราต้องการ บางเวลาเราทั้งสองก็ตีให้มันวิ่งแข่งความเร็วกัน ถ้าใครได้อัฐจากผู้ใหญ่ก็เอามาซื้อน้ำแข็งกดใส่น้ำหวานเขียวแดงแจกกันดูดไปตามถนน บางครั้งน้ำมูกไหลออกมาก็ใช้นิ้วป้ายไปทางแก้ม ส่วนมากน้ำมูกจะติดแห้งเกรอะกรังเป็นทางจากริมปากตลอดแก้ม ทั้ง ๆ ที่เรากระโดดน้ำคลองดำผุดดำว่ายสนุกสนานแทบทุกวัน แต่ก็ยังไม่สะอาด นาน ๆ ผู้ใหญ่เห็นมอมนักก็เรียกเอาตัวไปอาบน้ำขัดถูคราบขี้ไคลเช็ดน้ำมูกสักครั้งหนึ่ง ใช้ผ้าขัดแรง ๆ ตามซอกใบหู ต้องร้องอุย ๆ เพราะเจ็บ นี่เป็นชีวิตของเด็ก จำความได้ที่เราเติบโตมาด้วยกัน ผู้ใหญ่ทำอะไรให้เราเหมือนกัน เรารักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง มีอัฐแบ่งกันใช้ ซื้อขนมแบ่งกันกิน เพราะบ้านอยู่ใกล้กัน เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ เพื่อนก็เป็นคนดี มีศีลธรรม เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ใครตกยากก็ช่วยเหลือภายหลังเราต่างย้ายที่อยู่ตามสภาพชีวิต ห่างไกลกันออกไปคนละตำบล ข้าพเจ้ายังจำชีวิตเก่าเมื่อครั้งเด็ก ๆ ได้อย่างไม่รู้ลืม ข้าพเจ้าจำหน้าเพื่อนตลอดจนกิริยาท่าทาง และน้ำเสียงที่พูดได้ดี แม้จนกระทั่งนิสัยใจคอ และความประพฤติของเพื่อน ทั้ง ๆ ที่เราไม่ได้พบกันนับสิบ ๆ ปีแล้วก็ดี

ข้าพเจ้ารำพึงในใจว่า

"โธ่ เพื่อนเอ๋ย ยามป่วยก็ไม่เห็นหน้า ยามตายก็ไม่รู้ข่าว" ทันใดนั้นเหมือนมีเสียงแย้งขึ้นในความรู้สึกว่า

"ก็ลูกเมียเขาไม่รู้จักเรานี่"

ข้าพเจ้ารำพึงต่อไปว่า

"คนดี ๆ อย่างเพื่อนไม่น่าอายุสั้นเลย" ก็มีคำโต้แย้งขึ้นมาในความรู้สึกว่า "จะคนดีหรือคนชั่วก็ต้องตายด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครสามารถจะอยู่ค้ำฟ้าได้ เมื่อถึงเวลาแล้วจะให้อยู่ต่อไปทำไม เหม็นกลิ่นสาปมนุษย์ใจชั่ว โลกมนุษย์เวลานี้มีความสกปรกโสมม มีความอิจฉาพยาบาทคอยทำลายกัน แข่งอำนาจวาสนาชิงดีชิงเด่น มีความมัวเมาหลงงมงาย ลืมตัวลืมตายไม่มีศีลธรรม โลภไม่สิ้นสุด หนาแน่นไปด้วยกิเลสตัณหามากขึ้นทุกวัน เราพ้นจากการเบียดเบียนของมนุษย์มาอยู่

ในแดนสงบสุขได้ ก็เหมือนหนีร้อนมาพึ่งเย็น *ดูซิ ซากที่นอนเรียงรายเป็นทิวแถวในบริเวณสุสานป่าช้านี้ ใครบ้างได้มีโอกาส ขนทรัพย์สินเงินทองที่กอบโกยเพราะความโลภไม่รู้พอติดตัวไปได้ มองดูพิจารณาดูให้ดี มีแต่กรรมดีและกรรมชั่วที่ตนได้ประกอบขึ้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ที่จะนำวิญญาณไปสู่สุคติ หรือ ทุคติ คนทำความดีสร้างกุศลบารมีเป็นเสบียงในโลกหน้าก็สบายใจ คนทำชั่วสร้างบาปก็ต้องรับกรรม ใจไม่สบาย จำไว้อย่าอิจฉาคนที่มีทรัพย์สินเงินทองมากมายได้มาไม่สุจริต เป็นของร้อน มันคอยเผาผลาญความรู้สึกทางจิตใจเมื่อตายก็ต้องไปใช้หนี้กรรม*"

ความรู้สึกเหมือนครึ่งหลับครึ่งตื่นต่อหน้า

"กุฏิศพ" ของเพื่อน ทำให้ข้าพเจ้าลืมตัวขาดสติคล้ายคนบ้า อยากจะตะโกนออกมาว่า

"เกิดมาทำไม และเพื่ออะไรกัน หวังอะไรกัน มีแต่ทุกข์ คอยแก้ปัญหาชีวิตไม่รู้จักจบสิ้น ไม่ช้าก็ต้องตายเหมือนกันหมดทุกคน"

แต่แล้วก็มีความรู้สึกแย้งแทรกเข้ามาว่า

"เกิดมาตามกฎแห่งกรรม เมื่อยังไม่ถึงเวลาก็ต้องอยู่ต่อสู้ต่อไปเพื่อสร้างความดี จำไว้นะเราต้องอยู่เพื่อสร้างความดี หวังบารมีเพื่อชาติต่อไป เป็นทางจะนำไปสู่เหนือความทุกข์ เหนือความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย สิ้นชาติ สิ้นภพ ไม่ต้องมาเกิดให้ได้รับความทุกข์อีกต่อไป"

ต่อมา ความรู้สึกของข้าพเจ้ากลับคืนสู่ปกติ คล้ายเผลอตัวไปชั่วขณะหนึ่ง ได้ยินเสียงคล้ายเพื่อนมาโต้ตอบในความรู้สึก ไม่ทราบว่าข้าพเจ้ายืนหน้ากุฏิศพของเพื่อนนานเท่าใด พอรู้สึกตัวก็บอกลาซากเพื่อนอยู่ในใจ ดีแต่ในบริเวณนั้นไม่มีใครอยู่ใกล้ มิฉะนั้นคงมีใครเห็นว่า ข้าพเจ้าได้แสดงกิริยาแปลก ๆ ตลกให้เขาเห็นโดยไม่รู้ตัว

พอดีสักครู่หนึ่งมีคนแบกหีบศพเข้ามาในสุสาน มีคนแต่งตัวไว้ทุกข์เดินตามมามากพอสมควร แล้วทำพิธีบรรจุหีบศพลงในช่อง "กุฏิศพ" ซึ่งเขาได้จัดเตรียมไว้แล้ว เมื่อผู้ที่ไปในงานเอาก้อนดินห่อกระดาษและดอกไม้ธูปเทียนวางลงบนหีบทั่วทุกคนแล้ว ไม่ช้าเขาก็จะก่ออิฐโบกปูน

ปิดช่อง เตรียมหินอ่อนจารึกชื่อโบกปูนติดไว้ แต่ข้าพเจ้ากลับก่อนที่เขาจะก่ออิฐ เพราะถือว่าหมดพิธีเพียงเคารพศพแล้ว มีหลายคนที่เป็นญาติหญิงของผู้ตาย ร้องไห้อาลัยรักเพราะได้อัดความทุกข์หนักไว้ในใจ จึงต้องระบายออกมาทางน้ำตาด้วยการร้องไห้ เป็นธรรมดาของผู้ที่ยังอยู่ในกิเลสตัณหาทั่วไป

เมื่อข้าพเจ้ากลับมาถึงบ้านในเย็นวันนั้น ก็ได้สั่งให้แม่บ้านเตรียมเครื่องถวายสังฆทานพร้อมทั้งอาหารคาวหวาน ตั้งใจจะจัดถวายพระในวันต่อมาเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้เพื่อนที่ล่วงลับไปแล้ว นี่แหละชีวิต บางครั้งก็มีอะไรแปลก ๆ เกิดขึ้นในความรู้สึกเหมือนเป็นโรคเส้นประสาท แต่ข้าพเจ้ารู้ตัวว่าสติดีทุกอย่าง จึงเป็นเรื่องที่น่าคิด

ไม่ต้องการสวรรค์

ท. เลียงพิบูลย์

เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อครั้งสะพานพระพุทธยอดฟ้า ฯ สร้างเสร็จไม่นานนัก เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าและเพื่อน ๆ ได้เริ่มทอดกฐินทางน้ำ โดยใช้เรือยนต์เป็นพาหนะทำให้ทุกคนที่ไปร่วมงานกุศลต่างมีศรัทธาพอใจมาก เป็นต้นเหตุทำให้ปีต่อ ๆ มา เราก็ได้ทอดกฐินทางเรือเป็นประจำปี เริ่มวัดริมน้ำทางเมืองปทุมธานีตลอดไปถึงสามโคก เป็นที่สนุกสนานทั้งชาวบ้านชาววัดและชาวกรุงจนเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ การทอดกฐินจึงหยุดชะงักไป เพราะหาเรือยนต์ที่เป็นพาหนะไม่สะดวก

เมื่อมนุษย์เราทุกรูปทุกนาม ทุกชาติทุกภาษา หากได้สร้างคุณงามความดีเป็นประโยชน์ส่วนรวมแล้ว ก็ย่อมเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ เป็นที่เคารพบูชาของผู้ที่รู้เห็นทั่วไปไม่เลือกชาติศาสนา ครั้งนั้นบริษัทสแตนดาร์ดออยล์ หรือสแตนดาร์ดแวคคัมออยล์ หรือบริษัทโซโกนี ข้าพเจ้าก็จำไม่ได้ เพราะบริษัทนี้ได้เปลี่ยนชื่อหลายครั้ง ข้าพเจ้าอาจจำชื่อสับสนกันก็ได้ เพราะเป็นเวลานานปี แต่ก็เป็นบริษัทเดียวกัน เวลานั้นนายเฮนรี่โพร้สเป็นผู้จัดการ ในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยติดต่อกับบริษัทนี้มาแต่แรก ข้าพเจ้าจึงคุ้นเคยกับคนในบริษัทนี้เป็นส่วนมาก โดยเฉพาะพวกพนักงานเดินตลาด นายเฮนรี่โพร้ส เป็นฝรั่งที่น่าเคารพนับถือมากผู้หนึ่ง ที่ข้าพเจ้าเคยพบเห็นมา ท่านผู้นี้ได้ทราบข่าวจากคุณพูนโต เต็มวงศ์ พนักงานเดินตลาดว่า ข้าพเจ้าจะทอดกฐินทางน้ำ ก็ได้จัดส่งเรือยนต์ของบริษัทพร้อมทั้งเติมน้ำมันเต็มอัตรา เรือลำนี้เราได้จัดให้เป็นเรือองค์กฐิน เพราะเป็นเรือโอ่โถงมีห้องนอนห้องน้ำพร้อม ทั้งได้จัดพนักงานประจำเรือพร้อมทุกหน้าที่ แต่คนเรือเป็นชาวไทยอิสลามล้วน ข้าพเจ้าอดนึกถึงบุญคุณที่ท่านได้ส่งเรือมาร่วมการกุศลครั้งนั้น ทั้งที่เราต่างศาสนากัน ทำให้ข้าพเจ้าระลึกถึงอย่างไม่มีวันลืม นายเฮนรี่โพร้ส ผู้นี้ใครรู้จักได้คบค้าสมาคม ย่อมเป็นที่รักใคร่นิสัยใจคอ และยกย่องความดี ยากที่จะลืม ทั้งพนักงานและเสมียนคนงานตลอดทั้งกรรมกรในบริษัทที่อยู่ในใต้บังคับบัญชา ต่างก็รักใคร่เคารพนับถือท่านผู้นี้เหมือนบิดา เพราะเป็นคนเห็นอกเห็นใจคน มีจิตใจเที่ยงธรรม ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาเหมือนบิดาปกครองบุตร มีความรักใคร่

เอ็นดูคอยอบรมสั่งสอน ไม่เคยดุด่าใช้วาจาสามหาว เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของพวกพนักงาน เสมียน กรรมกร พวกคนงานทั่วไป

ต่อมาท่านผู้นี้ได้เป็นลมถึงแก่กรรมที่สนามบินดอนเมือง ปัจจุบันคงจะเรียกว่าหัวใจวาย ความตายไม่เคยเลือกคนดีหรือคนชั่ว ทำให้คนที่คุ้นเคยรักใคร่ต้องเศร้าใจเสียดายคนดีที่ได้จากไปโดยกระทันหัน พวกพนักงานเสมียนกรรมกรคนงานไม่น้อยที่ต้องหลั่งน้ำตาอาลัยรักท่านผู้นี้ ทั้งชาวไทยและชาวจีนที่รู้จักคุ้นเคยกับท่านผู้นี้ คนดีอยู่ที่ไหนก็ให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยมีจิตเที่ยงธรรม มีความเห็นอกเห็นใจเมตตาปรานี ผิดกับคนชั่วที่มีแต่ความหยาบคาย มีความโลภเห็นแก่ตัว อยู่ที่ใดก็นำความเดือดร้อนมาสู่ที่นั้น

ฉะนั้น ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอสงบจิตแผ่ส่วนกุศลให้แก่วิญญาณท่านผู้สร้างความดี ซึ่งร่างของท่านได้ฝังอยู่ในสุสานที่บ้านใหม่ ในพระนครใต้ ประเทศไทย ก่อนที่ข้าพเจ้าจะเริ่มเรื่องต่อไป

ครั้งนั้นเราได้ร่วมกำลังทรัพย์ ร่วมกำลังกาย กำลังปัญญา ร่วมใจกันทอดกฐิน ณ วัดหนึ่ง ซึ่งอยู่ชายน้ำใกล้ถนนตก หรือบางคอแหลม ถ้าจำชื่อไม่ผิดคงจะเป็นวัดจันทร์ โดยการแนะนำของคุณสายหยุด วงศ์ทองสุข ซึ่งบ้านอยู่ใกล้วัด และรับจะจัดการทางวัดตลอดเริ่มตั้งแต่จองกฐิน การเลี้ยงดู และคุณพวง งานดี ข้าราชการกระทรวงวัง รับจัดงานเรื่องเกี่ยวกับทางพระพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดทั้งนำถวายผ้าพระกฐิน

วันนั้นตอนเช้าจำได้ว่า พวกเราได้ยกไตรครององค์กฐินตั้งไว้เด่นที่หัวเรือ เพื่อจะได้มองเห็นได้ทั่ว ๆ ไป และเพื่อให้ได้ชมดอกไม้หุ้มไตรซึ่งร้อยด้วยดอกไม้สดสวยงามมาก เป็นศิลป์ซึ่งหาดูได้ยากในปัจจุบันนี้ เสียดายว่าอยู่ได้ไม่นาน ความสวยงามก็แห้งเหี่ยวหมดความหมายจึงมาตั้งไว้ในที่ให้เห็นชัด เพื่อช่วยกันอนุโมทนา การร้อยดอกไม้หุ้มไตรนั้นเป็นฝีมือของพวกคุณ ๆ ชาววังรับอาสาไปจัดการ และจัดได้สวยงามมาก ผู้คนที่ได้เห็นต่างก็ชมว่าฝีมืออย่างนี้ต่อไปจะหาดูยาก จำได้ว่าเวลานั้นข้าพเจ้าออกมายืนที่ถนน ทางเข้าท่าเรือใต้สะพานใหม่ คอยดักบอกพวกที่จะมาขนของมาในงานกฐิน จะได้ลงไม่ผิดท่า ยืนคอยดูครู่หนึ่งก็มีเพื่อนคนหนึ่งมาเรียก บอกว่ามีคุณยายคนหนึ่งอยากพบ ให้กลับไปที่ท่าเรือ ข้าพเจ้าจึงมอบหน้าที่ให้เพื่อนคนนั้นคอยเฝ้าดูรถที่ขนของ ตลอดทั้งบอกรูปร่างของรถและคนขับ เพื่อจะได้ไม่หลงทางอื่น และคอยช่วยบอกผู้ที่มางานกฐินด้วย ข้าพเจ้าก็กลับมาที่ท่าเรือ

เห็นพวกที่จะไปในงานกฐิน ส่วนมาเป็นผู้หญิง กำลังล้อมหน้าล้อมหลงหญิงสูงอายุผู้หนึ่ง กำลังซักถามและเล่าเรื่องอะไรให้ฟังอย่างเพลิดเพลิน เมื่อข้าพเจ้าเดินตรงเข้าไปในกลุ่มกำลังสนทนากัน เมื่อใกล้เข้าไปพวกในที่นั้นก็ชี้ให้หญิงชราดู และแนะนำว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการในกฐินครั้งนี้ที่แกอยากพบ แกก็แหวกพวกที่ล้อมตรงเข้ามาหาข้าพเจ้า พลางพูดว่า

"พ่อคุณของยาย ดีใจที่ได้ทราบว่าจัดการทอดกฐินครั้งนี้ การทอดกฐินได้บุญแรงมาก ยายอยากจะร่วมทำบุญด้วย"

ข้าพเจ้าบอกว่า "ไม่ใช่ผมจัดการคนเดียวหรอกครับคุณยาย พวกเราเพื่อน ๆ ร่วมมือร่วมใจกันเป็นเจ้าภาพครับ"

หญิงสูงอายุกำลังควักห่อผ้าแดงออกมาจากอกเสื้อ ปากก็พูดว่า "ถึงอย่างไรคุณก็เป็นหัวหน้าชักชวน มันเป็นกุศล ยายขอร่วมการกุศลครั้งนี้ เพื่อสมทบเข้าองค์กฐินด้วย ๕ บาท" พูดแล้วค่อย ๆ แก้ห่อหยิบเงินออกมานับ ที่เหลือก็ห่อกลับคืนไว้ในอกเสื้อ หยิบธนบัตรใบละบาทพับซ้อนกันเรียบร้อยที่เอาออกมาจากห่อผ้าแดง ๕ ใบ แล้วยกมือขึ้นจบ หันหน้าไปทางพระปรางค์วัดแจ้ง ทำปากขมุบขมิบ คงเป็นคำอธิษฐาน แล้วจึงยื่นส่งมาให้ ข้าพเจ้ารับไว้พลางยกมือขึ้นอนุโมทนา แล้วก็มอบให้ผู้รักษาเงิน บอกว่าให้จดชื่อคุณยายสมทบในองค์กฐิน ก็มีหญิงคุ้นเคยกับข้าพเจ้าผู้หนึ่งมาในงานกฐิน แอบกระซิบว่า

"คุณยายคนนี้ แกเป็นคนมั่งคั่งผู้หนึ่ง แกมีที่ดินบ้านช่องเรือกสวนมากมาย แต่บัดนี้แกได้ยกโอนถวายวัดเป็นกองกลางหมดแล้ว เพื่อให้เก็บผลประโยชน์บำรุงพระศาสนา เวลานี้แกอาศัยวัดถือศีลภาวนา เขาว่าแกนั่งสมาธิทายเหตุการณ์ล่วงหน้าได้แม่นยำมาก"

แต่ข้าพเจ้าไม่สนใจเรื่องทายเหตุการณ์แม่นยำ กลับไปสนใจในการที่แกสละทรัพย์สมบัติมากมายถวายวัดให้เก็บผลประโยชน์ ข้าพเจ้ารู้สึกว่า คุณยายผู้นี้ออกจะมีเสน่ห์ เพราะเห็นมีผู้หญิงทั้งสาวและไม่สาวห้อมล้อมถามโน่นถามนี่ ข้าพเจ้าก็เกิดความสนใจ จึงถามว่า

"ได้ทราบว่า คุณยายได้ยกทรัพย์สมบัติทั้งหมดถวายวัดเพื่อบำรุงพระศาสนาจริงไหมครับ"

หญิงชรายิ้มอย่างสบายใจแล้วพูดว่า "เป็นความจริงค่ะคุณ เพราะยายได้พิจารณารู้สึกว่ามองเห็นความจริงได้ชัดเจนแล้ว ที่ชีวิตของคนเราทุกวันนี้ ไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร ตายเกิดตายเกิด วนเวียนอยู่อย่างนี้ไม่สิ้นสุด เกิดมาเป็นคนหนีความทุกข์ไม่พ้น หนีความเศร้าเสียใจไม่พ้น ความสุขความสบายมองไม่เห็น จึงคิดว่าไม่มีอะไรเป็นที่พึ่งของเราแน่นอนได้นอกจากพระศาสนา พระธรรมคำสั่งสอนสอนให้มนุษย์เราละความโลภ ความโกรธ ความหลง ใครละได้ก็จะทำให้สบายใจ จะห่างความทุกข์ความเศร้าโศกเสียใจ ยายมานึกดู คนเราถ้าตัดความโลภได้ มันก็มีความสุข เพราะฉะนั้น ยายจึงได้พยายามตัดกิเลสเหล่านี้ให้มันหมดสิ้นไป'

แต่แล้วก็มีหญิงสาวผู้หนึ่งถามขึ้นว่า

"แล้วทำไมยายต้องยกทรัพย์สมบัติให้วัดทั้งหมด แล้วยายจะเอาอะไรมากินมาใช้ แล้วยายจะเอาบ้านที่ไหนอยู่"

เสียงหญิงสูงอายุหัวเราะอย่างสุขใจแล้วพูดว่า

"โถ ก็ยายปลงตกแล้ว ยายอายุมาก และไม่มีลูกหลานใกล้ชิด ทรัพย์สมบัติบ้านช่องยายจะครองไปได้อีกกี่วัน อันทรัพย์สินเงินทองนั้น ถ้ามีมากก็ห่วงมาก ถ้ามีน้อยก็ห่วงน้อย ถ้าไม่มีก็ไม่มีอะไรห่วง ฉะนั้น ยายจึงคิดตัดกังวลถวายวัดทั้งหมด ยายก็หมดห่วงหมดความผูกพัน ไม่ต้องไปนึกอีกว่า อ้ายโน่นของเรา อ้ายนี่ก็ของเรามีผูกพันในทางรู้สึกไม่สิ้นสุด มันมีความโลภ กิเลสตัณหารกรุงรังอยู่ทางจิตใจแล้ว ผู้นั้นย่อมจะทำจิตให้สงบยาก โอกาสที่จะบรรลุมรรคผลก็มีน้อยถ้าหากยังเป็นของเรา ถึงอย่างไรเราก็มีจิตกังวลตัดไม่ขาด ดูแต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ท่านสูงด้วยศักดิ์และมั่งคั่งมหาศาล แต่พระองค์ยังเสียสละตัดหมดทุกอย่างตลอดทั้งราชสมบัติ พระองค์มิได้ทรงไยดี ทรงมุ่งหวังแต่พระนิพพานเป็นที่ตั้ง ที่สุดพระองค์ก็ทรงค้นพบ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองเห็นทางไปสู่พระนิพพาน และยายก็สละทรัพย์สมบัติ ละความโลภหลงได้แล้ว บัดนี้ยายก็ไม่มีอะไรเป็นห่วงเป็นกังวลอีกแล้ว เท่ากับยายเหลือแต่ตัว เวลานี้ยายสามารถชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ยายก็อยู่ในที่สงบและมีความสุข"

ข้าพเจ้าได้ยินหญิงสาวผู้หนึ่งถามขึ้นมาว่า

"ยายจ๋า คนเราไม่มีบ้านอยู่ ไม่มีเงินทองต้องอาศัยวัด ไม่มีอะไรเป็นของตัวเอง ไม่เป็นอิสระต้องอาศัยวัด แล้วจะหาความสุขได้อย่างไร"

หญิงชราหัวเราะ ยกมือปัดไปมาอยู่ตรงหน้า ประกอบกับคำพูดว่า

"คุณหนูจงฟังยายให้ดีนะแล้วจำเอาไว้ คนเราจะทำบุญอะไร ก็ต้องให้รู้จักตัวบุญตัวกุศลเสียก่อน ใช้สติปัญญาพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบ เพราะการสละทรัพย์สินมากมายเป็นเรื่องใหญ่เหมือนกับทางโลก พ่อแม่จะยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ลูกหลานคนไหน ลูกหลานนั้นจะมีปัญญาทำให้เกิดประโยชน์ต่อไปหรือไม่ ทรัพย์สินสมบัตินั้นมีทั้งคุณและโทษ หากยกให้ผิดแทนที่จะเกิดคุณประโยชน์ กลับเกิดโทษให้แก่ลูกหลานผู้นั้นจนเสียผู้เสียคน ก็ไม่ควรจะให้เพราะทำให้อายุสั้นลง ทรัพย์สมบัติมีคุณสำหรับผู้รู้จักปกครอง และให้โทษสำหรับผู้ไม่รู้จักคุณค่า แต่สำหรับยายหมดความจำเป็น เพราะยายแก่แล้ว ถ้ายายยังมีทรัพย์สินต่อไปก็มีแต่จะเกิดโทษทางใจ ฉะนั้น ยายนึกแล้วจึงตกลงใจยกให้ถวายเป็นพุทธบูชา แล้วยายก็ได้ความสบายใจเพราะคิดว่ายายทำดีที่สุดแล้ว คุณหนูอย่านึกว่า คนมั่งมีเงินทองมากมาย มีตึกใหญ่โต มีผู้คนรับใช้ มีรถยนต์คันงามราคาแพง เราอย่าไปนึกว่าคนนั้นเขาจะได้รับความสุขสบายใจเสมอไปนะ สายตาของเรามองเห็นเขามีความสุขจริง แต่เขาอาจมีความสุขในสายตาคนแต่ภายนอกแต่ภายในเรามองไม่เห็น ซึ่งใจเขาอาจหาความสุขความสบายไม่ได้ อาจจะเป็นห่วงด้วยโรคภัย อาจเป็นห่วงทรัพย์สมบัติ อาจกลัวลูกไม่เอาถ่านคอยทำลายล้างผลาญ นำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล อาจเป็นห่วงกลัวจะเสื่อมถอยอำนาจและยศศักดิ์สิ่งอื่น ๆ ทำให้ใจไม่สบายร้อยแปดพันประการ แต่สำหรับยายนั้นไม่มีอะไรเป็นห่วง แม้ตัวยายจะไม่มีบ้านใหญ่โต ไม่มีทรัพย์สินเงินทอง แต่จิตใจยายสบาย ยายมีความสุขเพราะความสงบ เพราะเปลื้องความโลภ ความห่วงออกหมดแล้ว ถ้าใครจะเอาความมั่งคั่งพร้อมทั้งอำนาจวาสนา ความสุขความสบายภายนอก มาแลกกับความรู้สึกของยายแล้ว ยายจะบอกว่า ยายไม่ต้องการความสุขทางกาย ยายจะขอความสุขทางใจ"

เวลานั้นรู้สึกว่า มีคนส่วนมากมารุมฟังคุณยายผู้สูงอายุตอบปัญหาพวกหญิงรุ่นสาวอย่างน่าฟัง ข้าพเจ้าก็ฟังด้วยความเลื่อมใสจริงใจ

ทันใดนั้นก็ได้ยินหญิงผู้หนึ่ง เป็นผู้มีความรู้สูงชั้นอาจารย์ได้ร่วมงานกฐิน ได้ถามปัญหาขึ้นว่า "คุณยายได้สละทรัพย์สินมากมายเพื่อสร้างบารมีบำรุงพระศาสนาต่อไปแล้ว นอกจากได้ความสุขสงบทางใจ แล้วได้เกิดผลอะไรบ้าง ที่พอจะนำมาประดับความรู้ และจะได้พิจารณาดูเหตุผล"

คุณยายมองหน้าผู้ถามแล้วก็ยิ้ม พลางพูดว่า

"เมื่อคุณได้ถามยายก็ดีแล้ว บางทียายจะพูดและโต้ตอบนอกเรื่องไปก็ได้ แต่ใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ยายก็ไม่สนใจ ยายรู้เห็นอย่างไรยายก็พูดออกมา ยายมีศีลธรรม คุณลองเอาไปพิจารณาดู การเงินการทองยายไม่เคยขาดมือเลย ยายก็มีสภาพอยู่อย่างพอกินพอใช้ไปวันหนึ่ง ๆ ถ้ามากยายก็ทำบุญ แต่พอทำบุญแล้วเงินก็มีมาอีก คนโน้นให้บ้าง คนนี้ให้บ้าง ยายไม่เคยขัดสนเลย อีกอย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งอัศจรรย์ยิ่ง แม้จะเป็นความฝัน แต่ก็มีเหตุผล นับแต่ยายได้สละทรัพย์สินและบ้านถวายวัดแล้ว

วันหนึ่งยายป่วยไม่สบาย คืนนั้นก็ได้ฝันไปว่า ยายไปพบบ้านสวยงามหลังหนึ่ง ว่าบ้านหลังนี้สร้างด้วยอะไรหนอ มันสวยงามดูไม่เบื่อตาเลย ไม่ว่าจะพิจารณาดูทางไหนแง่ไหนสวยพร้อมไม่มีที่ติ ช่างธรรมดาคงไม่สามารถจะสร้างได้เช่นนี้ จะว่าแก้วและทองคำ ก็คิดว่าไม่มีมนุษย์คนไหนที่จะมีทรัพย์สินเงินทองมากมายมหาศาลสร้างบ้านนี้ได้ เงียบสงบเหมือนไม่มีคนอยู่ภายใน ยายเดินชมรอบบ้านแล้วก็มาเห็นประตูบานหนึ่งแง้มอยู่ ท่าทางจะมีคนอยู่ข้างใน จึงตะโกนถามไปว่า

"มีใครอยู่ข้างในบ้างจ๊ะ ฉันอยากรู้จักเจ้าของบ้าน โปรดออกมาพบหน่อยเถิด"

แต่แล้วก็มีเสียงหญิงพูดกันอยู่ข้างใน ครู่หนึ่งประตูที่แง้มก็เปิดออก พบหญิงสาววัยรุ่นออกมา ๓ คน แล้วถามอย่างยิ้มแย้มว่า

"ท่านมาหาผู้ใดเจ้าคะ"

ยายจึงถามว่า

"แม่หนู ฉันอยากจะรู้ว่าบ้านหลังนี้เป็นของใคร ฉันยังไม่เคยพบเห็นบ้านใครสวยงามอย่างนี้มาก่อนเลย มันถูกอกถูกใจฉันทุกอย่าง"

เด็กสาววัยรุ่นหัวเราะ พลางพูดว่า

"ท่านเจ้าของบ้านยังไม่มาอยู่เลยเจ้าค่ะ พวกดิฉันมาคอยรับใช้ท่าน และยังไม่เคยพบเห็นท่านเลย"

ยายสงสัยถามว่า

"ท่านเจ้าของที่ว่านี้ชื่ออะไร เวลานี้อยู่ที่ไหน"

เด็กสาวคนหนึ่งตอบว่า

"เจ้าของท่านชื่อ.........เวลานี้อยู่ในเมืองมนุษย์"

ยายได้ยินชื่อก็สะดุ้งทันที เพราะชื่อที่เด็กสาวบอกนั้น มันชื่อยาย จึงสงสัยถามต่อไปว่า

"นอกจากพวกหนู ๓ คนแล้ว ยังมีใครที่เป็นผู้ใหญ่ที่ดูแลบ้าน นี่บ้างจ๊ะ"

เด็กสาวยิ้มแล้วพูดว่า

"ยังมีผู้ดูแลเป็นใหญ่ที่นอกผู้หนึ่งเจ้าค่ะ นอกนั้นยังมีเด็กรุ่นดิฉันอีกมากมายอยู่ข้างใน ถ้าท่านต้องการพบผู้ดูแลแล้ว ดิฉันจะไปเรียนให้ท่านผู้เฝ้าสถานที่ได้ทราบ"

พูดแล้วก็พากันหลบเข้าไปทั้งสามคน ทำให้ยายนึกชมเชยว่าเด็กสาวพวกนี้ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ใครหนอได้ฝึกฝนเด็กเหล่านี้ ให้มีกิริยาวาจาเรียบร้อยเช่นนี้ ใจก็นึก ตาก็ชมความงามภายนอกของบ้าน นึกว่าภายนอกงามอย่างนี้ ภายในจะงามเพียงใดหนอ ยายกำลังชมเพลินอยู่ก็พอดีเด็กสาวทั้งสามออกมา และพาหญิงสาวผู้หนึ่งมาด้วย เมื่อยายเห็นหญิงสาวคนนั้น ยายก็ตกตะลึง เพราะความรู้สึกว่าจำได้แน่นอนและแม่นยำ จึงร้องถามไปคำเดียวว่า "นี่แจ๋วใช่ไหม"

หญิงสาวได้ยินเท่านั้นก็ตรงเข้ามาคุกเข่ากราบลงแทบเท้าของยาย พลางพูดว่า

"ใช่เจ้าค่ะ"

แจ๋วคนนี้เมื่อเด็ก ๆ เป็นคนรับใช้ของคุณแม่ของยาย เป็นเด็กดีมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ เป็นเด็กที่มีความกตัญญู เมื่อแม่ของยายเสียแล้ว แจ๋วก็อยู่กับยายตลอดมา ครั้งหนึ่งเกิดอหิวาต์ แจ๋วก็เป็นโรคอหิวาต์อาการจวนไปจวนอยู่ ยายจึงบนตัวว่า หากหายจะให้แจ๋วบวชชี ที่สุดแจ๋วก็หายจากโรค ก็บวชชีถือศีลแก้บน เมื่อสึกจากชีก็อยู่กับยายตลอดมา ยายรักแจ๋วมาก เพราะเป็นคนพูดน้อยทำงานมาก

ต่อมาตอนหลังนี้แจ๋วเป็นไข้ เวลานั้นก็รักษากันอย่างยาไทย ๆ หมอบอกว่า อย่าเพิ่งให้กินข้าวจนกว่าจะหายปกติ ต่อมาแจ๋วก็ค่อยยังชั่วมาก แจ๋วร้องบอกยายว่า อยากกินข้าวเหลือเกิน กินแต่น้ำข้าวกับพวกแป้งเปียกเบื่อเหลือเกิน ถ้าไม่ได้กินก็อยากแทบจะตาย อ้อนวอนขอข้าวกิน ยายเห็นว่าแจ๋วค่อยยังชั่วแล้ว ทั้งอ้อนวอนขอข้าวกินอย่างน่าสงสาร ยายก็จัดหาข้าวมาให้กิน แต่แล้วคืนนั้นแจ๋วก็ดิ้นทุรนทุรายมาก ไข้ขึ้นตัวร้อนมาก ยายตกใจใช้ให้คนไปตามหมอ แต่หมอมาไม่ทันแจ๋วก็สิ้นใจ หมอสมัยใหม่บอกว่าลำไส้ทะลุ ก่อนตาย แจ๋วได้มองหน้ายายน้ำตาไหลแล้วพูดทั้งน้ำตาว่า

"คุณขา ถ้าแจ๋วได้เกิดมาในชาติหน้า ขอให้แจ๋วได้รับใช้คุณต่อไปนะคะ แจ๋วขออธิษฐานค่ะ"

ยายต้องเสียน้ำตาเมื่อแจ๋วตาย และได้ทำบุญกรวดน้ำไปให้เสมอ ว่าถ้าชาติหน้ามีขอให้เรามาอยู่ร่วมกันอีก

เมื่อได้พบหน้าแจ๋วในบ้านประหลาดหลังนี้ ทำให้ยายดีใจมาก เมื่อแจ๋วได้มากราบยายตรงหน้า ยายก็ก้มลงกอดแจ๋วด้วยความรักและคิดถึง แจ๋วก็มีหน้าตาแช่มชื่นที่ได้พบยาย เราถามถึงอะไรต่อมิอะไรไม่เป็นสาระพักหนึ่ง แล้วยายก็ถามว่า

"นี่แจ๋วแกมาเฝ้าบ้านให้ใครล่ะ สวยงามใหญ่โตเหลือเกิน"

แจ๋วยิ้มและชายตาดูยาย แล้วพูดว่า

"ก็บ้านของท่านซิเจ้าคะ"

ยายตกตะลึงถามซ้ำว่า

"แจ๋วพูดอะไรนะ บ้านนี้แจ๋วว่าเป็นบ้านของฉันหรือ"

แจ๋วยิ้มแล้วพูดว่า

"ใช่แล้วเจ้าค่ะ บ้านของท่าน แจ๋วมาเฝ้าไว้คอยท่าน เมื่อท่านละโลกมนุษย์เมื่อไหร่ท่านก็จะมาอยู่ในสถานที่นี้"

ยายตอบแจ๋วว่า

"ยังหรอกแจ๋ว ฉันยังไม่อยากมา แจ๋วเฝ้าต่อไปเถิด ถ้าฉันไม่มาแจ๋วก็เป็นใหญ่ต่อไป"

แจ๋วทำหน้าสลดแล้วพูดว่า

"ท่านจะไม่เข้าไปชมความงามภายในหรือเจ้าคะ งามมากอย่างที่ท่านจะไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อนเลย"

ยายต้องตอบว่า

"เมื่อฉันรู้ว่าเป็นของฉันแล้วก็ไม่อยากเข้าไปดู นึกว่าเป็นของคนอื่นฉันก็จะขอเข้าไปชม"

เวลานั้นยายก็นึกรู้ตัวว่าเป็นความฝัน ยายก็พยายามทำจิตดิ้นรนให้ตื่นจากความฝัน แล้วยายก็ตื่นขึ้นมา เวลานี้หากยายทำสมาธิให้จิตสงบ ก่อนที่จิตจะสงบนิ่ง ถ้านึกถึงครั้งใด ก็จะต้องเห็นบ้านหลังนี้เสมอ

หญิงผู้ถามก็ได้ถามต่อไปว่า

"เหตุใดคุณยายรู้ว่าเป็นบ้านของคุณยาย ถึงไม่อยากเข้าไปดูภายใน ทั้งที่คุณยายก็พอใจในบ้านหลังนี้มาก"

หญิงชรายิ้มอย่างเศร้าแล้วพูดว่า

"ยายไม่ต้องการไปติดในรูป รส กลิ่น เสียง ไปหลงใหลในสิ่งสวยงาม ยายไม่ต้องการไปเกิดที่ไหนอีก นอกจากยังมีกรรมไม่สามารถจะบรรลุมรรคผล แม้จะอยู่ในสวรรค์ชั้นไหนก็ตามยายไม่ต้องการ เพราะยายต้องการสูงกว่านั้น คือ พระนิพพาน ดับรูป รส กลิ่น เสียง โลภะ โทสะ โมหะ ดับชาติ ดับภพ ดับตลอดกาล ไม่มาเกิดเป็นอะไรในสากลพิภพอีกต่อไป เป็นทางสุขที่สงบเหนือทางทุกข์ทั้งหลาย"

พวกเราได้ฟังแล้ว ก็พากันสนใจในชีวิตของคุณยายผู้นี้มาก และได้รับความเพลิดเพลินในเรื่องแปลกประหลาดพิสดาร ต่อมาภายหลัง เราได้นำเรื่องนี้มาถกกันอีกนานเป็นแรมเดือน เวลานั้นข้าพเจ้าได้เชิญให้คุณยายไปอนุโมทนากฐินด้วย แต่หญิงชราได้ขอตัว เมื่อได้เวลาคนมามากพร้อมหน้ากันและได้ขนของลงเรือหมดแล้ว ก็ถึงเวลากำหนดออกเรือนำองค์กฐินแล่นออกจากท่าทันที ตกลงเมื่อทอดกฐินแล้ว เราก็จะนำเรือออกไปเที่ยวปากอ่าว เพราะมีหลายท่านที่ยังไม่เคยเห็นอ่าวสยามและท้องทะเลเวิ้งว้างมองไม่เห็นฝั่ง วันนั้นนับว่าเป็นวันที่สนุกสนานเป็นที่พออกพอใจด้วยกันทุกคน ต่อมาภายหลังมีผู้เล่าให้ฟังว่า คุณยายผู้นั้นท่านเป็นผู้ดีเก่าตระกูลสูงและได้รับการศึกษามีความรู้ดี และบางคนที่ไม่เชื่อก็ว่าสติของท่านไม่ค่อยดี แต่ข้าพเจ้าได้สนทนากับท่านแล้วรู้สึกว่าสติดีกว่าบางคนที่เรียกว่าสติสมบูรณ์เสียอีก การทอดกฐินครั้งนั้น ผู้ที่ไปร่วมการกุศลทั้งหญิงชาย ต่างได้รับอากาศสดชื่นลมเย็น ทำให้จิตใจสบาย ทั้งอาหารคาวหวานผลไม้ทั้งเครื่องดื่มก็อุดมสมบูรณ์ ต่างก็จัดหากันมามากมาย ทุกท่านได้รับความสำราญพอใจที่ได้พักผ่อนสมองร่วมสนุกสนานเฮฮา ทำให้ทุกคนขอร้องให้ข้าพเจ้าจัดงานกฐินปีต่อไปทุกปีเป็นประจำ เพื่อจะได้ร่วมกันทำบุญสนุกสนานเฮฮาปีละครั้ง ข้าพเจ้ารับปากเพียงว่าจะพยายามในปีต่อไป ●

ความหลอกลวง

ท. เลียงพิบูลย์

ข้าพเจ้าอยากจะพูดถึงเรื่องที่มีผู้ถามมาว่า ทำไมคนเรารู้ดีรู้ชั่วแล้วยังทำชั่ว เช่นรู้ว่ายาเสพติดให้โทษ เช่น เฮโรอีน เป็นต้น มีโทษร้ายแรงทางสุขภาพทางร่างกาย ใครติดก็เท่ากับประหารตัวเอง แต่ก็ยังมีคนเอาชีวิตเข้าแลก

อีกอย่างหนึ่งก็คือ ชาวโลกก็รู้ว่าพวกแดงเป็นพวกที่ชั่วร้ายอสัตย์ชอบหลอกลวง ไม่มีสัญญาอะไรแน่นอนจากพวกแดง ใช้ระบบทาสทารุณกดขี่ประชาชนพลเมืองของตัวเองอย่างสาหัส ถึงกับประชาชนพลเมืองทนไม่ไหวต้องดิ้นรนเสี่ยงกับความตายหนีภัยออกมาหาความอิสระ แต่ก็ยังมีคนเห็นดีเห็นชอบด้วย ผู้ที่ถามมานี้คงนึกว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบปัญหา และให้ความรู้ยกย่องเป็นครูบาอาจารย์ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายละอายใจ ความจริงข้าพเจ้ารู้ตัวดีว่า ตัวเองมีความรู้แค่หางอึ่ง ไม่อยากให้ท่านเข้าใจผิดว่า เป็นผู้มีความสามารถเชี่ยวชาญตามที่เข้าใจ บางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวข้าพเจ้าเองก็ยังแก้ไม่ค่อยตก ขอให้ทราบว่าข้าพเจ้าเป็นแต่เพียงนักสะสมของเก่าและใหม่ แต่ไม่ใช่เล่นเครื่องลายคราม หรือนักสะสมเล่นแสตมป์ เพื่อความเพลิดเพลินไปวันหนึ่ง ๆ ข้าพเจ้าเป็นเพียงแต่เก็บสะสมเรื่องเก่าและใหม่ ที่มีคติธรรมตัวอย่างดีและชั่วเกิดขึ้นมาแล้ว เพื่อจะนำมาเล่าให้ลูกหลานและอนุชนรุ่นหลังฟังเล่นเท่านั้น ปกติเด็กก็ชอบนิทานอยู่แล้ว เล่าเรื่องชีวิตที่เป็นสาระเกิดผลทางใจก็คงจะมีประโยชน์บ้าง เรื่องแดงก็พอมีตัวอย่างที่รู้พอจะเล่าให้ฟัง เพื่อจะได้พิจารณาดูเปรียบเทียบกับปัจจุบัน เพื่อจะชี้ให้รู้เหตุผล อย่าเชื่ออะไรง่าย ๆ อย่างงมงายที่เขาหลอกลวง เรื่องนี้ได้เกิดขึ้นมาหลายปีแล้ว

วันหนึ่ง ยายแม่ครัวที่บ้านข้าพเจ้ากลับจากจ่ายกับข้าวที่ตลาด มากระซิบกระซาบให้คนในบ้านฟังว่า

ลูกสาวยายชั้ม ร้านขายยาที่ตลาด หน้าตาพอไปวัดไปวาได้ ถูกปั่นหัวโดยการโฆษณาเงียบแอบกระซิบว่า เวลานี้ทางแผ่นดินใหญ่แดง กำลังเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าไปมาก มีโรงงานทั่วทั้งประเทศ มีมหาวิทยาลัยใหญ่โตหลายแห่ง บ้านเมืองสมบูรณ์พูนสุข ผู้คนอยู่ดีกินดีทุกคน ใคร

อยากไปเล่าเรียนศึกษาในมหาวิทยาลัยจะเรียนอะไรก็ได้ วิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์ หรือการแพทย์ หรือการเมือง การค้า มีทุกอย่าง รัฐบาลมีความยินดีคอยต้อนรับชาวจีนที่อยู่โพ้นทะเลให้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยได้โดยไม่ต้องเสียอะไรเลย รัฐบาลออกให้ทั้งหมด ตลอดทั้งเครื่องนุ่มห่มและกินอยู่หลับนอนอย่างสุขสบายไม่ต้องเดือดร้อน โดยเฉพาะคนจีนที่ไปจากเมืองไทย จะได้สิทธิพิเศษไม่ว่าหญิงหรือชาย เมื่อไปถึงก็จะได้เข้าไปศึกษาในมหาวิทยาลัยทันทีทุกคน การโฆษณาลับ ๆ แบบกระซิบนี้ได้ผลมาก เพราะสิ่งใดเป็นความลับ ยิ่งลับก็ยิ่งมีคนสนใจอยากรู้มากขึ้น รู้สึกว่าจะเป็นนิสัยของคนส่วนมาก ยิ่งห้ามก็เหมือนยุ เมื่อรู้แล้วก็เชื่อ ถ้าได้ใช้สติปัญญาหาเหตุผลก็คงรู้ว่า การเข้ามหาวิทยาลัยได้ง่าย ๆ โดยไม่เลือกผู้ที่มีความรู้สูงต่ำเพียงไร ยังไม่เคยมีประเทศใดปฏิบัติ เท่าที่ได้รู้ การมาโฆษณาเงียบโดยไม่มีเหตุผล เหมือนเชื้อโรคติดต่อลุกลามไปได้ไกลอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้เยาว์วัยอ่อนความคิดเอาแต่อารมณ์ตัวเอง ฟังแล้วก็เคลิบเคลิ้มหลงใหล นึกเห็นไปว่าแผ่นดินใหญ่เป็นเมืองฟ้าเมืองสวรรค์ ผลก็คือ ทำให้พวกม่วยสาวเสี่ยหนุ่มวัยรุ่นลูกจีนที่เกิดในเมืองไทย ฝังจิตฝังใจหลับหูหลับตาเชื่อว่าเป็นความจริงอย่างงมงาย ขาดความกตัญญูรู้คุณบิดามารดาบังเกิดเกล้ามองเห็นพ่อแม่เป็นคนล้าสมัยโบราณ หมดความเคารพนับถือเพราะคอยขัดขวางไม่เห็นดีเห็นชอบด้วยไม่ยอมตามใจตนที่หลงใฝ่ฝัน อยากจะเดินทางไปเข้ามหาวิทยาลัยแดงแทบจะเป็นบ้าเป็นหลัง ฝันถึงแต่ความสุขความสบายในอนาคตที่แจ่มใสอย่างลม ๆ แล้ง ๆ ไม่ยอมนึกถึงจิตใจว่าพ่อแม่มีความรักความเป็นห่วงจะยอมให้ไปหรือไม่ ยายแม่ครัวไปจ่ายตลาดถ้าไม่แวะ ยายซิ้มจะวิ่งออกมาร้องเรียกให้เข้าไปในร้าน แล้วตัวแกจะหยุดขายของหน้าร้านปล่อยให้เป็นหน้าที่ของลูกจ้างและเถ้าแก่ผู้เป็นสามีช่วยกันหยิบของขาย แล้วแกจะจูงมือยายแม่ครัวเข้าไปนั่งหลังร้านที่ไม่มีคนพลุกพล่าน แล้วก็ปรับทุกข์ระบายความคับใจเรื่องลูกสาวลูกชายวัยรุ่นให้ฟัง เล่าพลางร้องไห้พลางอย่างน่าสงสารว่า

"เวลานี้เราเลี้ยงลูกได้แต่ตัว ไม่สามารถจะบังคับตักเตือนสั่งสอนเขาได้ มันไม่ยอมฟังคำเราเลย มันไปฟังไปเชื่อคนอื่นที่ไม่ใช่พ่อแม่ของมัน มันไม่เคยคิดเลยว่าใครเขาจะหวังดีกับมันเหมือนพ่อแม่ เชื่ออ้ายพวกหลอกลวงอย่างงมงาย ฉันคิดแล้วน้อยใจจริง ๆ บ้า ไม่นึกว่าเลี้ยงลูกมาจนโตจะกลับมาเป็นควายให้คนอื่นเขาจูงจมูก หลงลมปากเห็นจริงเห็นจังทุกอย่างไป มันเจ็บใจจริง ๆ เวลาพวกมันมาก็กระซิบกระซาบกัน มันไม่พูดดัง กลัวเราจะรู้จะขัดคอ"

ยายซิ้มเล่าตอนนี้แล้วก็สะอึกสะอื้นมากขึ้น ยายแม่ครัวก็สงสารพูดปลอบโยนแกว่า

"เมื่อเขาไม่นับถือเชื่อฟังเราก็หักใจเสียบ้าง อย่ามัวไปรักเขาข้างเดียวกันทำไม"

ยายซ้มร้องไห้แล้วบอกว่า

"ฉันคิดหักใจเหมือนกันนะป้า เพราะมันเกิดมา ดีชั่วก็เป็นลูกของเรา ฉันใจไม่แข็งเหมือนลูก มันตัดพ่อแม่ได้ แต่พ่อแม่ตัดลูกไม่ได้ ฉันนอนไม่หลับกินไม่ได้มาหลายวันแล้ว มันก็ไม่สนใจ เหมือนฉันนี่ไม่ใช่แม่ที่เลี้ยงดูมันมาจนเติบโตทั้งพี่น้อง"

ยายแม่ครัวปลอบต่อไปว่า

"ปล่อยให้เขาเรียนรู้เองสักพักหนึ่ง พอได้รับความลำบากแล้วเมื่อรู้ว่าเขาหลอกลวง ก็คงนึกถึงพ่อแม่ได้"

ยายซ้มเช็ดน้ำตาแล้วพูดว่า

"ปล่อยไม่ได้หรอกป้า มันบอกจะไปแผ่นดินใหญ่ทั้งพี่ทั้งน้อง" พูดแล้วก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น พลางพูดต่อไปว่า

"ฉันรู้ดี ถ้าไปที่โน้นแล้วก็ไม่มีหวังจะได้กลับมาเห็นหน้ากันอีก เหมือนตายจากกันไป พูดเท่าไหร่บอกเท่าไหร่ อธิบายเท่าไหร่ มันก็ไม่เชื่อ มันฝังหัวงมงาย มันช้ำใจจริง ๆ เลี้ยงลูกในเวลานี้ไม่เหมือนสมัยก่อน พวกเราอยู่ในโอวาทพ่อแม่"

ต่อจากนั้นข้าพเจ้าก็ไม่ได้ข่าวจากยายแม่ครัว แต่ได้ทราบข่าวทางหนังสือพิมพ์ ลงข่าวพวกวัยรุ่นพากันเดินทางไปผืนแผ่นดินใหญ่โดยทางเรือเดินทะเล และมีคนไปสังเกตการณ์ที่ท่าเรือ พวกแม่ ๆ ทั้งหลายพากันไปร้องไห้อาลัยรักลูก ๆ ที่บนเรือ แต่พวกวัยรุ่นเหล่านั้นแทนที่จะเห็นใจพ่อแม่ กลับหัวเราะคุยเล่นกับพวกเพื่อน ๆ อย่างสนุกสนาน ไม่สนใจในความห่วงใยของแม่ คล้ายจะเห็นแม่ของตัวเองเป็นลาแก่ ๆ ที่ไม่มีประโยชน์อะไร มีแต่จะนำความรำคาญใจมาให้แม้แต่แม่ร้องไห้ก็เห็นเป็นการขบขัน ผู้ที่ไปเห็นเหตุการณ์มาแล้วก็เศร้าใจ แต่ข้าพเจ้าคิดเอาเองว่า บุตรสาวบุตรชายของยายซ้มคงเดินทางไปพร้อมกันในเที่ยวเรือนั้นด้วย

ต่อจากนั้นข้าพเจ้าก็ไม่เห็นยายแม่ครัวนำข่าวจากตลาดมาเล่าให้ฟังอีก คิดว่าเหตุการณ์คงจะลงเอยเพียงแค่นี้ เวลาก็ล่วงเลยมาเป็นปี ๆ

วันหนึ่งก็มีข่าวตื่นเต้น ซึ่งยายแม่ครัวรับข่าวมาจากยายซ้มที่ตลาดเล่าให้ฟังว่า วันนี้ยายซ้มแกเรียกเข้าไปหลังร้านบอกว่า ได้รับจดหมายมาจากลูกสาว แอบฝากพวกที่หลบหนีมาจาก

แผ่นดินใหญ่แล้วส่งมาทางไปรษณีย์จากฮ่องกงมาถึงแก ลูกสาวรำพันมาในจดหมาย เล่าถึงความทุกข์ยากลำบากแสนสาหัสมาให้แกฟัง ตอนหนึ่งมีใจความว่า

พอหนูไปถึงแผ่นดินใหญ่ เหตุการณ์ที่นึกฝันไว้ว่าจะได้รับความดูแลอย่างเป็นสุขสบายตามที่ตัวแทนรับรองในเมืองไทยก่อนจะออกเดินทาง ก็พังทลายลง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เขาโฆษณาเงียบแบบกระซิบเมื่ออยู่เมืองไทยนั้น ตรงกันข้ามหมด พลเมืองที่แผ่นดินใหญ่เห็นมีแต่หน้าเศร้า ๆ ยิ้มไม่ออกเป็นส่วนมาก ทุกคนต้องทำงานหนักจึงจะมีข้าวกิน แต่อาหารไม่พออิ่มท้อง ที่อยู่ที่นอนก็เหมือนรังหนู ไม่ได้รุ่งเรืองเจริญเหมือนอย่างว่า ตัวลูกสาวยายชื้มก็มีเวลาเรียนวันหนึ่งเพียงสองชั่วโมงแต่ไม่ได้เข้ามหาวิทยาลัยเรียนแพทย์หรือวิชาอื่น ๆ เขาบังคับให้เรียนเกี่ยวกับเปลี่ยนจิตใจให้เป็นแดง นอกนั้นตัวต้องทำงานแลกอาหารมื้อหนึ่งพอกันตายเท่านั้น ไม่มีอนาคต ไม่มีอิสระ

พอมีพวกแขกเมืองพวกแดงด้วยกันมาเยี่ยม ตัวลูกสาวยายชื้มหน้าตาหมดจด ก็ถูกเกณฑ์นำไปเป็นเครื่องสังเวยเป็นเครื่องเล่นบำรุงบำเรอความสุขของพวกแขก ล้วนแต่ขาดความสุภาพเรียบร้อย แล้วก็บอกว่าพี่ชายหรือน้องชายข้าพเจ้าลืมเสียแล้ว ต้องถูกแยกออกไปทำงานที่อื่น จะเป็นตายร้ายดีไม่มีโอกาสได้พบกันอีกเลย ที่นั่นมันตายกันง่าย ๆ เพียงแต่ข้อหาว่าทรยศเท่านั้น ลูกสาวยายชื้มแกบอกมาว่าแกต้องนอนร้องไห้ตลอดคืน คิดถึงแต่เมืองไทย คิดถึงความสุขความสบายที่เคยได้รับ คิดถึงอาหารการกินสมบูรณ์ที่เมืองไทย คิดถึงคำตักเตือนของพ่อแม่ เวลานี้กินไม่ได้นอนไม่หลับคิดแต่จะหลบหนี เพราะคิดถึงบ้านใจจะขาด แต่ไม่รู้ว่าจะหลบหนีได้อย่างไร การหลบหนีก็ต้องเสี่ยงกับความตาย ถ้าเขาจับได้ว่าคิดจะหลบหนี มันก็ต้องทำทารุณจนตาย ที่หนีรอดพ้นไปถึงฮ่องกงได้ก็นับว่าเป็นคนโชคดีรอดตายเป็นอิสระ เพราะพวกหนีไม่พ้นก็ถูกทารุณ แต่ก็มีคนหนีกันเสมอ พวกนี้เขาคิดว่าหนีไปหาความอิสระ หรือมิฉะนั้นก็ตายเสียดีกว่าจะเป็นทาสแรงงานที่คอยถูกกดขี่ข่มเหงไม่มีวันสิ้นสุด ไม่เป็นอิสระแก่ตัวเอง แม้จะเป็นขอทานที่ฮ่องกง ก็มีความสุขสบายเหมือนสวรรค์ผิดกับเมืองนรกบนแผ่นดินใหญ่

ยายชื้มหายร้องไห้มานานปีแล้ว พอได้รับข่าวจากลูกสาวก็ร้องไห้สงสารลูกอีก นี่พ่อแม่ตัดลูกไม่ขาด นี่ถ้าลูกไปรับสุขอย่างที่เขาโฆษณา ก็คงจะลืมพ่อลืมแม่บ้านเมืองที่ให้ความอบอุ่นสุขสบายเมื่อไปได้รับความลำบากทุกข์ยากแสนสาหัส หวนกลับมาคิดถึงพ่อแม่และเมืองไทย นึกถึงคำตักเตือนของพ่อแม่ นึกถึงความรักอันอบอุ่นอันสูงสุดของพ่อแม่ ในโลกนี้เห็นจะไม่มีความรักใคร่

เอ็นดูลูกเท่าพ่อแม่รักลูก เมื่อลูกร้องไห้ พ่อแม่ก็จะปลอบโยนเช็ดน้ำตาให้ ความทุกข์ของลูกก็เหมือนความทุกข์ของพ่อแม่ จะไม่มีการหลอกลวงทารุณเกิดขึ้นจากพ่อแม่ที่มีต่อลูกเป็นอันขาด

นี่ก็เข้าได้กับกฎแห่งกรรม ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงข่าวทางวิทยุ และหนังสือพิมพ์ว่า พวกพลเมืองเยอรมันตะวันออกแดงได้ขุดอุโมงค์หนีรอดข้ามเขตออกมาสู่เยอรมันตะวันตกได้เป็นจำนวนมาก แต่ก็ได้เสียชีวิตลงบ้างเพราะถูกพวกแดงฆ่า ความพยายามดิ้นรนของเยอรมันในเขตตะวันออกที่ต้องดิ้นรนเสี่ยงชีวิตหนีออกมาจากสถานที่ทารุณกรรมมีเพียงสองประตู โดยเอาชีวิตเป็นเดิมพันหนีรอดหรือตายเท่านั้น การหนีมีมานับแต่พวกแดงเข้าแบ่งเขตดินแดนตะวันออกตะวันตกตลอดมาแล้วหวนมานึกถึงพวกญวนในเมืองไทย ที่ขออพยพกลับไปอยู่กับญวนแดง ข้าพเจ้าก็อดคิดไม่ได้ว่าคงจะโดนโฆษณาเงียบแบบกระซิบ จึงพากันหลงใหลใฝ่ฝันถึงความสุขที่จะได้รับจากรัฐบาลแดงมองเห็นเช่นเดียวกับหนุ่มสาว ๆ จีนในกรุงเทพ ฯ—และญวนใต้, มีการโฆษณาชวนเชิญหลอกลวงเพราะเป็นเมืองอิสระเสรี

ต่อมายายแม่ครัวขอลาออกจากบ้านข้าพเจ้า เดิมแกตั้งใจจะฝากผีฝากไข้เพราะอยู่กันมานานจนรู้ใจกัน แต่แล้วก็ตัดสินใจลาออก เหตุเพราะลูกชายซึ่งบัดนี้เป็นหลักฐานแล้ว มาขอรับตัวไปเลี้ยงดูให้มีความสุข ลูกชายแกเคยมาอ้อนวอนขอรับไปอยู่ด้วยหลายครั้งแล้ว แต่แกไม่ยอมไป แต่คราวหลังนี้แกตกลงใจจะไปอยู่ด้วย เห็นจะเป็นเพราะแกภูมิใจที่ลูกชายของแกยังมีความกตัญญูรู้บุญคุณ ไม่เหมือนลูกยายซิ้มที่ตลาด หรือแกจะกลัวลูกชายจะไปโดนการโฆษณาเงียบ จึงรีบไปป้องกันเสียก่อนสายเกินไปข้าพเจ้าก็เดาไม่ถูก ต่อจากนั้นก็สุดสิ้นการได้ทราบข่าวเรื่องลูกสาวลูกชายยายซิ้มต่อไป ส่วนร้านค้าของยายซิ้มนั้นไม่รู้ว่าย้ายไปอยู่ที่ไหน เพราะร้านเก่าแก่ที่แกอยู่มานมนานก็ถูกรื้อปลูกตึกสร้างตลาดใหม่ เรื่องนี้จะเท็จจริงอย่างไร ข้าพเจ้าเพียงแต่ได้เรื่องมาจากยายแม่ครัวกับยายซิ้มที่ตลาด ครั้งละเล็กละน้อยเป็นเวลานานปี ปะติดปะต่อมาประกอบขึ้น ขอฝากไว้ให้อยู่ในความพิจารณา ในความรู้สึกของท่านนึกเอา

การที่ข้าพเจ้าเขียนเรื่องนี้ บางทีจะเป็นเครื่องเตือนใจเยาวชนของชาติ จะได้มีโอกาสใช้สติปัญญาพิจารณาดูเหตุผลก่อนที่จะถูกลวง พอมีเวลาที่จะยับยั้งชั่งใจ อย่าเชื่ออะไรทำอะไรลงไปตามอารมณ์อย่างงมงาย ให้สมกับเราอยู่ในพระพุทธศาสนา รับพระธรรมเป็นที่พึ่ง ซึ่งพระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไม่ให้เชื่ออะไรง่าย ๆ แม้แต่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนก็ให้พิจารณาด้วยสติ

ปัญญาหาเหตุผล เมื่อเห็นว่ากระจ่างแจ้งปราศจากข้อสงสัยใด ๆ แล้วจึงค่อยเชื่อ เป็นความไม่ประมาท เปรียบเหมือนภัยในท้องถนน ปัจจุบันคนข้ามถนนทางม้าลาย ถ้าผู้ข้ามไม่ประมาทย่อมจะหยุดมองดูทั้งซ้ายทั้งขวา เมื่อเห็นปลอดภัยไม่มีรถผ่านมาในระยะใกล้เราจึงเดินข้าม ถ้าเห็นรถวิ่งไปมาขวักไขว่เราก็หยุดรอ แม้จะช้าเสียเวลาหน่อย ก็ดีกว่าที่จะวิ่งข้ามโดยเสี่ยงภัย ผู้มีสติไม่ประมาทย่อมจะปลอดภัยเสมอ ผิดกับผู้ประมาทเวลาข้ามถนนก็ไม่ดูซ้ายขวาเหมือนคนไม่มีสติ อยากข้ามก็ข้าม อยากวิ่งก็วิ่ง ความประมาททำให้ถูกรถชนบาดเจ็บ หรือจบชีวิตลงกลางถนนในปีหนึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยรายน่าเศร้าใจ คนส่วนมากได้จบชีวิตลงด้วยความประมาท เช่นเดียวกับในเรื่อง "ความหลอกลวง"

นี่เป็นการเตือนสติอย่าหลงเชื่อคนง่าย ๆ เมื่อได้รับฟังแล้วใช้สติปัญญาพิจารณาหาเหตุผลเพื่อความไม่ประมาท อย่าหลงลมปากเห็นแก่ลาภยศที่ยกขึ้นอ้างหลอกลวง ถ้าเชื่อคนง่าย ๆ หลงเชื่อฝ่ายอธรรม ก็ทำลายชีวิตอนาคตพินาศลง ดุจเรื่องตัวอย่างเพียงเรื่องหนึ่ง ในจำนวนผู้ถูกหลอกลวงมากมายที่มิได้นำมาเล่า น่าเสียดายชีวิตและอนาคตที่จะรุ่งเรืองเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไปก็ต้องถูกทำลายลงอย่างมีค่าเหมือนชีวิตสัตว์ต่ำ ๆ ไม่ได้ทำประโยชน์อะไร กลับเป็นภัยต่อชาติ และเป็นที่รังเกียจชิงชังของสังคม เสียดายที่เกิดมาในพุทธศาสนา ควรจะตั้งมั่นในใจว่าจะใช้ชีวิตให้มีค่าสูง ให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองมากที่สุด แม้จะต้องเสียสละก็เพื่อศีลธรรม เพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นหลักที่ควรเคารพบูชาสูงค่ายิ่งชีวิต

พระสงฆ์ท่านเคยเทศนาถึงผู้ประกอบกรรมดีมีเมตตาธรรม ผู้เสียสละ มีความกตัญญูกตเวที ท่านเหล่านี้ย่อมจะเป็นที่รักใคร่นับถือทั้งมนุษย์และผีสางเทวดาทั่วไป หากจะอยู่แห่งใด ก็มีเทวดาคอยคุ้มครองป้องกันรักษา มิให้อันตรายใด ๆ เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ คอยพิทักษ์รักษาจนกว่าจะสิ้นอายุขัยตามกรรมลิขิต

และข้าพเจ้าอดคิดไม่ได้ว่า นอกจากเทวดาคอยรักษาแล้ว ยังมีเทพเจ้าอีกองค์หนึ่งคอยเตือนให้สติอยู่เสมอ เทพองค์นั้นก็คือเทพเจ้าแห่งความไม่ประมาท ผู้คุ้มครองอยู่เบื้องหน้า เทวดาคอยคุ้มครองอยู่เบื้องหลัง จะผิดถูกประการใด เป็นความนึกคิดของข้าพเจ้าว่า เทพเจ้าองค์นี้คงจะคอยปัดเป่าให้ความคุ้มครอง ให้ความปลอดภัยพ้นจากความหลอกลวงชั่วร้าย และภัยบนท้องถนนหลวงในยุคปัจจุบันนี้

ขอให้เรานึกถึงเทพเจ้าแห่งความไม่ประมาท ซึ่งอยู่ในตัวของเราทุกครั้งก่อนที่จะทำอะไรลงไป ก็จะเกิดเป็นศิริมงคลแก่ตัวเราตลอดไป.

อย่าท้าบุญท้าบาป

ท. เลียงพิบูลย์

สิ่งลี้ลับในโลกมนุษย์นี้ คิดว่ามีมากมายที่มนุษย์เราส่วนมากยังไม่ได้ประสบการณ์ด้วยตนเอง มักจะไม่เชื่อ แม้แต่ความฝันก็มีความหมาย นักวิทยาศาสตร์บางท่านในยุคใดสมัยใดก็มักจะถือหลักวิชาที่ว่า ทุกสิ่งในโลกนี้ย่อมจะต้องพิสูจน์ให้ตรงตามหลักวิชา นอกจากนั้นเป็นเรื่องเพ้อฝันอุปาทานหรือเป็นเรื่องของความงมงาย เหมือนจะถือหลักวิทยาศาสตร์ยังต่ำกว่าสิ่งลี้ลับอีกมากมาย ที่วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันนี้เข้าไม่ถึง แต่ปัจจุบันนี้นักวิทยาศาสตร์ยอมรับแล้ว

แต่เหตุการณ์ที่ข้าพเจ้าจะเขียนให้ท่านทราบนี้ จะเป็นเรื่องของความฝัน จะเป็นอุปาทานหรือเรื่องมายาศาสตร์ข้าพเจ้าไม่ขอวิจารณ์ ไม่สนับสนุนให้ท่านเชื่อหรือไม่ให้ท่านเชื่อ ขอให้อยู่ในดุลยพินิจของท่านเองที่จะใช้สติปัญญาพิจารณา ขอให้การเขียนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของข้าพเจ้า แต่การเชื่อหรือไม่เชื่อ จริงหรือไม่จริงนั้นเป็นเรื่องของท่านโดยเฉพาะ ข้าพเจ้าไม่มีสำนวนโวหารที่จะชักจูงให้ท่านเชื่อได้ ท่านจะว่าจริงหรือไม่จริงข้าพเจ้าก็เห็นด้วย

ขอให้ข้าพเจ้าวางใจเป็นกลาง ใครจะติจะชมจะเชื่อหรือไม่ ข้าพเจ้าไม่มีความยินดียินร้าย เป็นทางเดียวที่ทำให้มีจิตใจปกติ ใครจะตำหนิก็ไม่โกรธ ใครจะชมก็ขอบใจ ไม่ดีใจเกินไป การทำจิตใจเป็นกลางได้ทำให้ข้าพเจ้าสบายใจขึ้น แล้วกล้าเขียนในเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีเหตุผล เขียนแล้วปล่อยให้ท่านพิจารณาเอง ถือว่าเขียนจบเรื่องก็หมดหน้าที่ของข้าพเจ้าแล้ว ใครจะว่าอะไรเป็นเรื่องของท่านผู้อ่าน

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งตรงกับวันอาสาฬหบูชา เดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ คืนเพ็ญ ได้มีท่านผู้หนึ่งนำต้นไม้มาให้ข้าพเจ้าปลูกในบ้านชื่อว่า "ต้นอโศก" ข้าพเจ้าจึงคิดว่าวันนี้เป็นวันอาสาฬหบูชาควรจะปลูกไว้ที่สนามหญ้าตรงกับห้องพระ เพราะที่อื่นไม่มีเนื้อที่จะเหมาะสมจะปลูก

ความตั้งใจว่าจะเอาออกจากกระถางลงดินปลูกในเวลาเที่ยงคืน ตอนดวงจันทร์ส่องแสงตรงหัวในคืนเพ็ญ ก่อนจะถึงเวลาตอนเที่ยงคืนข้าพเจ้าใช้เวลาผ่านไปด้วยการเขียนหนังสือ คอยมองดูนาฬิกา

พอถึงเวลาเที่ยงคืนพอดี ข้าพเจ้าออกจากห้องเขียนหนังสือเปิดประตูลงมาที่สนาม ซึ่งเด็กได้ใช้เสียมขุดเป็นหลุมบ้างแล้วตามที่ข้าพเจ้าสั่งและปักไม้ไว้เป็นเครื่องหมาย คืนนั้นจะอาศัยแสงจันทร์ไม่ค่อยจะได้ผล เพราะท้องฟ้าชุ่มฉ่ำไปด้วยหมอกเมฆฝน ต้องอาศัยไฟฉายที่ติดตั้งไว้หน้าโรงเก็บรถคืนนั้น เมื่อข้าพเจ้าดูนาฬิกาผ่านเที่ยงคืนไปหลายนาทีแล้ว ดวงจันทร์ก็ยังไม่ทันโคจรมาตรงหัว การปลูกนั้นใช้เวลาไม่นานนักก็เรียบร้อย การชำระล้างมือที่เปื้อนดินให้สะอาดเรียบร้อยก่อนเข้าห้อง เวลาผ่านไปยังไม่ถึงตีหนึ่ง ภายหลังขึ้นมาบนห้องนั่งลงหยิบปากกาขึ้นมาเขียนหนังสือต่อได้สักพักหนึ่งก็เข้านอน จะหลับไปนานเท่าใดข้าพเจ้าเองก็ไม่ทราบ เพราะก่อนจะนอนก็ไม่ได้ดูนาฬิกา

แต่แล้วก็เกิดฝันประหลาด ในความฝันข้าพเจ้าจำได้จะแจ้งดีว่า ได้เดินตัวเบาเข้าไปอยู่ในเมฆหมอกที่คล้าย ๆ ควันขาว ๆ สงบนิ่งไม่เคลื่อนไหวอยู่รอบตัว แต่รู้สึกเมฆหมอกนั้นมีกลิ่นหอมสดชื่นอย่างประหลาด ไม่เคยได้กลิ่นเช่นนี้มาก่อนเลย ข้าพเจ้าเดินผ่านหมอกนั้นหนาบ้างบางบ้างบางแห่งก็จางจนเป็นอากาศสดใสมองเห็นท้องฟ้าสีคราม แต่มีแสงรุ้งสีต่าง ๆ พาดขึ้นพาดลงมองดูแล้วรู้สึกว่าสวยจับใจงดงามเจริญตา ทำให้จิตใจเกิดชุ่มชื่นสบาย คล้ายกับมีความสุข ไม่มีงานการอะไรวิตกทุกข์ร้อนเป็นห่วงกังวลอยู่ในความว่างเปล่าบริสุทธิ์ผิดกว่าเวลาปกติธรรมดา เหมือนไม่มีอะไรผูกพันทางใจ

ข้าพเจ้าได้ผ่านล่องลอยไปท่ามกลางเมฆหมอกหนาและบาง แต่แล้วก็ได้ยินเสียงประหลาดคล้ายจะเป็นการสวดมนต์ก็ไม่ใช่ เพราะเสียงสวดนั้นไม่นิ่มนวลเสียงเย็น ๆ เหมือนพระภิกษุสงฆ์ที่เคยได้ยิน เสียงที่ได้ยินในเวลานั้นคล้ายเสียงมีอำนาจดุ ๆ เสียงสาปแช่งอย่างไม่เคยได้ยินมาก่อน แต่ข้าพเจ้ายังไม่เห็นภาพผู้ที่สวดมนต์นั้นเป็นใครที่ไหน ได้ยินหลายท่านด้วยกัน แต่เสียงนั้นคล้ายกับเสียงเดียว ข้าพเจ้าพยายามรีบเดินเพื่ออยากรู้ว่าเสียงนั้นมาจากไหน สวดเพื่อประโยชน์ใด พระสงฆ์หรือฆราวาสหรือเทวดา ใครเป็นผู้สวด แต่แล้วก็มองเห็นแต่ไกลมีคน ๔ คน นุ่งขาวห่มขาวนั่งอยู่บนแท่นแล้วหลับตาถือลูกประคำ ปากท่านสวดเสียงดัง แต่ฟ้าเบื้องหลังเหมือนครึ่งซ้ายนั้นดำมืดคล้ายท้องฟ้ากำลังปั่นป่วน เมฆฝนดำ ลมพัดเมฆดำม้วนไปมาอย่างดุเดือด ซีกหนึ่งสงบ ท้องฟ้าสว่างแจ่มใสปลอดโปร่งไม่มีเมฆหมอก เหมือนจะขีดเส้นกลางไว้แบ่งออก ท้องฟ้าซีกหนึ่งขาวอีกซีกหนึ่งดำ มองดูสีขาวแล้วจิตใจสงบปลอดโปร่ง มองดูซีกดำล้วน แต่ทุกข์แต่เศร้าในความรู้สึกทางใจ

เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปใกล้แท่นก็มองเห็นได้ชัดเจนว่า ผู้ที่นุ่งขาวห่มขาวนั้นจำได้ว่าเป็นท่านลุงไม่ผิดแน่ กำลังสวดอย่างหลับตา สิ่งที่ข้าพเจ้าประหลาดใจว่าทำไมท่านลุงเหมือนกันทั้ง ๔ ท่าน ข้าพเจ้าไม่ทราบผู้ใดเป็นท่านลุงที่แท้จริงที่ข้าพเจ้าเคยรู้จัก

ข้าพเจ้านั่งเฝ้าอยู่ข้างแท่นพั่งสวดตามเสียงที่ไม่เข้าใจว่าท่านสวดภาษาอะไร ข้าพเจ้าไม่เคยได้ยินเสียงเช่นนี้มาก่อน จึงอยากจะคอยเรียนถามเมื่อท่านหยุดพักการสวดเสียก่อน แต่ก็ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่ท่านจะหยุดพัก เมื่อท่านสวดเสียงดัง ท้องฟ้าซีกด้านนั้นมีลมดำม้วนไปมาบึ้นบ่วน คล้ายจะมีความเหี้ยมโหดดุร้ายอยู่ในหมอกลมดำนั้นด้วย ดูแล้วรู้สึกแปลกใจ และน่ากลัวมาก

เมื่อข้าพเจ้ารอคอยไม่นานนัก ท่านทั้ง ๔ ก็ได้หยุดในการสวดแล้ว ข้าพเจ้าไม่ทราบท่านลุงคือท่านไหน เมื่อข้าพเจ้าก้มกราบลงตรงหน้าด้วยความเคารพทั้ง ๔ ท่าน ก็ได้ยินท่านพูดขึ้นอย่างยิ้มแย้มให้ความเมตตาปรานีด้วยปิยะวาจาว่า

"หลานชายมาถึงแล้ว อยากทราบว่าลุงกำลังทำอะไร สวดอะไรใช่ไหม"

ข้าพเจ้าเรียนท่านว่า

"หลานนั้นสงสัยในการสวด สำเนียงไม่เหมือนพระธรรมทางพุทธศาสนา เสียงนั้นน่ากลัวมาก และอีกอย่างหนึ่งท่านลุงทำไมจึงเหมือนกันทั้ง ๔ ท่าน หลานก็งงเพราะทุกท่านก็เหมือนกันหมดทุกอย่าง ถ้าหลานเข้าใจไม่ผิด ท่านลุงที่พูดอยู่นี้เป็นท่านลุงของหลานที่เคยพบมาก่อนแน่นอนใช่ไหมครับ"

ท่านลุงทั้ง ๔ พูดขึ้นว่า

"เราทั้ง ๔ เป็นลุงของหลาน"

ข้าพเจ้าก็งง ท่านลุงทั้ง ๔ ท่านรู้จักข้าพเจ้าดี และเป็นเรื่องแปลกประหลาดมากสำหรับข้าพเจ้า แต่แล้วก็ได้ยินท่านลุงพูดว่า

"เมื่อหลานอยากรู้ที่ลุงสวดนั้นเพื่ออะไร ลุงก็จะบอกให้ว่าการสวดนี้ ไม่ใช่สวดอย่างธรรมดาและหาเวลาที่จะสวดแบบนี้ยาก เมื่ออยากรู้ลุงก็จะบอกให้หลานรู้ไว้บ้าง ว่าการสวดของลุงคราวนี้ก็เพื่อเรียกร้องวิญญาณที่ชั่วร้าย ซึ่งเวลานี้อยู่ในเมืองมนุษย์ทั่วไป กำลังก่อกวนความสงบสุข สวดเรียกเพื่อส่งวิญญาณที่ชั่วร้ายใจบาปหยาบช้าให้ลงไปสู่นรก สมกับจิตใจเหี้ยมโหดดุร้าย ก่อกรรมทำความไม่สงบแก่โลก หลานจะเห็นว่าต่อไปนี้ มนุษย์ใจชั่วดุร้ายประกอบกรรมชั่วอย่างหนักเหล่านี้จะได้รับผลกรรมทันตาเห็น ก็จะต้องทยอยกันจบชีวิตลงหมด ต่อไปคนชั่วก็คงหมดไปเจะหลือแต่คนดีมีบุญมีศีลธรรม ผู้สูงด้วยความกตัญญูรู้คุณ คนบาปคนชั่วจะย่อยยับ บ้านเมืองก็จะเข้าสู่ความเป็นปกติสุขด้วยจิตใจของผู้คนต่างมีศีลธรรม พวกกรรมหนักก็จะต้องไปไม่มีโอกาสกลับมาก่อกวนเกิดมา

เป็นมนุษย์อีก เพราะบางวิญญาณจะต้องตกดิ่งสู่ความลึก จนสุดที่พระจะโปรดถึง นี่แหละหลาน จงจำไว้เป็นประโยชน์ต่อไป ขอให้หลานดูต่อไปจะได้เห็น แล้วจะได้เป็นประโยชน์กับตัวเอง"

ข้าพเจ้าได้ฟังก็ขนลุก จึงเรียนท่านว่า "ท่านลุงทั้ง ๔ ที่เคารพ เรื่องที่หลานได้มาสนทนาในครั้งนี้ หลานจะขออนุญาตนำเรื่องแปลก ๆ เหล่านี้ไปเล่าสู่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟัง ท่านลุงจะมีอะไรขัดข้องบ้างไหม"

ท่านลุงทั้ง ๔ รูปร่างเหมือนกันหยุดคิดแล้วก็พูดขึ้นว่า "ลุงขอให้หลานจงใช้สติปัญญาพิจารณาแก่บุคคลใดควรแก่การเล่าบอกให้รู้ให้ทราบ และบุคคลใดเป็นบุคคลที่ไม่สมควรที่จะแจ้ง เพราะโลกมนุษย์นั้นมีบุคคลหลายจำพวก หากไปกล่าวแก่จำพวกที่บาปหนักอยู่แล้ว ก็เท่ากับไปให้เขาสร้างบาปยิ่งขึ้น"

ข้าพเจ้าก็ไม่เข้าใจ จึงเรียนถามท่านลุงว่า "เหตุใดความหวังดีจึงเกิดโทษ หลานไม่เข้าใจ. ท่านลุงทั้งสี่หัวเราะแล้วพูดว่า "มนุษย์บางคนนั้นมีอวิชาฝังอยู่ในสันดาน โปรดไม่ถึง ลืมตัว หลงตัวเอง นึกว่าตัววิเศษกว่าผู้อื่น มีนิสัยหยาบคายอารมณ์ร้อนไม่ฟังเสียง ไม่สนใจใคร ฉะนั้นหากความหวังดีของเราเข้าไม่ถึงแล้ว กลับยังเยาะเย้ยไปเที่ยวแนะนำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดให้ทำชั่วเหมือนตัว ฉะนั้นการโปรดมนุษย์พวกนี้เท่ากับไปเพิ่มบาปให้หนักมากยิ่งขึ้น ที่ตนเองไม่เชื่อแล้วยังไปเที่ยวห้ามผู้อื่นด้วย หลานจงพิจารณาดูเอง ผู้ใดควรแก่การบอกเล่าหรือไม่"

ข้าพเจ้าฟังแล้วรู้สึกไม่สบายใจ จึงเรียนถามท่านลุงว่า "ฉะนั้นก็เท่ากับหลานได้กลายเป็นคนสร้างกรรมหนักยิ่งขึ้นให้กับพวกนี้ หลานคงจะได้รับบาปด้วยเช่นกันไหมครับ"

ท่านลุงมองดูหน้าข้าพเจ้าทั้ง ๔ ท่าน พลางพูดอย่างสงสาร "สำหรับหลานมีจิตใจบริสุทธิ์มีความตั้งใจหวังดี เพื่อจะให้เขาเหล่านั้นกลับชั่วเป็นดี แต่เขาแปลความหมายของหลานผิดไปเอง หลานก็มีแต่ความดี ไม่มีอะไรเป็นบาป ส่วนพวกที่เขากำลังเห็นผิดเป็นชอบ เมื่อได้รับตักเตือนของหลานแล้วก็กลับตัวกลับใจ กลับประพฤติเป็นคนดี หลานก็ได้บุญเป็นมหากุศลที่ฉุดผู้อยู่ในที่มืดมาสู่ที่มีแสงสว่าง เหมือนรักษาคนตาบอดให้หายตาบอด ไม่มัวเมาอยู่ในความมืดต่อไป"

ข้าพเจ้ากราบท่านลุงทั้ง ๔ ซึ่งมีรูปร่างเช่นเดียวกันด้วยความเคารพ ข้าพเจ้ายังไม่ทันจะได้ถามและกล่าวขอบคุณท่านลุงที่ได้กรุณาช่วยเหลือเมื่อครั้งข้าพเจ้าตกลงไปที่ซอกเขา วัดเขาสุกิมที่จังหวัดจันทบุรี แม้เบื้องล่างจะมีหินและเหล็ก แต่ข้าพเจ้าก็มิได้เป็นอันตรายใด ๆ ทุกอย่างไม่ชอกช้ำ

ต่อหน้าผู้รู้เห็นจำนวนมาก บางท่านตกใจจนตัวสั่น ท่านผู้มีความรู้ทางในนั่งดูก็เห็นว่า ผู้นุ่งขาวห่มขาวได้ช้อนร่างข้าพเจ้าไว้ก่อนจะถึงหน และสองท่านตรงกัน ทั้งท่านทั้งสองไม่รู้จักกันเลย อยู่คนละแห่ง ยังไม่ทันกล่าวคำขอบคุณถามเรื่องนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกตัวลืมตาขึ้นเสียก่อนก็ได้แต่ยกมือขึ้นนมัสการเมื่อเวลารู้สึกตัวตื่นขึ้น แล้วก็กล่าวขอบคุณอยู่แต่ในใจ แล้วก็ได้ขออุทิศแผ่ส่วนกุศลให้แก่ท่านลุงทั้ง ๔ ด้วยอธิษฐานจิตว่า "บุญใดกุศลใดที่หลานได้สร้างไว้มาแต่อดีตชาติก็ดี หรือในปัจจุบันชาติก็ดี หลานขอแผ่ให้แก่ท่านลุงทั้ง ๔ จงได้รับกุศลจากจิตอันบริสุทธิ์ของหลานด้วยทุกประการ" เช้าวันนั้นเป็นวันเข้าพรรษา แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗

การที่ข้าพเจ้าบันทึกเหตุการณ์แปลก ๆ เช่นนี้ มิได้หวังจะให้ท่านเชื่อในสิ่งที่พิสูจน์เหตุผลไม่ได้ ขอให้ท่านพิจารณาดูอย่างน้อยก็เป็นเรื่องแปลก แม้จะหาสาระไม่ได้ ก็คงมีข้อน่าคิดบางอย่าง เรื่องความฝันแบบนี้เคยบันทึกไว้หลายเรื่อง เพียงให้ในหมู่เพื่อน ๆ ได้อ่านกันเท่านั้น มิได้คิดจะจัดพิมพ์สอดแทรกในชุดใด ๆ ทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านที่ได้อุตส่าห์สละเวลาอ่านในเรื่องฝันที่พิสูจน์ไม่ได้ และคิดว่าบางท่านคงจะเห็นประโยชน์ในเรื่อง "ฝัน" บ้าง และคงมีไม่น้อยที่ท่านเห็นว่าไม่เป็นสาระ ขอขอบคุณท่านที่ติและชมจากใจจริงของข้าพเจ้าทั่วทุกท่านด้วย

ข้าพเจ้าก็ยินดี ไม่ว่าท่านจะวิพากษ์วิจารณ์อย่างใด จะดีหรือชั่วเป็นเรื่องสิทธิเสรีของท่าน สิ่งที่ข้าพเจ้าลืมไม่ได้ก็คือ นับว่าเป็นพระคุณยิ่ง ทั่วทุกท่านที่ได้กรุณาให้เวลาอันมีค่ายิ่งอ่านเรื่องนี้จนจบ.

สวัสดี

สภาพเมืองนรก

บันทึกโดย

นางบุญชู ศรีผ่อง ร.ร. วัดจุฬามณี

วันนั้นเป็นวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๕ ข้าพเจ้าได้ไปทำกิจวัตรประจำวันของข้าพเจ้า คือ เป็นครูน้อยประจำโรงเรียนประชาบาลตำบลสามโก้ ๔ (วัดมงคลธรรมนิมิตร) อำเภอวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง ตามปกติ แต่วันนั้นเป็นวันที่ข้าพเจ้ารู้สึกเกียจคร้าน ไม่มีกำลังใจที่จะสอนเด็กและประกอบกับความง่วงผิดปกติ ซึ่งข้าพเจ้าก็ไม่ได้ไปอดนอนที่ไหนมา แต่เป็นเพราะเหตุใดไม่ทราบทำให้ข้าพเจ้าง่วง อยากจะหลับอยู่เสมอในวันนั้นเลยเป็นเหตุทำให้จิตใจของข้าพเจ้าไม่เป็นปกติ แต่ข้าพเจ้าก็จำทนสอนต่อไปจนหมดเวลา ๑๕.๑๕ น. ซึ่งเป็นเวลาเลิกทำการสอน

พอปล่อยเด็กกลับบ้านแล้ว ข้าพเจ้าก็เดินมาบ้าน ซึ่งห่างจากโรงเรียนประมาณ ๓ เส้นเศษ ข้าพเจ้ามาถึงบ้าน ก็เริ่มผลัดเปลี่ยนเครื่องแต่งตัว และปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน คือ หุงข้าว กวาดบ้านถูบ้าน และอาบน้ำตนเองและบุตร เมื่อเสร็จงานบ้านแล้ว ข้าพเจ้าก็นำเสื่อมาปูและนอนเล่นกับบุตร ๒ คน ในขณะนี้เป็นเวลา ๑๖.๐๐ น. เศษ ต่อมาข้าพเจ้าจะหลับไปเมื่อไรข้าพเจ้าไม่ทราบมารู้สึกตัวต่อเมื่อตัวของข้าพเจ้าเองมายืนอยู่ใต้ร่มไม้ มีร่มมะพร้าว ขนุน มองดูสวยงามมาก มะพร้าวและขนุนกำลังมีผลดก แต่ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบว่า ที่ข้าพเจ้ายืนอยู่นี้เป็นที่ใด ข้าพเจ้ามองดูไปรอบ ๆ ตัวของข้าพเจ้า บังเอิญสายตาของข้าพเจ้าก็มองไปพบเข้าถนนสายหนึ่ง ยาวเหยียดไปข้างหน้า ด้วยความอยากรู้ ข้าพเจ้ายกเท้าจะขึ้นเดินไปเที่ยวถนนสายนั้น

แต่ยังมิทันที่เท้าของข้าพเจ้าจะถูกกับถนน ข้าพเจ้าก็ต้องสะดุ้ง เพราะได้ยินเสียงพูดแต่เสียงดังเหลือเกิน ดังคล้ายตวาด เสียงนั้นดังมาจากทางด้านหน้าของข้าพเจ้าว่า

"อ้อ บุญชู เหมาะเลย มาเถิด นายให้มารับ ถึงเวลาแล้ว" ข้าพเจ้าได้ยินดังนั้นก็บอกเขาว่าฉันไม่ไปหรอกพร้อมกับผละออกวิ่งหนีทันที แต่ชายทั้ง ๔ ที่มารับก็เดินตามและพูดว่า "ถึงเวลาแล้ว ไม่ไปไม่ได้" ฉันก็หันไปบอกเขาว่า

"ลุงไปบอกกับนายเถิดว่า ฉันผลัดไปก่อน ฉันยังไม่ไปหรอก" แต่เขาก็ตอบมาอีกว่า "ผลัดกับข้าไม่ได้ เอ็งต้องไปผลัดเอง" เมื่อหมดทางเลี่ยง ข้าพเจ้าจึงบอกว่า ถ้าเช่นนั้นต้องคอยก่อน ฉันต้องไปบอกคนทางบ้านเสียก่อน เพราะที่มาเที่ยวนี้ไม่มีใครรู้ แล้วข้าพเจ้าก็เดินมาหน้าบ้าน และเดินเข้ารั้วบ้านขึ้นบันไดไป ก็พบว่าบนบ้านสว่างไปด้วยตะเกียงเจ้าพายุ และมีชาวบ้านมานั่งกันอยู่เต็มบ้านพร้อมทั้งร้องไห้ ข้าพเจ้าขึ้นบันไดได้ก็ผละวิ่งจากตรงบันไดไปหาสามีของข้าพเจ้าซึ่งนั่งอยู่ข้าง ๆ หมอ ข้าพเจ้าเสียหลัก สะดุดชายเสื่อล้มลงไป

เมื่อข้าพเจ้าลุกขึ้นมา ชาวบ้านใกล้เคียงที่มานั่งอยู่บนบ้าน ข้าง ๆ ข้าพเจ้านั้น ต่างพากันถอยหลังหนีไปรวมกันอยู่หน้าครัวหมด และต่างก็ซิงถามกันว่า ครูฟื้นแล้วหรือ ครูไม่ตายหรือ ครูไม่หลอกพวกฉันไม่ใช่หรือ ข้าพเจ้าก็บอกพวกนั้นว่า อย่ากลัวฉันเลย แต่ฉันอยากจะพูดอะไรสักหน่อย แล้วก็จะต้องไป เพราะเขามารับฉันแล้ว ฉันอยู่ไม่ได้ ฉันยังไม่อยากตาย ขอผลัดเขาเขาไม่ยอม เขาบอกให้ไปผลัดกับยมบาลเอง ฉันจึงจะต้องไป และฉันขอร้องด้วยทุก ๆ คนว่าขอให้เก็บศพฉันไว้ ๓ วันก่อน ถ้าไม่กลับ หมายความว่าเขาไม่ยอม จึงค่อยจัดการเผา

พอดีได้ยินเสียงสุนัขหอนขึ้น และข้าพเจ้าได้ยินเสียงเรียกข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงบอกว่าโน่นเขาเร่งแล้ว ฉันไปละ ลาก่อนทุก ๆ คน นายเจ๊กที่เป็นหมอ แกจึงเอาธูปเทียนมาให้ข้าพเจ้าและบอก "พระอรหํ พระอรหํ" ตอนนี้ข้าพเจ้าเกือบจะหมดสติแล้ว รับคำพระอรหํได้ ๒ ครั้งก็หมดสติวูบไป มารู้สึกว่าตัวข้าพเจ้าเองได้มาเดินอยู่บนถนนสายนั้นเสียแล้ว

ในระยะที่ข้าพเจ้าฟื้นและตายไปใหม่นี้ คือฟื้นตอนประมาณ ๒๒.๐๐ น. และตายไปใหม่ประมาณ ๒๒.๐๕ น. ตลอดทางที่เดินไปนั้น ข้าพเจ้าอยู่ตรงกลาง มีคนขนาบข้าง ๒ คน และอยู่หน้า ๑ คน หลัง ๑ คน เดินมาพักใหญ่จึงมาพบโต๊ะอยู่ข้างทางเดิน มีอาหารหลายชนิดตั้งอยู่บนโต๊ะ มีเหล้า ข้าว หมู ไก่ ขนมจีนน้ำยา และขนมอีกหลายชนิด คนทั้ง ๔ ตรงเข้าไปที่โต๊ะและเรียกข้าพเจ้าว่า บุญชูยังไม่ได้กินข้าว มากินเสียซี ข้าพเจ้าก็ตรงเข้าไปกินกับเขา เมื่ออิ่มแล้วก็ถามเขาว่า ของของใครนี่ เรามากินของของเขา เขาไม่ว่าเอาหรือ คนที่มีท่าทีว่าจะเป็นหัวหน้าบอกข้าพเจ้าว่า ไม่มีใครว่าหรอก เพราะเขาเส้นผีไว้ อีก ๒ วันข้าจะกลับมาเอา ข้าพเจ้าก็ถามว่าบ้านใครเล่า เขาบอกว่าโน่นยังไงเล่า บ้านนางหล่ำ หัวตะพาน เขาทำบุญต่ออายุไว้ อีก ๒ วันเถิดข้าจะมาเอาตัวไป ข้าพเจ้ามองตามมือ ก็เห็นบ้านหลังนี้อยู่ข้าง ๆ บ้านหนึ่ง มีลูกกรงสีเขียว

ต่อจากบ้านนางหล่ำมาอีกพักใหญ่ จึงพบขบวนคนยืนอยู่สองฟากถนน ต่างไชโยโห่ร้องรับข้าพเจ้า และร้องบอกกันว่าพวกเรามาอีกคนหนึ่งแล้วโว้ย ข้าพเจ้าบอกกับเขาว่า ฉันไม่มาเป็นพวกแกหรอก พวกนี้ส่วนมากไม่นุ่งผ้ากัน เลยจากพวกนี้ไปก็ถึงสวนดอกไม้ใหญ่ ดอกนั้นสวยมากเป็นทองคำทั้งดอก ใบเป็นสีเขียวเป็นมันเหมือนมรกต ข้าพเจ้าตรงเข้าไปเก็บบ้าง ก็ถูกห้ามไม่ให้เก็บ เขาบอกว่าถ้ายังอยากจะกลับละก้ออย่าไปเก็บ ถ้าเก็บแล้วเอ็งจะไม่ได้กลับ ข้าพเจ้าต้องเดินผ่านมาด้วยความเสียดาย

ต่อจากนี้ มีบ้านเล็ก ๆ เป็นแถว ข้าพเจ้ารู้สึกสงสัย เพราะน้อยบ้านนักที่จะมีคน ๒—๓ คน โดยมากบ้านละ ๑ คน บางบ้านมีคนอยู่ใต้ถุนเต็มหมด ข้าพเจ้าถามก็ได้ความว่าที่บางบ้านมีคนอยู่มากบ้างน้อยบ้าง เกี่ยวกับทำบุญของแต่ละบุคคล บางคนทำบุญไว้ดี ก็ได้อยู่บ้านสวยงาม บางคนร่วมกันทำบุญสร้างด้วยกัน ทำพร้อมกันก็ไปพบกันได้ไปอยู่บ้านเดียวกัน บางคนทำบุญ แต่ก่อนที่จะทำว่าเขาเสียก่อน ทำโดยไม่ตั้งใจจะทำ ก็ไปอาศัยใต้ถุนเขาอยู่

ต่อจากบ้านที่มีเรียงรายไปอีกไกล เดินพักใหญ่ ก็พบลานกว้างใหญ่ มีต้นไทรขนาด ๒๐ คนโอบ มีแท่นหินและโต๊ะหินอยู่โคนต้นไทร มีชายคนหนึ่ง ดำ ผมหยิก ตาพอง รูปร่างใหญ่โต นั่งอยู่บนแท่นหินนั้น ชายทั้ง ๔ และข้าพเจ้าเดินมาถึงตรงนี้ ก็ถูกเรียกว่า

"เฮ้ย พามาตรงนี้ซิ มาถามไถ่กันดูก่อน อีนี่ดื้อนัก เรียกไม่ค่อยจะมา" ข้าพเจ้าและชายทั้ง ๔ จึงเดินเข้าไปหยุดตรงหน้า พอข้าพเจ้าเงยหน้าขึ้นดู ก็รู้สึกดีใจว่า ยมบาลคนนี้รูปร่างเหมือนนายเชย สิงหมี (สิงห์หมี?) ผู้ใหญ่บ้านที่ข้าพเจ้ารู้จัก จึงถามว่า "อ้าวตาเชย มาเมื่อไรเล่า" แต่กลับถูกตวาดว่า

"เชยเชยอะไรเอ็งรู้จักข้าตั้งแต่เมื่อไร" ทำให้ข้าพเจ้าเงียบเสียงทันที แต่ก็ยังนึกสงสัยว่ายมบาลนี้ ถ้าไม่ชื่อเชย ทำไมรูปร่างจึงเหมือนผู้ใหญ่เชยจริง ๆ คล้ายกับจะเป็นลูกฝาแฝดทีเดียว แต่ยมบาลตัวใหญ่มากข้าพเจ้าจะพูดกับยมบาล ต้องแหงนหน้าพูด ข้าพเจ้ายืนอยู่ตรงหน้าคล้าย ๆ กับเอาลูกหนูไปยืนอยู่ตรงหน้าวัวตัวเขื่อง ๆ ทีเดียว

ต่อไป ยมบาลถามข้าพเจ้าว่า

"เอ็งทำไมดื้อนัก ข้าให้คนไปรับยังวิ่งหนี" ข้าพเจ้าตอบว่า

"ฉันห่วงลูก เพราะลูกยังเล็กอยู่" คราวนี้ยมบาลสะดุ้งทันที ร้องว่า

"อ้าวพวกมึงทำไมทำระยำยังงี้เล่า ผิดตัวเสียแล้ว อีนั่นมันไม่มีลูกนี่หว่า" เสร็จแล้วก็ไปพลิกบัญชีดู และบอกว่า

"อีคนนั้นชื่อ บุญชู จิตทอง บ้านต้นโพธิ์ หมู่ ๑ จังหวัดสิงห์ ตายเวลาตี ๑ ครึ่ง เป็นไข้ทับระดูตาย อีนี่ตายตั้งแต่ ๕ โมงเย็น เป็นลมตาย ไม่ใช่ ๆ ผิดตัว เอ็งจัดแจงเตรียมตัวไปเอาอีคนนั้นมา"

พอ ๔ คนเตรียมตัวไป ยมบาลก็หันหน้ามาบอกข้าพเจ้าว่า จะดูอะไรก็ดูเสีย ประเดี๋ยวจะให้เขาเอากลับไปส่ง ข้าพเจ้าจึงเดินดู เห็นทนาย ศิริ สุขรัตน์ กำลังขึ้นต้นงิ้ว

ต้นงิ้วน่ากลัวมาก คือ สูง แหงนมองเห็นยอดลิบ ๆ หนามไม่ยาว แต่พอขึ้นไปหนามยาวออกเอง ได้แทงทะลุท้องทะลุออกมา ตายอยู่กับหนาม เขาก็เอาคีมเหล็กจับตรงเอวดึงออกมาวางตรงโคนต้น เอาน้ำในโอ่งใหญ่มาราด แล้วก็กลับฟื้นขึ้นมาอีก จะเลี่ยงก็ไม่ได้ เพราะใต้ต้นก็มีทหารถือหอกคอยแทง

ข้าพเจ้าเห็นหญิงคนหนึ่งขึ้น ซึ่งข้าพเจ้ารู้จักว่า ชื่อม้วน ขึ้นต้นงิ้ว จึงถามเขาว่า

"เอ๊ะผู้หญิงก็ขึ้นต้นงิ้วด้วยหรือ" เขาบอกว่า

"ทำไมเล่า มันนอกใจผัว ไปเป็นชู้กับตาหอม ต่างขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่เช่นนั้น"

ข้าพเจ้ายังได้พบชายอีกคนหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าเคยรู้จัก ชื่อ นายเปลื้อง จินดาวัต ถูกตัดนิ้วมือด้วนกุดหมด ถามได้ความว่าชอบยิงนกในวัดเสมอ บางคนที่เคยทุบวัวควาย ก็ถูกล่ามโซ่และถูกเชือดเนื้อเสียงร้องอู้ ๆ น่ากลัวมาก ข้าพเจ้ามองดูด้วยความหวาดเสียว

พอข้าพเจ้าเดินดูต่อไปอีก ก็ได้ยินเสียงยมบาลบอกกับข้าพเจ้าว่า หิวข้าวก็ไปกินซีของเราอยู่โน่น ข้าพเจ้าจึงเดินไปดู เห็นโต๊ะใหญ่ตัวหนึ่ง มีของเกือบเต็ม มีขันใส่ข้าวซึ่งข้าพเจ้าจำได้ว่าขันลูกนี้ข้าพเจ้าเคยใส่ข้าวไปใส่บาตร ข้าวยังเต็มขัน และควันร้อนขึ้นฉุยอยู่ ทั้ง ๆ ที่ขันลูกนี้ข้าพเจ้าจำได้ว่ายังอยู่ที่บ้านของข้าพเจ้า หม้อแกง ถ้วยชาม ถาด ที่ข้าพเจ้าได้พบที่นี่ ก็ยังอยู่บ้านของข้าพเจ้าทั้งนั้น

นอกจากนี้ ยังมีน้ำครึ่งขวดตั้งโต๊ะ ข้าพเจ้าจึงถามเขาว่า

"เอ๊ะ ของฉันทำไมมีน้ำครึ่งขวดเท่านั้นเล่า และบางโต๊ะทำไมไม่มี" เขาบอกว่า

"พวกเมืองมนุษย์นั้นเต็มที มันไปทำบุญ มันไม่เอาน้ำไปทำ มันเอาข้าวกับขนมไปทำเท่านั้น มันไม่เอาน้ำมาทำบุญ มันจึงต้องอดน้ำ" ข้าพเจ้าได้ถามถึงวิธีทำบุญด้วยน้ำ ก็ได้ความว่าให้เอาน้ำไปใส่ขวดหรือขันที่ตั้งอยู่หน้าพระสงฆ์ เมื่อใส่บาตรเสร็จแล้วจึงกรวดน้ำแผ่กุศลต่อไป

น้ำที่นำไปใส่ขวดหรือขันนี่แหละจึงจะได้กินน้ำ ถ้ามิฉะนั้นแล้วจะไม่ได้กินน้ำ ข้าพเจ้าจึงบอกกับเขาว่าฉันได้กลับมา จะมาบอกพวกชาวบ้าน

เมื่อข้าพเจ้าเดินออกมาจากตรงโต๊ะอาหาร ยมบาลก็โยนบัญชีมาให้ข้าพเจ้าดู ในบัญชีนั้นมีหนังสือตัวใหญ่ ๆ แผ่นกระดาษใหญ่เท่ากับแผ่นกระดานดำที่สอนเด็ก ข้าพเจ้ามองดูมีชื่อคนมาก แต่ข้าพเจ้าจำแต่คนที่ข้าพเจ้ารู้จัก ข้าพเจ้าจำมาได้ดังนี้ คือ

๑. บุญชู จิตทอง ตีหนึ่งครึ่ง ไข้ทับระดู ๕ กุมภาพันธ์ ๙๕

๒. นางหล่ำ ๗ กุมภาพันธ์ ๙๔

๓. นางฉาย บุญวงศ์ ๔ มีนาคม ๙๕

๔. นายแม่น ทองสติ ๔ กรกฎาคม ๙๕

๕. นายปลอด สีสิงห์ อีก ๓ ปี (๔ กุมภาพันธ์ ๙๗?)

ข้าพเจ้าจึงขอเปิดดูอีก แต่เขาก็ไม่ยอมให้เปิด เขาบอกว่าเอ็งหมดสิทธิที่จะเปิดแล้ว เอ็งเป็นคนใจบุญ เปิดดูไม่ได้ดอก เดี๋ยวไปเที่ยวบอกเขาหมด เมื่อก่อนนี้ เอ็งเป็นคนทำบัญชีให้ข้า อีก ๕ ปีข้าจะให้ไปรับ เพราะเอ็งจะลำบากอีกมาก ข้าพเจ้าบอกว่า อีก ๕ ปีข้าพเจ้าไม่มาหรอก ยมบาลหัวเราะแล้วพูดว่า เอ็งอยากลำบากก็ตามใจเอ็ง แต่ถ้าเอ็งไม่มา เอ็งต้องบวชลูกให้ข้า ข้าก็ไม่ไปรับเอ็ง

แต่ข้าจะให้คาถาไว้ป้องกันตัวบทหนึ่ง เอ็งพยายามท่องอยู่เสมอ อันตรายและความลำบากจะลดน้อยลงไป คาถานี้เอ็งบอกให้ทั่ว ๆ ไปเถิด เอาบุญ เพราะต่อต่อไปในเมืองมนุษย์จะยุ่งกันใหญ่ เอ็งคอยจำไว้นะ ข้าจะบอกให้ แล้วเขาก็บอกว่า ก่อนท่องตั้ง นโม เสียก่อนนะ แล้วท่องจะลงจากบ้านหรือจะนอน ท่องอยู่เสมอ ๆ จะคุ้มภัยเอ็งได้

"ปะโตเมตัง ปะชิวินัง สุขะโต จุติ
จิตะเมตะ นิพพานัง สุขะโต จุติ"

ข้าพเจ้าจำไว้เพื่อนำมายังมนุษย์โลกต่อไป และก็เป็นที่น่าแปลกว่า ข้าพเจ้าได้ฟังเพียงครั้งเดียวก็จำได้

และก็พอดีเขานำ บุญชู จิตทอง มา บุญชูคนนี้กับข้าพเจ้า รูปร่างเหมือนกันมาก ข้าพเจ้าได้ยินเสียงยมบาลดุบุญชูว่า เอ็งนี่จะตายแล้วยังจะก่อเวร ไปลักพุทราเขามากิน และผิดลำแดง

พุทราจึงตาย แล้วเขาก็สั่งให้ตีบุญชู ข้าพเจ้ารู้สึกกลัวจริง ๆ เพราะการทรมานต่าง ๆ ของขุมนรกนี้เป็นที่น่าหวาดเสียวมาก เมื่อบุญชูคนโน้นถูกตีด้วยหวายแล้ว ยมบาลก็สั่งให้ชายทั้ง ๔ นำข้าพเจ้ามาส่ง

มาระหว่างทาง ชายคนหนึ่งซึ่งมีท่าทางคล้ายกับจะเป็นหัวหน้า ได้เตือนข้าพเจ้าว่า "อย่าลืมนะ อีก ๕ ปี เอ็งต้องบวชลูกให้พวกข้า" ข้าพเจ้าก็รับคำ แต่แล้วข้าพเจ้าก็ต้องผละออกเดินห่างจากแก เพราะเวลาแกพูด มีหนอนร่วงออกมาจากปากมาก จึงถามแกว่า "ลุงจ๋า ลุงชื่ออะไร ทำไมลุงจึงเป็นดังนี้" แกก็บอกว่า "ข้าชื่อเอือม คนดอนรัก (คนในตำบลดอนรัก ?) ไปถามดูเถิดมีคนรู้จัก ลูกข้าชื่อไอ้เจือ เมื่อก่อนข้าเลี้ยงช้าง ได้เงินค่าหญ้าเดือนละตำลึง *เงินเหลือข้าก็ซื้อเหล้ากิน ผลแห่งการกินเหล้านี่แหละ หนอนมันจึงกินปากข้า*

พอมาถึงบ้าน ข้าพเจ้าเข้าบ้านไม่ได้ เพราะล้อมสายสิญจน์และซัดข้าวสารไว้จนกระทั่งลุงเอือมแกจับข้าพเจ้าเหวี่ยงโครมขึ้นมาบนบ้าน ทำให้บ้านไหวยวบ คนหนีกันหมด ในเวลาที่ถูกขว้างตะโพกข้างซ้ายของข้าพเจ้าลงกับพื้น ทำให้เคล็ดไปหลายวัน พอฟื้นขึ้นมา คนก็หนีลงเรือนไปหมดเหลือแต่ลูกสาวของข้าพเจ้าอายุได้ ๔ ปี นั่งอยู่และถามข้าพเจ้าว่า แม่ไม่ตายหรือ พอบอกว่าไม่ตายหรอก จึงได้เรียกคนขึ้นมาบนบ้าน ข้าพเจ้ารู้สึกใจหาย เพราะตอนฟื้นมาที่นี่ เป็นเวลา ๘.๐๐ น. เศษ และต่อโลงเสร็จเรียบร้อยแล้ว พวกชาวบ้านและพระขอร้องให้ข้าพเจ้าเล่าให้ฟังและข้าพเจ้าได้ถามถึงลุงเอือมก็ได้ความว่าเป็นพี่ชายนายทัน ผู้ใหญ่บ้าน และตายไปประมาณ ๓๐ ปีแล้ว ผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีข้าพเจ้าก็นำมาเล่าให้ชาวบ้านและพระฟังจนหมด

และต่อมาวันที่ ๗ นางหล่ำตาย วันที่ ๔ มีนาคม นางฉายตาย วันที่ ๔ กรกฎาคม นายแม่นตาย ต่อมาคนสุดท้าย นายปลอด สีสิงห์ กำหนด ๒ ปี พอครบพอดี ก็ตาย แต่ก่อนตายแกไปเที่ยวขุดละลายหัวคันนาที่แกเคยรุกเขา มาคืนให้เจ้าของหมด

และต่อมา ชายคนหนึ่งทางห้วยคันแหลม (ตำบลห้วยคันแหลม ?) ได้สั่งลูกหลานไว้หลังจากข้าพเจ้าฟื้นขึ้นมาแล้ว "กูตายไปละก้อ มึงเอาขวานใส่โลงไปให้กูด้วย กูจะเอาไปโค่นต้นงิ้ว" พอตาย ลูกหลานก็เอาขวานใส่ไปให้จริง ๆ ต่อมาแกกลับมาเข้าทรงเด็ก ๆ ให้ไปขุดขวานขึ้นแกบอกว่า "ไม่ไหวละ มันเอาขวานทุบหัวเสียอีกด้วยซ้ำ แทนที่จะเอาขวานไปโค่นต้นงิ้ว" ในที่สุดพวกลูกต้องไปขุดเอาขวานขึ้น □

การดูแลผู้สูงอายุในบ้าน

น.พ. เสนอ อินทรสุขศรี

เมื่อพูดถึงครอบครัวแล้ว เราหมายถึงพ่อแม่และลูก นอกจากนั้นยังรวมคนอื่น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือในบ้านอีกด้วย ในจำนวนนี้มีสมาชิกที่นับว่าสำคัญมากพวกหนึ่งรวมอยู่ด้วย คือสมาชิกที่อยู่ในพวกวัยสูงอายุ อันหมายถึงปู่ย่าตายายหรือญาติผู้สูงอายุ

สำหรับครอบครัวชาวไทยเราแล้ว เราน่าจะภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติไทยเรา ที่เรานับถือ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือผู้สูงอายุเป็นหลักสำคัญและให้ความอบอุ่นแก่บ้าน เป็นเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทรที่ให้ความเยือกเย็นแก่ครอบครัว คนไทยให้ความนับถือและให้ความกตัญญูกตเวทีต่อผู้สูงอายุ หายากที่คนไทยจะทอดทิ้งผู้สูงอายุ ดังจะเห็นได้มากในประชาชนชาวตะวันตก

ในเมื่อมีปู่ ย่า ตา ยาย หรือผู้สูงอายุในบ้าน การให้ความดูแลเลี้ยงดูเป็นการตอบแทนบุญคุณของท่าน และการให้ความเคารพนับถือนั้น เป็นคุณความดีของบุคคลทั่วไปจะพึงมี แต่เราก็ควรจะมีหลักหรือข้อคิดอันพึงจะปฏิบัติให้เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่จะอำนวยความสุขและส่งเสริมสุขภาพอนามัยทั้งกายและให้แก่ผู้สูงอายุ ในที่นี้จะกล่าวเท่าที่จะพอใจให้เกิดเป็นข้อคิดสำหรับผู้ที่มีผู้สูงอายุอยู่ในบ้านตามสมควร

บรรดาปู่ ย่า ตา ยาย นั้น จะเกิดความสุขใจอย่างยิ่งในระยะบั้นปลายของชีวิตนี้ด้วยความสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของครอบครัว พึงพอใจที่จะได้เฝ้ามองสังเกตการเจริญเติบโตของพวกลูกหลาน ชื่นชมยินดีในความสำเร็จของลูกหลานในด้านการศึกษา การงานและการอาชีพในขณะเดียวกัน ก็มีความปรารถนาที่จะได้รับความเคารพนับถือ ความรักความเข้าใจ และความเห็นอกเห็นใจจากพวกเด็ก ๆ ด้วย

เมื่อมีผู้สูงอายุจะต้องเลี้ยงดูเอาใจใส่นั้น นอกจากจะต้องให้การดูแลด้วยความรักเคารพนับถือแล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องรู้จักมีการสงบอกสงบใจ รู้จักกาลเทศะ รู้จักใช้ถ้อยคำและสำเนียงกลบจะต้องมีความสามารถในการที่เป็นนักฟังที่ดีอีกด้วย

ในเรื่องการรับประทานอาหาร ผู้สูงอายุมีความผิดแปลกไปจากเด็ก ๆ หรือผู้ใหญ่ทั่วไป กล่าวคือ มักจะเบื่ออาหาร และอาการตามปกติธรรมดาที่มีอยู่สมบูรณ์ตามปกตินั้น ไม่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความอยากอาหารแต่อย่างไร ดังนี้การเตรียมอาหารให้ผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องทราบว่า อาหารชนิดใด ผู้สูงอายุชอบหรือไม่ชอบ เพื่อที่จะได้จัดอาหารได้ถูกต้อง และขณะเดียวกันจะต้องมีอาหารครบสมบูรณ์ตามคุณค่าของอาหารด้วย อย่างน้อยก็ต้องคิดว่า ถึงแม้อาหารนั้นจะมีคุณค่าทางอาหารน้อยไป ก็ยังดีกว่าผู้สูงอายุจะไม่ได้อาหารเสียเลย

เมื่ออาหารบางประเภทจะต้องขาดไปเพราะไม่พึงพอใจในรสหรือการเบื่ออาหาร ควรที่จะได้ปรึกษาหารือแพทย์ เพื่อแนะนำการให้ไวตามินเกลือแร่หรือยา อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษเพิ่มเติม

ผู้สูงอายุบางคนมักจะเข้านอนแต่หัวค่ำ ในรายเช่นนั้น ควรได้จัดอาหารเย็นให้ก่อนเวลาที่คนอื่น ๆ จะรับประทานเล็กน้อย และต้องเป็นอาหารอ่อน ๆ ย่อยง่าย ที่จะไม่ทำให้การหลับนอนนั้นขาดความสุขเนื่องจากอาหารไม่ย่อย เกิดท้องอืดเฟ้อขึ้นมาในเวลากลางคืน

การจะมีความสุข ในพวกคนสูงอายุนั้นจะเกิดได้ในเมื่อสูงอายุมีความรู้สึกว่าตนยังเป็นคนที่ลูกหลานปรารถนา พวกเด็ก ๆ ยังมองเห็นว่าตนมีความสามารถ ดังนั้นถ้าหากจะมีการงานใดอันจะพึงพอใจทำแล้วก็ควรปล่อยให้ทำไปได้

งานภายในบ้าน เช่น ซ่อมแซมสิ่งของ ทาสีบ้าน ปลูกต้นไม้ กวาดถูบ้านเรือน ถ้าหากต้องการจะทำก็ปล่อยให้ทำไปได้ เพื่อให้คนสูงอายุเกิดความคิดว่า อย่างน้อยตนก็ยังเป็นประโยชน์ต่อครอบครัว และไม่นั่งนิ่งเฉย ขอแต่พึงเข้าใจว่า คนสูงอายุนั้นไม่ต้องการให้ใครมาสั่งสอนให้ตนทำงาน ถ้าหากงานใดที่ต้องทำกันเป็นพวก ๆ เมื่อมีผู้สูงอายุเข้าร่วมทำด้วยก็จะเป็นการดี ผู้สูงอายุจะเกิดความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมทำงานนั้น

สำหรับเรื่องเงิน โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ผู้สูงอายุไม่มีโอกาสใช้เงินเป็นส่วนตัวเองโดยแท้จริงนัก แต่ลูกหลานก็ควรจะให้เงินจำนวนหนึ่ง เพื่อที่จะจับจ่ายใช้สอยเป็นส่วนตัว แล้วแต่ความพอใจผู้สูงอายุนั้นอาจเก็บไว้เพื่อซื้อของเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อทำบุญหรือบริจาคให้เป็นทานไปตามความคิดและความศรัทธาของตน ไม่พึงจะต้องคอยควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินที่ตนได้ให้แล้วนั้นเลย ควรถือว่าเมื่อมอบให้แล้ว ท่านจะใช้อย่างไรที่จะทำให้เกิดความสุขใจได้ก็แล้วแต่ท่าน ถ้าผู้สูงอายุพอใจ

ที่จะนำเงินที่ได้นั้นฝากธนาคารหรือคลังออมสิน ก็ควรจะช่วยเหลือจัดการให้ เงินที่ฝากไปนั้นอาจจะเกิดประโยชน์อย่างมากยามเกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บไข้ได้ป่วยต่อไป

ผู้สูงอายุนั้น มักมองเวลาข้างหน้าด้วยความขมขื่น อาลัย และหวาดวิตก ดังนั้นพึงที่จะหาทางทุกอย่างที่จะช่วยให้เกิดมีความรื่นเริงเบิกบานใจเสมอ ถ้าสายตายังดีหรือใช้แว่นตาช่วยได้ดี และผู้สูงอายุนั้นพึงพอใจและเพลิดเพลินในการอ่านหนังสือ ก็ควรจัดหาหนังสือที่ชอบอ่านให้อ่าน การฟังวิทยุ และการชมโทรทัศน์ การเล่นเกมต่าง ๆ เหล่านี้ อาจช่วยให้คนสูงอายุหายเหงาและรื่นเริงได้เป็นอย่างดี

ความสุขที่สุด ของคนสูงอายุอย่างหนึ่งก็คือ ได้เล่าถึงความหลังของชีวิตของตนให้ใคร ๆ ฟัง คนสูงอายุมักชอบเล่าชีวิตของตนครั้งเด็ก ๆ ครั้นยังเป็นหนุ่มเป็นสาว หรือเมื่อเป็นผู้ใหญ่และมีอาชีพแล้ว ให้ลูกหลานฟัง การเล่าบางครั้งก็อาจเล่าซ้ำ ๆ ซาก ๆ บางทีอาจเล่าสับสน จนบางครั้งเรื่องเดียวเล่าคนละครั้ง อาจมีเรื่องต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ก็เพราะการหลง ๆ ลืม ๆ บ้าง เมื่อเกิดเป็นเช่นนั้นแล้ว ขออย่าได้ขัดจังหวะหรือกล่าวว่าเล่าผิดไป ปล่อยให้ท่านได้เล่าและให้ท่านได้เกิดความสุขจากการได้นึกคิดถึงความหลังนั้นด้วยการฟังอย่างสงบ เรื่องต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุเล่าให้ฟังนั้นอาจให้ความรู้และความคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนนำมาเปรียบเทียบกับชีวิตในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ด้วยความจำสับสน และความจำอันไม่ค่อยจะแม่นยำของคนสูงอายุ มักจะทำให้ได้รับคำถามซ้ำ ๆ โดยไม่นึกว่าเคยถามแล้ว และได้รับคำตอบแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ก็พึงจะตอบทุกครั้งด้วยความสงบใจ การกล่าวซ้ำ ๆ หรือพูดไม่ครบของคนสูงอายุ ทำให้เกิดลักษณะของการพูดบ่นไม่สิ้นสุด ควรนิ่งและมองข้ามสภาพการเช่นนั้นเสีย เพราะเป็นเรื่องธรรมดาของคนสูงอายุ

ยามว่าง หาโอกาสที่จะได้นำผู้สูงอายุให้เข้าสังคมบ้าง เท่าที่กำลังร่างกายของท่านจะยอมทำได้ การไปชมการแสดง การไปฟังอภิปรายเรื่องต่าง ๆ การออกไปเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ จะทำให้คนสูงอายุลืมเรื่องความวิตกกังวลของชีวิตตน ไม่มามัวนั่งห่วงเรื่องต่าง ๆ ในอนาคต ในการไปในที่ใด ๆ นั้น ก็ควรคอยดูแลผู้สูงอายุแต่งกายให้เรียบร้อยและสะอาดเหมาะสมด้วย เมื่อนำไปที่ใดอย่าได้ปล่อยให้ผู้สูงอายุให้อยู่ตามลำพังในสถานที่ซึ่งไม่คุ้น เพราะในสถานที่อันแปลกเช่นนั้น คน

สูงอายุต้องการเพื่อนและคนรักตนได้อยู่ใกล้ ๆ เช่นเดียวกับเด็ก ๆ หรือแม้แต่เช่นเดียวกับคนแทบทุกคนด้วยเหมือนกัน

ผู้สูงอายุที่เลื่อมใสในศาสนา ก็ควรหาโอกาสนำไปวัดเพื่อฟังเทศน์ สนทนาธรรม หรือทำบุญเลี้ยงพระบ้างตามโอกาส หรือพาไปไหนมาไหนไม่ได้ ควรนิมนตพระมาที่บ้าน ซึ่งถ้าเป็นพระภิกษุที่คุ้นเคยเคารพนับถือด้วย ก็จะเป็นการเหมาะสมยิ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขใจเมื่อได้สนทนาและฟังคำสอนของพระสงฆ์

มีโอกาสว่างเมื่อใด และหากเป็นไปได้ ก็ควรนำผู้สูงอายุนั่งรถยนต์และขับออกไปให้เห็นธรรมชาติและสถานที่ต่าง ๆ ไปเยี่ยมเยียนเพื่อน ๆ รุ่นเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดความว้าเหว่ในใจหรือเกิดความรู้สึกว่าตนขาดเพื่อน

ประการที่สำคัญที่สุด อย่างหนึ่งนั้นก็คือ พึงกระทำตนให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่า ท่านเป็นบุคคลที่มีค่าของครอบครัว แสดงให้เห็นความรักความเคารพนับถือด้วยคำพูดและกิริยามารยาท

สัตว์เลี้ยงภายในบ้าน อาจเป็นเพื่อนแก้เหงาให้ผู้สูงอายุได้ โดยเฉพาะผู้ที่รักสัตว์ ถ้าหากพอใจที่จะเลี้ยงเอง ก็ให้จัดหามาเลี้ยง แต่อย่าได้คาดหวังที่จะให้ผู้สูงอายุนั้นเลี้ยงไปทุกอย่าง เพราะผู้สูงอายุนั้นอาจลืม และสัตว์เลี้ยงอาจถูกทอดทิ้ง ลืมให้น้ำให้อาหารก็ได้

เรื่องที่ควรจะต้องระวัง อีกอย่างหนึ่งก็คือ การใช้เตาไฟ หม้อน้ำร้อน ไม้ขีดไฟ หรือเครื่องไฟฟ้าต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ความรู้สึกสัมผัสต่าง ๆ ของผู้สูงอายุอาจเสียไปบ้าง จึงมักจะเกิดไฟไหม้ น้ำร้อนลวก เกิดพองเป็นแผลได้ง่ายเสมอ โดยบางครั้งไม่รู้สึกตัว นอกจากนั้นอาจเกิดอุบัติเหตุไฟไหม้ขึ้นได้ ซึ่งจะปรากฏมีอยู่บ่อย ๆ เหมือนกัน

ควรมีเด็กโต ๆ หรือที่ไว้ใจได้ นอนอยู่ในห้องเดียวกับผู้สูงอายุ เผื่อว่าจะได้ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น อย่าปล่อยให้อยู่หรือนอนตามลำพัง อุบัติเหตุในคนสูงอายุมีได้เสมอ เมื่ออยู่ตามลำพังแต่ผู้เดียว

แสงสว่างในยามค่ำคืน จำเป็นมากสำหรับผู้สูงอายุ ภายในห้องหรือทางเดินภายในบ้านควรจะใช้โคมที่มีแสงสว่างมากพอที่จะเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ชัด เป็นการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้บ้านที่ผู้สูงอายุอยู่นั้นอย่าได้คิดประหยัดเรื่องแสงสว่างมากนัก เพราะการเกิดอุบัติเหตุได้รับบาดเจ็บในผู้สูงอายุนั้น อาจต้องเสียเงินมากมายหลายเท่ากว่าค่าแสงสว่างนั้น

ระวังเรื่องการหกล้ม ของผู้สูงอายุให้มาก พื้นห้องไม่ควรขัดด้วยน้ำมันจนลื่น ในห้องน้ำระวังเรื่องฟองสบู่ และพื้นที่มีน้ำชื้นแฉะจนทำให้ลื่นล้มได้ง่าย

ห้องนอนของผู้สูงอายุนั้น เหมาะที่สุดคือห้องชั้นล่าง การให้ผู้สูงอายุอยู่ชั้นบนเรือนนั้นนอกจากจะขึ้นลงบันไดนั้นลำบากแล้ว โอกาสที่จะเผลอพลัดตกบันไดลงมาได้รับบาดเจ็บนั้นง่ายมาก ถ้าจำเป็นต้องอยู่ชั้นบนเรือนแล้ว บันไดก็ควรจะมีราวยึดเหนี่ยวได้ถนัด

ห้องนอนของผู้สูงอายุนั้นควรให้เหมาะสม ในฤดูร้อนมีอากาศเย็นสบาย ลมพัดผ่านเข้าถึงในฤดูหนาวมีผ้าห่มและเครื่องกันหนาวไว้ให้พร้อม ช่วยจัดและรักษาเครื่องสำหรับนอน ได้แก่ ที่นอน หมอนมุ้ง ผ้าปูที่นอนให้สะอาดอยู่เสมอ

การตัดผม โกนหนวด ตัดเล็บ เหล่านี้ควรจะได้เอาใจใส่ช่วยเหลือกระทำให้ตามสมควร และประการสุดท้ายควรจัดหาแพทย์ประจำที่จะให้การดูแลเรื่องสุขภาพและความเจ็บไข้ได้ป่วย การตรวจร่างกายเพื่อดูความสมบูรณ์ หรือตรวจสุขภาพนั้น ในผู้สูงอายุควรจะมีการตรวจทุก ๖ เดือน

ตามที่กล่าวมานี้เป็นเพียงข้อแนะนำบางประการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ ซึ่งทุกคนย่อมมีความปรารถนาอันดีที่จะแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ปู่ย่าตายายของตนที่ยังมีชีวิตอยู่ร่วมภายในบ้านอย่างดีที่สุด เท่าที่จะทำได้ ต่อไปในวันข้างหน้า ทุกคนต่างก็จะเป็นผู้สูงอายุ หากได้ปฏิบัติต่อพ่อแม่ปู่ย่าตายายของตนดังกล่าว และด้วยความตั้งใจอันดีแล้ว เมื่อถึงเวลานั้นท่านจะไม่เกิดความรู้สึกเสียใจเลย แต่จะเกิดความภาคภูมิใจว่า ท่านได้เคยให้ความดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุมาอย่างดีที่สุด ท่านได้แสดงความกตัญญูกตเวทีออกมาเต็มแล้ว เพราะเมื่อถึงเวลานั้น ท่านจะรู้ดีว่าผู้สูงอายุปรารถนาอย่างไร และต้องการสิ่งใดจากลูกหลานของตน

พระคาถาชินบัญชร

ชยาสรากะตา พุทธา
เชตวามารัง สะวาหะนัง
จะตุสัจจาสะภัง ระสัง
เย ปิวิงสุ นะราสะภา
ตัณหังกะราทะโย พุทธา
อัฏฐะวีสะตินายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง
มัตถะเก เต มุนิสสะรา
สีเล ปะติฏฐิโต มัยหัง
พุทโธ ธัมโม ทวิโลจะเน
สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง
อุเร สัพพะคุณากะโร
หะทะเย เม อะนุรุทโธ
สารีปุตโต จะ ทักขิเณ
โกญทัญโญ ปิฏฐิภาคัสมิง
โมคคัลลาโน จะ วามะเก
ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง
อาสุง อานันทะราหุโล
กัสสะโป จะ มะหานาโม
อุภาสุง วามาโสตตะเก
เกเลนเต ปิฏฐิภาคัสมิง
สุริโยวะ ปะภังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน
โสภิโต มุนิปุงคะโว
กุมาระกัสสะโป เถโร
มะเหสี จิตตะวาทะโก
โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง
ปะติฏฐาสิ คุณากะโร
ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ
อุปาลี นันทะสีวะลี
เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา
นะลาเต ติละถา มะมะ
เสสาสีติ มะหาเถรา
วิชิตา ชินะสาวะกา
เอเตสีติ มหาเถรา
ชิตะวันโต ชิโนระสา
ชะวันตา สีละเตเชนะ
อังคะมังเคสุ สัณฐิตา
ระตะนัง ปุระโต อาสิ
ทักขิเน เมตตะสุตตะกัง
ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ
วาเม อังคุลิมาละกัง
ขันธะโมระปะริตตัญจะ
อาฏานาฏิยะสุตตะกัง

อากาเส ฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะสัณฐิตา
ชินา นานา วะระสังยุตตา สัตตัปปาการะลังกะตา
วาตะปิตตาทิสัญชาตะ พาหิรัชฌัตตุปัททะวา
อะเสสา วินะยัง ยันตุ อะนันตะชินะเตชะสา
วะทะโต เม สะกิจเจนะ สะทา สัมพุทธะปัญชะเร
ชินะปัญชะระมัชเฌมหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มะหาปุริสา สะภา

อิจเจวะ มันโต สุคุตโต สุรักโข
ชินานุภาเวนะ ชิตุปัททะโว
ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโฆ
สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย
สัทธัมมานุภาวะปาลิโต
ชะจะรามิ ชินะปัญชะเรติ

คำแปลชินปญฺชรคาถา

ขอให้พระพุทธนราสภาจอมมุนีนายกทั้ง ๒๘ พระองค์ มีพระพุทธเจ้าพระนามว่าตัณหังกร เป็นอาทิ บรรดาที่ประทับนั่งเหนืออาสนชัย ทรงชำนะมารพร้อมด้วยพาหนะ ได้ดื่มรส คือ จตุสัจจธรรมอันประเสริฐ จงมาประดิษฐานอยู่ ณ เบื้องกระหม่อมของข้าพเจ้า

ขอให้พระพุทธ จงมาประดิษฐานอยู่เหนือเศียรเกล้าแห่งข้าพเจ้า

ขอให้พระธรรม จงมาประดิษฐานอยู่ที่ตาทั้งสองของข้าพเจ้า

ขอให้พระสงฆ์องค์บ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งปวง จงมาประดิษฐานอยู่ที่อุระแห่งข้าพเจ้า

ขอให้พระอนุรุทธเถระ จงมาประดิษฐานอยู่ที่ดวงหทัยแห่งข้าพเจ้า พระสารีบุตรจงมาประดิษฐานอยู่ ณ เบื้องขวา พระโกณฑัญญะจงอยู่ ณ เบื้องหลัง และพระโมคคัลลานะจงมาอยู่ ณ ส่วนเบื้องซ้าย

ขอให้พระอานนท์ และพระราหุล จงอยู่ ณ โสตเบื้องขวา พระกัสสปและพระมหานามทั้งสองพระองค์ จงอยู่ ณ โสตเบื้องซ้าย

ขอให้พระพุทธโสภิตจอมมุนี ทรงสมบูรณ์ด้วยศิริความสว่าง (แก่ประชาชน) ประดุจดวงอาทิตย์ จงสถิตนั่ง ณ ส่วนเบื้องหลังตั้งแต่ริมผมขึ้นไป (แห่งข้าพเจ้า)

ขอให้พระกุมารกัสสปเถร ผู้มีวาทะอันไพจิตร เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีอันยิ่งใหญ่ จงมาประดิษฐานอยู่ที่ปาก (วทเน) แห่งข้าพเจ้าเป็นเนืองนิจ

ขอให้พระเถระ คือ พระปุณณะ พระองคุลิมาล พระอุบาลี พระนันทะและพระสีวลี ๕ องค์นี้ จงเกิดเป็นประดุจต่อมไฝหรือรอยเจิมที่นลาต (หน้าผาก) แห่งข้าพเจ้า

ขอให้พระอสีติมหาเถระชินสาวก ชิโนรส ผู้พิชิตชำนะมาร รุ่งโรจน์อยู่ด้วยเดชแห่งศีล นอกจากนั้นจงมาสถิตอยู่ที่อวัยวะน้อยใหญ่ (แห่งข้าพเจ้า)

ขอพระรัตนสูตรจงอยู่ข้างหน้า เมตตสูตรจงอยู่ข้างขวา ธชัคคสูตรจงอยู่ข้างหลัง อังคุลิมาลสูตรจงอยู่ข้างซ้าย ขันธปริตรโมรปริตรและอาฏานาฏิยสูตร จงเป็นเพดานกางกั้นในอากาศ ขอบรรดาพระสูตรอันประเสริฐต่าง ๆ ของพระชินะนอกจากนั้น จงตั้งเป็นประดุจกำแพงล้อมไว้ ๗ ชั้น ฯลฯ

คำชี้แจงวิธีใช้พระคาถา

๑. ผู้ประสงค์จะเจริญพระคาถา "ชินปัญชร" ควรเริ่มต้นในวันพฤหัสบดี โดยหาดอกไม้ธูปเทียนมาสักการะบูชา ตั้งจิตระลึกถึงเจ้าพระคุณสมเด็จ ฯ เพื่อขออนุญาตใช้พระคาถา และขอให้ช่วยประสิทธิ์ประสาทให้ต่อไป

๒. ถ้าจะให้พระคาถานี้ขึ้นและขลัง ต้องปฏิบัติดังนี้

ก. ต้องถือศีล ๕ และพยายามรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ

ข. มีความซื่อสัตย์กตัญญูกตเวที ต่อผู้มีพระคุณทุกท่าน

ค. มีความเมตตากรุณาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ตามความเหมาะสม

๓. พระคาถาชินบัญชรของเจ้าพระคุณสมเด็จ ฯ มีคุณานุภาพมากมาย ผู้ใดได้จำเริญภาวนาไว้เสมอจะเจริญด้วยลาภยศ เจริญชนมายุยืนยาวปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง ใช้เสกน้ำมนต์รดแก้สรรพทุกข์โศกโรคภัย ไม่ว่าจะถูกกระทำคุณไสย คุณผี คุณคน ทั้งปวงแก้หายได้สิ้น รดแก้ไข้เรื้อรัง แก้โรควิกลจริต แก้อวมงคลนิมิตได้ทุกประการ ตามแต่จะปรารถนาใช้ได้ทั้งนั้น ใช้ปลุกเสกพระเครื่องและเครื่องรางของขลัง เพิ่มอิทธิฤทธิปาฏิหาริย์ขึ้นได้

๔. ผู้ที่อยากได้ "พระสมเด็จ ฯ" อย่างแท้ไว้บูชา จงปฏิบัติตามคำแนะนำดังกล่าวแล้ว ถวายบูชารูปพระคุณเจ้าสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ด้วยดอกมะลิ และสวดพระคาถาชินบัญชรนี้ทุกคืนก่อนนอน แล้วตั้งจิตปรารถนาอาราธนาขอพระเครื่องของสมเด็จที่พระองค์ท่านทำเองไว้บูชาเพื่อคุ้มครองตัวก็จะได้สมประสงค์

คาถาพระบั๋วเจกโพธิ์

พุทธัสสะ มะอะอุ นะโมพุทธายะ ยะธาพุทโมนะ ฯ
วิระทะโย วิระโคนายัง วิระหิงสา วิระทาสี วิระทาสา วิระอิตถีโย ฯ
พุทธัสสะ มานีมานะ พุทธัสสะ สะวาโหม ฯ

คาถาพระบั๋วเจกโพธิ์นี้ เป็นของวิเศษมาก หลวงพ่อปานวัดบางนมโคได้เรียนมาจากครูผึ้ง เมื่อจะใส่บาตรให้จับขันข้าวแล้วว่าคาถานี้ ๑ จบ ใส่แล้วให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และพระบั๋วเจกโพธิ์ ครูผึ้ง จนถึงหลวงพ่อปานวัดบางนมโคเป็นที่สุด ขอให้ท่านมาโปรดก่อนนอนทุกคืนให้สวดคาถานี้คืนละ ๗ จบอย่าได้ขาด ถ้าใครทำได้เป็นนิจจะบังเกิดลาภและความสุขความเจริญ เพราะท่านเจ้าของตำราตั้งใจโปรดบุคคลทั่วไปที่ยากจนขัดสน เพื่อจะได้พ้นทุกข์จากความอดอยาก ถ้าใครปฏิบัติตามจะเห็นคุณในไม่ช้า เพียง ๖ เดือนก็เห็นผล ถ้าผู้ใดปฏิบัติมาเป็นเวลานานปี ก็จะมีความสุขความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปทั้งชาตินี้และชาติหน้า

เมื่อใช้คาถาพระบั๋วเจกโพธิ์นี้ ให้กระทำและสังเกตดังนี้ :—

ก่อนที่จะเริ่มหว่านข้าวอันไหน ให้ว่าพระคาถานี้เสียก่อน ๓ เที่ยว และเมื่อหว่านข้าวหมดอันแล้ว ก็ให้ว่าคาถานี้อีก ๓ เที่ยว กระทำดังนี้ทุก ๆ อันไป ข้าวปลูกก็จะไม่ค่อยเปลือง

ทำให้บังเกิดผลดี และเมื่อจะเกี่ยวอันไหน หรือเมื่อกำจะแล้วอันไหน ก็ให้ว่าคาถานี้ ๓ เที่ยว จะได้ข้าวเพิ่มมากขึ้นอีก

เมื่อจะขนข้าวเปลือกขึ้นยุ้ง ก่อนที่จะตวงทีแรกให้ว่าคาถานี้ ๓ เที่ยว และเมื่อจะเลิกตวงทีสุดท้ายก็ให้ว่าคาถานี้อีก ๓ เที่ยว ให้สังเกตดูตอนขนข้าวออกจากยุ้ง จะรู้สึกว่าข้าวนั้นเพิ่มปริมาณขึ้นอีก

ผู้ที่ทำการค้าขาย ผู้ที่รับราชการ หรือผู้ที่ประกอบสัมมาชีพอื่นใด ตลอดจนแม่ครัวที่ทำหน้าที่หุงข้าวต้มแกงเป็นที่สุด ก่อนจะซื้อ ก่อนจะขาย หรือก่อนจะลงมือทำการใด ๆ ให้ว่าคาถานี้ ๓ เที่ยว และให้ทำเสมออย่าให้ขาดได้ จะเห็นสรรพคุณ โดยจะบังเกิดความเจริญและมีลาภมากขึ้น แม้จะมีสิ่งของสิ่งใดอยู่ก็จะใช้ไม่หมดเปลืองมากนัก มีแต่จะเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ

เมื่อได้ใช้คาถานี้เป็นประจำแล้ว ให้อธิษฐานถามดูว่า การที่กระทำไปนั้นจะบังเกิดผลดีหรือไม่ โดยให้ว่าคาถานี้ก่อนแล้วให้เอาไม้มาวัดคืบดู ได้แค่คืบเท่าไหนให้หักไม้ไว้ แล้วอธิษฐานว่า ถ้าสิ่งใดที่กระทำไปแล้วนั้นจะบังเกิดผลดี ให้ไม้นั้นยาวออกไป ถ้าจะไม่บังเกิดผลดี ให้ไม้นั้นสั้นเข้ามา เสร็จแล้วเอาไม้ที่หักไว้นั้น มาลองวัดคืบสอบดูอีกที ก็จะปรากฏผลให้เห็นสรรพคุณ

หลวงพ่อปานวัดบางนมโคผู้ประสิทธิ์ประสาทคาถานี้ ได้บอกไว้ว่าด้วยการปฏิบัติตามวิธีดังกล่าวได้เห็นผลมามากแล้ว และได้สอนให้ผู้อื่นไปลองกระทำดู ต่างก็เห็นสรรพคุณมาแล้วทั้งนั้น แต่มีข้อแม้ว่าอย่าประพฤติชั่ว และให้นำไปใช้ในทางทุจริตเท่านั้น ห้ามนำไปใช้ในทางที่ไม่สมควร เช่น ใช้ในการเล่นการพนัน ใช้ในทางลักขโมยหรือปล้นเป็นอันขาด หากผู้ใดปฏิบัติตนอยู่ในสัมมาชีพแล้วจะบังเกิดลาภผลสมความปรารถนาในไม่ช้า

พระคาถานี้ ควรจะให้คนในครอบครัวท่องบ่นเสียให้ได้ทุก ๆ คน แล้วผลัดกันใส่บาตรโดยปฏิบัติตามที่กล่าวมาแล้ว หากใส่บาตรไม่ทันก็ให้จบเสีย แล้วนำไปถวายพระตอนเช้าหรือเพลก็ได้ ครอบครัวนั้นก็จะเจริญด้วยลาภและสมบูรณ์พูนสุขตลอดไป.

คาถาพระสีวลี

สีวลี จ มหาเถโร เทวตานรปูชิโต โส รโห ปจฺจยาทิมฺหิ สีวลี จ มหาเถโร ยกฺขาเทวาภิปูชิโต โห รโห ปจฺจยาทิมฺหิ อหํ วนฺทามิ ตํ สทา สีวลี เถรสฺส เอตํ คุณํ สวสฺติลาภํ ภวนฺตุ เม ฯ

ภาวนาเป็นนิจได้ลาภผลแล

คำอธิษฐาน

การอธิษฐาน คือความตั้งใจสำรวมใจให้แน่วแน่ ให้มีอารมณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียว ไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่าน เพื่อให้เกิดพลังจิตมุ่งไปยังผู้ที่เราจะอุทิศส่วนบุญให้พร้อมกับกล่าวคำอธิษฐานผลบุญก็จะสำเร็จแก่ผู้นั้นสมประสงค์

ปัจจุบันนี้ ยังมีผู้ไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีบุญต่าง ๆ อยู่มาก อาทิ เช่น เมื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้าแล้ว ไม่ทราบว่าจะใช้คำอธิษฐานอย่างไร จึงได้รวบรวมคำอธิษฐานสำหรับใช้ประกอบการทำบุญในวาระต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นไว้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพุทธศาสนิกชนใช้ปฏิบัติ

(ก่อนอธิษฐานสิ่งใด ควรเริ่มต้นภาวนา)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส (๓ จบ)

คำอธิษฐานเวลาทำบุญ ตักบาตร

สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขยาวะหัง โหตุ

ขอทานที่ข้าพเจ้าถวายดีแล้วนี้ จงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าหมดความเศร้าหมองใจเถิด

คำถวายผ้ากฐิน แบบธรรมยุต

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปะฏิคคเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายถวายผ้ากฐิน กับทั้งบริวารนี้ แด่สงฆ์ ขอสงฆ์จงรับผ้ากฐิน กับทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกรานด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้ากฐิน (มหานิกาย)

อิมัง สะปะริวารัง นะฐิกะ จีวระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ (๓ หน)
ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าจีวรเพื่อกฐิน กับทั้งบริวารนี้ แด่พระสงฆ์ (ว่า ๓ หน)

ถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ฑีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแด่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแด่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย (ที่ละโลกนี้ไป) ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำถวายข้าวบูชาพระพุทธ

อิมัง สูปะพยัญชะนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ
ข้าพเจ้าขอบูชาข้าวสาลี พร้อมทั้งแกงและกับ และน้ำอันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า

คำลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามิ

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มะยัง ภันเต จีวะรานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุ สังโฆ

เอตานิ จีวะรานิ ปะฏิคัณหาตุ อัมหากัง ฑีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายจีวรเหล่านั้น แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับจีวรเหล่านั้น เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ.

คำกรวดน้ำแผ่ส่วนกุศล (ภาษาบาลี)

อิทํ เม ญาตีนํ โหตุ สุขิตาโหนฺตุ ญาตโย ฯ

คำกรวดน้ำแผ่ส่วนกุศล (ภาษาไทย)

ขอบุญกุศลนี้ จงสำเร็จแก่มารดาบิดาและญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าเถิด ขอให้มารดาบิดาของข้าพเจ้าจงเป็นสุขเถิด ฯ

สัพเพ สัตตา อเวรา

สัพเพ สัตตา อัพยาปัชฌา

สัพเพ สัตตา อะนีฆา

สัพเพ สัตตา สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ

ขอสรรพสัตว์ จงเป็นผู้ไม่มีเวร จงไม่เบียดเบียนกัน จงเป็นสุข ๆ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ทั้งสิ้นเถิด

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

ทินัง มะตะกะสะรีรัง อุทะกัง วิยะ สิญจิตัง อะโหสิกัมมัง

ขอศพนี้ จงให้อโหสิกรรม เหมือนน้ำที่ข้าพเจ้าได้รดแล้วนี้เถิด

คำภาวนาเวลาไปเยี่ยมศพ

อะวัสสัง มะยา มะริตัพพัง

เราก็จะต้องตายแน่ทีเดียว

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามะรูปัง อะนิจจัง นามะรูปัง ทุกขัง นามะรูปัง อะนัตตา

นามรูป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน

คำภาวนาเวลาเผาศพ

อะยัมปิ โข เม กาโย เอวัง ภาวี เอวัง ธัมโม เอวัง อะนะตีโต

กายของเรานี้ ต้องเป็นอย่างนี้เหมือนกัน มีอย่างนี้เป็นธรรดา ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนี้ไปได้.

บทกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลภายหลังตักบาตรทุก ๆ เวลาเช้า

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ ข้าพเจ้าขอหลั่งน้ำเหนือปฐพีดล อุทิศกุศลให้แก่บิดาและมารดา คุณครูอุปชฌาย์อาจารย์ บัณฑิต ญาติกาอันเป็นที่รักทั้งหลาย ทั้งปู่ย่า ตาและยาย ฤาษีพิลาลัย ตาวัว ตาไฟ นารายณ์ นารอท ผู้เป็นใหญ่ สมณะชีพราหมณ์สามเณร ทั่วกันดารกาสพิภพจบ อนันตจักรวาฬ พระอินทรวิลาส จตุสดมภ์ ท้าวมหาพรหมอันเรืองฤทธิ์ ทั้งพระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัส พระศุกร์ พระเสาร์ พระราหู พระเกตุ เทพธิดา ทั้งโสฬศมาร พรหมและเทพบุตร พญานาค พญาครุฑ เจตภูติทั้งสี่ พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรุงพาลี เจ้ากรุงสญธิชัย

พระชัยมงคล หลวงปู่เดินหน แม่พระเพลิง แม่พระพาย แม่พระโพสพ แม่พระธรณีแม่พระคงคา ท้าววิรุฬหค ท้าววิรูปักข์ ท้าวธตรฐ ทั้งอสูรและยักษ์แปดหมื่นสี่พัน ท้าวพญายมราช ท้าววิษณุ-กรรม์ ท้าวพรหมโลกอันเป็นเจ้าขันธ์ ท้าวเวสสุวรรณผู้เป็นเจ้าของทรัพย์แผ่นดินโลกานี้ อีกทั้งบูรพกษัตริย์ไทยอันมีพระเจ้าพรหมมหาราช อาณาจักรเชียงแสนเป็นปฐม ตลอดจนกระทั่ง พระมหาราชของไทยประเทศทุกพระองค์ อีกทั้งอดีตบูรพกษัตริย์ผู้มีพระมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรชน แห่งขอบขัณฑสีมาสยามประเทศทั้งหมด รวมทั้งโอปปาติกะผู้สถิต ณ ภาคพื้นแห่งข้าพเจ้าที่อาศัยเป็นอยู่ ตลอดจนเจ้าเวรนายกรรม ซึ่งมีชีวิตอยู่หรือไม่มีก็ตาม ขอให้ท่านจงเป็นสุข ๆ เถิด อย่าได้จองเวรซึ่งกันและกันเลย

ข้าพเจ้าขอถวายและแผ่กุศลไปให้ทั่วถึง โดยรอบครอบจักรวาล ขอบุญญฤทธิ์ อิทธิฤทธิ์จงดลบันดาลให้ข้าพเจ้าและครอบครัวถึงพร้อมด้วยสุขสวัสดิสถาพร เคหะสถานและฐานะแห่งข้าพเจ้า จงบังเกิดเป็นมหามงคล มหาโภคผล มหาโภคสมบัติ กำแพงแก้วเจ็ดชั้น บังเกิดวงเป็นกงล้อมข้าพเจ้า ณ กาลบัดนี้ ปรมังสุขัง ปัจจะโย โหตุ ประสิทธิเม ประสิทธิเม.

หมายเหตุ น้ำที่กรวดแล้วนี้ ให้นำไปเทในที่กลางแจ้งหรือโคนต้นไม้ที่ห่างจากคนเหยียบย่ำ ห้ามเทลงในที่อันไม่สมควร เช่น ในกระโถนหรือใต้ถุนบ้าน บนกองขยะมูลฝอย หรือที่มีสิ่งปฏิกูลอื่น ๆ เป็นอันขาด ทั้งนี้เพราะน้ำนั้นเป็นน้ำอุทิศผลเพื่อให้แม่พระธรณีรับรู้แจ้งอนุโมทนาผลกุศลของท่าน เป็นของบริสุทธิ์ของสูงที่จะส่งผลให้ตามคำอธิษฐานเมื่อเราได้ทำบุญกุศลในพระพุทธศาสนานี้

อนึ่ง เมื่อกรวดน้ำต่อหน้าพระสงฆ์ ให้หลั่งน้ำเริ่มแต่ตอนที่พระท่านว่า ยะถา วารีวะหา ฯ พอพระสวด สัพพี ฯ ต้องหยุดกรวดแล้วพนมมือทันที เป็นการรับพรจากพระท่าน ดังนี้จึงจะสมบูรณ์.

คำนำบันทึกประจำวันของคุณแม่

ชราภาพ

คนชรา มีเครื่องแสดงหลาย ๆ อย่างที่บ่งถึงความชราภาพ เป็นต้นลักษณะท่าทาง สภาพเปลี่ยนแปลงทางร่างกายโดยทั่ว ๆ ไป เหล่านี้เป็นการเปลี่ยนแปลงทางกาย ทางจิตใจก็มีการเปลี่ยน-แปลงเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอุปนิสัยประจำตัวของบุคคล ก็จะเด่นชัดขึ้นเมื่อแก่ เป็นต้น ถ้าเป็นผู้ตระหนี่อยู่แล้ว ก็จะตระหนี่ยิ่งขึ้น มักไม่ชอบของใหม่ มีความสนใจต่อชีวิตในอดีตมากขึ้น สมรรถภาพช้าลง ความจำเสื่อม ขี้หลงขี้ลืม ต้องการความรักใคร่อบอุ่นจากบุตรหลาน

ผู้ชรา กับความจำเสื่อม มักจะคู่กันอยู่ เป็นต้นด้วยการจำชื่อบุคคลที่ตนรู้จักไม่ได้ บางท่านอาจตั้งใจจะทำอะไรอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเดินไปยังที่นั้นแล้ว กลับนึกไม่ออกว่าจะทำอะไร ซึ่งบางท่านอาจได้พบกับเหตุการณ์ที่ทำให้บังเกิดความขบขันขึ้นบ่อย ๆ ก็มี เช่นเลื่อนแว่นตาไว้บนหน้าผาก แต่กลับเที่ยวเดินหาตามที่ต่าง ๆ หรือไม่ก็ถามคนโน้นคนนี้ ว่าแว่นตาอยู่ที่ไหน ใครพบบ้าง ก็มี ดังนั้นเพื่อป้องกันความจำเสื่อม ท่านจะต้อง "ลับ" สมองอยู่เสมอ ต้องมีกำลังใจเข้มแข็ง หัดท่องจำเหมือนเด็ก ๆ บันทึกเหตุการณ์ประจำวัน หรือเพียงระลึกว่า ตั้งแต่เช้าจนค่ำ ตนได้มีกิจวัตรอะไรมาบ้าง หรือจะบันทึกกิจการที่ตนจะต้องทำในวันหนึ่ง ๆ ไว้ให้เรียบร้อยเสมอ ซึ่งเป็นการเตือนความจำไปในตัว เป็นนิจก็เพียงพอ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความชราภาพจะเกิดขึ้น เนื่องจากการทรุดโทรมของอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่เรื่อยมาตั้งแต่เกิด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ หัวใจ และหลอดเลือด ดังมีคำกล่าวว่า "คนเราแก่เท่าไร หลอดเลือดก็แก่เท่านั้น" ความเสื่อมโทรมของหลอดเลือดนี้ ก็เป็นเหตุให้อวัยวะอื่น ๆ ต้องพลอยเสื่อมตามไปด้วย ซึ่งเป็นการตั้งต้นของชราภาพ ผลร้ายหลาย ๆ อย่างจะตามมา เช่น เป็นลม ปวดหน้าอกซ้าย แรงดันเลือดสูง เป็นต้น

ความจริงชราภาพนั้นไม่ใช่โรค แต่เมื่อชราภาพเกิดขึ้นแล้ว โรคหลาย ๆ โรคจะเป็นผลตามมา และเป็นเหตุให้มนุษย์ต้องจากโลกนี้ไป

(เก็บความจากเรื่อง "ชราภาพ" ของนายแพทย์อรุณ เนตรศิริ)

สำหรับคุณแม่นั้น ถึงแม้จะย่างเข้าสู่วัยชรา กำลังกายลดถอยลงตามสภาพ แต่กำลังใจนั้น มิได้เสื่อมถอยลงเลย คุณแม่เป็นคนขยันมาก ไม่ปล่อยเวลาในวัยชราให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ยังคงทำงานบ้านงานเรือนสารพัดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้คนในครอบครัวได้รับความสุขและความสะดวก ทั้งยังเผื่อแผ่ไปถึงคนใกล้เคียงอีกด้วย นับเป็นความสุขของคุณแม่ที่ได้ทำให้ใคร ๆ มีความสุข

งานบุญงานกุศลทุกชนิดไม่เคยขาด ใครบอกบุญมาเป็นต้องร่วมด้วยเสมอ มากบ้างน้อยบ้างตามกำลัง สนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อทราบข่าวคราวของบ้านเมือง อ่านหนังสือธรรมะทุกชนิดเท่าที่คุณพ่อจัดหามาให้ ฟังการบรรยายหรือสนทนาธรรม ตลอดจนฟังพระธรรมเทศนาทางวิทยุกระจายเสียง เป็นประจำ

นอกจากนี้ ยังมีงานเขียน ซึ่งช่วยให้คุณแม่มีความจำดีอยู่เสมอ คุณแม่ต้องปลีกเวลาในวันหนึ่ง ๆ บันทึกเหตุการณ์ และกิจการงานที่ปฏิบัติไปแล้วแต่ละวันเป็นประจำ เท่าที่รวบรวมได้นั้นเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เริ่มแรกบันทึกลงในสมุดบันทึกเล่มเล็ก ๆ หลายเล่ม เห็นคุณแม่เขียนไม่ค่อยถนัด เพราะวางบนตักแล้วเขียน ก็ได้หาสมุดปกอ่อน ๔๐ แผ่นให้ จดเต็มไป ๒ เล่ม จึงหาสมุดปกแข็งขนาดกลาง ๑๐๐ แผ่นเตรียมไว้ให้อีก ๖ เล่ม คุณแม่บันทึกได้ ๕ เล่มเต็ม ก็สิ้นอายุพอดี แม้เมื่อพักรักษาตัวอยู่ที่ตึกอายุรกรรมหญิง โรงพยาบาลพระมงกุฎ ฯ คุณพ่อยังนำสมุดบันทึกติดมือไปฝากคุณแม่ คุณแม่ก็ได้ให้ลูกเป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ ตอนเย็นวันอาทิตย์ที่ ๒๙ ก.ย. ๑๗ ต่อจากที่คุณแม่บันทึกค้างไว้ แล้วมาป่วยกระทันหันในตอนกลางดึกคืนนั้น จึงได้บันทึกต่อให้ตามความประสงค์ จนถึงวันสุดท้ายของชีวิตคุณแม่ คือ วันอาทิตย์ที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๗

แม้จะเป็นผู้สนับสนุนการบันทึกของคุณแม่มาตั้งแต่ต้น แต่ก็ไม่เคยอ่านบันทึกของคุณแม่เลย เนื่องจากไม่ค่อยมีเวลาว่าง จึงทำให้ไม่ทราบความรู้สึกของคุณแม่ โดยเฉพาะเรื่องอาการเจ็บป่วยอ่อนเพลียของร่างกาย ตลอดจนความรู้สึกบางประการในฐานะที่เป็นแม่ที่รักลูก ๆ เมื่อนึกถึงแล้วก็ยังเสียใจไม่หาย แต่ก็สายเสียแล้วที่จะแก้ไข ข้อเสียใจอีกประการหนึ่งก็คือ ลูกยังรู้สึกว่าทดแทนคุณคุณแม่ยังไม่สมใจเท่าที่นึกไว้ ทั้งที่รู้ว่า การสนองคุณพ่อแม่ให้เต็มที่เสียในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่นั้น ย่อมเกิดประโยชน์แก่ท่านในด้านจิตใจ (อาจทำให้ท่านมีอายุยืน และผลบุญนั้นก็

จะตอบสนองแก่ผู้ปฏิบัติเช่นเดียวกัน) มากกว่าที่จะสนองคุณท่านในภายหลัง (เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว) ก็ตาม เพราะคุณแม่มาด่วนจากลูกเร็วเกินไปอย่างคาดไม่ถึง

บันทึกของคุณแม่ ส่วนมากเกี่ยวกับเรื่องของการไปบำเพ็ญกุศลตามที่ต่าง ๆ ทั้งใกล้และไกล ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การไปเยี่ยมเยียนลูกหลาน ญาติพี่น้อง เพื่อนอุบาสิกา และผู้ที่เคารพนับถือ

เพื่อเป็นอนุสรณ์ ที่จะได้ระลึกถึงคุณแม่ที่รักของลูก ๆ คุณย่าและคุณยายที่รักของหลาน ๆ จึงได้คัดบันทึกบางตอนของคุณแม่มาลงไว้

บันทึกประจำวันของแม่

วันอาทิตย์ที่ ๑๐ ธ.ค. ๐๔

ไปทำบุญต่ออายุที่ในโบสถ์วัดราชประดิษฐ์ ฯ ของที่ใส่บาตร คือ พระพุทธรูปกับดอกมะลิ ปิ่นโต ๓ เถา พร้อมทั้งข้าวและอาหารเจ

วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิ.ย. ๐๕

ไปทำบุญที่วัดพระพุทธฉาย ทำข้าวเหนียวทุเรียน กับ ไข่พะโล้ เอากล้วยไปเลี้ยงลิงด้วย ไปไหว้พระพุทธฉาย ทำบุญเผื่อลูก ๗ คน ๗ บาท

วันอาทิตย์ที่ ๕ ส.ค. ๐๕

ไปเลี้ยงพระที่วัดตะคร้ำเอน ขาหมูกับไข่พะโล้ คุณพ่อถวายเงินสดสองพันบาท ทำอาสน-สงฆ์ เที่ยวที่ ๘ (หมายถึงไปวัดตะคร้ำเอน — ผู้คัดบันทึก)

วันอาทิตย์ที่ ๔ พ.ย. ๐๕

ไปงานกฐินกับแม่ชัช ที่วัดนากระรอก อำเภอพนัส ทำบุญ ๑๐ บาท แม่ชุม ๑๐ บาท

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ พ.ย. ๐๕

ไปทอดผ้าป่ากับแม่ชัช ที่วัดตะคร้ำเอน คุณพ่อทำทานเสื้อผ้านักเรียน ๑๐๐๐ บาท

วันอาทิตย์ที่ ๑๓ ม.ค. ๐๖

ครั้งที่ ๑๕ ไปวัดตะคร้ำเอน ทำน้ำพริก นายแปลก ป้ำแส ไปกัน ซื้อขนมจีนไปถวายพระ แม่ชัชฝากขนมเค๊กกับส้มเขียวหวานไปถวายพระ

วันเสาร์ที่ ๒๖ ม.ค. ๐๖

สมภารวัดตะคร้ำเอนมารับพระพุทธสององค์ (พระโมคคัลลา พระสารีบุตร — ผู้เขียน) ซึ่งคุณพ่อสร้างถวาย

วันพุธที่ ๑๓ ก.พ. ๐๖

ไปวัดตะคร้ำเอน พาครูบาอินถาไปเที่ยว แม่อรุณกับคณะ เที่ยวที่ ๑๘

วันพระวันเสาร์ที่ ๑๖ ก.พ. ๐๖

ไปวัดราชประดิษฐ์ ฯ รับอุโบสถ นอนค้างวัด ทำบุญ ๔ บาท มหาชาติวัดบุปผาราม ๕ บาท ผ้าป่าโรงพยาบาลสงฆ์ ๕ บาท รวม ๑๔ บาท

รุ่งขึ้นวันอาทิตย์ที่ ๑๗ ก.พ. ๐๖

ไปเที่ยว ว.ป.ถ. ๑ ทำบุญใส่ตู้ ๒ บาท มูลนิธิบำรุงศาสนา ๑๐ บาท ผ้าป่าหินอ่อนปูพื้นโบสถ์วัดพระงาม อำเภอเมืองนครปฐม ๕ บาท รวม ๑๗ บาท แล้วกลับมากินข้าวที่โรงงาน บ้านคุณชนิดา อยู่ที่หลังประปาสะพานดำ เสร็จแล้วไปนมัสการพระแก้ว แล้วไปนมัสการในโบสถ์วัดราชบพิธ ทำบุญเทศน์มหาชาติ ๒ บาท แล้วก็ไปที่วัดสันติธรรมาราม พระอาจารย์ประเดิมเป็นเจ้าอาวาส ทำบุญที่ตู้รับบริจาค ๒ บาท

ทั้งนี้ไปกับคณะพระครูบาอินถา คุณชนิดา เจ้าของโรงงานสุวิชาการช่าง อยู่ที่หลังที่ทำการประปาสะพานดำ เป็นผู้นิมนต์ไป กลับมาถึงบ้าน ๑๗ นาฬิกากว่า ตอนค่ำไปดูหนังฉายที่วัดโพธิ์ คณะที่พระครูบาอินถาพักอยู่ หนังฉายเรื่องไปเที่ยววัดตะคร้ำเอน แล้วเรื่องกิจการก่อสร้างของท่านที่เชียงใหม่ จบเรื่องวันอาทิตย์ที่ ๑๗ ก.พ. ๐๖

วันเสาร์วันพระที่ ๙ มี.ค. ๐๖

ไปเที่ยวปากน้ำ สมุทรปราการ เขาไปรำละครกัน เลยแวะไปฟังเทศน์ที่วัดพิชัยสงคราม

วันอาทิตย์ที่ ๒๑ เมษา ๐๖

ไปทอดผ้าป่ากับแม่ชีที่วัดบางเคียน ทำเต้าเจี้ยวไปถวายพระ

วันจันทร์ที่ ๘ ก.ค. ๐๖

ไปวัดตะคร้ำเอน ครั้งที่ ๒๖ ต้มหมูบะช่อ ถวายพระทั้งวัด แม่จำลองซื้อเงาะที่นครปฐม ๔ โล ไปถวายพระ จึงขออนุโมทนาในส่วนกุศลนี้ด้วย

วันเสาร์ที่ ๒๐ ก.ค. ๐๖

ไปบวชนาคที่วัดช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดอยุธยา ไปเรือกับท่านครู ช่วยค่าน้ำมันเรือ ๒๐ บาท

วันเสาร์ที่ ๑๒ ต.ค. ๐๖

ไปค้างวัดตะคร้ำเอน นัดประชุมกรรมการ เลี้ยงพระบนเรือนใหม่ แม่ชัช พ่อเชิญไป แม่เล็ก นายสำเภา นายแปลก ครั้งที่ ๓๔

วันศุกร์ที่ ๑๘ ต.ค. ๐๖

ไปงานกฐินวัดตะคร้ำเอน ครั้งที่ ๓๕

วันเสาร์ที่ ๑๙ ต.ค. ๐๖

ค้างวัดตะคร้ำ กลางคืนมีงานฉลองกฐิน

วันอาทิตย์ที่ ๒๐ ต.ค. ๐๖

เป็นวันทอดกฐินสามัคคี กลับบ้านวันจันทร์ ค้าง ๒ คืน ได้กล้วยมาแยะ

วันเสาร์ที่ ๒๖ ต.ค. ๐๖

ไปวัดตะคร้ำเอน ครั้งที่ ๓๖ แม่ชัช นายปีบ แม่เล็ก พ่อเชิญ แม่ชุม พ่อ แม่ ค้างหนึ่งคืน ตอนเช้าวันอาทิตย์ไปงานกฐินวัดใหม่ทรงธรรม กลางวันกลับไปเที่ยววัดเขาวังกินข้าวกลางวันราชบุรี

วันอาทิตย์วันพระที่ ๒๔ พ.ย. ๐๖

ไปวัดตะคร้ำเอน ครั้งที่ ๓๗ ไปแต่วันเสาร์ ค้างคืน แม่ชัช ปีบ ไปเที่ยววัดพระแท่น ทำไข่พะโล้ไปถวายพระ ส้มเขียวหวานด้วย

วันเสาร์ – อาทิตย์ที่ ๓๐ ที่ ๑ ธ.ค. ๐๖

เสาร์เช้าไปวัดเวฬุวนารามกับลูกชัช ทำบุญกับหลวงพ่อสำเนียง ๑๐ บาท ซื้อส้ม ๑๐ บาท ใส่บาตร ๑๐๘ ๓ บาท จับฉลาก ๔ เที่ยว ๑๒ บาท ได้หนังสือต้นบัญญัติ กระดาษเช็ดมือ ดินสอดำ ๑ แท่ง ถ้วยพลาสติค ๑ ใบ

วันเสาร์ที่ ๒๕ ก.ค. ๐๗ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ หลัง

เย็นคุณพ่อมา แม่ชุม แม่หนอน แม่กรอง วันดี ปาน สุพรรณี ไปหาท่านครูมา เขานัดไปไหนกันก็ไม่รู้ พ่อเชาว์โทร. มาถามแม่ กลางคืนโทร. มาหาแม่ชัช เขาไม่อยู่ ไปงานศพกลางดึก

วันอาทิตย์ที่ ๒๖ ก.ค. ๐๗ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๘ หลัง

แม่ชัช เช้ามืดไปเที่ยวกับท่านครู ไปหาหมอซินแส เปลี่ยนยามาใหม่ให้ ยาเม็ด ๒๔ ยาทาหนึ่งห่อ คุณอาเสงี่ยมเลี้ยงข้าวหมูแดง สามคนสี่ชาม แม่ชัช นายปุ่น กลับสี่ทุ่มกว่า ฉันนอนไม่ค่อยหลับ

วันจันทร์ที่ ๒๗ ก.ค. ๐๗

ตื่นนอนแล้วแต่งตัว แล้วสวดมนต์ แล้วหนีไปบางเขน คิดถึงคุณพ่อมาก ได้ไปรู้เรื่องที่เขาไปกันมา แล้วก็สบายใจดี พวกบางเขนเขามาส่งกันเยอะ คุณพ่อ แม่ชุม แม่หนอน แม่เอ๊ด หลา วันดี สุพรรณี ปานเบิ้ง แม่จำลอง พบแม่ชัช เขาคุยกันหัวเราะกันใหญ่ สนุกดี กลับไปกันสองทุ่มกว่า

วันอาทิตย์ที่ ๒ ส.ค. ๐๗ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๘ หลัง

เช้า ขนเอาเครื่องก๋วยเตี๋ยวไก่ ลอดช่อง ไปบางเขน สมไปส่ง แม่ชัชเขาไปเที่ยวหลังเลี้ยงเนื่องในงานครบรอบสิบสองปี ขากลับมาแวะหาท่านครู คุณพ่อ ฉัน แม่ชุม แม่ชัช พ่อเชิญ แม่เล็ก แม่หนอน สุพรรณี แม่แป๋ม พ่อปั๋บ ปุ๋ม ปาน เต็มบ้านท่านครูเลย พบแม่แต๋วกับหนุย

วันจันทร์ที่ ๓๑ ส.ค. ๐๗ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๙ วันพระมหานิกาย

ฟังเทศน์ที่บ้าน รับศีลอุโบสถแล้ว ไปหาหมอซินแส ครั้งที่ ๓๑ จับเส้นแล้วเปลี่ยนยาให้ใหม่ ให้ยาผงมากินอีก ๑ ขวด วันนี้ไม่ซื้อของฝากเขา เมียเขาคลอดลูกแล้วตั้งแต่วันศุกร์ ไปแวะบ้านตึกดิน เข้าห้องน้ำสบายเลย แล้วมากินข้าวหมูแดง แม่เล็ก นายต๋อยมาด้วย รวมเป็นห้าคน แปดจาน นายสมกับต๋อยสี่จาน อีกสามคนสี่จาน ฝากตุ้มอีก ๑ ห่อ เป็นเก้าจาน น้ำแข็ง ๒๘.๗๕ คุณอาเสงี่ยมจ่ายตามเคย โมทนาสาธุด้วยขอให้อายุยืน

วันอังคารที่ ๑ ก.ย. ๐๗ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๕

เช้าสุรัตน์ โทร. ไปบอกแม่ชัช ให้แม่กลับบ้านบางเขน แอ๊ตไม่อยู่ไปอบรม สุรัตน์ไปทะเล ไม่มีใครอยู่ แม่ก็รีบกลับมาอยู่บางเขน ถึงบ้านสี่โมงกว่า แอ๊ตให้แม่ ๑๐๐.— แม่หนอนให้แม่ ๑๐๐.— ขอให้ลูกเจริญ ๆ เถิด

วันเสาร์ที่ ๑๒ ก.ย. ๐๗ ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๑๐

ทำน้ำพริก ขนมจีน ไปวัดตะคร้ำเอน แม่น้อย แม่อุ้ย แม่ชุม ฉัน คุณพ่อ นายแปลก ครูสมทรง ไปทำบุญเลี้ยงพระฉลองพระไตรปิฎก เตรียมของทำบุญ ค้างคืน พ่อเชิญ แม่เล็ก คุณอ่อน คุณหญิง คุณน้ำเภา นายนุ่ม

วันอาทิตย์ที่ ๑๓ ก.ย. ๐๗ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๑๐

เช้า ข้าวต้มหมู เลี้ยงพระ เลี้ยงคน ตอนเพลเลี้ยงขนมจีนน้ำพริก น้ำพริก แกงเนื้อ ไข่พะโล้ ปลาทูยำ ของหวาน เงาะ วุ้น น้ำเชื่อม วุ้นกะทิ ห้าโมงเช้า แม่ชัช หมอปื๊บ แป๋ม ปุ๋ม คุณสุภางค์ คุณช่อทิพย์ คุณหญิงสิริ อธิบดีกรมทาง ภริยา แล้วคุณอะไรอีกหลายคนไม่รู้จัก

วันเสาร์ที่ ๓ ต.ค. ๐๗ แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๐

ไปเยี่ยมพ่อเชาว์ คุณพ่อ แม่ ชุม น้อย หนอน แอ๊ต สุพรรณี ปาน วันดี เอาพริกขี้หนูป่นไปฝาก ๑ ถุง แล้วไปแวะบ้านแม่มุก ถนนแพร่งนรา แล้วกินลูกชิ้นที่ข้างห้องแม่มุก แม่ชุมแม่น้อยจ่าย ๑๐.— แล้วไปตลาดนัด ซื้อขิง ๔.–๑๒ กำ ตองไปวัดตะคร้ำ ทำบุญกฐินวัดทุ่งสาธิต ๒.—

วันอาทิตย์ที่ ๘ พ.ย. ๐๗ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๑๒

ตี ๕ ไปกฐินท่านพ่อ ที่วัดแก่งคอย รถออกหกโมงยี่สิบ ถึงสามโมงครึ่ง ถวายกฐินเสร็จแล้ว พระฉันเพลพอดี คุณพ่อฝากหนังสือธรรมไปถวายสมภารวัดแก่งคอยหนึ่งห่อ เลยให้พ่อเชาว์เขาเอาไปถวายแทน แล้วก็กลับมารถกับพ่อเชาว์ ไปกินอาหารกลางวันที่สระบุรี แม่แต๋วเป็นคนจ่าย แล้ววัดพุ่มพวง เขาไปดูดวงกัน ไปแม่น้อย แม่จิณ และชัช แม่ พ่อเชาว์ไปกับขุนครวญ

วันศุกร์ที่ ๑๓ พ.ย. ๐๗ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๒

เช้า บรรทุกของเต็มรถแต่เช้า สมมาช้าไปหน่อย แวะรับครูประนอมที่บุคคโล แม่น้อยซื้อเกี่ยมอี๋ ๑ ถุง ไม่แวะซื้อหมูที่นครปฐม รถเต็มหมด บรรทุกของอะไรอีกไม่ได้ ไปถึงวัดตะคร้ำ แม่น้อยทำเกี่ยมอี๋เลี้ยงกันกลางวันแล้วถวายพระด้วย กินอาหารกลางวนแล้วไปซื้อของที่ตลาดบ้านโป่ง สำหรับเลี้ยงกันในงานกฐิน บุญมีไปรถเมล์ถึงก่อน ได้ช่วยกันทำกับข้าวเต็มที่ แม่ชัชกับแม่ครัวไปไม่ถึง โดนรถชนข้างหลังรถ บาดเจ็บกัน เลยต้องกลับเสียครึ่งทาง ขาดแม่ครัวไป ก็เลยต้องช่วยทำกันเสียแย่ คุณป้าแปลกอีกคนหนึ่ง บุญมีอีกคนหนึ่ง ที่เป็นหัวแรง แม่น้อย แม่ชุ่ม แม่อุ้ย คุณป้าแปลก ครูประนอม วันดี คุณพ่อ และแม่ สมคนขับ

วันเสาร์ที่ ๑๔ พ.ย. ๐๗ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๒

แม่กรอง พ่อเชิญ แม่เล็ก ก๊กแม่ชัชไปกันเยอะ ป้าแสไม่ได้ไป กลางคืนมีงานครึกครื้นมาก ทุมเขาฝากไปจับฉลาก ๒๖.– ฉันจับ ๔.– ได้ขันกับผ้าเช็ดหน้า หายหมดเลย ไม่ได้อะไรเลย นายจีนก็ไป นายโหนกด้วย แต่กลับก่อนทอดกฐิน

วันอาทิตย์ที่ ๑๕ พ.ย. ๐๗ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๒

เลี้ยงพระแล้ว ทอดกฐิน ๙ โมงเช้า เจ้าภาพไปถึงพอดี เสร็จแล้วเลี้ยงพระเพล เลี้ยงกันแล้ว พวกที่จะกลับก็รีบกลับ อยู่ค้างอีกคืนหนึ่ง เพื่อเก็บข้าวของให้เรียบร้อย

วันอังคารที่ ๘ ธ.ค. ๐๗ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๖

ซักเสื้อผ้าแล้ว ตุ้มมากับนายชาย มาเก็บมะกอกน้ำและสะเดา ฉันไปควบคุมเด็กตัดฟืน บ่ายนายตุ้มกลับ กลางคืนไปเที่ยวตลาดสะพานควาย จะไปกินเต้าฮวย สุรัตน์ชวนไป แม่น้อย แม่แอ๊ด พ่อ แม่ วันดี ไปพบครูบาอินถา มาจากเชียงใหม่ บอกพักที่ซอยเอกมัย

วันพุธที่ ๙ ธ.ค. ๐๗ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๑

กลางวันไปเยี่ยมครูบาอินถา ที่บ้านซอยเอกมัย เจ้าของบ้านเป็นเพื่อนกับแม่อรุณ ชื่อคุณหน่อย พระครูบาอินถาให้รูปพระสองรูป

วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ ธ.ค. ๐๗ ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๑

ทำขนมกล้วย แช่ข้าวสามโมงเช้า สี่โมงครึ่ง โม่ แล้วเสร็จสามโมงบ่าย แจกกันทั่ว มีจำลองช่วยอยู่คนเดียว ให้สุรัตน์เขาช่วยขับรถไปหาซินแส เอาขนมกล้วยไปให้ลูกเขาด้วย ไปยังวันนักเลยไม่พบหมอ เขายังไม่กลับ เลยไปหาแม่ชัช เอาขนมกล้วยไปให้เขาด้วย กับข้าวเม่าหนึ่งถุงจากวัดตะคร้ำ คุณพ่อเอารูปไปให้ดูด้วย แล้วก็กลับกัน

วันพุธที่ ๓๐ ธ.ค. ๐๗ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๑

ซักผ้า กินข้าว ไปเหลาไม้กวาดได้สองมัด แม่ลองกลับจากตลาด มาหั่นเต้าหู้ทำเครื่องผัดข้าวเม่า ทำกระทง แล้วผัดข้าวเม่า แล้วก็รีดผ้า แล้วเก็บข้าวเม่าใส่ถุงพลาสติคเอาไว้แจกลูกหลาน

คุณพ่อไปเลี้ยงพระที่ตำหนัก กลับเย็น

วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ ธ.ค. ๐๗ แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๑

ซื้อขนมหม้อแกงถาดหนึ่ง ซื้อไว้กลางคืน ใส่บาตรหนึ่งองค์ แจกกันทั่วคน เอาไปให้พ่อเชาว์หนึ่งถาด นึกว่าเขาเลี้ยงพระ แต่เขาไม่ได้เลี้ยงพระ พวกน้องเอาของขวัญปีใหม่ไปให้เขา เป็นการขึ้นบ้านใหม่ ออกจากบ้านพ่อเชาว์ ก็ไปตำหนัก ได้สรงน้ำเจ้าพ่อหลายองค์ รวมทั้งท่านครูด้วย เสร็จแล้วก็หาแม่ชัช เอากระทงกับข้าวเม่าหมี่ไปให้ แล้วก็กลับบ้าน แม่หนอน แม่น้อย แม่ชุม แม่แอ๊ด แม่สุพรรณี นายปาน นายเบิ้ง วันดี แล้วก็แม่ คุณพ่อไม่ได้ไปด้วย แม่ตุ๋ย นายตุ้ม นายต๋อย ติดรถมาด้วย แม่ชุม แม่น้อยลงที่บ้านตึกดิน จะไปบ้านครูวรมัยกัน กลับกันห้าทุ่ม แม่กรองกลับพร้อมกัน พ่อเชิญแม่เล็กมาที่หลัง เอาเสื้อผ้ามาให้พ่อแม่

วันศุกร์ที่ ๑ ม.ค. ๐๘ แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑

แม่ชุม แม่น้อย แม่อุ๋ย ไม่อยู่ ไปหาหลวงพ่อสำเนียง กลางวันผัดหมี่กะทิกัน นึกว่าจะมีใครมา ก็ไม่เห็นมีใครมา คุณพ่อไปบ้านแม่ชัชเดี๋ยวมา ทันกินอาหารกลางวัน วันนี้คอยจนค่ำ ไม่เห็นมีใครมา ก็ช่างเขา หมี่เหลือเยอะ ต้องให้แม่แขกเขาเอาไปช่วยกิน ค่ำเขาเอาข้าวสารมาให้ทั้งสามบ้าน แบ่งหม้องตราเสือให้ไปตลับเล็ก

วันเสาร์ที่ ๒ ม.ค. ๐๘ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑

วันพระตรงกัน ไปฟังเทศน์วัดราชประดิษฐ์ฯ รับอุโบสถ บ่ายสมภารมา มีกล้วยหักมุกมาสามหวี มันเทศครึ่งชะลอม คุณพ่อถวายขนมเค็กไป แล้วไปส่งที่ท่ารถเมล์ พ่อเชาว์มาหมดทุกคน มาขอศีลขอพรพ่อแม่ เอาถ้วยใส่กล่องมาให้สองเถา ยี่สิบใบ ดีเหมือนกันกำลังไม่มีใช้ อุ้ยไม่สบายเลยไม่ได้ไปวัดด้วยกัน สุพรรณีไปคนเดียว ให้หม่องน้ำแปลกไปขวดเล็ก

วันอาทิตย์ที่ ๑๐ ม.ค. ๐๘ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๒

เช้ามืด ตื่นขึ้นช่วยกันทำกับข้าวไปเลี้ยงพระหลวงปู่พล เป็นรายการของแม่เอ๊ต ช่วยทำบุญด้วย ๒๐.— แม่น้อยซื้อของหวานไปเลี้ยงพระสองอย่าง ลูกตาลเชื่อม ขนมเค็กคุณพ่อไปวัดมหาธาตุ ไปก่อนรถ ฉันไปวัดราชประดิษฐ์ ฯ มีเผือกกวน ไข่ทอดหมูไปถวายพระและเลี้ยงกันด้วย กลางคืนมาค้างบ้านตึกดิน พ่อเชิญเขาให้ค่ารถแท็กซี่ ๑๕.—

วันอังคารที่ ๑๙ ม.ค. ๐๘ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๒

ฉีกเชือกกล้วย เย็บผ้าห่มแถบ แม่น้อยเขาให้ครึ่งผืน ทำได้สองแถบ เย็บเสื้อให้เตือนแม่แขกมาตัดกาฝากให้อีก ให้ปุ่นตักน้ำไปสองปีบ

วันพุธที่ ๒๐ ม.ค ๐๘ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๒

ซักผ้าแต่ยังไม่รีด เย็บเสื้อให้แม่อุ้ย ผ้าถุงแม่เตือน เย็บกระทงให้แม่ชัช หมดวันหนึ่งค่ำพอดี

วันอาทิตย์ ๒๔ ม.ค. ๐๘ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๒

ไปกินเลี้ยงที่บ้านพ่อเชาว์ ไปหมดสี่ครอบครัว กับข้าวเขามีเยอะ แม่เอ๊ตยังมีทอดมันไปช่วยอีกหม้อหนึ่ง แม่ชุมเอาข้าวเกรียบไปหนึ่งหม้อ กินเสร็จแล้วบ่ายสองโมงครึ่ง คุณพ่อไปเยี่ยมแม่ตุ๋ย ไปรถคุณบุญทรง แม่อุ้ย แม่หนอน สุพรรณี แม่ยุ้ยก็ไปด้วย นายปานรถแลนด์ สุรัตน์ขับ ไปหมู่บ้านเศรษฐกิจ ไปหาหลวงปู่พล แม่เอ๊ต แม่น้อย แม่ชุมแม่ชัช แป๋ม ปุ๋ม เบิ้ง แม่ กลับจากหลวงปู่แล้วเลยไปเยี่ยมแม่ตุ๋ย กลับถึงบ้านจวนค่ำ

วันพฤหัสที่ ๒๘ ม.ค. ๐๘ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๒

ซักเสื้อผ้า ตัดผมนายเบิ้ง คั่วข้าวจะทำปลาแนม คั่วข้าวตากจะทำข้าวตู แล้วก็บดข้าวสองอย่าง คั่วพริก บดพริก บดปลาย่าง แล้วรีดเสื้อ ค่ำพอดี คุณพ่อไปเยี่ยมแม่ตุ๋ย ปานไม่สบาย หยุดโรงเรียน

วันอาทิตย์ที่ ๒๘ มี.ค. ๐๘ แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๗

ไปวัดปากน้ำ ท่านมหาวิชัยไม่อยู่ แม่อุ้ยเขาไปทำบุญวันเกิด ซื้อไก่ย่างไปเลี้ยงพระสองตัว ข้าวเหนียวกับส้มตำ ไปกราบหลวงพ่อบนตึกใหม่ แล้วก็ไปตลาดนัด แม่แอ๊ดฝากซื้อกุนเชียงกับปลาสลิดอย่างละครึ่งโล

วันจันทร์ที่ ๘ มี.ค. ๐๘ ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๔

คั่วข้าวคั่วไปทำปลาแนม ทำข้าวตู ปั้นได้ร้อยปั้น แจกกันทั่วแล้ว ห่อมะยมกวนได้ห้าสิบเก้าห่อ

วันอาทิตย์ที่ ๑๔ มี.ค. ๐๘ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๔

ซ่อมเตาหุงข้าว กับเตาเล็ก รวมหกเตา ตั้งแต่สามโมงเช้ายันเย็นสามโมงครึ่ง อาบน้ำแล้วก็ไปตลาดนัด ซื้อผ้าลินินกับลูกไม้มาให้ปุ๊ก แม่หนอน แม่น้อย แม่ชุม คุณพ่อแม่อุ้ย แม่สุพรรณี นายปาน วันดี แม่น้อยซื้อกุหลาบมาสามต้น

วันศุกร์ที่ ๑๙ มี.ค. ๐๘ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๔

มาเตรียมเครื่องน้ำพริก ฝอยทองสั่งไม่ได้ต้องทำเอง แล้วไปบ้านตึกดิน เอาของไปไว้พ่อเชิญจะทำบุญให้คุณพ่อ เย็นฉีกเชือกกล้วย

วันเสาร์ที่ ๒๐ มี.ค. ๐๘ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๔

ทำฝอยทอง ซื้อไข่ ๒๕ ฟอง ๑๓.— น้ำตาล ๑๓.— ทำฝอยทองได้ ๖๙ จับ สามโมงไปตึกดิน มีสมาชิกมาด้วยกันสามคน เตรียมทำของไว้เลี้ยงพระ ๙ องค์ เอามะม่วงไปทำน้ำปลาหวาน ๕๕ ผล เหลือแจกไปทั่วเฉพาะสมาชิกวัด

วันอาทิตย์ที่ ๒๑ มี.ค. ๐๘ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๔

ตึกดิน เช้าละลายน้ำพริก ขนมจีน สมาชิกบ้านบางเขนไปหมด บ้านคลองเตยไปหมด พ่อเชาว์มา แม่ยุ้ยมา ไม่หมดก็ยังดี นายเกษม แม่อุษา เช้า มีมะปรางปอกริ้ว มีขนุน

มาเลี้ยงพระ นายสำเภามีถั่วกวนนิ่ม คุณอ่อนมีทองหยอดมา เรามีฝอยทอง นายทองมาทำขนมเบื้อง ได้เลี้ยงกันทั่วถึงกัน กับข้าวก็เยอะ ของหวานก็แยะ พระฉันไม่ค่อยทั่วถึง ของเลี้ยงพระมี ขนมเบื้อง น้ำพริกผัด ปลาดุกย่าง พะแนงไก่ ปลาแห้งแตงโม เห็ดฟางต้มยำ ไข่จาระเม็ด ขนมจีนน้ำพริก

ของหวาน ฝอยทอง ทองหยอด ถั่วนิ่ม มะปรางริ้ว ขนุน ไอศกรีม ขนมเค็ก กล้วยหอม

วันศุกร์ที่ ๗ พ.ค. ๐๘ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๖

ตื่นตีสี่ ไปห้องน้ำ แล้วติดไฟต้มน้ำ แล้วกลับมานอนเสียพักหนึ่ง แต่ไม่หลับ ตีสี่ครึ่งลุกขึ้น น้ำเดือด แล้วหุงข้าว แล้วทำกับข้าวไว้ให้สมกิน สมมาเกือบโมงเช้า ไปเที่ยวสัตหีบกับคุณพ่อ แม่ และแม่ชุม แม่น้อย แม่อุ้ย แม่ตุ๋ย แม่เล็ก พ่อเชิญ ไปรถติดเสียเวลาครึ่งชั่วโมง รถมันชนกันบนสะพาน ไปกินข้าวกลางวันที่ตลาดสัตหีบ บ่าย–เย็นไปเที่ยวทะเล กลับมาทำข้าวเย็น พักที่บ้าน ร.อ. ประเสริฐ กลางคืนคุยกัน กินมะม่วงกันเสียอิ่ม ค้างคืน คุณพ่อให้ตังแม่เล็ก ๑๐๐.– ไว้จ่ายกับข้าว

วันเสาร์ที่ ๘ พ.ค. ๐๘ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖

ตื่นเช้าไปตลาด จ่ายกับข้าวมาทำกินกันสามเวลา คุณพ่อไม่ได้ไป กลับมากินอาหารเช้าแล้วไปเที่ยวทะเลกัน กลางวันกลับกินข้าวต้มปลาอินทรีกัน แล้วก็นอนพักเสียคนละตื่น บ่าย–เย็น ไปเที่ยวกันอีก แม่น้อยกับเด็กไปอาบน้ำกันจนเย็น แล้วก็กลับมากินข้าวกัน กินมะม่วงกัน กลางคืนแม่ชุมทำมะขามแก้วให้เด็ก ๆ ดูเป็นตัวอย่าง เก็บหินเก็บหอย กันมาเยอะ แม่ชุมเอาตังไป ๒๐.–

วันอาทิตย์ที่ ๙ พ.ค. ๐๘ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๖

เช้าเตรียมของกลับกัน เขาให้ขนุนมาสองลูกกับมะม่วงอีกคนละถุง สมก็ได้ไปถุงหนึ่ง แวะศรีราชาพักหนึ่ง แวะบางแสนพักหนึ่ง แล้วก็มากินอาหารกลางวันที่เมืองชลบุรี เสร็จแล้วก็ไปแวะวัดโสธร ไหว้พระพุทธ แล้วก็กลับมาทางมีนบุรี ถนนเต็มที่มาก ถึงบ้านราวบ่ายสองโมงกว่า แล้วก็แวะคลองเตย ไปส่งของสมก่อน แม่ชุมเอามะขาม

แก้วไปให้แม่ชัด้วย แล้วก็ไปส่งพ่อเชิญที่บ้านตึกดิน ก็กลับบ้านบางเขน ยังวันอยู่ เลยซักเสื้อผ้าเสียเกือบเสร็จ ทำบุญกับหลวงพ่อ ๕.—

วันพุธที่ ๗ ก.ค. ๐๘ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๘

เช้ากลับจากวัด ซักเสื้อผ้าเสร็จ กินข้าว เดินดูบ้านทั่ว เก็บผักบุ้งมาดอง กิน แล้วก็มานอน แล้วเตรียมตัวไปงานเผาศพที่วัดคณิกาผล กลับถึงบ้านค่ำ รีดผ้าเสร็จ กินข้าว แล้วก็มานั่งจด

วันเสาร์ที่ ๑๗ ก.ค. ๐๘ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๘

แม่หนอน คุณพ่อ ไปรับท่านสมภาร มารับกระเบื้องปูโบสถ์ แล้วมาฉันอาหารที่บ้านบางเขน ฉันเสร็จแล้วแม่หนอนไปส่งที่รถกระเบื้อง บ่ายไปตลาดนัด ซื้อน้ำปลาสองไห ของแอ๊ดหนึ่งไห ซื้อกระบี่หนึ่งไห ๑๒.— เงาะหกโล ๑๘.— เอาไปเลี้ยงพระ ๔ โล

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ ก.ค. ๐๘ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๘

ไปวัดตะคร้า ครั้งที่ ๕๘ ไปดูงานทำห้องน้ำพระ เอาเงาะไปเลี้ยงพระ แม่อุ้ยไปด้วย แม่ชุม คุณพ่อ ไปกัน ๕ คนทั้งคนขับ

วันพฤหัสที่ ๒๒ ก.ค. ๐๘ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๘

ตอนเช้ายังเวียนหัวอยู่หน่อย นั่งเหลาก้านไม้กวาดเสร็จ เบื่อไม่สบาย สุรัตน์กลับแต่ตอนเช้าเขาเป็นห่วงเบื่อ บ่ายไปหาหมอกับคุณพ่อ ไปรถแลนด์ แม่ทุยเขาไม่อยู่ ไปบ้านครูวรมัย

วันศุกร์ที่ ๒๓ ก.ค. ๐๘ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๘

ค่อยสบายบ้างแล้ว เช้าซักผ้าไหว บ่ายรีดผ้า อ่านหนังสือธรรมะ

วันอาทิตย์ที่ ๘ ส.ค. ๐๘ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๙

ซักผ้าเสร็จแล้วไปวัดดอนยายหอม ไปแวะตลาดนัด ซื้อลำไย ๑ โล ๑๐.— เงาะ ๑ โล ๕.— ขนมปั้ง ๕.— รวม ๒๐.— แวะไปเทเวศร์ รับคุณป้าแปลก ป้าเกษม แม่ชา แม่ชุม แม่หนอนขับรถ ถึงวัดหลวงพ่อเงินราวโมงครึ่ง แม่ชัชฝากอาสนสงฆ์ สร้างในวันเกิดคุณนายวอนไปถวาย ท่านพรมน้ำมนต์ให้ แล้วเยี่ยมยายหอม ออกจากวัดห้าโมงเพล ไปตลาดนครปฐม แวะซื้อข้าวหมูแดง แม่ชุมซื้อก๋วยเตี๋ยวไปวัดตะคร้าต่อไปถึงยัง

ไม่บ่ายโมง กินข้าวกลางวัน ไม่มีธุระอะไร ไปเที่ยวดูโรงเรียนและห้องน้ำ ไปไหว้พระประธาน และนอนพักกันครู่ สามโมงบ่ายกลับถึงนครปฐม ซื้อน้ำตาลกับหมูเค็ม

วันศุกร์ที่ ๑๓ ส.ค. ๐๘ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๙

ซักผ้าเสร็จ ตัดผมคุณพ่อ เสร็จแล้วเหลาไม้กวาด บ่ายโมงครึ่งกินข้าวกลางวัน นายปานมา พรมผ้าจะรีด แล้วตัดผมนายปาน เสร็จแล้วรีดผ้าแล้ว ไปตัดใบตองมาเย็บกระทงทุ่มพอดี แม่ชุมทำมะขามกวนกว่าจะเสร็จห้าทุ่ม คุณพ่อไปคลองเตย ไปรับป๋าแส เอาดอกไม้มา ๑ มัด แม่อุบลให้สาเกแม่ชุมมา ๔ ผล

วันเสาร์ที่ ๑๔ ส.ค. ๐๘ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๙

เช้าเตรียมเก็บดอกไม้จะไปวัดตะคร้า สามโมงเช้าแม่หนอนขับรถไปสนามหลวง ตลาดนัด ไปแวะตลาดราชวัตร ซื้อน้ำพริกแกงเผ็ดไก่ ไปงานฉลองส้วมและห้องน้ำ เตรียมอาหารเลี้ยงพระ แกงไก่ ของหวานสาเกแกงบวด แม่หนอนขับรถไปส่งแล้วกลับ บ่ายโมงสมมาถึงสนามหลวง ขับรถต่อไปวัดตะคร้า ป๋าแส แม่อุ้ย อัมพร แม่ชุม พ่อ และ แม่ไปถึงวัดสามโมงครึ่งบ่าย ค้างวัดตะคร้า ครั้งที่ ๖๐

วันอาทิตย์ที่ ๑๕ ส.ค. ๐๘ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๘

เช้าทำข้าวต้มไก่เลี้ยงพระ บวดชีกล้วย เพลแกงไก่กับสาเกแกงบวด ชาวบ้านเขามาทำขนมจีน น้ำพริก แม่ชัช กับคุณวัชรี ปื๊บ ปุ๋ม แป๋ม กับพรรคพวกอีกหลายคน มีกับข้าว ห่อหมก ไข่พะโล้ ของนายปื๊บ แม่รำภา มีกุนเชียงยำ ขนมตาล ลำไย ของแม่ชัช กินอาหารกลางวันเสร็จ ไปในโบสถ์ ทำพิธีมอบถวายส้วมและห้องน้ำ เสร็จแล้วพวกแม่ชัชกลับ ได้ขนมจีนไปทั่วถึง นิ้วมือเป็นหนอง กลางคืนไปให้แม่แอ๊ตบ่งให้

วันจันทร์ที่ ๑๖ ส.ค. ๐๘ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๙

เช้าซักผ้าได้ไม่เจ็บ อุ่นขนมจีน แล้วตัดผมนายเบิ้ง ป๋าแสด้วย กลางวันทำขนมจีนซาวน้ำ แกงไก่ กับแกงส้มหัวผักกาด แม่กรอง ป๋าเขาใช้ให้ไปคลองเตย เอาบายศรีไปให้คุณสุภางค์ ป๋าแสเขาไปช่วยเข้าครัวทำกับข้าว ฉันได้นอนหลับไปหน่อยแล้วรีดผ้า แม่ชุมกลับดึก แม่ชัชฝากตังแม่กรองให้แม่ ๑๐๐.— ความสุขความเจริญจงมีแก่ลูกเทอญ

วันอังคารที่ ๑๗ ส.ค. ๐๘ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๙

เตรียมตัวและของใช้ต่าง ๆ จะไปอยู่วัดบุบผาราม ห้องกรรมฐาน เย็นไปอยู่กรรมฐาน คุณพ่อกับแม่หนอนไปส่ง

วันศุกร์ที่ ๑๗ ก.ย. ๐๘ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๑๐

กลางคืนลาอาจารย์ ออกกรรมฐาน อยู่เดือนหนึ่ง

วันเสาร์เช้าวันพระที่ ๑๘ ก.ย. ๐๘ แรม ๘ ค่ำ

แวะวัดราชประดิษฐ์ ฯ ฟังเทศน์ รับอุโบสถ ทำบุญ ค้างคืน

วันอาทิตย์ที่ ๑๙ ก.ย. ๐๘ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๑๐

คุณพ่อกับแม่หนอนไปรับเช้า ฝนตกใหญ่ รับพรรคพวกไปด้วยหลายคน ไปเลี้ยงโจ๊กกันที่หน้าวัดมหรรณพ์

วันอาทิตย์ที่ ๒๔ ต.ค. ๐๘ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑

วันพระสิ้นเดือน ไปวัดราชประดิษฐ์ ฯ คนน้อยเต็มที่ เลี้ยงน้ำอ้อยพระ ๔๒ องค์ อิ่มกันทั่วคน ค้างกันสองคนกับป้ำแปลก ให้ตังไปซื้อน้ำอ้อย ๔๕.— น้ำแข็ง ๔.—

วันพุธที่ ๒๗ ต.ค. ๐๘ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๑๒

เช้า ทำขนมตะโก้แห้ว แจกกันกินทั่ว แม่แจ๊ดมีเด็กมาอยู่ใหม่ ชื่อแขก

วันศุกร์ที่ ๒๙ ต.ค. ๐๘ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๑๒

เย็บกระทงให้แม่ชัช กวนกล้วยหอมห้าลูกให้คุณพ่อกิน ได้ชามแก้วหนึ่งพอดี แม่ชุมให้ตังแม่ห้าสิบบาท แม่หนอนแล้ว ๑๐๐.—

วันอาทิตย์ที่ ๓๑ ต.ค. ๐๘ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๑๒

สมมาแต่เช้า คุณนุ่มมา ไปด้วย คุณป้ำเภา แม่น้อย แม่อุ้ย ไปสวนปวิเวการาม งานกฐินทำบุญสร้างศาลา ๒๐.— สร้างส้วม ๑๐.— แวะเที่ยวน้ำตกนางรอง ซื้อกล้วยน้ำว้าหนึ่งเครือ ๕.— แม่น้อยซื้อ ขากลับไปส่งป้ำเภาที่อนุสาวรีย์ คุณนุ่มที่สะพานควาย ฝากกระทงสมเขาไปให้แม่ชัชด้วย แม่น้อยซื้อกระจับมาหนึ่งชะลอม ๕.—

วันพฤหัสที่ ๔ พ.ย. ๐๘ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๒

เตรียมตัว เข้าของ จะไปค้างตึกดิน เช้าจะไปขึ้นรถไฟแต่เช้า คุณป้าสำเภาด้วย เย็นซื้อรองเท้า ๑ คู่ ๒๙.— ค่ารถ ๗.— สองคนกับแม่ตุ๋ย

วันศุกร์ที่ ๕ พ.ย. ๐๘ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๒

เช้าไปขึ้นรถไฟไปเที่ยวงานกฐินที่วัดเขาเต่า ตำบลหัวหิน หมู่บ้านเขาเต่า บ่ายสามโมงถึงสถานีเขาเต่า แล้วเดินไปถึงวัด

วันเสาร์ ๖ พ.ย. ๐๘ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๒

เช้าไปเที่ยวทะเล ไปเยี่ยมโรงเรียน เจ้าหน้าที่เลี้ยงข้าว เอามาให้กินบนโรงเรียนที่พัก แล้วก็นอนหลับ ตื่นขึ้น พ่อเชาว์ผู้บัญชาการศูนย์ฝึกเขามาหาแม่ ว่าจะชวนไปเที่ยวศูนย์ฝึก แล้วไม่ได้ไปกับเขา แล้วก็ได้ไปเที่ยวศูนย์ฝึกเหมือนกัน ตอนบ่ายพรรคพวกชาววัดราชประดิษฐ์ ฯ มากันเต็มโรงเรียน กลางคืนฟังเทศน์ แล้วพ่อเชาว์พาไปดูละครกรมศิลป นั่งเก้าอี้เสียคนละ ๓.— ตอนเช้าไปเที่ยวหัวหิน ซื้อส้ม ข้าวเม่าทอด

วันอาทิตย์ที่ ๗ พ.ย. ๐๘ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒

ไปทอดกฐิน ประชาชนคับคั่ง เช้าเอาส้มไปถวายเจ้าอาวาส ๖ ผล นายนุ่มฝากอีก ๖ ผล ทำบุญกับเจ้าอาวาส ๒๐.— จุลผ้าป่า ๑๐.— อาหารกลางวันคุณบัวเอามาให้กิน เสร็จแล้วพ่อเชาว์เขาให้รถรับไปสวนสน แต่เลยไปส่งพวกที่สถานีขนส่งก่อนแล้วก็กลับสวนสน พักแล้วบ่ายไปเที่ยวในศูนย์ฝึกอีก ไปที่บ้านพัก เก็บพริกขี้หนูกันแล้วก็กลับสวนสน

วันจันทร์ที่ ๘ พ.ย. ๐๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒

ไปเที่ยวตลาดสี่แยกปราณ ซื้อข้าวเม่าทอดมาเลี้ยงกัน ๔.— พักที่บ้านพัก บ่ายไปดูสวนสนาม สาบานธง ผู้บัญชาการศูนย์ฝึกตรวจพล เสร็จแล้วกลับมาพักสวนสน เก็บดอกกุหลาบมาด้วย แวะซื้อปลาทูนึ่งให้แม่แต๋ว ๑๕.— เห็ดฟาง ๔.— สองขีด แกงต้มยำกินข้าวคนเดียวที่ร้านค้า เขาทอดไข่มาให้กินจานหนึ่ง

วันอังคารที่ ๙ พ.ย. ๐๘ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒

สี่โมงเช้า เดินทางกลับกรุงเทพฯ แวะตลาดเพชร ซื้อน้ำตาลปึกมา ๑๐ โล ๒๐.— จาวตาล ๕.— มะนาว ๒.— ปลาเค็ม ๒ โล ๒๐.— กะปิ ๑ โล ๑๒.— พ่อเชาว์ออกตังให้ กินอาหารที่เพชร เสร็จแล้วไปแวะหาหลวงพ่อเต๋ ที่อำเภอกำแพงแสน ออกจากวัดสามโมงบ่าย ถึงบ้านพ่อเชาว์ เขาให้รถจี๊บมาส่ง

วันพุธที่ ๑๐ พ.ย. ๐๘ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๒

เช้าซักเสื้อผ้าเยอะ แล้วเชื่อมลูกตาลได้ร้อยชิ้น น้ำตาลทราย ๑ โล แบ่งเอาไว้ไปทำบุญวันพระบ้าง แจกแม่หนอนไป ๑๒ ชิ้น แอ๊ดหน่อย

วันอังคารที่ ๑๖ พ.ย. ๐๘ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๒

ไปวัดราชประดิษฐ์ฯ คุณพ่อไปด้วย แม่หนอนไปส่งตามเคย แม่น้อยไปด้วย แม่อุ้ยไปโรงเรียน เอาข้าวเหนียวลูกตาลไปใส่สังฆทาน ๑๑ กระทง ทำไป ๑๔ กระทง ทำบุญทั่วไป ๘.—

วันจันทร์ที่ ๒๒ พ.ย. ๐๘ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒

เตรียมทำข้าวต้มผัดไปทำบุญ คุณพ่อไปซื้อปิ่นโตเถาใหญ่เบ้อเร่อ แกงส้มผักกะกุ้งครึ่งโล ๘.— ยำปลาทู แม่แอ๊ดปลาทูต้มเค็ม แม่น้อย—ตับหมูผัด ขนมหม้อแกง คุณพ่อ—ส้มเขียวหวาน เตรียมกับข้าวตั้งแต่วันจันทร์

วันพุธที่ ๑ ธ.ค. ๐๘ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑

ไปวัดราชประดิษฐ์ฯ คุณพ่อด้วย ทำขนมจีนน้ำพริกใส่ปิ่นโต เอาไปครึ่งหม้อ ไปเจอกับคุณป้าสำเภา ขนมจีนสองเจ้าก็ขายหมด เหลือก้นหม้อให้แม่เล็กเขาไป แม่น้อยให้ขนมเค๊กไปใส่บาตร แม่แอ๊ดให้ไข่ต้มใส่ปิ่นโต ค้างวัด

วันอาทิตย์ที่ ๕ ธ.ค. ๐๘ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑

เตรียมตัวจะไปพัทยากะเขา ๑๓ นาฬิกา บุญมีก็กลับวันนี้สายหน่อย นัดหน้าโรงละครชาติ คุณพ่อไปส่ง สุรัตน์ขับ ส่งแล้วก็ไปคลองเตย ฉันถึงหาดพัทยา ประมาณหกโมงเย็น ค่าไป ๓๕.— อาหาร ๓ มื้อ ทำบุญผ้าป่า ๒๐.— รวม ๕๕.—

วันจันทร์ที่ ๖ ธ.ค. ๐๘ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑

เช้าอาหารแล้ว เขาก็ไปเที่ยวทะเลกัน ก็ไม่ได้ไป นึกว่าเขาจะสนทนาธรรมกัน แต่แล้วก็อาจารย์กลับหมด เลยขาดทุนทั้งสองอย่าง อาหารกลางวันแล้ว ๑๓ น. ขึ้นรถกลับ แต่แวะเที่ยวชายทะเลทุกแห่ง ถึงบ้านค่ำ ลงรถที่ราชเทวี มาแท็กซี่ ๑๐.— ถึงบ้านประมาณทุ่มครึ่ง คุณพ่อออกรถไปรับ ก็สวนกัน

วันพุธที่ ๘ ธ.ค. ๐๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑

วัดราชประดิษฐ์ฯ ปิ่นโตสังฆทาน แกงคั่วหน่อไม้ดอง แม่แอ๊ด ไข่ยัดไส้ ปลาเค็มทอด คุณพ่อไปถึงวัดแล้วก็กลับ เพราะห่วงบ้าน มีคนมานั่งหน้าบ้านหลายชั่วโมง ไม่รู้มันจะมาแบบไหน บ่ายไปรับปิ่นโต ไม่ทันเห็น จะได้เอาเทียนมาด้วย กลางคืนไม่ได้นั่งกรรมฐาน อาจารย์หลับ

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ ธ.ค. ๐๘ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๑

คุณพ่อไปวัดมหาธาตุ แล้วท่านสมภารมากับพรรคพวก แม่ทับ แม่จัน แม่วรรณ แม่แก้ว แม่ถมยา แม่เอี้ยว แม่อะไรไม่รู้ ๙ ทั้งท่านสมภาร เอาอะไรมาให้เยอะ กำลังจะกวนตะโก้ แต่ไม่ทันเพล ไม่ได้ทำอะไรเลี้ยง ต้องไปซื้อข้าวผัดมาเลี้ยง จ่ายไป ๒๐.— พอเลยตอนเที่ยง แม่หนอนไปตามคุณพ่อที่วัดมหาธาตุ ไม่พบ เขาบอกว่าไปวัดปากน้ำ เลยไปตามที่วัด ก็พบพอดี กลับมาถึงบ้านสองโมง คุยกันอยู่พักหนึ่ง แล้วก็เอารถไปส่งท่ารถเมล์ ของที่เอามาให้ มีมันเทศ ๕ เจ้าของ ข้าวสาร ๓ เจ้าของ ข้าวเม่า ๓ เจ้าของ พริกขี้หนูแห้ง ๒ เจ้าของ ข้าวหลาม ๑ เจ้าของ ลงทุนตะโก้แห้ว ๑๐.—

วันเสาร์ที่ ๑๘ ธ.ค. ๐๘ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๑

กลางวันไปวัดเวฬุวนาราม วัดหลวงพ่อสำเนียง ทำบุญรวม ๓๕.— ค่าเดินทางคนละ ๑๔.— ไปกลับ แม่ชุม แม่เล็ก แม่ชัช นายปั๊บ เพื่อนแม่ชุมอีก ๔ คน เป็น ๘ คน

วันอาทิตย์ที่ ๑๙ ธ.ค. ๐๘ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๑

กลับเที่ยงครึ่ง สนุกดี ได้ไปทางแปลก

วันเสาร์ที่ ๑ ม.ค. ๐๘ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๒

เช้าพระท่านบิณฑบาตรกันองค์ละหลายเที่ยว แถวหน้ากระทรวงกลาโหมคนแน่น กินอาหารขนมจีนน้ำยา อ้ายเด็กคนนั้นก็ไปกินด้วย ช่วยถือย่ามใส่ของมา เลยถือโอกาสเอาไปเสียเลย มีวิทยุกับผ้าแพรห่มนอน ส่งป้ำแปลกแล้วเดินสนามหลวงคนเดียว ซื้อส้มมาสองโล ๕.๕๐ กระเทียมครึ่งโล ๘.— พริก ๑ ขีด ๑.— สบู่สองก้อน ๑.— ผ้าหนึ่งชิ้น ๒๗.— มาถึงบ้าน ๔ โมง พ่อเชิญมาคอยอยู่แล้วทั้งครอบครัว พวกหลานให้ผ้านุ่งอยู่บ้านสองผืน เสื่อสีไข่ไก่ ๑ ตัว ส้ม ๒ โล เลี้ยงกันหมด พอลูกเชิญไปครู่เดียวลูกเชาว์ก็มากันทั้งครอบครัว เอาขนมเค๊กมาให้คุณพ่อ ตั้งมาให้แม่ ๒๐๐.— กับผ้านุ่งผืนหนึ่ง แล้วพาไปเลี้ยงอาหารกลางวันที่ร้านพงหลี พ่อ แม่ น้อง ๆ หลาน ๆ ไปกันหมด ขากลับแวะตลาดสะพานควาย ซื้อขนมมาเลี้ยงคนทางบ้าน สาคูไส้หมู ๓.— ข้าวต้มผัด ๒.— แตงโม ๑ ผล ๔.— มันเชื่อม ๑.— รวม ๑๗.—

วันอาทิตย์ที่ ๒ ม.ค. ๐๘ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๒

ซักผ้าเสร็จแล้วไปบ้านแม่ชัช รับไปบ้านพ่อเชาว์ เขาเลี้ยงก๋วยเตี๋ยวแขก พ่อ แม่ แม่ชุม แม่หนอน แม่ชัช แม่แอ๊ต สุพรรณี ปาน เบ้ง ปุ๋ย สุรัตน์ บุญทรง ฉันซื้อส้ม ๔ โล ๑๐.— แม่ชุมซื้อ ๒ โล ๕.— แม่ชัชให้คุ๊กกี้ ๑ กล่อง บ่ายไปเยี่ยมคุณอาเสงี่ยม แล้วไปส่งแม่ชัชคลองเตย แล้วกลับมาตลาดสะพานควาย ซื้อส้ม ๒ โล ๕.— ให้แอ๊ต ๑ โล ๒.๕๐ เอาไปเยี่ยมบุญสืบเสีย ๑ โล ตลาดคลองเตย ซื้อผ้าถุง ๗ ผืน แจกเด็กทั่วกัน

วันพฤหัสที่ ๖ ม.ค. ๐๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๒

แม่กรองเขาไม่อยู่ ไปบ้านครูวรมัย เตรียมทำกับข้าวใส่ปิ่นโตไปวัด รีบทำกับข้าวให้เสร็จ บ่ายสองโมงแม่หนอนมา ขับรถไปเผาศพแม่เลียบที่วัดพระพิเรนทร์ กลับมารีดผ้าแล้วช่วยแม่ชุมปั้นมะขาม แม่เทืองเขาเอาน้ำปลากับกุ้งแห้ง กะปิ ขนมวุ้นตัวหนูแดงมาให้ทุกบ้าน

วันศุกร์ที่ ๗ ม.ค. ๐๙ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๒ วันพระธรรมยุติ

วัดราชประดิษฐ์ฯ คุณพ่อไม่ได้ไป เฝ้าเจ๊กทำประตูบ้าน แกงส้มแตงโมอ่อน ผัดพริกขิงกุ้งกับถั่วแขก ปลาจาละเม็ดทอด ทำบุญทั่วไป ๘.— เลี้ยงน้ำอ้อยพระ ๔๘.— ทั้งน้ำแข็ง เรี่ยไรเขาได้ ๒๐.— คุณป้าสำเภาให้ ๕.— รวม ๒๕.— ฉันออก ๒๓.— ค้างวัด แม่ชุมให้ ๑๐.—

วันเสาร์ที่ ๘ ม.ค. ๐๙ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๒

ตื่นแต่เช้า สวดมนต์เสร็จแต่เช้า มาถึงหลักเมือง ใส่บาตรสามองค์ ป้าแปลก ป้าเภาด้วย กินอาหารแล้วไปคลองเตยกัน และตลาดซื้อหมู ๑ โล ๑๓.— แล้วไปบ้านแม่ชัชไปกันสามคน งานวันเด็ก แม่ชัชเขาเลี้ยงเด็ก จับฉลาก และแจกขนมด้วย พวกหลานตายายไปหมด กินข้าวแล้วกลับไปส่งคุณป้าแปลกที่วัดนรนาถ กลับถึงบ้านทุ่มกว่า แม่ชัชให้ตังแม่ ๑๐๐.—

วันอาทิตย์ที่ ๙ ม.ค. ๐๙ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๒

ไปวัดตะคร้า ครั้งที่ ๘๔ ทำไข่พะโล้ไปถวายพระ แม่ชัชมีขนมคุ๊กกี้ คุณพ่อมีขนมเค๊กแม่ชัชมีผ้านุ่ง ผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดตัว ไปแจกพรรคพวก ขนมไปแจกเด็กในหมู่บ้านใครตะใครให้กล้วยน้ำว้ามา ๖ เครือ ป้าแจ่มเอามาให้อีก ๒ เครือเล็ก แม่ชุมซื้อมะขามแม่ทับมา ๑๐ โล ๒๐.— ให้ป้าเภาไปประมาณ ๑ โล กล้วย ๓ หวี ให้กล้วยสมไป ๔ หวี แม่ชัช ๒ หวี

วันจันทร์ที่ ๑๐ ม.ค. ๐๙

ซักเสื้อผ้าเยอะ ทำมะขามปั้นตาก รีดผ้ายังไม่แล้ว ต้องรีบไปกับพรรคพวก ที่บ้านคุณหมอสุรวรรณ ไปโรงพยาบาลศรีธัญญา ไปแจกกางเกงคนบ้า ไปกันหลายคน อาจารย์สงวนเป็นหัวหน้าแจกก่อน คุณพ่อบริจาคหนึ่งพัน กลับแล้วเลยไปเยี่ยม คุณสาย รัตน.สมบัติ บ้านถูกไฟไหม้ ไปกันหลายคน นั่งรถคุณสุรวรรณไป ขากลับมาขึ้นรถที่อนุสาวรีย์กลับบ้าน

วันพฤหัสที่ ๑๓ ม.ค. ๐๙ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๒

ท่านสมภารมากับนายน้อย ถึงบางเขน ๑๑ โมง ฉันเพล ๕ โมงครึ่ง ผัดข้าวกะปิให้ฉันกับเลือดหมูต้ม ของหวาน ตาลเชื่อม ทองหยอด ส้ม คุณพ่อถวายพิมพ์ดีดกับเครื่อง

พร้อมราคา ๑๘๐๐ พอท่านสมภารไปเดี๋ยว พระวัดบางเคียนมา มีธุระอะไรไม่ได้ถาม คุยอยู่พักใหญ่ ถวายปั๋จจัยไป ๑๕.—

อ้อ สมภารมา ไข่มาให้ ๑๐๐ ฟอง ข้าวหลาม ๒ มัด พุทรา ๑ ถัง

วันเสาร์ที่ ๑๕ ม.ค. ๐๙ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๒

วันพระธรรมยุติ ไปวัดราชประดิษฐ์ฯ อาหารใส่ปิ่นโตมีน้ำพริก ปลาทู ๒ เข่ง ใบชะอม ทอดไข่ ไข่พะโล้ แม่น้อยแกงกั๊งไฉ่หมู กับ ผัดเผ็ดปลาดุก ของหวานกล้วยบวดชี แม่หวินลูกตาลเชื่อมกับทองหยอด คุณพ่อส้ม

ค่าใช้จ่าย ๑๕.— ทำบุญทั่วไป ๘.— ค้างวัด ท่านอาจารย์ไม่อยู่ไปสามพราน ไปช่วยอบรมธรรม คืนนี้นอนหลับสบาย ลุกขึ้นนั่งกรรมฐานหน่อย ป้ำเภาก็เหมือนกัน นอนสบายเลย

วันอาทิตย์ที่ ๒๓ ม.ค. ๐๙ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๓

จากวัดกินอาหารที่หลักเมือง แล้วไปที่สมาคมแพทย์แผนโบราณ ช่วยบำรุง ๗.— เขาให้ยามาสามอย่าง แล้วเลยมาบ้านพ่อเชาว์ ซื้อขนมเบื้องฝากหลาน ๓.— ไม่พบพ่อเชาว์ขอยาถ่ายแม่ยุ้ยได้มา ๕๕ เม็ด แม่ยุ้ยนายไก่เขาเลี้ยงเสียอิ่ม นายไก่เขามาส่ง แล้วพ่อเชาว์เขาเห็นเข้า เขาเลยพากลับมาบ้านเขาอีก เลยอยู่คุยกับลูกเสียห้าโมงเย็น หลานไก่เขาขับรถจิ๊บมาส่งถึงบ้านบางเขน มาไม่พบคุณปู่ ไปตลาดนัด แม่ก้อยมาด้วยลืมให้มะขามแม่ก้อย

วันจันทร์ที่ ๒๔ ม.ค. ๐๙ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓

มะขามฝากคุณบุญทรงไปให้แม่ก้อยหนึ่งถุง ๕๐ เม็ด เย็บผ้าถุงสำเร็จไม่เสร็จ รีดผ้าเยอะ

วันพุธที่ ๒๖ ม.ค. ๐๙ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๓

ซักมุ้งคุณพ่อ ผ้าปูที่นอนแม่ชุม เย็บผ้าถุงสำเร็จแล้วสองตัว ตอนเย็นเจ้าเปิ้งตกน้ำท้องร่อง คุณบุญทรงเป็นคนลงไปงมขึ้นมา

วันจันทร์ที่ ๒๑ ก.พ. ๐๙ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๔

เช้ามืด แม่อุษามาคอยรับ ตั้งแต่ประตูวัดยังไม่เปิด มารับไปกินอาหารเช้าที่บ้านคุณป้ำเกษม นายสำเภา นายแปลก สามคนด้วยกัน แกดีใจมากที่พวกเราไปกัน อาหารมี

ขนมจีนน้ำยา ปลาแห้งแตงโม ปลาแห้งทอด ส้ม ขนมเค๊ก บัวลอย ขนมปังจิ้มน้ำส้ม กลางวันก๋วยเตี๋ยว กินอิ่มแล้วนอน บ่ายโมงครึ่งขึ้นรถศรีนครไปหาแม่ชัช กลับจากบ้านแม่ชัชห้าโมงกว่า ถึงบ้าน ๖ โมง

วันพฤหัสที่ ๒๔ มี.ค. ๐๙ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๕

เช้าไปวัดปากน้ำ คุณพ่อซื้อขนมเค๊กที่สะพานควาย ไก่ย่างที่สนามมวย ๔ ตัว ส้มตำข้าวเหนียว ไก่ถวายพระสองตัว เหลือเด็กกิน ไปกุฏิคุณมหาวิชัย เลี้ยงพระ ๓ องค์ เณรหนึ่งองค์ แล้วไปกราบหลวงพ่อ คุณแม่ครูสมทรงให้น้ำมันมนต์มาหนึ่งขวด ขอบคุณมาก

วันเสาร์ที่ ๙ เม.ย. ๐๙ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๕

เตรียมไปวัดตะคร้าสี่โมงเช้า เอาสะเดาน้ำปลาหวานไปเลี้ยงพระ ไปรับแม่ชัช เอากระทงไปให้ด้วย แม่ชัชเตรียมขนมไปแจกเด็กในหมู่บ้านตั้งร้อยห่อ ไปแจกตอนเย็น กลางคืนพระสวดมนต์ เขาทำบุญกระดูกพ่ออัมพร เช้าเลี้ยงพระ

วันพฤหัสที่ ๑๔ เม.ย. ๐๙ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๕

เช้าลูกเชาว์ส่งรถจิ๊บมารับย่ารุ่งครึ่ง ไปที่บ้านก่อน สองโมงเช้าถึงออก รถไปถึงนครปฐมสองโมงครึ่ง กินอาหารเช้าเสร็จแล้ว ไปพักราชบุรี คอยรถคันหลัง มาพร้อมแล้วกินน้ำกัน แล้วรถไปถึงหัวหินเที่ยง ๔๕ นาที กินอาหารกลางวันแล้วก็ไปสวนสน แม่แต๋วเขาเตรียมซื้อเครื่องข้าวแช่ไปทำเลี้ยงพระ พรรคพวกไปกันแยะ แม่อุ้ย แม่สุพรรณี คุณตาคุณยาย แล้วกลับรถคุณลุงเชาว์

วันศุกร์ที่ ๑๕ เม.ย. ๐๙ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๕

สามโมงเช้า ขนเครื่องผ้าป่าไปวัดเขาเต่า พวกข้าวแช่ไปทีหลัง สี่โมงเช้าถวายผ้าป่ามีพระ ๘ องค์ทั้งเณร เลี้ยงพระเพล เสร็จแล้วเลี้ยงอาหารกลางวัน แล้วก็กลับบ้านสวนสน บ่ายแม่แต๋วพาไปหาเจ้าพ่อเขาสามร้อยยอด เลยตลาดปราณบุรี เข้าไปไกล กลับถึงบ้านเย็น

วันเสาร์ที่ ๑๖ เม.ย. ๐๙ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๕

เช้าไปกินโจ๊กที่ตลาดหัวหิน แล้วก็เลยไปส่งพรรคพวกด้วย แม่ยุ้ย แม่หนุย กลับก่อนกับป้าชมเสร็จแล้วกลับพักผ่อนที่บ้าน ดูรถทัศนาจรมากันแยะ ห้าหกคัน แม่อุ้ย แม่สุพรรณี

ลงเล่นน้ำกันสนุกไปเลย กลับวันอาทิตย์ แวะตลาดเพชรบุรี ซื้อลูกตาล น้ำตาล มะม่วงสุก แวะกินกลางวันนครปฐม ร้านศิริชัย พ่อเขาว์จ่ายไป ๑๒๓.—หกคน

วันพฤหัสที่ ๒๑ เม.ย. ๐๙ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๖

เช้าไปตึกดิน นัดหมอมานวด สองโมงครึ่งถึงเที่ยงครึ่ง รวมสี่ชั่วโมง คุณบุญทรงไปส่ง แล้วแวะไปเอากระเป๋ากับเมล็ดมะม่วง เอาปลาหมึกไปให้เขา แม่ชุมไปมาเลเซีย ตอนเย็น พ่อ แม่ น้อง หลาน ไปส่งกัน เรือบินออกหกโมงกว่า กลับมาก่อนเรือบินออก กลับมาจากบ้านตึกดิน ตัดผมคุณพ่อ เบิ้ง ปาน สี่โมงถึงสี่โมงสี่สิบนาที เสียค่านวด ๒๐.— อาหารกลางวัน ๕.— ซื้อกล้วยเผา ๓.— ขนมเบื้องเจ๊ก ๒.— รวม ๓๐.—

วันอังคารที่ ๓ พ.ย. ๐๙ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖

เช้าออกรถไปหัวหิน เด็กหลายคน แม่อุ้ย แม่สุพรรณี วันดี เจ้าหนูน้องนายแก้ว คุณตา คุณยาย ป้าสำเภา นครปฐมสองโมงครึ่ง แวะกินอาหารเช้าโจ๊กคนละชาม บ่ายโมงหัวหิน สองคนป้าสำเภากินก๋วยเตี๋ยวคนละชาม ๔.— ป้าสำเภาซื้อห่อหมก ๔ ห่อ ๔.— ถึงสวนสน สองโมง พักผ่อนกันแล้วคุณพ่อตกลงเรื่องอาหารเสร็จ เย็นออกไปหาอาหารกินที่หัวหิน คุณพ่อจ่ายไป ๙๕.— อาหารไม่อร่อย ฉันเป็นหวัดคอแห้ง พูดไม่มีเสียง อ้อ ซื้อสับปะรดกวน ๓.—

วันเสาร์ที่ ๗ พ.ค. ๐๙ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๖

เช้าตื่นแต่มืด ขนของใส่รถเสร็จ ย่ำรุ่งไปส่งคุณป้าสำเภาที่อำเภอปราณ แล้วกลับมากินโจ๊กที่ตลาดหัวหิน ซื้อมะม่วง ๖.— เสร็จแล้วล่องมาเพชรบุรี แวะซื้อสับปะรด ๔ ผล ๗.— ลูกตาลร้อยละ ๑๒.— มะม่วงมน ๕ ผล ๕.— ตลาดราชบุรี อาหารกลางวัน ๔ คน ๖.๕๐ ซื้อกล้วยหอมงอม ๔.— กับกล้วยน้ำว้างอม ๑.๕๐ ตลาดนครปฐม แวะซื้อหมูเค็ม ๒ ขีด ๖.— มะนาว กุ้งแห้ง กล้วยเผา น้ำตาลสด น้ำตาลทราย แม่ชุมกลับจากมาเลเซีย กวนกล้วยแล้วกะทะหนึ่ง

วันพุธที่ ๑ มิ.ย. ๐๙ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๗

ซักมุ้งคุณพ่อ แล้วกินข้าว แล้วกินขนุน แม่สุพรรณีเขามาให้หนึ่งยวง กล้วยตากสองผล แล้วอาบน้ำสระผม เลยไม่สบาย ตอนบ่ายอาเจียนแล้วเวียนหัว เย็นก็ยังอาเจียน กลางวันนึ่งข้าวเหนียว แจกกันทั่ว แต่ตัวเองกินไม่ได้

วันพฤหัสที่ ๒ มิ.ย. ๐๙ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๗

เช้าซักผ้าไม่ไหว ตอนบ่ายช่วยเขาทำกับข้าวได้ ทำอาหารเจใส่ปิ่นโตสังฆทาน ของแม่ชุมไปถวายที่วัดโพธิ์ ถวายที่วัดราชประดิษฐ์ฯ เป็นอาหารเจด้วย ให้พ่อเชิญเขาถวายสองวันพระแล้ว แม่ทำ ลูกช่วยถวาย จะได้กุศลด้วยกัน

วันอาทิตย์ที่ ๕ มิ.ย. ๐๙ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๗

เช้าย่ำรุ่งแม่ชัชมา สมด้วย ไปวัดตำบลทับกวาง แม่น้อย แม่ชุม นายปิ๊บ แม่อุ้ย พ่อแม่ แม่ชัชแกงไก่กับหมูทอด เงาะคว้าน แม่น้อยเงาะลูก แม่ทำข้าวเหนียวทุเรียนน้ำกะทิ แล้วหุงข้าวไปหม้อหนึ่ง เที่ยวได้วิ่งรถหาวัดทำบุญ มาเจอวัดสมุห์พร้อม แวะเข้าไปเหมาะเลย มีพระอยู่ห้าองค์ มีของไปเยอะ ถวายหมดเลย สบายใจดี ขากลับแวะอยุธยา ไหว้พระมงคลบพิตร เสร็จแล้วกลับบ้าน เอาของไว้แล้วคุณพ่อไปส่งแม่ชัชคลองเตย

วันศุกร์ที่ ๑๐ มิ.ย. ๐๙ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๗

กำลังพูดถึงสมภารวัดตะคร้ำ พอขาดคำครู่ ก็ท่านสมภารมาพอดีเลย หน้าจ๋อยมาเลย บอกว่าไม่สบาย ปวดศีรษะจะเป็นไข้ คุณพ่อถวายยาแก้ไข้ มาบอกว่ากระเบื้องขาดอยู่อีก ๑๐๐๐—๖๔ แผ่น หาอาหารเลี้ยงเพล ข้าวผัด ก๋วยเตี๋ยวเนื้อเปื่อย สมภารฉันเสร็จก็ไปกับคุณพ่อ ไปหาซื้อกระเบื้อง แล้วกลับเลย

วันพฤหัสที่ ๑๖ มิ.ย. ๐๙ แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๗

ตีห้าครึ่ง ใส่บาตรเดือนเกิด ๖๙ องค์ อาหารไข่พะโล้ ของหวานฝอยทอง ทองหยอด ดอกไม้ ธูปเทียน สุรัตน์ขับรถ แม่แอ๊ด แม่ชุม คุณพ่อไปด้วย ใส่ที่หน้าวัดเทวราชเบิ้ง ปุ๋ย ไปด้วย

วันอาทิตย์ที่ ๑๙ มิ.ย. ๐๙ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๘

ตื่นเช้า ขึ้นรถหน้าวัดราชบพิธ ไปทำบุญผ้าป่าที่วัดโพธิ์ทอง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เป็นเจ้าภาพ ค่ารถ ๒๐.- ทำบุญสร้างโบสถ์ ๒๐.— พ่อเชิญ แม่เล็ก คุณป้าแปลก ไปกันเยอะ รถใหญ่ ๘ คัน รถเล็กอีก ๔ คัน แวะวัดพนัญเชิง แวะบางปะอิน ลงรถที่ลาดพร้าว ขึ้นรถเทาย้อนกลับบ้าน ถึงห้าโมงครึ่ง

วันเสาร์ที่ ๒๓ ก.ค. ๐๙ ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๘

ซักผ้าแล้วไปบ้านแม่ชัช แม่หนอน แม่ชุม พ่อ แม่ นายปาน แม่สุพรรณี เอาต้นสายหยุดไปให้ กับดอกบัว ๑ มัด ๑๒ ดอก ไปตลาดคลองเตย

วันอาทิตย์ที่ ๒๔ ก.ค. ๐๙ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๘

แม่แอ๊ตทำอาหารไปถวายหลวงปู่พล ที่บ้านเศรษฐกิจ ทำก่อนเดือนเกิด นายเปี๋ยง แม่ปุ๋ย เดือนสิงหาคม อาหาร ต้มยำกุ้งกับเห็ด ยำสลัด น้ำพริกผักต้มปลาทู ไก่ย่างสนามมวย ส้มตำ ข้าวเหนียวนึ่ง แม่ชุมซื้อร่มผ้าดำ แม่ซื้อผ้าอาบน้ำฝน ใบชา ๑ ห่อ ดอกไม้ธูปเทียน ฉันอาหารเสร็จแล้วถวายของ ท่านสวดให้พรแล้วลากลับ

วันอาทิตย์ที่ ๓๑ ก.ค. ๐๙ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๘

ไปวัดทับกวาง แม่น้อย แม่ชุม ป้าเภา แม่อุ้ย แม่ชัชอีกหมดครัว ของถวายพระมีระฆัง ผ้าอาสนะ หนังสือ ถ้วยแก้วอีก ๒ โหล อาหารแม่ชัช แกงไก่ ขนมเค๊ก ข้าวต้มมัด หมี่กรอบ หมูแดง น้อยหน่า กินอาหารกลางวันแล้ว เลยไปน้ำตกมวกเหล็ก

วันพุธที่ ๓ ส.ค. ๐๙ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๘

ซักผ้ากับกางเกงคุณพ่อ ๓ ตัว ตอนฝรั่ง ๕ กิ่ง กุหลาบ ๔ กิ่ง กลางคืนไม่สบาย ตีหนึ่ง-ครึ่ง สุรัตน์มาขอรถพาปุ๋ยไปโรงพยาบาล

วันอาทิตย์ที่ ๒๘ ส.ค. ๐๙ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๙

เช้าตื่นขึ้นช่วยกันผัดหมี่กรอบไปเลี้ยงพระที่บ้านท่านครู ไปกันหมด ๗ คน แม่หนุยเป็นผู้แทนพ่อเชาว์ อาหารวุ้นน้ำเชื่อม แม่ชัชแกงไก่ พ่อเชิญถั่วดำต้มน้ำตาล ครัวบางเขนหมี่กรอบ หมูทอดเค็ม

วันอาทิตย์ที่ ๔ ก.ย. ๐๙ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๙

เช้ามืดตื่นตีห้า ช่วยกันทำกับข้าวเลี้ยงพระทำบุญบ้านแม่หนอน ๙ องค์ คุณป้าอ่อนก็มา พ่อเชิญแม่เล็กมา เอาไข่เยี่ยวม้ามาเลี้ยง พ่อเชาว์แม่แต๋ว หลาน ๓ คนมา แม่ชัชแกงไก่ พ่อเชาว์มีผลไม้มาช่วยเลี้ยงพระ บริการดีมาก บุญมีช่วยแข็งแรงดีมาก

วันอาทิตย์ที่ ๑๑ ก.ย. ๐๙ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๙

ไปเลี้ยงพระวัดปากน้ำ กับคณะครูโรงเรียนนาฏศิลป ไปกันหมดบ้าน แม่ชุม แม่แอ๊ต พ่อ แม่ เด็กไปหมด แม่ชัช หมอ คุณวัชรี คุณพจน์ คุณป้าเภา บ่ายขากลับแวะวัดนรนาถ

วันศุกร์ที่ ๑๖ ก.ย. ๐๙ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๑๐

ออกจากวัดกินข้าวแล้วจะไปบ้านลูกเชาว์ ไปขอยาถ่าย บ่ายกลับมาแล้วเตรียมไปอยู่วัดบุบผาราม กินอาหารเย็นแล้วไป ต้องซื้อพวงมาลัย ๑ พวง ธูป เทียน ไปถวายอาจารย์ กลับจากบ้านลูกเชาว์มาซักผ้ากับมุ้งเอง ทำงานทางบ้านเสร็จ ไม่มีห่วง ถ้าไม่ห่วงแม่แอ๊ตจะอยู่ให้นาน เย็นสุรัตน์ไปส่งห้องกรรมฐาน ฝนตกใหญ่

วันเสาร์ที่ ๑๗ ก.ย. ๐๙ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๑๐

อยู่ห้องกรรมฐาน สามทุ่มอาจารย์มา ถวายตัว

วันพฤหัสที่ ๖ ต.ค. ๐๙ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๑๐

อาจารย์เทศน์มหาชาติ ที่วัดบุบผาราม กัณฑ์ทานกัณฑ์ กลางคืนมาห้องกรรมฐาน

วันศุกร์ที่ ๗ ต.ค. ๐๙ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๐

วันพระมหานิกาย ลาออกจากกรรมฐาน อยู่กรรมฐาน ๒๑ วัน รับอุโบสถ

วันอาทิตย์ที่ ๖ พ.ย. ๐๙ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๑

เช้าไปงานกฐินที่วัดชุมแสง อำเภอท่าเรือ ไปถึงสองโมงครึ่งกว่า ได้ไปพบคุณสร้อยคนบ้านเดียวกันเมื่อเด็ก เป็นชาวหัวลำโพงด้วยกันเมื่อห้าหกสิบปีก่อน พึ่งจะมาพบกันวันนี้เองที่วัดชุมแสง ลูกเชาว์เป็นคนแนะนำ เพราะเราจำกันไม่ได้ คุณพ่อทำบุญ ๒๐๐.— ถวายกฐินเสร็จ กินอาหารแล้วกลับ เลยไปวัดสมุห์พร้อม เขากำลังถวายกฐินกัน เรา

ก็เลยไปเที่ยวมวกเหล็กก่อน เสร็จแล้วกลับวัดอีก คุณพ่อเอาเครื่องบูชาไปถวายพระ กลับใกล้จะสามโมงบ่าย แวะตลาดหินกอง

วันศุกร์ที่ ๑๑ พ.ย. ๐๙ แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๒

บุญมีมา จะไปวัดตะคร้ำเอน เลยให้พาพระกับผู้ใหญ่บ้านไปด้วย แต่ ๓ โมงเช้า สมมา ๔ โมงเช้า ไปแวะซื้อของสองตลาด ซื้อดอกไม้ กะปลาทู ๓ โล กินอาหารกลางวันที่วงเวียนใหญ่ เสร็จแล้วออกรถเลยไปวัดตะคร้ำเอน ถึงประมาณสองโมงครึ่ง บุญมียังไม่ถึง เอารถออกมารับไปวัด คณะกฐินค้างวัดสองคืน

วันเสาร์ที่ ๑๒ พ.ย. ๐๙ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑

แม่ครัวมาสาย วันพระมหานิกาย พวกชาวบ้านเขามาทำบุญกันเต็มกุฏิพระ พอเสร็จเขาไปกันหมด แล้วรองเท้าฉันก็พลอยหายไปด้วย บ่ายแม่ชัช นายปีบ เย็นพ่อเชิญ คุณป้าสำเภาไป พวกครูไปกันมาก กลางคืนมีพระสวดมนต์เย็น เสร็จแล้วมีสอยดาว

วันอาทิตย์ที่ ๑๓ พ.ย. ๐๙ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๒

เป็นวันทอดกฐิน หมอ กับแม่แป๋ม คุณป้าแส สมนึก นายปุ่ม ตอนสายรถบัส ๓ คัน ผู้คนมากันเยอะแยะ ดาวสอยกันหมด อาหารกับข้าวมีหลายอย่าง ขนมจีน น้ำยา น้ำพริก แกงมัสมั่นเนื้อ แกงบอน แกงจืดฟักกะไก่ กระดูกหมูผักกาดดอง หมี่กรอบ ของหวาน กล้วยบวชชี ๓ กาละมังใหญ่ กล้วยไข่ กล้วยเชื่อม กาแฟ โอเลี้ยง มีคนชมมาก งานเรียบร้อยดี กล้วยแยะ แจกกันไปทั่ว ทอดผ้าป่าที่วัดพระแท่น เขาไปกันหมด ๓ คันรถ ขากลับมายังกินกันต่ออีกบางคน ตอนรถ ๓ คันกลับ ยังให้กล้วยไปเยอะ เรากลับ ๓ โมงกว่า ไม่แวะนครปฐม ถึงบ้านยังไม่มืด (วัดตะคร้ำเที่ยวที่ ๖๙)

วันเสาร์ที่ ๑๙ พ.ย. ๐๙ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๑๒

เช้ามืดคุณพ่อเอารถไปส่งถึงรถใหญ่ ไปวัดชายทุ่ง สุรัตน์ขับไปส่ง รถออกหกโมงครึ่ง ไปถึงสุพรรณ ๔ โมง กลับถึงบ้านตึกดิน ๒ ทุ่ม ออกจากสุพรรณ ๔ โมงครึ่ง ต้อยมาส่งบางเขน มารถแท็กซี่ ๑๒.— พ่อเชิญให้ตังต้อยมา ดีมาก คุณป้าแปลก คุณอาเสงี่ยม มาพักอยู่บ้านตึกดิน ถึงบางเขน ๓ ทุ่ม สบาย ไม่เหนื่อย

วันเสาร์ที่ ๓ ธ.ค. ๐๙ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๒

ไปคลองเตย แม่ชุมไปโรงเรียนแต่เช้า ไปทำกับข้าวที่โรงเรียน ไปหาแม่ชัช แม่หนอน ขับรถไป เที่ยงกลับ บ่ายพวกบ้ำ ๆ วัดตะคร้ำเอนมากันเจ็ดคน ขนกล้วย ๔ เครือ กล้วยสุกตะกร้า แตงกวา ๑ ถุงเล็ก ข้าวเม่า ๔ ถุง ข้าวเหนียว ๒ ถุง ใบตอง ๒ มัด ตอก ๑ มัด พุทรา ๑ ถุง ข้าวต้มมัดอีกเยอะ หัวผักกาดอีกชะลอม ประทุกมากันได้รถแท๊กซี่คันเดียว ของตั้งเยอะ คนอีก ๗ คน

วันอาทิตย์ที่ ๔ ธ.ค. ๐๙ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๑๒

เช้าแม่หนอนขับรถไปส่งพวกบ้ำที่วัดมหาธาตุ พวกที่มา แม่ทับ แม่จัน แม่วรรณ แม่แก้ว แม่ถมยา แม่เที่ยง เด็กทุเรียน วัดมหาธาตุไหว้พระแล้วพาไปคุยกับท่านมหาวิรัตน์ คุณพ่อไปซื้ออาหารถวายเพล พบคุณอาเสงี่ยม เสร็จแล้วกินอาหารกลางวัน แล้วฟังท่านปัญญานันทะพูดปาฐกถาหน่อย พอบ่าย ๒ โมง พากันไปพักที่บ้านตึกดิน นอนกันคนละตื่นแล้วดูโทรทัศน์กันบ้าง คุณพ่อด้วย สั่งเขาทำอาหารเย็น กินเสร็จแล้วไปโรงละคร ไปหาแม่ชุม เขาพาไปดูโขนกรมศิลปากร เสียคนละ ๑๐.– ฉันจ่ายไป ๑๐๐.– กลับมาถึงบ้าน ๕ ทุ่มกว่า เข้านอน ๒ ยาม คณะวัดตะคร้ำค้างบางเขน ๒ คืน

วันอังคารที่ ๓ ม.ค. ๑๐ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๑

เดินทางไปเชียงใหม่ รถไฟออกจากหัวลำโพงเที่ยงตรง ถึงปากน้ำโพค่ำพอดี อากาศหนาว มองอะไรไม่เห็น นั่งหลับบ้างตื่นบ้างตลอดคืน

ย่ำรุ่งวันพุธ รถไฟถึงสถานีเชียงใหม่ พบแม่อรุณ พูดกันสองสามคำ รถมารับไปที่พักวัดเจดีย์หลวง เขาเลี้ยงข้าวต้มหมู ที่พักสบายดี สามโมงเช้าไปรับสมเด็จพระสังฆราชที่สถานีรถไฟ แล้วกลับที่พัก นอนหลับไปหน่อย บ่าย ๓ โมงไปแห่ผ้าป่า ไปวัดโรงธรรมสามัคคี ปิดทองลูกนิมิตร

วันพฤหัสไปคุยกับท่านเจ้าคุณธรรมปาโมกข์ ทำวัตรเช้า สายหน่อยรถมารับไปอำเภอแม่ริม สมเด็จเสด็จไปวางศิลาฤกษ์โบสถ์จะสร้างใหม่ กินอาหารแล้วไปเที่ยวน้ำตกแม่สา เสร็จแล้วเลยไปดอยสุเทพ

วันศุกร์ที่ ๖ กินข้าวต้มเช้าแล้ว เขาพาไปไหว้พระบรมธาตุวัดจอมทอง ไปดูน้ำตกแม่กลาง เสร็จแล้วกลับที่พัก

วันเสาร์ที่ ๗ ม.ค. ๑๐

เช้าไปเที่ยวตลาด แล้วกลับที่พัก จัดของ รถเขามารับเอาของไปสถานี คุณอ่อนกับนายชุ้นไปจัดให้ แล้วเลยไปไหว้พระที่วัดสวนดอก แล้วขึ้นรถไปสถานี กินข้าวกลางวัน รถออก ๕ โมง ๕๐ นาที ซื้อของกินระทางมาเลย มาถึงหัวลำโพงอีก ๑๕ นาทีย่ำรุ่ง

วันอังคารที่ ๘ ม.ค. ๑๐ แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๑

อีก ๑๕ นาทีย่ำรุ่ง คุณบุญทรงแม่หนอนไปรับ คุณบ้ำเภาด้วย แล้วเลยไปส่งถึงบ้านถนนนเรศ กลับมาถึงบ้านใกล้จะโมง คุณพ่อกำลังจะไปวัดตะคร้ำ เลยนั่งรถไปด้วย เอาเทียนพรรษาไปไว้วัดตะคร้ำ (ครั้งที่ ๗๐)

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ ก.พ. ๑๐ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓

ไปวัดตะคร้ำ เอาเสื่อไปให้แม่จัน หลวงปู่เจ้าคุณเล็กไปด้วย คุณเจริญ คุณอ่อน คุณพ่อนั่งข้างหลัง พาไปไหว้พระแท่นดงรัง แม่ชุมทำขนมเค๊กไปถวายพระวัดพระแท่นด้วย เลี้ยงพระวัดตะคร้ำด้วย ชาวบ้านเขาทำขนมจีนมาเลี้ยงด้วย (ครั้งที่ ๗๑)

วันอาทิตย์ที่ ๑๙ ก.พ. ๑๐ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๓

เช้าไปวัดสมุห์พร้อม เอาเสื่อไปถวาย สุรัตน์ขับรถ แม่แอ๊ด แม่ชุม แม่อุ้ย (แม่น้อยไปชัยนาท) แวะกินข้าวที่หินกอง แวะพระฉายไม่เจอลิง เจองานวัด รถเยอะ คนก็เยอะ ซื้อไม้กวาดมาคนละ ๒ – ๓ อัน ออกไปวัด เลี้ยงพระที่วัดสมุห์พร้อม กินข้าวกลางวัน แล้วไปเที่ยวน้ำตกมวกเหล็ก แล้วกลับบ้าน

วันอาทิตย์ที่ ๑๙ มี.ค. ๑๐ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔

ไม่ไปวัดธรรมยุติ ไปเที่ยวทะเลกะคุณพ่อ นายตุ้ม แม่ตุ๋ย สุพรรณี กินอาหารกลางวันที่ศรีราชา เอาผ้าไปให้พิกุลที่ศรีราชา ไปหาดพัทยา บางแสน อ่างศิลา ซื้อโม่ให้แม่เป๋ม ครกให้แม่ทุม แล้วก็กลับถึงบ้านค่ำ แม่ชุม แม่น้อย แม่กรอง ไปวัดบางเคียน แม่ช้ชก็ไป หมอด้วย

วันพฤหัสที่ ๒๓ มี.ค. ๑๐ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๔

แม่หนอน แม่ชุม ช่วยกันจัดกับข้าวใส่บาตร ๗๙ องค์ เสร็จย่ำรุ่ง วันเกิดคุณพ่อไปใส่บาตรสุดที่วัดโพธิ์อีกสององค์ คุณพ่อทำบุญโดยเสด็จพระราชกุศล ๕๐๐.— ให้ฉันทำอีก ๒๐๐.— เบนที่ระลึกวันเกิดของคุณพ่อ แล้วกลับมากินโจ๊กที่หน้าวัดมหรรณพ์

วันเสาร์ที่ ๑ เม.ย. ๑๐ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๔

เช้าไปวัดตะคร้ำ ให้แม่แอ๊ดส่งมะขาม ๒๐๐ เม็ด กับเงินหนึ่งร้อยบาทไปให้แม่อรุณที่เชียงใหม่ ไปค้างคืนวัดตะคร้ำ คนที่ไปมีแม่ชุม แม่อุ้ย แม่สุพรรณี คุณป้าเภา คุณพ่อ แวะนครปฐม

วันเสาร์ที่ ๘ ก.ค. ๑๐ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๘

เช้ามืดออกจากบ้านไปวัดราชา ไปขึ้นรถไปจันทบุรี กว่าจะพร้อมกันโมงครึ่ง ถึงบ่ายสองโมงครึ่ง ซื้อพริกไทย ๑ โล ๒๘.— แล้วก็พาไปน้ำตก ลงไปล้างหน้าเย็นดี แล้วก็ไปเข้าวัด ในวัดเขามีผลไม้มาขาย ซื้อทุเรียน ๑ ผล ๘.— ฉีกกินกันหลังอาหาร แล้วซื้ออีกสองผล ๒๕.— เงาะ ๒ โลกว่า ๕.— นอนห้าทุ่มกว่า ไม่ค่อยหลับ พ่อเชิญ แม่เล็ก คุณป้าแปลก คุณหญิง แม่สา แม่ลูกทำบุญ ๓๕.— ซื้อของ ๕๑.— รวม ๘๖.— วันอาทิตย์ที่ ๙ เช้ามืดทำธุระเสร็จส่วนตัวแล้ว เอาตังไปทำบุญ ร่วมทำส้วม ๕.— ซื้อทุเรียนอีก ๑ ผล ๑๘.— คุณหญิงให้ลูกเงาะ ๑ ถุงเล็กประมาณ ๒๕ ผล พระฉันอาหารเสร็จแล้วถวายผ้าป่า กินอาหารแล้วเตรียมขึ้นรถกัน ๒ โมงเช้าไปตลาด แต่ไปคนละทางที่เคยมา ซื้อทุเรียนก้านยาว ๑ ผล ๑๒.— อาหารกลางวันที่ระยอง ๔.๗๕ แล้วแวะบางแสนชั่วโมง ถึงกรุงเทพ ฯ ประมาณ ๖ โมง ลงอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ มารถแท๊กซี่ ๑๕.— วัดที่ไปวัดศรัทธาวราวาส (ไปจันท์หมดไป ๒๐๐ กว่า—ครั้งที่ ๓)

วันอังคารที่ ๘ ส.ค. ๑๐ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๙

เตรียมตัวจะไปอยู่กรรมฐาน ให้อัมพรกวาดใต้ถุน ซักกางเกงให้คุณพ่อ เตรียมทำงานให้เสร็จ แม่น้อย แม่ชุม ไปกินเลี้ยงที่สถานทูตอินโดนีเซีย—ทุ่มครึ่ง คุณสุรัตน์ไปส่ง

วันพุธที่ ๙ ส.ค. ๑๐ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๙

เตรียมทำงานทางบ้านให้เสร็จ ตอนมะกรูด บ่ายแม่หนอนมา แต่งตัวไปอาบน้ำศพแม่จิ๊วที่วัดโสมนัส

เย็นคุณสุรัตน์ไปส่งที่วัดบุบผาราม ไปห้องกรรมฐาน ค่ำลงท่านอาจารย์มา ไม่ต้องถวายตัว เพราะถวายกับอาจารย์ใหญ่แล้ว สองทุ่ม ตั้งหน้าตั้งตาทำกรรมฐานเลย

วันจันทร์ที่ ๑๔ ส.ค. ๑๐ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๙

แม่ชัชไปวัดราชประดิษฐ์ ฟังเทศน์ แล้วเลยไปเยี่ยมแม่ที่กรรมฐาน ซื้อโอวัลตินมาให้ นมสองกระป๋อง ขนมขี้หนู

วันพุธที่ ๑๖ ส.ค. ๑๐ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๙

เย็นแม่ชัชไปเยี่ยม บอกเขาว่าไม่ค่อยสบาย ซื้อยาบำรุงหัวใจหนึ่งขวด ๒๒.— ยาแก้กระเพาะอาหารแผง ๑.๒๕ แก้หวัดแผง ๒.— แก้กระเพาะกล่อง ๖.—

วันอาทิตย์ที่ ๒๐ ส.ค. ๑๐ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๙

กลางคืนนอนไม่ค่อยหลับ กินอาหารแล้วเพลียมาก เลยนอนหลับไป ลูกสาวสี่คนไปเยี่ยม แม่ชุม แม่น้อย แม่แอ๊ด แม่หนอนขับรถไป เขารับกลับบ้าน

ทำบุญถวายอาจารย์ ๒๐.— ช่วยค่าน้ำขวด ๒๐.— ไฟ ๑๐.— แจกเด็กสามคน ๑๕.— ค่าเด็กช่วยนวด ๑๒.— อาหาร ๑๐๐.— เช้าวันพระ รับศีลแปดทางวิทยุ เย็นแม่ชัชกับหมอสุรัตน์มาเยี่ยม ตรวจโรคแล้วให้ยากินหลายอย่าง แล้วก็นอนพักหลายวัน

วันจันทร์ที่ ๒๘ ส.ค. ๑๐ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๙

วันพระตรงกัน จะไปวัดแต่ไม่มีใครให้ไป กับข้าวมีเยอะ เลยได้ทำบุญสังฆทาน อาหารแกงส้มถั่วฝักยาว ผัดพริกขิงผักบุ้ง ขิงดอง ขนมถั่วแปบของแม่จำลอง ขิงถวายเจ้าคุณเล็ก เจ้าคุณใหญ่ องค์ละถุง ฝากไปให้คุณป้าแปลกถุงหนึ่ง ขนมถั่วแปบ ๑ ทำบุญทั่วไป ๖.— แม่หนอนเอาไปให้ ให้จบอนุโมทนาทั่วกัน สบายใจมาก ถือศีล ๘ นั่งกรรมฐาน

วันพุธที่ ๓๐ ส.ค. ๑๐ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๙

เวลานี้สบายขึ้นบ้างแล้ว แต่กินวิตามินทุกวัน บุญมีทำบ้าน ถางหญ้าบ้านแม่น้อย กลางวัน แม่เทืองมากับหลาน เอาเครื่องกระป๋องมาให้ แม่ทุมมาเย็น พาลูกมาสี่คน เอาเป็ดมาให้ ๑ ตัว ให้ผ้าเช็ดตัวลูกเล็กเขาผืนหนึ่ง บุญทรงไปส่ง

วันศุกร์ที่ ๒๗ ต.ค. ๑๐ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๑๑

ซักผ้ารีดเสร็จ เตรียมไปวัดตะคร้ำ เที่ยงกว่าสมมา โมงครึ่งออกเดินทาง แวะรับสัปทนที่ตำหนัก แวะรับไม้กวาดที่ร้านวรแพทย์ก่อน ออกรถไปเลย ถึงวัดตะคร้ำหกโมงกว่า มีส้มไปกินตามทาง บุญมีไปพร้อมกันแต่ไปรถเมล์ ครูประนอม ครูบ้อม ไปค้างด้วย เสาร์ที่ ๒๘ ต.ค. เตรียมทำอาหาร สายหน่อยคุณเทพ คุณบ๋ำเภา ต่อมาพ่อเชิญ แม่ตุ๋ย บ่ายแม่ชัช นายปี๊บ ครูอารมณ์มาช่วยทำข้าวต้มผัด ครูและนักเรียนช่วยกันห่อข้าวต้ม วันยังค่ำเลย ๑๘ ลิตร สนุกดี

กฐินวัดตะคร้ำ

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ ต.ค.

พอสายหน่อย ผู้ที่จะมาในงานกฐินทะยอยกันมาเรื่อย รถใหญ่มีคันกุดัง คันหมอมาห้าคน แม่ทองสุกกับลูกหลาน แม่นายสม พ่อเชาว์ แม่แต๋ว แม่ยุ้ย แม่หนุยได้กล้วยไป ๓ หวี ขนมจีนแจกกันไปมากราย พวกรถเก๋งได้ขนมจีนไปคันรถกล้วยก็ทั่วกัน

พ.ศ. ๒๕๑๑

วันอาทิตย์ที่ ๙ ม.ค. ๑๑ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๒

ไปวัดตะคร้ำ (เที่ยวที่ ๘๐) แม่ชุม คุณพ่อ เอาขนมเค้กไปเลี้ยงพระ แม่ชุมทำขนมเลี้ยงพระ ทำมะขามไปแจก น้ำพริกเผาไปแจกชาวบ้าน คุณอาเสงี่ยม กับคุณอานิวิสน์ไปด้วย แล้วพาไปไหว้พระแท่นด้วย ขากลับแวะตลาดนครปฐม

วันอังคารที่ ๒๓ ม.ค. ๑๑ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๒

ออกจากวัดสาย มั่วนั่งคุยกันเพลินไป นอนค้างกัน ๗ คน ไปหลักเมือง กินอาหาร ๒ จาน แล้วกลับบ้านถึง ๓ โมงกว่า คุณพ่อก็ให้เตรียมของ ให้มาอยู่คลองเตย เพื่อพักผ่อน มารถแท๊กซี่กับแม่ลองแล้วเขาเลยไปรับแม่สุพรรณีด้วย แม่หนอนพักอยู่บ้านเป็นลมพิษ คุณพ่อเลี้ยงแม่ปุ๊ก นี่นั่งจดบันทึกอยู่ที่บ้านคลองเตย ตอนใกล้ ๒ ทุ่มเสร็จ กลางวันนอน

วันพุธที่ ๒๔ ม.ค. ๑๑ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๒

ไม่มีอะไรจะทำ รำคาญ อ่านหนังสือศิษย์โง่จบแล้ว ๒ เล่ม

วันเสาร์ที่ ๒๗ ม.ค. ๑๑ แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๒

แม่ชัชเขาให้แม่สร้อยไปซื้อเครื่องทำหน้าตั้ง มะลิซื้อน้ำมันปีบเล็ก ทอดข้าวตังหน้าตั้งกินกันทั่ว ตอนเย็นแม่สร้อยเขามาชิมหน่อย เช้าฝนครึ้ม แดดไม่ค่อยมี แม่ชุมคงตากแป้งไม่ค่อยได้ นั่งรถไปรับแม่แป๋มด้วย

อ่านหนังสือ เหวยหล่าง ได้ครึ่งเล่ม แล้วก็นอน

วันอังคารที่ ๗ ก.พ. ๑๑ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๓

วันพระตรงกัน อยู่บ้านคลองเตย ไปวัดราชประดิษฐ์ ฯ คุณพ่อ และแม่ชุม แม่หนอนเอาปิ่นโตไปส่งสองเถา อาหารปิ่นโต แกงเผ็ดไก่ หมูต้มเค็ม ผัดพริกหยวกกับหมู ปลาแห้งทอด ขนมคุ๊กกี้ อาหารปิ่นโตเล็กเลยถวายเป็นกัณฑ์เทศน์ ท่านพระครูสันตาจารคุณ เพราะมีอาหารเต็มพร้อมทุกอย่าง เป็นอันว่าได้บุญทั้งสองปิ่นโตเลย ขออนุโมทนาสาธุด้วย ขอแผ่ส่วนกุศลไปให้ลูก ๆ ทุกคนจงมีความสุข สบายทุกคน แม่ชัชให้ ๒๐.— ทำบุญทำทานรวม ๒๗.— คุณป้าฝากไปทำบุญ ๕.— แต่ยืมไปยังไม่ได้ใช้ให้เลย เย็บหมอนสวย ๆ ไปไว้ที่ศาลา ๕ ใบ ทำปลอกหมอนไป ๒ ใบ

วันอาทิตย์ที่ ๑๑ ก.พ. ๑๑ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๓

ซักผ้าแล้ว สามโมงเช้า ไปบ้านท่านครูกับคุณพ่อ แม่หนอน แม่น้อย แม่อุ้ย ปาน สุพรรณี เทพท่านลงหลายองค์ อยู่เฝ้ากลับกันเกือบบ่ายโมง แล้วแวะกินอาหารกันที่ตลาดนัดสนามหลวง เดินตลาดกับแม่น้อย

วันเสาร์ที่ ๑๗ ก.พ. ๑๑ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๓

ตอนเช้ามืดเลย บอกกับคุณพ่อ ไปวัดตะคร้าไม่ไหว เลยให้เขามาส่งบ้านแม่ชัช สงสารคุณพ่อจัง เคยไปด้วยกันทุกเที่ยว แต่ถ้าฝืนไปแล้วกลับมาไม่สบายมาก มันคงจะไปเร็วแน่ ไปงานฉลองท่านสมภาร เราไม่มีกุศลได้ไป อนุโมทนาสาธุกะท่านด้วย (วัดตะคร้าเที่ยวที่ ๘๑) บ้านคลองเตย กินข้าวแล้วนอน หลับสองพักยังค่ำเลย อาการยังเพลียหน่อย

วันอังคารที่ ๒๐ ก.พ. ๑๑ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๓

สวดมนต์แล้ว อาหารเช้าแล้วก็นอน อ่านหนังสือแล้วก็หลับไป อาหารกลางวันเกือบบ่ายโมง เสร็จแล้วอ่านหนังสืออีก แล้วก็หลับอีก แม่ชุมมาตอนสี่โมงเย็น นอนอ่านหนังสือพิมพ์ ห้าโมงครึ่งแม่ชัชพาไปหาหมอกมล อยู่ที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แม่ชุมไปด้วย หมอตรวจหัวใจว่าไม่เป็นอะไร หมดแรงไปตามวัย ห้ามทำงานมาก ให้นอนมาก ๆ เดือน ๑ ให้ไปตรวจใหม่ แม่ชุมกินอาหารแล้วก็กลับ ฝากตังไปทำบุญค่าอาหารปิ่นโต ๑๕.— ทำบุญทั่วไป ๖.— ให้ซื้อส้มไปฝากคุณพ่ออีก ๑๐.—

วันพุธที่ ๒๐ มี.ค. ๑๑ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๔

ไม่ได้ทำอะไร แน่นท้อง เพลีย ตัดผมคุณป้าเขา ช่วยเขากวาดเรือน แล้วก็นอนหลับตื่นกินข้าว เพลีย เย็นช่วยเขาทำกับข้าว เสร็จแล้ว ห้าโมงเย็นไปกับสม แล้วไปรับแม่ชัชที่ร้านคุณสุภางค์ พาไปหาหมอตรวจหัวใจ โตหน่อย เส้นโลหิตมันตีบ หมอห้ามกินอาหารที่มีมันมาก แม่ชัชซื้อแตงโมให้ผล แล้วทำเมี่ยงส้ม เอาไปใส่ปิ่นโตด้วย แล้วเอาไปกินกันด้วย

วันเสาร์ที่ ๒๓ มี.ค. ๑๑ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๔

แม่หนอนไปใส่บาตร ตอนสายเขาไปกันหมด คุณพ่อ ลูกสาว ๔ คน วันดีไปเฝ้ารถ คุณพ่อไปทำฟัน แม่แอ๊ดไปซื้อหมูสะเต๊ะ แม่น้อยไปหอสมุด คุณพ่อกลับมาก่อน พวก

นั้นกลับบ่ายโมง ตอนสาย พ่อเชิญมา แม่ตุ๋ยเอาองุ่นมากับข้าวโพดคั่ว ตอนบ่ายพ่อเชาว์กับแม่แต๋วมา เอาพรมน้ำมันมาปูให้ของขวัญคุณพ่อ ตอนเย็นแม่ชัชมา เอาแกงไก่ แกงจืดมา แม่ผัดมักโรนี ทำมะพร้าวแก้วแจกบ้านละถุง แม่ทำไข่พะโล้ กับเครื่องหมูสะเต๊ะ นายตุ้ม นายต๋อย มาก่อนแม่ชัชใกล้หกโมง กินกันเกือบเสร็จ แม่ยุ้ย แม่ก้อย แม่อ้อ มาสุดท้าย พวกหลานมารวมกันเล่นกันสนุก ๒ ทุ่มกว่ากลับ แม่หนอน คุณพ่อไปส่งพ่อเชิญ คุณบุญทรงมาส่งแม่ชัช แม่ก็มาด้วย คิดถึงคุณพ่อจัง เป็นวันเกิดไม่ได้อยู่คุยกัน ฉันพูดไว้ว่าจะกลับก็เลยต้องกลับ สงสารและคิดถึงคุณพ่อจัง

วันจันทร์ที่ ๘ เม.ย. ๑๑ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๕

ไม่ได้ทำอะไร ตอนสายนอน แล้วอ่านหนังสือการค้นพบของพระพุทธเจ้าจบ ตอนบ่ายคุณพ่อกับสุรัตน์ช่วยกันทำบันไดหลังบ้าน แม่ทุยเขาไปเป็นผู้ปกครองนักเรียน กลับเสียบ่ายเย็น แม่ชุมเลยไปตำหนัก

วันพุธที่ ๑ พ.ค. ๑๑ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๖

แม่ชุมอยู่บ้าน จัดห้องนั่งเล่น ห้องน้ำชา แม่ชุมทำขนมตอนบ่าย แม่น้อยให้ตังแม่แล้ว ๑๐๐.— แม่ชุมให้ใบละห้า ๒๐ ใบ ๑๐๐.— แม่หนอนให้แม่ ๑๐๐.— ลูกเชาว์มาตอนค่ำเอาตังมาให้แม่แล้ว ๖๐๐.— รวมของเก่าเป็น ๑๑๐๐.— แม่หนอนให้กะปิ ๑ ขวด แม่ลองให้ตังแล้ว ๑๐๐.—

วันเสาร์ที่ ๑๘ พ.ค. ๑๑ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๖

ตอนเช้า แม่แอ๊ด สุรัตน์ ไปสะพานควาย จ่ายเครื่องก๋วยเตี๋ยวผัดเลี้ยงแม่หนอน บุญทรง ตอนกลางวัน เตรียมตัวจะไปส่งแม่หนอนเขาไปขึ้นเรือบินไปอเมริกา แม่ชัช นายปี๊บ สมขับรถ คุณสุรัตน์ขับรถไปส่งสองเที่ยว พี่น้องพ่อแม่ไปส่งกันหมด ไม่สมทบกัน เจอกัน รวม ๗ คน เรือบินออกสองโมงครึ่ง เสร็จแล้วก็กลับบ้าน ส่งเด็กให้อยู่บ้าน แล้วก็ไปตลาดนัดสนามหลวง

วันเสาร์ที่ ๑๕ มิ.ย. ๑๑ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๗

แม่แอ๊ดไปโรงเรียน ครูใหญ่เขาทำบุญ สุรัตน์ไปเมืองนนท์ แม่ชุมนอน ตอนสายลูกเชาว์มาสามคน มาเยี่ยม และคุยเรื่องแม่ยุ้ยกับแม่หนอนไปเมืองนอก คุณพ่อมีกล้วย

กวนเลี้ยงและให้ตังแม่สองเดือน ๔๐๐.— พอดีเลย แม่กำลังขาดตัง ขออนุโมทนาสาธุด้วย แล้วแม่ทุยเขาผัดก๋วยเตี๋ยวราดหน้าเลี้ยง ทันเวลาเลย ขอบใจเขาด้วย ขอบใจเขาให้ตัง ๕.—

วันอาทิตย์ที่ ๒๘ ก.ค. ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๘

เช้าพาคุณป้าเกษม แม่อุษา ไปไหว้วัดพระแท่นก่อน ไปเที่ยวไหว้ทั่ว คุณพ่อซื้อข้าวหมูแดงไป ๔๐ ห่อ ฉันช่วย ๒๐.— แม่ชุม ๑๐.— ตังของแม่ชัชเขาเหลือจากฝากทำบุญสองคราว ๒๐.— คุณพ่อซื้อลูกเงาะไป ๔ โล ถวายพระวัดพระแท่น แล้วอีก ๔ โล ถวายพระวัดตะคร้ำ กินข้าวกลางวันแล้วไปในโบสถ์ เอาของเครื่องน้ำชาไปถวายหลวงตา แล้วก็นั่งคุยกันอยู่นาน จึงกลับมาแวะตลาดนครปฐม ยาฉุนม้วน ๑๐.— ถวายพระวัดนรนาถ

วันอังคารที่ ๓๐ ก.ค. ๑๑ ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๘

ตอนเช้าไปตอนกิ่งสายหยุด กับเฟื่องฟ้า รวม ๑๐ กิ่ง กว่าจะแล้วเพลียมาก กินข้าวแล้วนอนก็ไม่หลับ ต้องไปอุ่นตาลเชื่อม ต้มปลาร้า คั่วพริกขี้หนูแล้วก็บ่น เสร็จแล้วก็อาบน้ำสระผมไม่ค่อยสบาย

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ ส.ค. ๑๑ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๙

บ่ายสามโมง ให้คุณสุรัตน์ไปส่งเข้ากรรมฐานที่วัดบุบผาราม อยู่ได้ ๑๘ วัน ตลอดเวลาที่อยู่ไม่ค่อยสบาย

วันศุกร์ที่ ๖ ก.ย. ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐

เช้าเพลียมาก กินอาหารแล้ว วันพระไม่ได้ถือศีลแปด ตอนสายนั่งพักอยู่ประมาณชั่วโมง แม่ชุมมารับกลับ ออกกรรมฐาน สมพามาอยู่บ้านคลองเตย อยู่บ้านคลองเตย กลางวันนอนพัก ค่อยสบายขึ้นหน่อย อาหารกินได้

พ.ศ. ๒๕๑๒

วันอังคารที่ ๑๑ ก.พ. ๑๒ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๓

เช้าซักผ้าเสร็จ สมมาพอดี ไปส่งนายไก่ หลานปู่ย่าไปเวียตนาม ไปที่สวนลุมพินี แล้วไปรับแม่ชัชบ้านคลองเตย แม่ชัชด้วย ปู่ย่าด้วย ซื้อขนมใส่กระเป๋าซิบรูดไปให้เขาเอา

ไปกินในเรือ ไปกินอาหารกลางวันที่บ้านคลองเตย เสร็จแล้วไปซื้อของ แวะไปสวนลุมทหารเตรียมไปขึ้นรถพร้อมกันบ่ายสามโมงเย็น เราออกรถไปก่อน แล้วไปคอยดูส่งเขาที่หน้าปากตรอกบ้านแม่ชัช เสร็จแล้วกินขนมอิ่ม แล้วขนหนังสือเอามาหมด แล้วแม่ชัชให้ยาแก้ท้องอืดมาเยอะ วิตามินอีก ๒๐ เม็ด แล้วก็กลับบ้าน รีดผ้าด้วย วิตามินของเก่าเหลือ ๔๗ เม็ด รวมกันเป็น ๖๗ เม็ด

วันอาทิตย์ที่ ๒๓ ก.พ. ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔

เป็นวันพระมหานิกาย สมมาเช้า ไปเที่ยววิทยาลัยพระที่บางละมุง ไปกันพ่อแม่ลูกหลาน แม่ชุม แม่น้อย พ่อเชิญ แม่เล็ก แม่ตุ๋ย แวะกินอาหารกลางวันที่ศรีราชา คุณพ่อจ่าย ไปเที่ยวแวะบางแสน แล้วเลยกลับ ส่งพ่อเชิญ แม่น้อย ที่ตึกดิน เขาเลยไปหาเจ้าพ่อกัน ให้แม่แอ๊ตช่วยทำกับข้าวใส่ปิ่นโตสังฆทานพรุ่งนี้ให้

วันอาทิตย์ที่ ៩ มี.ค. ๑๒ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๔

ตื่นตี ๔ ครึ่ง เตรียมอาหารไปกินกลางวัน ไปเที่ยวลพบุรี พ่อเชิญมาสาย เกือบเก้อเลย มาช้า ๒–๓ นาทีก็ไม่ได้ไป แม่น้อยเอากล้วยไปด้วยเครือ ไปเลี้ยงลิง ถึงลพบุรี ๔ โมงกว่าไหว้เจ้าพ่อพระกาฬ แล้วกลับมาพระพุทธบาท แล้วมาแวะพระพุทธฉาย แม่แอ๊ตทำกับข้าวไว้ให้ใส่ปิ่นโต เป็นรายการของแม่แอ๊ต ทำบุญวันเกิด

วันอาทิตย์ที่ ๑๖ มี.ค. ๑๒ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๔

สายหน่อย ยกขบวนไปเลี้ยงพระวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ แม่ชัช คุณพ่อ แม่แอ๊ต นายปุ๋มเป็นเจ้าภาพ พระเหลือน้อย ไม่ถึงร้อย มีสองเจ้าภาพ ร่วมทำบุญกับแม่ชัช ๕๐.– แม่อุ๋ยทำ ๑๐.– ออกตังให้ต้องสวดมนต์ตอนบ่าย กว่าจะเสร็จ กลับถึงบ้านสามโมงกว่า กลับมาทำกับข้าว เตรียมปิ่นโตเช้ากับข้าวซื้อไว้แต่วันเสาร์

วันอาทิตย์ที่ ๖ เม.ย. ๑๒ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๕

เช้ามืด คุณสุรัตน์ขับรถไปส่งที่บ้านท่านครู ท่านมีการทำบุญ ใส่บาตร และถวายสังฆทาน ให้คุณพ่อไปช่วยกล่าวถวาย เสร็จแล้วก็เลี้ยงพระเพล ៩ องค์ สังฆทาน ៩ องค์ เครื่องไทยทานมาก ถวายมุ้งองค์ละหลัง

วันเสาร์ที่ ๑๙ เม.ย. ๑๒ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๖

แม่ชุม แม่แอ๊ต ไปซื้อกับข้าว เตรียมไปพักสัตหีบ เย็บหมอนตลอดวันยังไม่แล้ว ตอนบ่ายทำไข่พะโล้หมูด้วย หมูผัดเค็ม หมูหวาน แม่แอ๊ตลูกตาลต้มน้ำตาล ตอนเย็นแม่น้อยเตรียมของไปค้างที่ตำหนัก แม่ประทินเขามาช่วยแล้วก็ไปด้วยกัน ให้แม่หวินไปนอนเฝ้าบ้านให้

วันอาทิตย์ที่ ๒๐ เม.ย. ๑๒ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๖

ตื่นตีสี่ครึ่ง นึ่งข้าว จัดของเสร็จ เย็บริมหมอนเสร็จ จัดเสร็จ แม่ชัชมาใกล้โมงเช้าออกรถโมง ๑๕ นาที ทั้งของทั้งคนเต็มสองคันรถ มากันหมดสองสามบ้าน รวมกันสามบ้าน ๑๗ คน กินอาหารที่ศรีราชา คุณพ่อจ่ายทั้งหมด ๑๖๗.— ชมวิวที่ศรีราชาอยู่พักหนึ่ง กินอาหารเช้าแล้วก็เลยมาถึงตลาดสัตหีบเลย มาถึงต่างก็ขนของลงจากรถเยอะเต็มไปหมด แล้วก็กลับไปตลาด แล้วคุณสุรัตน์ไปหาเก้าอี้นอนมาให้คุณพ่อนอนเล่นตอนเขียนนี่ค่ำแล้ว พรรคพวกไปเที่ยวชายหาดกันหมด นั่งเขียนอยู่คนเดียว ให้ตังแม่หวินไป ๑๐.— ที่วัดราชประดิษฐ์ ฯ ท่านมีการสรงน้ำพระกัน ช่วยแล้วรวม ๓๐.—

วันจันทร์ที่ ๒๑ เม.ย. ๑๒ ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖

เช้าไปตลาดสัตหีบ จ่ายกับข้าว ซื้อมะม่วงแก้ว ๕ ผล ๓.๒๕ อีกเจ้า ๖ ผล ๕.— รวม ๘.๒๕ เด็กสนุกกันใหญ่ ตอนบ่ายเด็กไปเล่นน้ำ นายปุ๋มถูกแก้วบาดเท้า คุณสุรัตน์ต้องพาไปหาหมอเย็บให้ ตอนเย็นออกไปลุยนาทะเลเล่น เปียกมาครึ่งตัว เหนื่อยหน่อยตอนหัวค่ำร้อนหน่อย ต้องนอนกระดาน ค่อยสบายหน่อย ตื่นเสียสาย ตอนสายคุณสุรัตน์พาไปเที่ยวท่าเรือและสนามบิน

วันอังคารที่ ๒๒ เม.ย. ๑๒ ขึ้น ๗ ค่ำเดือน ๖

เช้าไปตลาด แม่ชุมไปจ่ายกับข้าว กลับมาทำกับข้าวกัน เสร็จแล้วแอ๊ตกับสุรัตน์ ปุ๊ก ปุ๋ยเขาไปที่โรงเรียนพลทหารเรือ กลับมาเที่ยว กินข้าวแล้วก็พักกัน ตอนบ่าย—เย็น เขาไปเที่ยวตำบลเตยงาม ร่มเย็นสบายดี คุณสุรัตน์เลี้ยงน้ำขวด หมดไป ๒๒ ขวด เด็กเขาไปเล่นน้ำกัน แม่ชุม แม่แอ๊ต เสร็จกลับค่ำ หาข้าวกินกัน เสร็จก็พักผ่อนคุยกัน

วันพุธที่ ๒๓ เม.ย. ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖ วันพระมหานิกาย

อาหารเช้าแล้ว ไปเที่ยวจังหวัดระยอง ไปเที่ยวอ่าวระยอง แล้วก็มาตลาดซื้อทุเรียน เจ้า ๒ ผล ๔๑.— อีกเจ้า ๒ ผล ๓๐.— เจ้าหาย ๑ ผล ๒๒.— รวม ๙๓.— แม่เอ๊ตออก ๒๐.— กะปิ ๑ โล ๑๓.— ถั่วลิสง ๒.— ค่าทุเรียนจ่ายไป ๗๓.— แม่เอ๊ตจ่ายข้าวเหนียว ๑ โล อาหารกลางวันที่ระยอง กินก๋วยเตี๋ยวเหลือนายปาน กินข้าวเหนียวทุเรียนเข้าไป แล้วไม่ค่อยสบาย ตอนค่ำเวียนหัว ตอนเย็นคุณพ่อไปนอนเล่นชายหาด

วันพฤหัสที่ ๒๔ เม.ย. ๑๒ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๖

วันพระธรรมยุติ ฝากตังเขาทำบุญแล้ว เช้ากินข้าวแล้ว นอนหลับสบายดี พวกลูก ๆ เขาไปตลาดกัน จ่ายกันสนุกดี เขากลับกันมา แม่ชัชทำวุ้นให้กินชื่นใจหน่อย ตอนเย็นไปเที่ยวที่อ่าวเตยงาม ไปกันหมดบ้าน คุณพ่อด้วย กลับมาบ้านยำหอยแมงภู่กัน อร่อยดี เตรียมตัวจะกลับบ้านกัน

วันศุกร์ที่ ๒๕ เม.ย. ๑๒ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๖

เช้าตื่นขึ้น ต้มข้าวต้มหมูกินกัน เสร็จแล้วขนของขึ้นรถ เสร็จรถออก ๒ โมงเช้าครึ่ง ถึงตลาดหนองมน กินน้ำกันคนละขวด ซื้อมะม่วงมา ๖.๕๐ แม่ชุมซื้อหม้อหูหิ้วเล็กมา ๓ ใบ แม่แอตซื้อมะม่วงสุกมาตะกร้า แล้วก็บึ่งรถมาถึงปากน้ำ อาหารกลางวันกัน ๓ โต๊ะ หมูสะเต๊ะ แฮ่กึ๊น แกงจืด กุ้งพล่า ชาแช่เย็น เขาคิด ๓๗๙.— มาถึงบ้านบ่าย ๒ โมงนอนหลับเสียตื่น อาบน้ำสระหัวเสร็จ อยู่สัตหีบ ๕ วัน

วันเสาร์ที่ ๓ พ.ค. ๑๒ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๖

เช้าเตรียมจะไปเที่ยวหัวหิน เด็กอยู่ ไปกัน ๓ คน พ่อเชิญ แม่เล็กไปด้วย แวะกินข้าวกลางวันที่ราชบุรี แล้วแวะที่เพชร ร้านขึ้นแก้วหน่อย เข้าห้องน้ำ แล้วก็เลยไปวัดเขาเต่าเลย พวกที่ไปก่อนก็พึ่งไปถึง เจ้าคุณถึงทีหลัง มาพร้อมกันแล้ว ก็ไปไหว้พระในโบสถ์ คุยกันอยู่พัก ตอนเย็นก็ไปกินอาหารข้างนอกที่หัวหิน นอนค้างที่วัดคืน กุฏิพระ นอนกันไม่ค่อยหลับ

วันอาทิตย์ที่ ๔ พ.ค. ๑๒ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๖

เช้ามืดตื่นไปเดินเล่นชายทะเล แล้วก็ขึ้นไปลาเจ้าคุณ ชวนไปเที่ยวเขาช่องกระจก คุณพ่อไม่ไปด้วย ตอนสายออกไปกินโจ๊กที่ตลาดหัวหิน เสร็จแล้วเลยไปตลาดเพชร ซื้อน้ำตาลปึก ๙ โล ๒๘.๕๐ สาเกเชื่อม ๒ โล ๒๐.— ลูกตาลสด ๑๐๐ ลูก ๑๐.— มะนาว ๔๐.— เสร็จแล้วเลยไปกินอาหารกลางวันที่ตลาดราชบุรี กินก๋วยเตี๋ยว ๒ ชาม ๕.— พ่อเชิญเขาออกให้ แล้วก็เข้าบ้านโป่ง เลยไปวัดตะคร้ำ แม่ชุมจ่ายกับข้าวที่ราชบุรี ไปทำกินที่วัดตะคร้ำ ค้างคืน แม่ชุมมีน้ำหวานไปด้วย เลยปอกลูกตาลเลี้ยงกันทั่ว คนทำงานกับพวกป้าทุกคน ตอนบ่ายไปไหว้พระในโบสถ์

วันจันทร์ที่ ๕ พ.ค. ๑๒ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๖

แม่ไปตลาดกับแม่เล็ก พ่อเชิญ จ่ายกับข้าวมาทำเลี้ยงพระตอนเพล เขาทำก๋วยเตี๋ยวผัดลาดหน้าเลี้ยงพระ และกินกันทั่ว ลูกตาลน้ำแข็งเลี้ยงพระ เสร็จแล้วเตรียมของกลับใส่รถ ใครเอาขนุนมาใส่รถไว้ให้สองผลใหญ่ ของจ่ายมาจากเพชรมาก โมงครึ่งออกจากวัด แล้วแวะบ้านนายสุ่มพัก เลยบ้านโป่งไปหน่อย ออกรถมาแวะนครปฐม พบแม่ชัชทั้งครัว เขากำลังจะออกรถแล้ว คุยกันหน่อยเดียว ซื้อหม่องมาได้ขวดเดียว ๙.— แล้วกลับบ้านเลย แวะสะพานควายซื้อแกง ช่วยค่าอาหารเลี้ยงพระ ๒๐.— ร่วมถวายท่านรอง ๕.— รวม ๒๕.— เที่ยวที่ ๙๓ วัดตะคร้ำ

วันอังคารที่ ๑๐ มิ.ย. ๑๒ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๗

ซักผ้า ทำบ้านด้วย เสร็จแล้ว ไปตอนต้นไม้ สายหยุดได้ ๑๑ กิ่ง แล้วเอาเกือบเที่ยงฝนตก ไปคุยกับแม่ลองเขา ขอน้ำเขากินแล้ว เขาให้กระท้อนมาลูกหนึ่ง เลยให้คุณพ่อกิน เหลือหน่อย ตอนเย็นฝนตกใหญ่ เด็กกลับจากโรงเรียนเปียก นายปานมาถึงบ้าน ๖ โมง แม่ชุมกลับทุ่ม แม่อุ้ยถึงบ้านทุ่มครึ่ง แม่น้อยกลับ ๖ โมง ตอนต้นไม้ไว้ ๑๑ กิ่ง

วันอังคารที่ ๑๗ มิ.ย. ๑๒ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๘

ตอนเช้าไปหาแม่น้อย แล้วก็ช่วยเขาล้างชาม แล้วกวาดจัดตู้กับข้าว ตอนสายเจ้าหน้าที่เขามาติดตั้งโทรศัพท์ให้ แล้วก็แม่ลองเขาเอาน้ำขวดไปเลี้ยง ๖ ขวด ทำเสร็จ ๕ โมงกว่า แต่ไฟยังไม่มี ตอนบ่ายเขามาทำต่อ เสร็จใช้ได้แล้ว แม่น้อยยังไม่มา

วันอาทิตย์ที่ ๒๒ มิ.ย. ๑๒ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๘

เช้าสมมาขับรถแลนด์ออกจากบ้านโมงครึ่ง แม่ชุมไปหัดขับรถด้วย แล้วไปส่งแม่ที่วัดส่งคุณพ่อที่บ้านตึกดิน คอยพระวัดโพธิ์ไพโรจน์มาฉันอาหารที่บ้านตึกดิน เสร็จแล้วคุณพ่อพาท่านไปซื้อรองนอกหีบศพ และโต๊ะหมู่ บ่ายแม่ชุมไปรับปิ่นโตที่วัดราชประดิษฐ์ฯ อาหารปิ่นโต แกงคั่วผักบุ้งหมูเทโพ ไข่ยัดไส้ ปลาตาเดียวทอด ถั่วแดงแกงบวด ทำบุญทั่วไป ๕.๒๕ ค่าน้ำดื่ม ๒.– ทาน ๔.– ป้าแสนเขาฝากทำบุญ ๓๐.– ซื้อยานาวีคุณป้าสำเภา ๒๐.– ให้ยามา ๑๖๐ เม็ด

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ มิ.ย. ๑๒ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘

เช้าเตรียมตัวนึ่งข้าว เอาไปวัดโพธิ์ไพโรจน์ แม่ชัชไปด้วยหมดทั้งครัว มีแกงไก่ไปด้วยแล้วบางเขนมีลูกชิดเชื่อม ของท่านครูให้มาแล้ว เอาไปเลี้ยงพระด้วย ๒๔ องค์ ไปถวายรองหีบทองและโต๊ะหมู่ ๙ และหมู่ ๗ ทางวัดมีงานบวชนาค เลยอาหารสมทบกัน เลี้ยงพระ ๒๘ องค์ อาหารเยอะ ตอนกลับชาวบ้านเอาของมาให้ มีน้ำปลา ๒ ไห แตงไทยมะพร้าว ข้าวโพด มะพร้าวอ่อน แล้วไปให้แม่ชัชกว่าครึ่ง ป้าเภาไปด้วย ให้ส่วนแบ่งไปหน่อยแล้วมาแวะบ้านท่านครู แบ่งของให้ น้ำปลาหนึ่งไห แตงไทย ๔ ผล ข้าวโพดหน่อย มะพร้าว ๓ ผล แล้วกลับมาแวะสะพานควาย ซื้อข้าวสารและกับข้าว และส้ม ๑ โล ๕.๕๐ แกงปลาดุก ๓.– มะนาว ๑.๕๐ วันพระธรรมยุติ แต่ไม่ได้ไปวัดราชประดิษฐ์ ฯ แต่ไปวัดโพธิ์ไพโรจน์ ถวายหีบทองและโต๊ะหมู่บูชา ช่วยตั้งซื้อ ๑๐๐.–

วันจันทร์ที่ ๓๐ มิ.ย. ๑๒ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๘

ซักผ้า คุณสุรัตน์ไปคลองเตย ตามช่างมาทำสายไฟมันหย่อน เลยขอแรงให้ไปทำบ้านแม่หวินทำสวิทช์ให้ดีแล้ว ให้ไปดูที่บ้านแม่น้อย ยังไม่ทันเสร็จ พระวัดโพธิ์ไพโรจน์

มาสี่โมงครึ่ง ต้องหาอาหารเพลเลี้ยงพระ ได้บุญอีกต่อ ซื้อข้าวผัด ก๋วยเตี๋ยวแห้ง เสร็จคุณพ่อถวายหนังสือไปหลายเล่ม ท่านชอบใจมาก พระท่านกลับแล้ว จึงรีดผ้า

วันพุธที่ ๑๖ ก.ค. ๑๒ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๘

ซักผ้าเยอะ สองวันค้าง ซกเสร็จ พระวัดโพธิ์ไพโรจน์มา คุณพ่อถวายหนังสือพระเรียน ๑๐ ชุด พรมน้ำมัน ๑ ผืน ของที่พ่อเชาว์มาให้ตั้งแต่ปีก่อน วันเกิดคุณพ่อ ให้แม่ทุยเขาผัดข้าวเลี้ยงพระกับคนรถ ตอนบ่ายพวกป้าๆ วัดตะคร้าเอนมากัน ๔ คน เอาข้าวโพดมา ๑ กระสอบกับตะกร้า แตงไทย ๓ ผล ค้าง ๑ คืน ให้ไปนอนที่บ้านแม่เอ๊ด ดูอะพอลโล่

วันพฤหัสที่ ๑๗ ก.ค. ๑๒ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๘

ตอนเช้าซักผ้าเสร็จ สั่งให้สมมารับเอาข้าวโพดกับมะพร้าว ให้ไปคลองเตย และพวกป้า ๔ คนไปด้วย ไปถึงแม่ชัชไม่ค่อยสบาย เวียนหัว เลยช่วยนวดให้หน่อย แล้วออกมาฉีดยาให้พวกป้าสี่คน แล้วให้ยาไปกินคนละขวดสองขวด ให้วิตามินทุกคน แล้วให้สมไปส่งท่ารถเมล์สามแยกไฟฉาย ฉันพักอยู่บ้านแม่ชัช ตัดผมให้คุณป้าแส กินข้าวกลางวันแล้วเลยเข้าไปนอนคุยอยู่ในห้องเย็นอยู่พัก แล้วออกจากบ้านแม่ชัช ๓ โมงครึ่ง ถึงบ้าน ๕ โมงเย็น ตอนกินข้าวจวนจะอิ่มลูกเชาว์มา เอาข้าวโพดให้ไป ๔๐ ฝัก มะพร้าว ๑๒ ลูก น้ำตาลกะทิ ๗ ก้อน ลูกเลยให้ตังแม่รวม ๗ เดือน ตกเบิก ๑๔๐๐.— พันสี่ร้อยบาท มะพร้าวแจกสามบ้าน แม่ชัช ๑๖ ลูก สม ๑๐ ลูกเชาว์ ๑๒ ตกเบิก ๑๔๐๐.—

วันจันทร์ที่ ๒๑ ก.ค. ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๘

วันพระตรงกัน สั่งสมมารับ วัดราชประดิษฐ์ฯ คุณพ่อไม่ได้ไปเพราะเป็นหวัดไอเจ็บคอ ไปถึงวัด มีโทรทัศน์ดูมนุษย์เหยียบดวงจันทร์ เด็กหยุดโรงเรียนเยอะ ไม่ได้ทำอาหารปิ่นโต เหตุที่เป็นวันเกิดของท่านอาจารย์ คุณชูจิตเขาทำอาหารมาเลี้ยงพระทั้งวัด แต่คนอื่นเขามีไปกัน ได้ ๙ ปิ่นโต ทำบุญทั่วไป ๕.— เพิ่มผ้าอาบน้ำฝนอีก ๒๐.— รวมได้เป็นชุดหนึ่ง ๓๐.— ถวายใบปวารณาท่านอาจารย์ ๒๕.— ปล่อยปลา ๓.— ค่าเลี้ยงน้ำพระ ๒.— ซื้อเทียน ๓.— รวมทำบุญทั่วไป ๕๘.— แลกตัง ๑๐๐ แม่ปุ๊กแขนเจ็บ

วันอาทิตย์ที่ ๒๗ ก.ค. ๑๒ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๘๘

เช้าแม่ชัชมา ลูกสามคน แม่น้อย แม่ชุม ไปแวะที่ตำหนัก เอาเทียนประจำพรรษาไปถวายตามวัดตะคร้ำ วัดพระแท่น วัดโพธิ์ไพโรจน์ แล้วเลยไปงานบวชนาคที่วัดประสาท ไปวันเดียวสี่วัด แล้วทำบุญสร้างโบสถ์วัดพระแท่น ๑๐.— คุณพ่อซื้อข้าวหมูแดงไปกินกันเองที่วัดตะคร้ำ ท่านสมภารไม่อยู่ สมภารวัดพระแท่นก็ไม่พบ ท่านบวชนาคอยู่ในโบสถ์ ทำบุญร่วมบวชนาคที่วัดประสาท ๒ องค์ ๑๐.— ขากลับแวะวัดโพธิ์ไพโรจน์ ท่านให้มะพร้าวมาร่วม ๒๐ กว่าผล แบ่งให้คุณผกาเอาไปบ้าง แม่ชัชได้ไปบ้านละเท่าไรไม่รู้ ได้ไว้ ๘ ผล กลับถึงบ้าน ๖ โมงกว่า ต้องทำกับข้าวนิดหน่อย วัดตะคร้ำเที่ยวที่ ๙๔

วันพฤหัสที่ ๓๑ ก.ค. ๑๒ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๘๘

เช้าซักผ้าก่อน ตอนสายสมมารับ เอาไปส่งสถานีรถไฟหัวลำโพง ห้าโมงเช้า พรรคพวกไปพร้อมกันที่สถานี รถออกเที่ยง ๑๐ นาที ตอนกลางคืนนอนในรถ ผ่านไปหลายจังหวัด ๑๐ กว่า ถึงสถานีทุ่งสง ตี ๔ นั่งคอยรถกันอยู่พักใหญ่มีสมาชิก ๑๐ คน แล้วนั่งรถสองแถวไป เขาว่า ๕๔ ก.ม. ถึงจังหวัดนคร ฯ พอสว่างพักบ้านลูกสาวคุณนายพรรณี ค่ารถครึ่งราคา ๖๖.— บุ๊คตั๋วไว้ให้ชั้นสองถึงนครศรีธรรมราช

วันอาทิตย์ที่ ๓ ส.ค. ๑๒ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๘๘

๓ โมงเช้าออกรถไปวัดหนองนก ทอดผ้าป่า ทำบุญ ๑๒๗.— กัณฑ์เทศน์ ๑๐.— ทอดผ้าป่าแล้วกินข้าวเสร็จ คุณศรีอุบลเขาพาไปปากพนัง ต้องลงเรือข้ามฟากไปฝั่งโน้น แล้วพาไปดูรังนกนางแอ่นบนห้องแถวใกล้ตลาดปากพนัง แล้วก็พาไปเยี่ยมโยมของหลวงพ่อโอภาสี อายุ ๙๒ ปี ทำบุญ ๑๐.— แล้วก็พากันกลับบ้านพัก ตอนกลางคืนคุณนายพรรณีว่า เขาจะพาไปเที่ยวภูเก็ต ฉันก็ตกลงด้วยดี แล้วตอนกลางคืนสบาย ทำบุญรวม ๑๔๗.—

วันจันทร์ที่ ๔ ส.ค. ๑๒ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๘๘

ตอนสาย ๓ โมงเช้า หนทางมันไกล แวะจังหวัดกระบี่ แล้วเลยกระบี่ไปเที่ยวน้ำตกสระโบกขรณี ล้างหน้ากัน ลงอาบน้ำกันก็ดี น้ำเย็นสบายดี แล้วก็เลยไปภูเก็ต ถึงภูเก็ตบ่าย–เย็นค้างคืน เจ้าของเขารับรองดี ตอนกลางคืนเขาพาไปฟังเทศน์หนึ่งกัณฑ์ ใส่กัณฑ์เทศน์ ๕.— วัดพระนางสร้าง อยู่ใกล้บ้านพัก

วันพุธที่ ๖ ส.ค. ๑๒ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๘๘

ออกจากบ้านที่อำเภอถลาง พึ่งโมงเช้า ถึงสะพานสารสิน ๑ โมง ๓๕ นาที ถึงจังหวัดพังงา ๒ โมงกว่า รถขึ้นเขานางหงส์ ๘ กิโลเมตร คดไปคดมา ๙๐ คด ลงจากเขา ๓ โมงกว่า หยุดพักสถานีตำรวจทับปุก กินข้าวเช้าที่จังหวัดพังงา ผ่านมาหลายจังหวัด ภูเก็ต พังงา ตะกั่วป่า กระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราชถึงทุ่งสงก่อน พาไปดูถ้ำตลอด มีพระนอนใหญ่องค์หนึ่ง แล้วมีพระนั่งองค์เล็กหน่อยเยอะ บำรุงถ้ำ ๕.—ไกลตลาดทุ่งสงไปประมาณ ๕ กิโล น้ำตกโยง ซื้ออาหารกลางวันไปกินกัน ซื้อก๋วยเตี๋ยว ๒.— รางสาด ๑ โล ๕.— ต่างคนต่างก็ซื้อไปกินด้วยกัน เสร็จแล้วกลับถึงบ้านเย็นพอดี กลางคืนนอนไม่ค่อยหลับ

วันศุกร์ที่ ๘ ส.ค. ๑๒ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๘๘

รถไฟถึงชุมพรโมงเช้ากว่า คนลงกันมาก เลยมีที่นั่งสบายไม่ต้องเบียดกัน ผ่านมาหลายจังหวัด สี่โมงเย็นถึงสถานีบางกอกน้อย ลูกคุณนายพรรณีมารับแม่เขา เขาเลยพามาส่งที่ซอยอารีต่อรถแท็กซี่ถึงบ้าน ๑๒.—

วันอังคารที่ ๒ ก.ย. ๑๒ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๙

ซักผ้าตอนเช้า แล้วก็เก็บโสนจะดอง ตอนสายนายต่อยมา เอากุ้งแห้งมาให้ ๑ ถุง แล้วพ่อเชิญเขาให้เอาตังมาให้ ๑๐๐.— แม่หวินเขาไปบ้านแม่ชัช ฝากตังเขาไปซื้อแมงดา ๑๐.— แม่ชัชฝากแม่หวินมาให้แม่แล้ว ๑๐๐.— รวมวันนี้ได้รับตัง ๒๐๐.— ค่าแชร์บ้านอีก ๑๐๐.— ตอนเย็นเขาโทรมาบอก คุณป้าสำเภาตายเสียแล้ว ค่ำวันนี้ให้ไปฟังสวดที่วัดหัวลำโพง โทร. ไปถามข่าวถึงรู้ว่าตายเสียเมื่อวาน เสียดายไม่ได้ไปอาบน้ำศพ ตอนกลางคืนไปฟังสวด สมมาขับรถแล้วไปรับแม่ชัชด้วย ฟังสวดแล้วกลับถึงบ้าน ๔ ทุ่ม

พ.ศ. ๒๕๑๓

วันศุกร์ที่ ๑๒ มิ.ย. ๑๓ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๗ ปีจอ

เช้าให้ตังหมอนวด ๑๐.— ออกจากวัด ขึ้นรถมาลงหลักเมือง แวะกินข้าว ๒ จาน ซื้อกระเพาะปลามาฝากคุณพ่อ ๓.— กวาดเรือนแล้วนอนแต่ไม่ค่อยหลับ แม่ทุยเขาเตรียม

ทำโจ๊กไว้เลี้ยงแม่ชัช และเตรียมไปรับแม่หนอนกลับ พี่ ๆ น้อง ๆ เขาไปรับกัน คุณพ่อให้ไปรับแม่ชัชมาด้วย สั่งสมมาขับรถ แม่ชัชไปด้วย ไปกันสี่ทุ่มครึ่งกลับถึงบ้านตีหนึ่งพอดี ตอนกลางวันสุรัตน์ไปซื้อรถมาใหม่ แล้วช่วยกันทำโรงรถจนเสร็จ ตอนเย็นรถคุณบุญทรง เขาส่งเอามาถึงบ้านเลย บุญมีมาคอยรับแม่หนอนและคุณบุญทรง (แม่สุพรรณี นายปาน ไปอยู่บ้านเขาแล้ว พ่อแม่มาแล้ว)

วันเสาร์ที่ ๑๒ ก.ย. ๑๓ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีจอ

เช้ามืดเตรียมแต่งตัวไปกับแม่หนอน แม่ชุม นั่งรถแม่หนอนไปฝากไว้บ้านแม่บล แล้วก็ไปกับแม่อุบล รถแท๊กซี่ ๕.– ขึ้นรถไฟสายมหาชัยสองโมงเช้าถึงมหาชัยสามโมงเช้า มีพวกกันไปด้วยกัน ๑๐ คน ขึ้นรถไฟถึงลงเรือข้ามฟากถึงฝั่งโน้น ขึ้นรถไฟถึงสถานีบางโทรัดแล้วก็เดินไปทางวัดบัณฑุรสิงห์ ไกลหน่อยแต่ไม่เหนื่อย แล้วไปลงเรือถึงวัดเกตุมดีศรีวรารามประมาณสี่โมงเช้ากว่า พรรคพวกเขาหากับข้าวเอาไปเลี้ยงพระ เราเอาขิงไปถวายพระสองขวด กลับถึงบ้าน ๖ โมงกว่า

วันอาทิตย์ที่ ๔ ต.ค. ๑๓ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๑๑

สมมาโมงกว่า แม่ชุม พ่อ แม่ ไปบ้านตึกดิน ไปคอยพระวัดหนองรีกับพวก นัดมารับโต๊ะหมู่บูชา ถวายที่วัดหนองรี แม่เล็กเขาทำกับข้าวเลี้ยงพระและพวก มากัน ๘ คนกับพระหนึ่ง เลี้ยงเขาอิ่มไปทุกคน เสร็จแล้วคุณพ่อพาไปซื้อโต๊ะ เสร็จแล้วคุณพ่อมาชวนไปตามเขาไปวัดหนองรี (โพธาราม) เราไปถึงก่อนเขา เขาลืมเครื่องแจกัน ตอนเย็นมาที่ร้านขาย แล้วกลับบ้านกัน (ไปวัดหนองรี เที่ยวที่ ๓)

พ.ศ. ๒๕๑๔

วันอังคารที่ ๒๓ มี.ค. ๑๔ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๔ ปีกุน

วันเกิดของคุณพ่อ แม่ชัชให้สมมารับคุณพ่อ เที่ยวไปทำบุญตามวัดต่าง ๆ ออกจากบ้าน ๒ โมงกว่า แวะออมสิน ถอนเงิน แล้ววัดมหาธาตุ ทำบุญหลายอย่าง ๖๐๐.– แวะวัดโพธิ์สร้างโรงเรียน ๑๐๐.– แล้วไปวัดสระเกศ ผ้าป่า ๒๐๐.– แล้วบวชเณรองค์ละ ๕๕.– คุณพ่อองค์ แล้วไก่ย่างหลายถุง แล้วเลยไปกินอาหารสามแยก

พ.ศ. ๒๕๑๕

วันเสาร์ที่ ๒๙ ก.ค. ๑๕ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๘ หลัง

. แม่ชุมตื่นแต่ก่อนตีสี่ หุงข้าวแต่มืด รถทัศนาจรเขาจะมารับ นัดกับแม่ชัชไว้แล้วว่าจะมารับย่ำรุ่ง แต่เขาก็ผ่านไปไม่แวะรับ หมอต้องให้สมเอารถมารับ ถึงได้ไปเที่ยวปอยเปต รถออกโมง ๑๐ นาที รถคันหลังยางแตกเสียเวลาชั่วโมงกว่า ไปถึงปอยเปต ๒ โมงบ่าย ลงจ่ายของสองชั่วโมง จ่ายของหมดไป ๑๐๐–๑๐ บ่าย ๒ โมงกลับ เดินทาง ๔ ชั่วโมง ถึงบ้าน ๒ ทุ่มพอดี (ฝนตกตอนบ่ายก่อนสองโมง)

วันพุธที่ ๓๐ ส.ค. ๑๕ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๙ ปีชวด

เช้าต้มโจ๊กสาคู เอาไปเยี่ยมคุณป้าแปลก ตอน ๓ โมงเช้า คุณพ่อ แม่ และแม่ชุม แม่เอ๊ต ขับรถไปถึง เที่ยวถามหาบ้านในซอยหน้าโรงเรียนสตรี จังหวัดนนทบุรี ทำสาคูไปให้ก็กินยังไม่ได้ แม่น้อยฝากตังไปเยี่ยม ๔๐.– นั่งอยู่พักกลากลับ มาแวะซื้อของที่ตลาดอมรพันธ์

วันศุกร์ที่ ๑ ก.ย. ๑๕ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๙ ปีชวด

....เตรียมทำสังฆทานให้ป้าแปลก มีพรรคพวกร่วมด้วยเกือบทั้งโบสถ์ รวมได้เงินสองร้อยกว่า ทำสังฆทานห้าปิ่นโต ท่านพระครูปลัดให้ปิ่นโต ๕ เถา เจ้าคุณธรรมให้สบงห้าตัว หลวงปู่ให้ถาดใส่ของห้าใบ รวมเงินกันคนละ ๑๐.– ห้า คุณหญิง ๒๐.– ฉัน ๓๐.– นอกนั้นคนละ ๑๐ – ๕ เกือบทั้งโบสถ์ รวมทำบุญ ๙๕

วันอาทิตย์ที่ ๓ ก.ย. ๑๕ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๙

ไปวัดตะคร้า ตอนสายคณะคุณอ่อน คุณกลาง เขาไปถวายสังฆทานให้คุณป้าแปลกห้าองค์ ขอให้ป้าแปลกหายจากโรคด้วย

วันศุกร์ที่ ๒๗ ต.ค. ๑๕ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีชวด

เช้าแม่ชุมเขาไม่ให้ซักผ้า ยกไปให้แม่ทุยซัก ผ้าปูที่นอนของคุณพ่อด้วย ตอนเที่ยงรีดปูให้แล้ว ตอนบ่ายพ่อเชิญ โทร. มาบอก ป้าแปลกตายแล้ว ก็ดีเหมือนกันจะได้พ้นทุกข์ ไปทีทรมานมาสองเดือนแล้ว ขอให้ไปสู่สุคติเถิด เขารดน้ำกันสี่โมงเย็นถึงห้าโมง ไม่รู้จะไปยังไงดี คุณป้าแปลกตายวันศุกร์ รดน้ำกันตอนเย็นไปไม่ได้

วันพุธที่ ๑ พ.ย. ๑๕ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๑

ตอนบ่ายสมมา จะไปเผาศพคุณน้ำเปลก ที่วัดมกุฏกษัตริยาราม เตรียมตัวบ่ายสองโมงออก ถึงสามโมงบ่า นายเลียนถึงก่อน เลยไปนั่งคุยกับเจ้าภาพ พวกวัดราชประดิษฐ์ ฯ มากันหมด เว้นน้ำนวมไม่ได้มา แม่ชุมมาเหมือนกัน แต่มาถึงก็ขึ้นรถกลับ แล้วเลยไปส่งพ่อเชิญ ครอบครัว ถึงบ้านใกล้ทุ่ม

พ.ศ. ๒๕๑๖

วันพุธที่ ๒๖ ก.ย. ๑๖ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีฉลู

เช้าสั่งซื้อกับข้าวสำหรับไปวัด เตรียมตัวคอยท่าลูกจะให้รถมารับ คุณพ่อไม่อยู่ไปกับแม่หนอนแต่เช้ารับบำนาญ สายสามโมงครึ่งรถเขามารับไปเยี่ยมลูกเชาว์ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเสนารักษ์ ตึกธนะรัชต์ ชั้น ๓ ขึ้นลิฟท์ไป เห็นลูกค่อยยังชั่วแล้ว แต่ยังอะไรไม่ได้กินแต่ของน้ำ ๆ นั่งอยู่ด้วย ๒ ชั่วโมงกว่า ทหารเขาซื้อข้าวผัดมาให้กินเสร็จแล้วนั่งพักอยู่หน่อย ลูกกินกลางวันแล้วก็หลับ ตอนแม่จะกลับก็ตื่น แขกลูกน้องมาเยี่ยมมาก ลูกให้ทหารขับรถมาส่งแม่กลับบ้าน ฝนตกมากตอนเย็น แม่เอ๊ตกลับมาเย็นไปประชุมมา แล้วให้กุนเชียงแม่มา ๓ คู่ ค่ำพอดี

วันอาทิตย์ที่ ๒๓ ธ.ค. ๑๖ แรม ๑๓ ค่ำ เดือนอ้าย

ตอนโมงกว่า สมมาเอารถแลนด์ไปรับแม่ชีที่บ้านรามอินทรา กิโล ๔ ไปวัดปากน้ำกันเต็มรถคุณพ่อไม่ได้ไป แม่ชีเขาไปก่อนกับแม่หนอน หลาน ๒ คน เลี้ยงพระวัดปากน้ำภาษีเจริญธนบุรี คนมากเต็มศาลา สามเจ้าภาพ ทางบ้านให้แม่ถวิลเขาช่วยไปตลาดให้ให้ตังไปจ่าย ๓๕.— กลับจากวัดปากน้ำร่วม ๒ โมงต้องทำกับข้าว เสร็จห้าโมงกว่าสองวันไม่ได้ไปพบแม่เอ๊ตเขาเลย เอ๊ตก็ใจจืด ไม่มาหาแม่เลย ลูกเขาไม่รักแม่ หลงรักลูกข้างเดียว ท่านอนันต์มาตอนเย็น แล้วกลับไม่ทัน ต้องค้างอยู่ด้วย จำวัดที่ห้องนายปานแม่ชุมมานอนกับแม่

วันอาทิตย์ที่ ๒๖ พ.ค. ๑๗ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๗

ตื่นเช้ามืดนึ่งข้าวเหนียว ๓ ลิตร ตีห้าข้าวเหนียวสุกแล้ว แล้วทำน้ำกะทิมะพร้าว โล่นึ่งเสียก่อน ๒ หน เสร็จแล้วไปจัดหมากและที่พระ เตรียมทำกับข้าวกับลูก ๆ แม่ชุมไป

ตลาด แม่น้อยทำของพระภูมิสามโมงกว่า พระมาเก้าองค์มาจากวัดโพธิ์ไพโรจน์ ท่านมาถึงนั่งคุยอยู่พัก ท่านก็ให้เตรียมจุดธูปเทียน นายปานอาราธนาศีล ให้ศีล รับศีลกันเริ่มแต่ก่อน ๔ โมง ท่านสวดให้ตั้งชั่วโมง มีแขกอยู่คนเดียว คุณอุษา มีของมาร่วมทำบุญด้วย ทุเรียนสองผล นอกนั้นลูกหลานทั้งนั้น ขาดพ่อเชาว์ไปครัว มีกับข้าวหลายอย่าง ไก่ย่างของแม่ชุมคุณพ่อร่วมด้วย ๔ ตัวเป็น ๑๐ ตัว ขนมจีนน้ำยาของแม่ชัช แม่เล็กพ่อเชิญเขาแกงปลาไหลกับปลาร้าผักจิ้ม แม่น้อยต้มยำปลากะพง แม่ชุมผัดวุ้นเส้น แม่หนอนของหวาน แม่ข้าวเหนียวน้ำกะทิ สมมารับรถรับพ่อเชิญ พระฉันได้มาก กว่าจะทำพิธีเสร็จเที่ยงกว่า พระท่านกลับไปแล้วก็ทำพิธีรดน้ำแม่กัน เสร็จแล้วก็ไปกินข้าวร่วม แม่อุษาด้วย กินข้าวกันเสร็จแล้ว พวกลูกก็เตรียมกลับ ท่านอนันต์ท่านมา ท่านเอาของมาฝากด้วย มีน้ำปลาดีไหใหญ่ มีลูกตาลอ่อน ยอดพักทอง ผักบุ้ง น้ำปลาแจกกันไปบ้านละสองขวด แม่เล็กสองขวด ให้คุณอุษาไปขวด แม่ชัชสองขวดยังไม่ได้เอาไป แม่แอ๊ตได้ไปสามขวด แม่หนอนสองขวดครึ่ง ผักก็แบ่งกันไป แม่ชาให้ลูกตาลไปห้าลูก สมไปส่งพ่อเชิญ แม่ชาด้วย มะขามแจกไปทั่วบ้านละถุงสองถุง เรื่องของพระถวายเงินองค์ละ ๑๐๐.– ร่วมทำม่านอีกพันบาท ค่ารถอีก ๒๕๐.– เป็นเสร็จเรื่องการทำบุญวันเกิดของแม่

บันทึกของคุณแม่ยังมีอีกมาก ไม่อาจจะคัดลอกมาให้หมดได้ เพียงยกเป็นตัวอย่างเพื่อเป็นที่ระลึกถึงคุณแม่ และอาจจะเป็นประโยชน์ หรือเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ที่รู้สึกว่าชีวิตย่างเข้าสู่วัยชรา จะได้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายท้อถอย ....

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก
ถนนเทิดดำริ กรุงเทพมหานคร โทร. 850271
พันตรีหญิง หวี วาสนประเสริฐ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

พ.ศ. ๒๕๑๘